IOANNIS MILTONI
Angli
PRO POPVLO ANGLICANO
DEFENSIO,
Contra
CLAVDII ANONYMI, aliàs SALMASII,
DEFENSIONEM
REGIAM.

Thomas Hobart
Cum Indice.
Hospitii Lincolniensis

LONDINI,
Typis DU GARDIANIS,
Anno Domini 1651.

PRÆFATIO.

Tametsi vereor, si in defendendo Populo Anglicano tam sim profusus verborum, vacuus rerum, quàm est plerisque visus in defensione regiâ Salmasius, ne verbosissimi simul & ineptissimi defensoris nomen meritus esse videar, tamen cùm in mediocri quavis materia tractanda nemo sibi adeò properandum esse existimet, quin exordio saltem aliquo pro dignitate suscepti à se operis uti soleat, id ego in re omnium ferè maxima dicenda si non omittam, neque nimis astringam, spero equidem, duas propemodùm res, quas magnoperè vellem, assecuturum me esse; alteram, ut causa hâc nobilissima, & seculorum omnium memoriâ dignissima nulla ex parte, quantum in me est, desim; alteram, ut reprehensam in adversario futilitatem & redundantiam, devitasse tamen ipse nihilo minus judicer. Dicam enim res neque parvas, neque vulgares, regem potentissimum, oppressis legibus, religione afflictâ, pro libidine regnantem, tandem à suo populo, qui servitutem longam servierat, bello victum;

inde in custodiam traditum; & cùm nullam omnino meliùs de se sperandi materiam vel dictis vel factis praberet, à summo demùm regni Concilio capite damnatum; & pro ipsis Regiæ foribus securi percussum. Dicam etiam, quod ad levandos magna superstitione hominum animos multum contulerit, quo jure, præsertim apud nos, judicatum hoc atque peractum sit; meosque cives fortissimos & integerrimos, deque universis orbis terrarum civibus ac populis egregiè meritos ab improbissimis maledicorum, sive nostratium, sive exterorum calumniis, tum imprimis ab hujus inanissimi Sophistæ maledictis, qui pro duce & coryphæo cæterorum se gerit, facilè defendam. Quæ enim ullius regis alto solio sedentis majestas unquam tanta eluxit, quanta tum Populi Anglicani effulgebat, cum excussâ illâ veteri superstitione, quæ diu invaluerat, ipsum regem, seu potiùs de rege hostem, qui solus mortalium impunitatem sibi divino jure vendicabat, suis legibus irretitum judicio perfundere, & quo is quemcunque alium supplicio affecisset, eodem sontem ipsum afficere non vereretur. At quid ego hæc tanquam populi facta prædico? quæ ipsa per se penè vocem edunt, & præsentem ubique testantur Deum. Qui, quoties suæ sapientissimæ menti complacitum est, superbos & effrænatos reges, supra humanum modum sese attollentes, solet deturbare, & totâ sæpè cum domo funditus

tus evertit. Illius nos manifestò numine ad salutem & libertatem propè amissam subitò erecti, illum ducem secuti, & impressa passim divina vestigia venerantes, viam haud obscuram, sed illustrem, illius auspiciis commonstratam & patefactam ingressi sumus. Hæc ego omnia dignè satis explicare, & quod omnes fortasse gentes legant atque ætates, monumentis tradere, si diligentiâ solùm meâ, cujusmodicunque est, meis tantùm viribus sperem me posse, frustra sim. Quæ enim oratio tam augusta atque magnifica, quod tam excellens ingenium huic oneri subeundo par esse queat, ut cùm illustrium virorum aut civitatum res gestas vix reperiatur tot seculis qui luculentè possit scribere, opinetur quisquam hæc, non hominum, sed omnipotentis planè Dei gloriosè & mirabiliter facta ullis se verbis aut stylo assequi posse? Quod quidem munus ut susciperem, tametsi summi in republica nostrâ viri suâ authoritate perfecerunt, mihique hoc negotium datum esse voluerunt, ut quæ illi, Deo ductore, magna cum gloria gessere, ea, quod certè proximum est, contra invidiam & obtrectationem, quas in res ferrum & apparatus belli nihil potest, alio genere armorum defenderem, quorum ego quidem judicium magno mihi ornamento esse existimo, me scilicet eorum suffragiis eum esse præ cæteris, qui hanc patriæ meæ fortissimis liberatoribus haud pœniten-

nitendam operam navarem, quin & ipse ab ineunte adolescentia iis eram studiis incensus, quæ me ad optima quæque si minùs facienda, at certè laudanda incitatum ferebant, his tamen diffisus adminiculis ad divinam opem recurro: Deumque Opt. Max. donorum omnium largitorem invoco, ut quàm prosperè quamque piè nostri illi ad libertatem clarissimi duces regios fastus, & dominatum impotentem acie fregerunt, dein memorabili tandem supplicio extinxerunt, quamque facili negotio nuper unus de multis ipsum regem veluti ab inferis resurgentem, inque illo libro post mortem edito novis argutiis, & verborum lenociniis populo se venditantem redarguit atque summovit, tam ego feliciter tamque verè declamatoris hujus exotici petulantiam & mendacia refellam atque discutiam. Qui alienigena cùm sit, & quamvis id millies neget, Grammaticus, non eâ stipe contentus quam hoc nomine meretur, magnus ardelio esse maluit; non reipub. solùm immiscere se ausus, sed alienæ: cum neque modestiam, neque judicium, neque aliud quicquam afferat, quod oporteret sanè tantum arbitrum, præter arrogantiam Grammaticam. Et sanè hæc quæ jam Latinè utcunque scripsit, si inter Anglos, & nostro sermone protulisset, vix esset, credo, qui de responso laborandum esse judicaret; sed partim trita, & refutationibus jam crebris explosa negligeret,

par-

partim tyrannica & fœda ; vilissimo quovis mancipio vix ferenda, quamvis alioqui regias secutus ipse partes, aversaretur. Nunc cùm inter exteros, & nostrarum rerum penitùs ignaros grandi paginâ turgescat, sunt illi quidem qui res nostras perperam intelligunt, edocendi ; hic suo more (quandoquidem tanta maledicendi aliis libidine fertur) suo inquam more ac modo erit tractandus. Quod siquis miretur fortè, cur ergò tam diu intactum & ovantem, nostroque omnium silentio inflatum volitare passi simus, de aliis sanè nescio, de me audacter possum dicere, non mihi verba aut argumenta, quibus causam tuerer tam bonam, diu quærenda aut investiganda fuisse, si otium & valetudinem (quæ quidem scribendi laborem ferre possit) nactus essem. Quâ cum adhuc etiam tenui admodùm utar, carptim hæc cogor, & intercisis penè singulis horis vix attingere, quæ continenti stylo atque studio persequi debuissem. Vnde hoc si minùs dabitur, cives meos præstantissimos, patriæ conservatores digno laudum præconio celebrare, quorum immortalia facinora jam toto orbe claruerunt, defendere tamen, & ab hujus importuni literatoris insolentiâ, & professoriæ linguæ intemperiis vindicare haud mihi difficile futurum spero. Pessimè enim vel naturâ vel legibus comparatum foret, si arguta servitus, libertas muta esset ; & haberent tyranni qui pro se dicerent, non habe-

rent qui tyrannos debellare possunt : miserum esset, si hac ipsa ratio, quo utimur Dei munere, non multo plura ad homines conservandos, liberandos, &, quantum natura fert, inter se æquandos, quàm ad opprimendos & sub unius imperio malè perdendos argumenta suppeditaret. Causam itaque pulcherrimam hac certâ fiduciâ læti aggrediamur; illinc fraudem, fallaciam, ignorantiam, atque barbariem; hinc lucem, veritatem, rationem, & seculorum omnium optimorum studia, atque doctrinam nobiscum stare.

Agè nunc jam, satis præfati, quoniam cum criticis res est, tam culti voluminis titulum imprimis videamus quid ait, Defensio regia pro Carolo I. ad Car. II. *Magnum sanè præstas, O quisquis es! patrem defendis ad filium; mirum ni causam obtineas. Verùm ego te falso aliàs sub nomine, nunc sub nullo latitantem, Salmasi, ad alia voco subsellia, ad alios judices, ubi tu illud euge & sophōs, quod in palæstra tua literaria captare miserè soles, fortasse non audies. Sed cur ad regem filium defensio hæc regia? non opus est tortore, confitentem habemus reum;* Sumptibus *inquit* Regiis, *O te venalem oratorem & sumptuosum! Siccine defensionem pro Carolo patre, tuâ sententiâ, rege optimô, ad Carolum filium regem pauperrimum noluisti nisi sumtibus regiis? Sed veterator etiam haud irridiculus esse voluisti,*

qui regiam defenſionem *dixeris* ; *non enim amplius tua quam vendidiſti* , *ſed legitimè jam* regia defenſio *eſt* ; *centenis nimirum Iacobæis emta, ingenti pretio ab egentiſſimo Rege: non enim ignota loquimur* ; *novimus qui illos aureos domum attulit tuam* , *qui crumenam illam teſſellis vitreis variatam* , *novimus qui te avaras manus porrigentem vidit* , *in ſpeciem quidem ut Sacellanum Regis miſſum cum munere* , *re verâ ut ipſum munus amplecterere* ; *& unâ tantùm mercede acceptâ totum penè regis ærarium exinanires. Sed eccum ipſum* , *crepant fores* , *prodit hiſtrio in proſcenium.*

Date operam & cum ſilentio animadvertite,
Vt pernoſcatis quid ſibi Eunuchus velit.

Nam quicquid eſt , *præter ſolitum cothurnatus incedit*. Horribilis nuper nuntius aures noſtras atroci vulnere , ſed magis mentes perculit , de parricidio apud Anglos in perſonâ regis ſacrilegorum hominum nefariâ conſpiratione admiſſo. *Profectò nuntius iſte horribilis aut gladium multo longiorem eo quem ſtrinxit Petrus habuerit oportet* , *aut aures iſtæ auritiſſimæ fuerint*, *quas tam longinquo vulnere perculerit : nam aures non ſtolidas ne offendiſſe quidem potuit*. *Ecqua enim vobis ſit injuria*, *ecquis veſtrûm læditur*, *ſi nos hoſtes & perduelles noſtros*, *ſive plebejos*, *ſive nobiles*, *ſive reges morte multamus ? At iſta mitte*, *Salmaſi*, *quæ*

ad te nihil attinent: ego enim de te etiam horribilem *habeo quem apportem* nuntium; *quique omnium Grammaticorum & Criticorum aures, modò teretes habent & doctas, atrociori vulnere si non perculerit, mirabor*; de parricidio *apud Hollandos* in persona *Aristarchi*, nefariâ *Salmasii audaciâ* admisso: *te magnum scilicet Criticum* sumptibus regiis *conductum, ut defensionem regiam scriberes, non solùm putidissimo exordio, præficarum funebribus nugis & naniis simillimo nullius, non fatui, mentem miseratione permovisse, sed primâ statim clausulâ risum penè legentibus multiplici barbarismo concitâsse. Quid enim, quæso, est* parricidium in persona regis admittere, *quid* in persona regis? *quæ unquam latinitas sic locuta est? nisi aliquem nobis forte Pseudophilippum narras, qui personam regis indutus, nescio quid parricidii apud Anglos patraverit; quod verbum verius opinione tua ex ore tibi excidisse puto. Tyrannus enim, quasi histrionalis quidam rex, larva tantùm & persona regis, non verus rex est. Cæterùm ob hujusmodi noxas Gallico-latinas, quibus passim scates, non tam mihi, neque enim est otium, quàm ipsis tuis Grammatistis pœnas dabis; quibus ego te deridendum & vapulandum propino. Hoc multo atrocius; quod à summis magistratibus nostris de rege statutum est, id* sacrilegorum hominum nefariâ conspiratione *admissum ais.*

nis. *Tune furcifer potentissimi nuper regni, nunc reipub. eo potentioris acta & consulta sic nominas? quorum de factis ne Rex quidem ullus ut quicquam gravius pronuntiaret, aut scriptum ederet, adduci adhuc potuit. Meritò itaque amplissimi Ordines Hollandiæ, liberatorum olim patriæ vera progenies, defensionem hanc tyrannicam, populorum omnium libertati pestilentissimam edicto suo tenebris damnarunt; cujus & ipsum authorem omnis libera Civitas suis prohibere finibus, aut ejicere deberet: eaque præcipuè quæ tam ingratum tamque tetrum reipub. hostem suo stipendio alit; cujus ille reipub. haud secùs atque nostræ, fundamenta ipsa atque causas oppugnat; necnon utramque unâ & eâdem operâ labefactare & subruere conatur; præstantissimosque illic Libertatis Vindices nostrorum sub nomine maledictis proscindit. Reputate jam vobiscum Illustrissimi Fœderatorum Ordines, & cum animis vestris cogitate, quis hunc regiæ potestatis assertorem ad scribendum impulerit, quis nuper apud vos regiè se gerere incœperit, quæ consilia, qui cònatus, quæ turbæ denique per Hollandiam secutæ sint, quæ nunc essent, quàm vobis parata servitus, novusque dominus erat, atque illa vestra tot annorum armis atque laboribus vindicata libertas, quàm propè extincta apud vos nunc foret, nisi opportunissimâ nuper temerarii juvenis morte respirasset.*

Sed pergit iste noster ampullari, & mirabiles tragœdias fingere, Quoscunque infandus hic *parricidialis nimirum barbarismi Salmasiani* rumor attigit, haud secus ac si fulmine afflati essent derepentè his arrectæque horrore comæ & vox faucibus hæsit. *Quod nunc primitùs auditum discant Physici, comas fulmine arrectas. Verùm quis hoc nescit, viles & imbelles animos, magni cujuspiam facinoris vel rumore obstupescere; quodque priùs fuerunt, tum se maximè stipites indicare. Alii* lacrymas non tenuerunt, *mulierculæ credo aulicæ, aut siqui his molliores; inter quos & ipse Salmasius novâ quâdam metamorphosi Salmacis factus est; & fonte hoc suo lacrymarum fictitio, & nocte parato viriles animos emollire conatur. Moneo itaque & cavere jubeo*

— infamis ne quem malè fortibus undis
Salmacis enervet.
— ne vir cum venerit, exeat inde
Semivir, & tactis subitò mollescat in undis.

Fortiùs verò *inquit* animati (*nam fortes puto & animosos ne nominare quidem nisi putidè potest*) *tantâ* indignationis flammâ exarserunt, ut vix se caperent. *Furiosos illos non flocci facimus; verâ fortitudine suique compote istos minaces pellere, & in fugam vertere consuevimus*. Nemo certè non diras imprecatus est tanti

tanti sceleris authoribus. *Vox tamen, ut tu modò ajebas*, faucibus hæsit; *atque hæsisset utinam in hunc usque diem, si de nostris duntaxat perfugis hoc vis intelligi, quod nos etiam pro comperto habemus, nihil illis frequentius in ore esse, quàm diras & imprecationes omnibus bonis abominandas quidem, non tamen metuendas. De aliis credibile vix est, cum supplicii de rege sumti fama illuc pervenisset, repertum in libero præsertim populo fuisse ullum, tam ad servitutem natum, qui nos dicto læderet, aut factum nostrum crimini daret; imò potiùs omnes bonos omnia bona dixisse; quinetiam Deo gratias egisse, qui exemplum justitiæ tam illustre & excelsum ediderit, quodque cæteris regibus tam salutari documento esse possit. Istos itaque* feros ac ferreos cædem *nescio cujus* miserabilem, ac mirabilem *plorantes, cum suo tinnulo oratore*, post regium in orbe nomen natum notumque, *frigidissimo, etiam atque etiam plorare jubemus. At quis interim è ludo ferè puer, aut è cœnobio quovis fraterculus casum hunc regis non multo disertiùs, imo Latiniùs hoc oratore regio declamitasset? Verùm ego ineptior sim, si infantiam hujus & deliramenta hunc in modum toto volumine accuratè persequar; quod tamen libens facerem, (quoniam superbiâ & fastidiô, ut ferunt, supra modum turget) ni mole tantùm libri inconcinnâ atque inconditâ se protegeret,*

& veluti miles ille Terentianus post principia lateret: callido sanè consilio, ut defessus singula notando etiam acerrimus quisque, tædio priùs conficeretur, quàm omnia redargueret. Nunc ejus quoddam specimen dare hac veluti præiusione duntaxat volui; & cordatis lectoribus à principio statim degustandum hominem præbere, ut in hac pagina unius promulside experiamur quàm lautè nos & luculenter cæteris ferculis excepturus sit; quantas ineptias atque infantias toto opere congesserit, qui tam densas, ubi minimè decuit, in ipsa fronte collocavit. Exinde multa garrientem, & scombris concionantem facilè prætereo; ad nostras autem res quod attinet, haud dubitamus quin ea, quæ authoritate Parlamenti scripta publicè & declarata sunt, apud omnes bonos & prudentes exteros plus ponderis habitura sint, quàm unius impudentissimi homuncionis calumniæ, & mendacia; qui ab exulibus nostris, patriæ hostibus, pretio conductus, quolibet eorum dictante quibus operam suam locaverat, aut rumusculum spargente, falsissima quæque corradere, & in chartam conjicere non dubitavit. Vtque planè intelligant omnes quàm non illi religio sit, quidlibet scribere, verum an falsum, pium an impium, haud alius mihi testis adhibendus erit, quàm ipse Salmasius. Scribit is in Apparatu contra primatum Papæ, maximas esse causas cur

Eccle-

Ecclesia redire ab episcopatu debeat ad Apostolicam *presbyterorum* institutionem; longè majus ex episcopatu introductum in ecclesiam esse malum, quàm illa schismata quæ priùs metuebantur: Pestem illam quæ ex eo ecclesias invasit, totum ecclesiæ corpus miserabili tyrannide pessumdedisse; imo ipsos reges ac principes sub jugum misisse; Majorem in ecclesiam utilitatem redundaturam Hierarchiâ totâ extinctâ, quàm solo capite Papâ, *p.* 169. Posse episcopatum cum Papatu tolli cum summo bono ecclesiæ; sublato episcopatu ruere ipsum Papatum, super illo utpote fundatum, *p.* 171. Cur removeri debeat in illis regnis quæ jam Papatui renuntiârunt proprias habere causas. Cur ibi episcopatus retineatur se non videre; non integram videri reformationem quæ hac in parte imperfecta sit; nihil afferri posse rationis aut causæ probabilis cur sublato Papatu retineri debeat aut possit episcopatus, *p.* 179. *Hac & multò plura cùm ante annos quatuor scripserit, tantâ nunc vanitate & impudentiâ est, ut Parlamentum Angliæ graviter incusare hoc loco audeat, quòd episcopatum* non solùm senatu ejiciendum, sed etiam penitùs abjiciendum censuerint. *Quid? quòd ipsum etiam episcopatum suadet atque defendit, iisdem usus argumentis & rationibus, quas libro illo priore magno impetu confutaverat*; necessarios *nempe* fuisse episcopos, & omnino retinendos, ne mille pestiferæ

sectæ

sectæ & hæreses in Angli apullularent. *O vafrum & versipellem! adeone te etiam in sacris non puduit desultorem agere, propè dixeram, ecclesiam prodere; cujus tu ideò sanctissima instituta tanto strepitu asseruisse videris, ut quoties tibi commodum esset, eo majore cum infamia ea ipsa ludificari atque subvertere posses. Neminem hoc latet, cum regni Ordines, Ecclesiæ nostræ, ad exemplum cæterarum, reformandæ studio flagrantes, episcopatum funditùs tollere statuissent, primò regem intercessisse, dein bellum nobis eâ potissimùm causâ intulisse; quòd ipsi tandem in perniciem vertit. I nunc & te defensorem regium esse gloriare, qui ut regem gnaviter defendas, susceptam à temetipso ecclesiæ causam nunc palàm prodis atque oppugnas: cujus gravissimâ quidem censurâ esses notandus. De forma autem reipub. nostræ, quoniam tu Professor triobolaris & extraneus remotis capsulis atque scriniis tuis nugarum refertissimis, quas meliùs in ordinem redigere poteras, in aliena republ. satagere & odiosus esse mavis, sic breviter tibi, vel cuivis potiùs te prudentiori respondeo; eam formam esse quam nostra tempora atque dissidia ferunt; non qualis optanda esset, sed qualem obstinata improborum civium discordia esse patitur. Quæ autem Respubl. factionibus laborat, atque armis se tuetur, si sanæ & integræ tantùm partis rationem habet, cæteros sive*

sive plebejos sive optimates præterit aut excludit, satis profectò æqua est; quamvis regem & proceres, suis ipsa malis edocta, ampliùs nolit. Concilium *autem illud* supremum *quod insectaris, atque etiam* Concilii Præsidem, *næ tu ridiculus es; Concilium enim illud, quod somnias, non est supremum, sed Parlamenti authoritate ad certum duntaxat tempus constitutum, quadraginta virorum ex suo ferè numero, quorum quilibet cæterorum suffragiis præses esse potest. Semper autem hoc usitatissimum fuit, ut Parlamentum, qui noster Senatus est, delectos ex suorum numero pauciores, quoties visum erat, constitueret: iis unum in locum ubivis conveniendi, & veluti minoris cujusdam habendi Senatûs potestas delata est. Iisdem res sæpè gravissimæ, quo celeriùs & majori cum silentio transigerentur, commissæ atque creditæ; Classis, exercitus, ærarii cura aut procuratio, quævis denique pacis aut belli munia. Hoc sive concilium nominetur, sive quid aliud, verbo fortè novum, re antiquum est; & sine quo nulla omninò Respubl. rectè administrari potest. De regis autem supplicio, & rerum apud nos conversione mitte vociferari, mitte virus illud tuum acerbitatis evomere; donec ista* quâ lege, quô jure, quô judiciô *facta sint, telicet repugnante, singulis capitibus ostendam & pedem conferam. Si tamen instas* quo jure, quâ lege

lege, *eâ, inquam, lege quam Deus ipse & natura sanxit, ut omnia quæ reipubl. salutaria essent, legitima & justa haberentur. Sic olim sapientes tui similibus responderunt.* Leges per tot annos ratas refixisse *nos criminaris; bonasne an malas non dicis, nec si diceres audiendus esses, nam nostræ leges Ole quid ad te? Vtinam plures refixissent tum leges tum legulejos: rectiùs sanè & rei Christianæ & populo consuluissent. Frendes quod* hæc, Manii, terræ filii, vix domi nobiles, vix suis noti licere sibi crediderint. *Meminisses quæ te non solùm libri sacri, sed etiam Lyricus doceat:*

— Valet ima summis
Mutare, & insignem attenuat Deus
Obscura promens. —

Sic etiam habeto; eorum quos tu vix nobiles esse ais, alios nulli vestrarum partium vel generis nobilitate cedere, alios ex se natos per industriam atque virtutem ad veram nobilitatem iter affectare, & cum nobilissimis quibusque posse conferri; se autem malle filios terræ *dici, modò sua, & domi strenuè facere, quàm sine terrâ & lare fumos vendendo, quod tu facis, homo nihili & stramineus eques, in aliena terra dominorum nutu & stipendio famem tolerare: ab ista, mihi crede, peregrinatione ad agnatos potiùs & gentiles deducendus, nisi hoc unum saperes, quod frivolas quasdam prælectiones & nugamenta scis tantâ mercede apud ex-*

exteros effutire. Reprehendis quòd magistratus nostri colluviem omnium Sectarum recipiant; quid ni recipiant? quos ecclesia est è cœtu fidelium ejicere, non magistratuum è civitate pellere; siquidem in leges civiles non peccant. Primò homines ut tutò ac liberè sine vi atque injuriis vitam agerent, convenere in civitatem; ut sanctè & religiosè, in Ecclesiam; illa leges, hæc disciplinam habet suam, planè diversam: Hinc toto orbe Christiano per tot annos bellum ex bello seritur, quòd Magistratus & Ecclesia inter se officia confundunt. Quapropter & Papisticam minimè toleramus; neque enim eam tam esse religionem intelligimus, quàm obtentu religionis tyrannidem pontificiam civilis potentiæ spoliis ornatam, quæ contra ipsum Christi institutum ad se rapuit. Independentes, quales à te solo finguntur, nulli apud nos unquam visi, præter eos duntaxat qui cùm classes & Synodos supra Ecclesiam quamque singularem esse non agnoscant, eas omnes velut Hierarchiæ particulas quasdam, aut certè truncum ipsum, eradicandas esse tecum sentiunt. Hinc nomen Independentium apud Vulgus obtinuit. Quod restat video te id agere, ut regum omnium & Monarcharum non invidiam solùm, sed etiam bellum atrocissimum in nos concites. Olim Rex Mithridates, quamvis causâ dissimili, omnes reges in Romanos concitabat, eadem propè calumniatus; Romanis consilium esse, omnia regna

sub-

subvertere, iis nulla humana neque divina obstare, à principio nihil nisi partum armis habuisse, latrones, regnorum maximè hostes: Hæc Mithridates regi Arsaci: te verò in illa tua exedra infantissimè rhetoricantem quæ fiducia provexit, ut ad bellum hortando, & licet nolis videri, classicum canendo, *ullum vel inter pueros regem commovere te posse animum induceres, isto præsertim ore tam exili & rancidulo, ut ne mures quidm Homericos, te buccinatore, bellum unquam ranunculis illaturos fuisse credam. Tantum abest ut metuam quid tu belli nobis aut periculi, homo ignavissime, apud exteros reges istâ tuâ rapidâ & insulsâ facundiâ conflare possis: qui ad illos, ac si* regum capita *quasi* pilas habeamus, de coronis quasi trocho ludamus, sceptra imperialia non pluris faciamus quàm bacula morionum capitata, *lusoriè sanè nos defers. At tu interea, stultissimum caput; morionis ipse baculo dignissimus es, qui reges ac principes tam puerilibus argumentis ad bellum suaderi putes. Omnes deinde populos inclamas, dicto audientes tuo, sat scio, minimè futuros. Hibernorum etiam consceleratam illam ac barbaram colluviem regiis partibus in auxilium vocas. Quod unicum indicio esse potest quàm scelestus sis & vecors, quàm omnes penè mortales impietate, audaciâ, & furore superes, qui devota gentis fidem atque opem implorare non dubitas, cujus ab* im-

impiâ societate tot civium innocentissimorum sanguine perfusâ etiam rex ipse aut abhorruit semper, aut abhorrere se simulavit. Et quam ille perfidiam, quam ille crudelitatem occultare, quantum potuit, atque ab se longè amovere summo studio contendit, eam tu, bipedum nequissime, quo minùs ultrò atque palàm suscipias, neque Deum neque homines vereris. Agedum; Hibernis igitur fautoribus ac sociis ad defensionem regis jam te accinge, Caves imprimis quod cauto mehercule opus erat, nequis te Tullio fortasse aut Demostheni omnem eloquentiæ laudem prareptum ire suspicaretur; & prædicis, oratorio more non tibi agendum videri. *Na tu haud stultè sapis, id quod non potes, non videtur tibi esse agendum; oratoriè autem ut tu ageres quis, qui te satis novit, unquam exspectavit? qui nihil elaboratè, nihil distinctè, nihil quod sapiat, in lucem emittere aut soles aut potes, sed veluti Crispinus alter aut Tzetzes ille graculus, modo ut multum scribas, quàm rectè non laboras; neque si labores valeas.* Agetur, *inquis*, hæc causa toto orbe audiente, & quasi ad judicandum sedente. *Id adeò nobis pergratum est, ut adversarium non cerebrosum & imperitum, qualis tu es, sed cordatum & intelligentem dari jam nobis optemus. Perorans planè tragicus es, imo Ajax ipse Lorarius:* Horum ego injustitiam, impietatem, perfidiam, crudelitatem proclamabo

cœlo

cœlo & terræ, ipſoſque authores convictos poſteris tradam, reoſque peragam. *O Floſculos! Tune igitur ſine ſale, ſine genio proclamator & rabula, bonis authoribus divexandis tantùm aut transſcribendis natus, quicquam de tuo quod vivat producere te putas poſſe? quem unà cum ſcriptis tuis futiliſſimis abreptum ætas, mihi crede, proxima oblivioni mandabit. Niſi ſi defenſio hæc regia ſuo fortaſſe reſponſo aliquid debitura eſt, ſi neglecta jam pridem & conſopita, in manus iterum ſumatur. Idque ego ab Illuſtriſſimis Hollandiæ Ordinibus peterem, ut eam è fiſco protinus dimiſſam, neque enim Theſaurus eſt, pervagari, quò velit, ſinant. Si enim quâ vanitate, inſcitiâ, falſitate referta ſit, planum omnibus fecero, quò latiùs excurrit, eò arctiùs, meâ quidem ſententiâ, ſupprimitur. Iam nos quemadmodum* reos peragat, *videamus.*

CAP. I.

QVoniam tibi vano homini & ventoso multum hinc forsitan superbiæ Salmasi, multum spiritûs accessit, magnæ scilicet Britanniæ regem fidei defensorem esse, te verò regis, ego quidem & illum regi titulum, & hunc tibi jure pari ac meritò concedam: cum sanè rex fidem, tu regem sic defenderis, ut causam uterque suam evertisse potiùs videatur. Quod cum passim infrà, tum hoc primo capite ostendam. Dixeras tu quidem præfationis paginâ duodecimâ *Ornari pigmentis rhetoricis tam bonam & justam causam non debere: nam simpliciter rem, ut gesta est, narrare, regem defendere est.* Quando igitur toto hoc capite in quo narrationem illam simplicem futuram pollicitus eras, neque rem simpliciter, ut gesta est, narras, neque non pigmentis, quantum in eo genere consequi potes rhetoricis ornas, profectò vel tuo judicio si standum esset, causa regia neque bona neque justa erit. Quanquam hoc cave tibi sumas quod dat nemo, posse te quicquam rhetoricè narrare; qui neque oratoris, neque historici, immò ne caussidici quidem partes narrando sustinere potes; sed quasi circulator quispiam, arte circumforaneâ, magnam

de

de re in prooemio, velut in posterum diem, exspectationem concitabas, non tam ut rem promissam tum demùm narrares, quàm ut pigmenta illa misera, & ampullas fuco refertas lectoribus quàm plurimis divenderes. Nam *de facto dicturus tot novitatum monstris te circundari ac terreri sentis, ut quid primum exequaris, quid deinde, quid postremò, nescias.* Hoccine est simpliciter narrare? Dicam quod res est, tot tuorum ipse mendaciorum monstris, primùm terreri te sentis, deinde tot nugis, tot ineptiis levissimum illud caput non *circundari* solùm, sed circumagi, *ut quid primùm, quid deinde, quid postremò* dicendum ullo tempore sit, non modò nunc *nescias*, sed nunquam antea non nesciveris. *Inter difficultates quæ occurrunt ad exprimendam tam in credibilis flagitii immanitatem hoc unum facile dictu suppetit, quod iterum iterumque repeti debet,* nempe *Solem ipsum atrocius factum nunquam adspexisse alterum.* Multa Sol aspexit, bone magister, quæ Bernardus non vidit. Solem autem iterum atque iterum repetas licebit, id tu quidem prudenter feceris, quod non nostra flagitia, sed defensionis tuæ frigus vehementissimè postulabit. *Regum*, inquis, *origo cum Sole novo cœpit.* Dii te, Damasippe, deæque solstitio donent, quo te calfacias, qui ne pedem sine *Sole*; nequis fortasse te umbraticum doctorem esse dicat. At hercle etiam in tenebris es, qui jus patrium à regio non distinguis:

guis: & cùm reges Patriæ Patres nominaveris, eâ statim metaphorâ persuasisse credis, ut quicquid de patre non negaverim, id continuò de rege verum esse concedam. Pater & rex diversissima sunt. Pater nos genuit; at non rex nos, sed nos regem creavimus. Patrem natura dedit populo, regem ipse populus dedit sibi; non ergò propter regem populus, sed propter populum rex est; ferimus patrem, morosum etiam & durum, ferimus & regem; sed ne patrem quidem ferimus tyrannum. Pater si filium interficit, capite pœnas dabit: cur non item rex eâdem justissimâ lege tenebitur, si populum, id est filios suos, perdiderit, præsertim cum pater, ut ne pater sit, efficere non possit, rex facilè possit, ut neque pater sit, neque rex. Quod si *de facti qualitate*, quod ais, *inde* æstimandum est, tibi dico, peregrine, & rebus nostris alienissime testis oculatus & indigena tibi dico; nos regem neque *bonum* neque *justum*, neque *clementem*, neque *religiosum* neque *pium*, neque *pacificum*; sed hostem prope decennalem, nec parentem patriæ sed vastatorem *de medio sustulisse. Solet hoc fieri*, fateris, inficias enim ire non audes, *sed non à reformatis, regi reformato*. Siquidem reformatus is dici potest, qui scriptis ad Papam literis, Sanctissimum appellaverat Patrem, qui Papistis æquior semper quàm Orthodoxis fuit. Talis cùm fuerit, ne suæ quidem familiæ primus à reformatis est *de medio* sublatus. Quid? ejus avia Maria nonne à reformatis exuta regno

ſolum vertere coacta eſt, ſupplicio demum capitis affecta, ne Scotis quidem reformatis ægrè ferentibus? imò ſi operam contuliſſe dicam, haud mentiar. In tanta autem regum *reformatorum* paucitate, nihil hujuſmodi accidiſſe, ut eorum aliquis morte plecteretur; non eſt quod miremur. Licere autem regem nequam, ſive tyrannum regno pellere, vel ſupplicio quovis, prout meritus erit, punire, (etiam ſummorum ſententiâ Theologorum, qui ipſi reformandæ eccleſiæ authores fuere) aude tu modò negare. Concedis quàm plurimos reges non ſiccâ morte periiſſe, hunc *gladio*, illum *veneno*, alium ſqualore *carceris* aut *laqueo*. Omnium tamen hoc tibi miſerrimum videtur, & monſtri quiddam ſimile, regem in judicium adduci, *cauſam capitis dicere coactum*, *condemnatum*, *ſecuri percuſſum*. Dic mihi, homo inſipientiſſime, annon humanius, annon æquius, annon ad leges omnium civitatum accomodatius eſt, cujuſcunque criminis reum in judicio ſiſtere, ſui defendendi copiam facere, lege condemnatum ad mortem haud immeritam ducere, ita ut damnato vel pœnitendi, vel ſe colligendi ſpatium detur, quàm ſtatim ut prehenſus eſt, indictâ cauſâ pecudis in modum mactare? Quotuſquiſque eſt reorum qui, ſi optio detur, non illo potiùs quàm hoc modo puniri ſe maluerit? Quæ ratio igitur animadvertendi in civem moderatior eſt habita, cur non eadem in regem quoque moderatior, & vel ipſi regi ac-
ceptio-

ceptior fuisse existimanda est. Tu secreto, & sine arbitris extinctum regem malebas, vel ut exempli tam boni salubritate omnis memoria careret, vel ut facti tam praeclari conscientia defugisse lucem, aut leges atque ipsam justitiam minimè sibi amicam habuisse videretur. Exaggeras deinde rem, quòd neque per tumultum aut factionem optimatium, aut rebellium furorem, sive militum sive populi; non odio, non metu, non studio dominandi, non cœco animi impetu, sed consilio & ratione meditatum diu facinus peregerint. O meritò quidem te ex jurisconsulto Grammaticum! qui ab accidentibus causæ, ut loquuntur, quæ per se nihil valent, vituperationes instituis, cum nondum docueris illud facinus in vitio an in laude ponendum sit? Iam vide quàm in te facilè incurram. Si pulchrum & decorum fuit, eò magis laudandi quod nullis affectibus occupati, solius honestatis causâ fecerint; si arduum & grave, quòd non cœco impetu, sed consilio & ratione. Quanquam ego hæc divino potiùs instinctu gesta esse crediderim; quoties memoriâ repeto; quàm inopinato animorum ardore, quanto consensu totus exercitus, cui magna pars populi se adjunxerat, ab omnibus penè regni provinciis unâ voce regem ipsum suorum omnium malorum authorem ad supplicium deposcebat. Quicquid erat, sive magistratum sive populum spectes, nulli unquam excelsiore animo, &, quod etiam adversarii fatentur, sedatiore, tam egre-

gium facinus & vel heroicis ætatibus dignum aggressi sunt: quo non leges tantùm & judicia, dehinc mortalibus ex æquo restituta, sed ipsam justitiam nobilitarunt, séque ipsâ illustriorem dehinc, séque ipsâ majorem post hoc insigne judicium reddidere. Iam tertiam prope hujus capitis paginam exantlavimus nec tamen illa simplex narratio, quam promisit, usquam apparet. Queritur nos docere, *quoties rex molestè & odiosè regnat, impunè posse regno exui*: *ab hac*, inquit, *doctrina inducti, si mille rebus meliorem regem habuissent non ei vitam conservassent*. Spectate hominis acumen; nam istuc aveo ex te scire, quo pacto hoc sequitur, nisi tu nobis concesseris, nostro rege mille rebus meliorem molestè & odiosè regnare; unde in eum deductus es locum, ut hunc quem defendis, iis regibus qui molestè & odiosè regnant mille rebus deteriorem facias; id est tyrannorum omnium fortasse immanissimum. Macti estote reges tam strenuo defensore. Nunc narrare incipit: *Torserunt eum variis crucibus*. Dic quibus: *De carcere in carcerem traduxerunt*. Nec injuriâ, quippe ex tyranno hostem bello captum. *Custodiis sæpè mutatis*: ne ipsæ mutarent fidem. *Libertatis interdum spe ostensâ, interdum & restitutionis per pactionem*. Vide quàm non antea meditatum nobis fuerit, quàm non *tempora & modos* diu captavimus regis abdicandi. Quas res ab eo tum propemodum victore multo antè postulavimus, quæ nisi conce-

cederentur, nulla libertas, nulla ſalus populo ſperanda erat, eaſdem à captivo ſuppliciter, haud ſemel, imò ter & amplius petivimus; toties repulſam accepimus. Cum nulla de rege ſpes reliqua eſſet, fit Parlamenti conſultum illud nobile, nequa deinceps ad regem poſtulata mitterentur; non ex quo is tyrannus eſſe, ſed ex quo inſanabilis eſſe cœpit. Poſtea tamen quidam ex Senatorum numero nova ſibi conſilia capientes, & idoneum tempus nacti, conditiones iterum regi ferendas decernunt; pari ſanè ſcelere atque dementiâ ac Romanus olim Senatus, reclamante Marco Tullio & cum eo bonis omnibus, legatos decrevit ad Antonium: pari etiam eventu, niſi Deo immortali viſum aliter fuiſſet, illos in ſervitutem tradere, nos in libertatem vindicare. Nam cùm rex nihilo plus quàm antea conceſſiſſet, quod ad firmam pacem & compoſitionem reverà ſpectaret, illi tamen ſatisfactum ſibi à Rege eſſe ſtatuunt. Pars itaque ſanior, cùm ſe remque Publicam prodi videret, fidem fortiſſimi, & ſemper reipubl. fidiſſimi exercitûs implorat. In quo mihi quidem hoc ſolùm occurrit quod nolim dicere, noſtras legiones rectiora ſenſiſſe quàm patres conſcriptos: & ſalutem reipubl. armis attuliſſe, quam illi ſuis ſuffragiis propè damnaverant. Multa deinde flebiliter narrat, verùm tam inſcitè, ut luctum emendicare, non commovere videatur. Dolet quòd *eo modo, quo nullus unquam rex ſupplicium capitis paſſus ſit*: cùm ſæpiùs affirma-

verit, nullum unquam regem supplicium capitis omnino esse passum. Tune, fatue, modum cum modo conferre soles, ubi factum cum facto quod conferas non habes? *Supplicium*, inquit, *capitis passus est, ut latro, ut sicarius, ut parricida, ut proditor, ut tyrannus.* Hoccine est regem defendere, an sententiam de rege ferre, eâ sanè quæ à nobis lata est, multò severiorem? quis te tam subitò pellexit ut nobiscum pronuntiares? Queritur *personatos carnifices regi caput amputasse.* Quid hoc homine facias? questus est supra *de parricidio in persona regis admisso*, nunc in persona carnificis admissum queritur. Quid reliqua percurram, partim falsissima, partim frivola *de pugnis* & *calcibus* militum gregariorum, & licentiâ *spectandi cadaveris quatuor solidis taxatâ*, quæ frigidissimi literatoris inscitiam & pusillitatem animi clamitant; legentem certè neminem pilo tristiorem reddere possunt: satius mehercule fuisset Carolo filio, quemvis ex eo balatronum grege conduxisse, qui ad coronam in triviis elegidia cantant, quàm oratorem hunc, luctificabilem dicam, an perridiculum deplorando patris infortunio adhibuisse; tam insipidum & insulsum, ut ne ex lacrymis quidem ejus mica salis exiguissima possit exprimi. Narrare jam desiit; & quid deinde agat, dictu sanè difficile est; adeò lutulentus & enormis fluit; nunc fremit, nunc oscitat, nullum quidlibet garriendi modum sibi statuit, vel decies eadem repetendi,

quæ

quæ ne ſemel quidem dicta non ſordeſcerent. Et certè neſcio, an blateronis cujuſpiam extemporales quælibet nugæ, nugæ,quas ille uno pede ſtans verſiculis fortè effuderit,non digniores multo ſint quæ chartâ illinantur; adeò indigniſſimas eſſe reor quibus ſeriò reſpondeatur. Prætereo quòd regem *religionis protectorem* laudat, qui eccleſiæ bellum intulit, ut epiſcopos religionis hoſtes & tyrannos in eccleſia retineret. *Puritatem autem religionis* quî potuit is conſervare,ab impuriſſimis epiſcoporum traditionibus & cæremoniis ipſe ſub jugum miſſus? *Sectarum* verò, quibus tu *ſacrilegos ſuos cœtus tenendi licentiam* ais *dari*, quam ipſa Hollandia non dat, errores velim enumeres: interim nemo te magis ſacrilegus, qui perpetuò maledicendi peſſimam omnium licentiam tibi ſumis. *Non poterant graviùs rempubl. lædere quàm ejus dominum tollendo.* Diſce verna, diſce maſtigia, niſi dominum tollis, tollis rempublicam: privata res eſt, non publica quæ dominum habet. *At paſtores facinus eorum abominantes cum ſumma injuſtitia perſequuntur.* Paſtores illos ne quis fortè neſciat quales ſint, breviter dicam; iidem ſunt qui regi reſiſtendum armis eſſe,& verbo & ſcriptis docuerunt; qui omnes tanquam Merozum indeſinenter execrari non deſtiterunt, quotquot huic bello aut arma, aut pecuniam, aut vires non ſuppeditaſſent; quod illi non contra regem, ſed contra tyrannum Saule quovis aut Achabo,imo Nerone ipſo

Neroniorem susceptum esse in concionibus sacris vaticinabantur. Sublatis episcopis & sacerdotibus quos Pluralistarum & non residentium nomine insectari vehementissimè solebant, in eorum amplissima sacerdotia, hic bina, ille trina, quàm ocyssimè irruebant: unde suos greges quàm turpiter negligant pastores isti meritò egregii, nemo non videt: nullus pudor,, nulla numinis reverentia dementes cupiditate & furiatos cohibere potuit, donec pessimo ecclesiæ publico eâdem ipsi infamiâ flagrarent, quam paulò antè sacerdotibus inusserant. Nunc quòd avaritia eorum nondum satiata est, quòd, inquies ambitione animus turbas concire, pacem odisse consuevit, in Magistratus qui nunc sunt, id quod priùs in regem fecerant, seditiosè concionari non desinunt; regem scilicet pium crudeliter sublatum; quem modò ipsi diris omnibus devotum, omni authoritate regiâ spoliandum, & bello sacro persequendum, in manus Parlamento, quasi divinitùs, tradiderant; sectas scilicet non exstirpari, quod certè à magistratibus postulare perabsurdum est, qui avaritiam & ambitionem, quæ duæ in ecclesia hæreses perniciosissimæ sunt, ex ipsorum ordine pastorum ac tribu, nullo adhuc modo aut ratione exstirpare valuerunt. Quas illi sectas apud nos insectantur, obscuras esse scio, quas ipsi sequuntur famosas, & ecclesiæ Dei longè periculosiores; quarum principes Simon ille Magus & Diotrephes fuere. Hos tamen, nequissimi

cùm

cùm sint, adeò non persequimur, ut factiosis, & res novas quotidie molientibus nimium indulgeamus. Offendit jam te Gallum & errabundum, quod Angli *suis molossis*, quæ tua canina facundia est, *ferociores*, nullam *legitimi successoris & hæredis* regni, nullam *natu minimi*, nullam *reginæ Bohemiæ* rationem habuerint. Tute respondebis tibi, non ego. *Ubi reipub. forma mutatur ex monarchica in aliam, non datur successio inter differentis regiminis curatores.* Apparatu de primatu. *Minima*, inquis, *regni pars* hæc omnia *per tria regni* effecit: & digni quidem, si hoc verum esset, quibus in cæteros imperium sit viris in fœminas. *Isti sunt, qui regimen regni antiquum in alium qui à pluribus tyrannis teneatur, mutare præsumpserunt*; rectè quidem illi & feliciter, quos tu reprehendere non potes, quin simul fœdissimè barbarus & solœcus sis, non moribus solùm, sed syntaxi etiam, grammaticorum opprobrium. *Angli maculam hanc nunquam deleverint.* Immò tu, licèt omnium literatorum litura ipse sis, & verè macula, Anglorum tamen famam & sempiternam gloriam nunquam valueris commaculare. Qui tantâ animi magnitudine, quantâ omni memoriâ vix audita est, non hostes tantùm armatos, sed hostiles intus, id est superstitiosas vulgi opiniones eluctati atque supergressi, Liberatorum cognomen posthac per omnes gentes in commune sibi pepererunt: populariter id ausi, quod apud alias nationes heroïcæ

 roïcæ

roïcæ tantùm virtutis esse existimatur. *Reformati & antiqui christiani* quid hac in parte fecerint, aut facturi essent, tum respondebimus, cùm de jure tecum suo loco agetur; ne tuo vitio laboremus, qui gerrones omnes & Battos loquacitate vincis. Quæris quid sis in nostra causa *Iesuitis* responsurus. Tuas res age transfuga, pudeat te facinorum tuorum, quando ecclesiam tui pudet; qui primatum Papæ, & episcopos tam jactanter modò & ferociter adortus, nunc episcoporum assecla factus es. Fateris *aliquos reformatorum*, quos nòn nominas (ego tamen nominabo quoniam tu eos *Iesuitis longè pejores esse* ais, Lutherum nempe, Zwinglium, Calvinum, Bucerum, Paræum cum aliis multis) docuisse, *amovendum esse* tyrannum: *quis autem sit tyrannus ad judicium sapientum & doctorum se retulisse. Isti verò qui? an sapientes, an docti, an virtute nobiles, an nobilitate illustres.* Liceat, quæso, populo, qui servitutis jugum in cervicibus grave sentit, tam sapienti esse, tam docto, tamque nobili, ut sciat tyranno suo quid faciendum sit, etiamsi neque exteros, neque grammaticos sciscitatum mittat. Tyrannum autem fuisse hunc non Angliæ solùm & Scotiæ Parlamenta cùm verbis tum factis disertissimis declaraverunt, sed totus ferè utriusque regni populus assentitus est; donec episcoporum technis & fraudibus in duas postea factiones discessit. Quid si Deus, quemadmodum eos qui lucis evangelicæ participes fiant, ita eos

qui decreta ejus in reges hujus mundi potentiſſimos exequantur, non multos ſapientes aut doctos, non multos potentes, non multos nobiles eſſe voluit? ut per eos qui non ſunt aboleret eos qui ſunt; ut ne glorietur caro coram eo. Tu quis es qui oblatras? an doctus? qui ſpicilegia, qui lexica & gloſſaria ad ſenectutem uſque triviſſe potiùs videris, quàm authores bonos cum judicio aut fructu perlegiſſe? unde nil præter codices, & varias lectiones, & luxatum & mendoſum, crepas; doctrinæ ſolidioris ne guttulam quidem hauſiſſe te oſtendis. An tu ſapiens? qui de minutiis minutiſſimis rixari & mendicorum bella gerere ſoles, qui nunc aſtronomis, nunc medicis in ſua arte credendis imperitus ipſe & rudis convitia dicis; qui, ſiquis tibi voculæ unius aut literulæ in exemplari quovis abs te reſtitutæ gloriolam præripere cōnaretur, igni & aquâ, ſi poſſes, illi interdiceres? Et tamen ſtomacharis, & tamen ringeris, quòd omnes te Grammaticum appellant. Hamondum nuper regis hujus Sacellanum imprimis dilectiſſimum in libro quodam nugatorio nebulonem palàm appellas, quòd is te grammaticum appellaviſſet: idem, credo, eſſes ipſi regi convitium facturus, & defenſionem hanc totam retractaturus, ſi Sacellani ſui de te judicium approbaſſe audiviſſes. Iam vide quàm te Anglorum unus, quos tu *fanaticos, indoctos, obſcuros, improbos* vocitare audes, contemnam & ludibrio habeam, (nam nationem ipſam Anglicanam de

te quicquam publicè cogitare curculiunculo, indignissimum esset) qui sursum, deorsum, quoquoversum versatus & volutatus, nihil nisi grammaticus es: immo ac si deo cuilibet votum ipso Mida stultius nuncupasses, quicquid attrectas, nisi cùm solœcismos facis, Grammatica est. Quisquis igitur *de fæce illa plebis*, quam tu exagitas, (illos enim verè optimates nostros, quorum sapientiam, virtutem, & nobilitatem facta inclyta satis testantur, non sic dehonestabo, ut te illis, aut tibi illos componere velim) quisquis, inquam, de fæce illa plebis hoc tantummodò sibi persuaserit, non esse se regibus natum, sed Deo & patriæ, multò sanè te doctior, multò sapientior, multò probior, & ad omnem vitam utilior existimandus erit. Nam doctus ille sine literis, tu literatus sine doctrina; qui tot linguas calles, tot volumina percurris, tot scribis, & tamen pecus es.

CAP. II.

QVod argumentum pro se *indubitatum* esse, superiore capite perorans dixerat Salmasius, *rem ita se habere ut creditur, cum omnes unanimiter idem de ea sentiant*; quod tamen is *de facto* falsissimè affirmabat, id ego nunc de jure regio disceptaturus, potero in ipsum verissimè affirmare. Cùm enim regem definiat, *cujus suprema est in regno potestas, nulli alii nisi*

nisi Deo obnoxia, cui quod libet licet, qui legibus solutus est, siquidem id definiri dicendum est, quod infinitum in terris ponitur, evincam ego contrà non meis tantùm, sed vel ipsius testimoniis, & rationibus, nullam gentem aut populum, qui quidem ullo numero sit, nam omnem penetrare barbariem necesse non est; nullam, inquam, gentem istiusmodi jura aut potestatem regi concessisse, *ut legibus solutus esset, ut quod libet liceret, ut omnes judicaret, à nemine judicaretur*; nec verò ullum cujuscunque gentis tam servili ingenio exstitisse puto, præter unum Salmasium, qui tyrannorum immania quæque flagitia regum jura esse asseverarit. Eorum plerique apud nos, qui regi maximè favebant, ab hac tam turpi sententia semper abhorruere, quinetiam ipse, nondum pretio corruptus, his de rebus longè aliter sensisse aliis jampridem scriptis facilè deprehenditur. Adeò ut hæc non ab homine libero in libera civitate, nedum in Repub. nobilissima, & Batavorum Academia celeberrima, sed in ergastulo quovis aut catasta, tam servili vernilitate scripta esse videantur. Etenim, si quicquid regi libet, id jure regio licitum erit, quod teterrimus ille Antoninus Caracalla ab Iulia noverca per incestum edoctus non statim ausus est credere, nemo profectò est aut unquam fuit, qui tyrannus dici debeat. Cùm enim divina omnia atque humana jura violavit, nihilo tamen minùs rex, jure regio insons erit. Quid enim peccavit homo æquissimus?

jure suo usus est in suos. Nihil rex tam horrendum, tam crudele, tamque furiosum committere in suos potest, quod præter jus regium fieri quispiam possit queri aut expostulare. Hoc *tu jus regium à jure gentium, vel potiùs naturali originem habere* statuis bellua? Quid enim hominem te dicam, qui in omne hominum genus, adeò iniquus & inhumanus es; quique omnem gentem humanam Deo simillimam sic deprimere atque projicere conaris, ut quos nunc superstitio, nunc scelus aut ignavia quorundam, aut denique perfidia tam feros atque immites dominos gentibus imposuit, eos à natura matre mitissimâ comparatos atque impositos esse doceas. Quâ tu nefariâ doctrinâ multo jam ferociores factos, non solùm ad proterendos omnes mortales, & posthac miseriorem in modum conculcandos immittis, sed jure naturali, jure regio, ipsis etiam populi legibus in populum armare, quo nihil simul stultius & sceleratius esse potest, contendis. Dignus profectò qui contra atque olim Dionysius ex grammatico tyrannus ipse sis; non quo tibi in alium quemvis detur illa regia licentia malè faciendi, sed illa altera malè pereundi: quâ solâ, ut inclusus ille Capreis Tiberius, à temetipso perditus quotidie te sentias perire. Verùm jus illud regium paulò accuratiùs quale sit consideremus. *Sic Oriens totus*, inquis, *judicavit*, *sic Occidens*. Non reponam tibi quod Aristoteles & Marcus Cicero, authores, si qui alii, cordatissimi, ille in Poli-

Politicis, hic in oratione de Provinciis scripsit Gentes Asiaticas facilè servitutem pati, Iudæos autem & Syros servituti natos fuisse: fateor paucos ferè libertatem velle, aut eâ posse uti, solos nempe sapientes, & magnanimos; pars longè maxima justos dominos mavult, sed tamen justos; injustos & intolerabiles ferendi neque Deus unquam universo generi humano tam infensus fuit, neque ullus unquam populus tam ab omni spe & consilio derelictus, ut necessitatem hanc atque legem omnium durissimam in se atque in suos liberos ultro statueret. Profers imprimis *verba regis in Ecclesiaste sapientiâ clari.* Nos itaque ad legem Dei provocamus, de rege posteriùs videbimus; cujus exinde sententiam rectiùs intelligemus. Audiatur ipse Deus, Deut. 17. *Cùm ingressus fueris in terram, quam Iehova Deus dat tibi, & dices statuam super me Regem sicut omnes gentes quæ sunt circa me*: Quod ego omnes velim etiam atque etiam animadvertant, teste hîc ipso Deo, penes populos omnes ac nationes arbitrium semper fuisse, vel eâ, quæ placeret, formâ reipubl. utendi, vel hanc in aliam mutandi: de Hebræis disertè hoc dicit Deus, de reliquis haud abnuit: deinde formam reipub. monarchiâ perfectiorem, ut sunt res humanæ, suique populi magis ex usu deo visam esse: cùm hanc ipse formam instituerit; monarchiam non nisi serò petentibus, idque ægrè concederet. Sin regem planè vellent, ut ostenderet Deus id se liberum Populo reliquisse,

quiſſe, ab uno an à pluribus reſpubl. adminiſtraretur, modò juſtè, regi etiam futuro leges conſtituit, quibus cautum erat, ut *ne multiplicet ſibi equos, ne uxores, ne divitias*; ut intelligeret nihil ſibi in alios licere, qui nihil de ſe ſtatuere extra legem potuit. Iuſſus itaque eſt *omnia legis illius præcepta*, etiam ſuâ manu perſcribere; perſcripta *obſervare*; *ne efferatur animus ejus præ fratribus ſuis*. Ex quo perſpicuum eſt, regem æquè ac populum iſtis legibus aſtrictum fuiſſe. In hanc fermè ſententiam ſcripſit Ioſephus, legum ſuæ gentis interpres idoneus, in ſua repub verſatiſſimus, mille aliis tenebrionibus Rabbinis anteponendus. Antiquitat. lib. 4. Ἀριστοκρατία μὲν οὖν κράτιστον, &c. *Optimum eſt*, inquit, *optimatium regimen*; *nec vos alium reipub. ſtatum requiratis*; *ſatis enim eſt Deum habere præſidem. Attamen ſi tanta vos regis cupido ceperit, plus legibus & Deo tribuat is, quàm ſuæ ſapientiæ*; *prohibeatur autem, ſi potentior fieri ſtudet, quàm rebus veſtris expedit*. Hæc & plura Ioſephus in iſtum Deuteronomii locum. Alter Philo Iudæus, gravis autor, Ioſephi coætaneus, legis Moſaïcæ ſtudioſiſſimus, in quam univerſam diffusâ commentatione ſcripſit, cum in libro de creatione Principis hoc caput legis interpretatur, non alio pacto regem legibus ſolvit atque hoſtis quilibet ſolutus legibus dici poſſit, τοὺς ἐπὶ λύμῃ καὶ ζημίᾳ τῶν ὑπηκόων, &c. *qui*, inquit, *ad perniciem & detrimentum populi magnam ſibi acquirunt potentiam*, *non*

reges

reges sed hostes appellandi sunt ; ea facientes, qua hostes nullâ pace reconciliandi faciunt ; nam qui per speciem gubernandi faciunt injuriam, apertis hostibus pejores sunt; hos enim facile est propulsare, illorum autem malitia haud facilè detegitur. Detecti igitur quid obstat quo minùs hostium loco habendi sint ? Sic libro secundo Allegoriarum Legis, *rex & tyrannus contraria sunt* ; & deinde, *rex non imperat tantùm, sed paret*. Vera sunt ista, dicet aliquis ; regem oportet quidem leges, ut qui maximè, observare ; verùm si secùs fecerit, quâ lege puniendus ? eâdem , inquam, lege quâ cæteri ; exceptiones enim nullas reperio. Sed nec de Sacerdotibus , sed nec de infimis quidem magistratibus puniendis lex ulla scribitur; qui omnes, cùm de iis puniendis nulla lex scripta sit, pari certè jure & ratione possent impunitatem scelerum omnium sibi vendicare; quam tamen neq; eorum quispiam vendicavit, neque ullum iis arbitror idcirco esse datum. Hactenus ex ipsa Dei lege didicimus regem legibus obtemperare debuisse; nec se præ cæteris efferre, qui etiam fratres ejus sunt. Nunc an quid aliud Ecclesiastes moneat videamus. Cap. 8. v. 1. &c. *Mandatum regis observa; vel propter juramentum Dei, ne perturbatè à facie ejus abito, ne persistito in re mala, nam quicquid volet faciet ; Ubi verbum regis , ibi Dominatio , & quis dicat ei quid facis ?* Satis constat Ecclesiastem hoc in loco non synedrio magno, non senatui, sed privato cuiq; præcepta

dare.

dare. Iubet mandata sua observare, vel propter juramentum Dei; at quis jurat regi, nisi rex vicissim in leges divinas atque patrias juratus sit? Sic Reubenitæ & Gaditæ obedientiam suam Iehosuæ pollicentur, Ios. 1. *Vt dicto audientes Mosi fuimus, ita erimus tibi, modò ut Deus tecum sit, quemadmodum fuit cum Mose.* Conditionem vides expressam; Alioquin ipsum audi Ecclesiasten, cap. 9. *Verba sapientum submissa potiùs audienda esse, quàm clamorem dominantis inter stolidos.* Quid porrò monet? *Ne persistito in re mala, nam quicquid volet faciet,* in malos nimirum faciet authoritate legum armatus, nam leniter, aut severè agere, prout volet, potest. Nihil hic tyrannicum sonat, nihil quod vir bonus extimescat. *Vbi verbum regis ibi dominatio, & quis dicat ei quid facis?* Et tamen legimus qui regi dixerit non solùm quid fecisti, sed etiam stultè fecisti. Sam 13. At Samuel extraordinarius. Tuum tibi regero, licet infrà dictum pag. 49. *quid*, inquis, *extraordinarium in Saule & Davide?* itidem ego, quid, inquam, in Samuele? Propheta fuit: sunt & illi hodie, qui ejus exemplo faciunt; ex voluntate enim Dei vel *expressâ* vel *tacitâ* agunt: quod etiam ipse infrà concedis, pag. 50. Prudenter igitur Ecclesiastes hoc in loco monet privatos, ne cum rege contendant: nam etiam cum divite, cum potenti quovis, ut plurimùm, damnosa contentio est. Quid ergo? an optimates, an omnes reliqui magistratus, an populus universus quoties

quoties delirare libet regi, ne hiſcere quidem audebunt? an ſtolido, impio, furenti, bonis omnibus perniciem machinanti non obſtabunt, non obviam ibunt, ne divina omnia atque humana pervertere occupet, ne rapinis, ne incendiis, ne cædibus per omnes regni fines graſſetur ita *legibus ſolutus, ut quod libet liceat?* O de Cappadocis eques cataſtis! quem omnis libera natio (ſi unquam poſt hoc in natione libera pedem ponere audebis) aut in ultimas terras veluti portentum exportandum ejicere, aut ſervitutis candidatum dedere in piſtrinum debebit, eâ lege atque omine, ut ſi te inde exemerit, ipſa ſub aliquo tyranno, eoque ſtultiſſimo, pro te molat. Quid enim poterit dici, aut ab aliis dictum peti tam truculentum, aut ridiculum, quod in te non cadat? Perge modò: *Iſraëlitæ regem à Deo petentes eodem jure ſe ab eo gubernari velle dixerunt, quo omnes aliæ nationes, quæ hoc regimine uterentur. At Orientis reges ſummo jure, & poteſtate non circumſcriptâ regnabant, Teſte Virgilio:*

— Regem non ſic Ægyptus & ingens
Lydia, nec populi Parthorum, & Medus Hydaſpes
Obſervant. —

Primum quid noſtrâ refert qualem ſibi regem Iſraëlitæ voluerint, præſertim Deo irato, non ſolùm quòd regem vellent ad exemplum gentium, & non ſuæ legis, ſed planè quod vellent regem? Deinde regem injuſtum, aut legibus ſolu-

ſolutum petiviſſe credibile non eſt, qui Samuelis filios legibus obſtrictos ferre non potuerunt, & ab eorum tantùm avaritiâ ad regem confugerunt. Poſtremò quod ex Virgilio recitas, non probat reges Orientis *abſolutâ poteſtate* regnaſſe; Apes enim illæ Virgilianæ, quæ vel Ægyptiis & Medis obſervantiores regum ſunt, teſte tamen eodem Poëta,

— *Magnis agitant ſub legibus ævum.* —

Non ergò ſub regibus omni lege ſolutis. At vide quàm tibi minimè velim malè; cum plerique te nebulonem eſſe judicent, oſtendam te perſonam tantùm nebulonis mutuam ſumpſiſſe. In Apparatu ad primatum Papæ doctores quoſdam Tridentinos exemplo Apium uſos ais, ut monarchiam Papæ probarent: ab his tu pari malitiâ hoc mutuum cepiſti. Quod illis itaque reſpondiſti cùm probus eſſes, jam factus nebulo tute reſpondebis tibi, tuaque tibi manu perſonam nebulonis detrahes. *Apium reſpub. eſt; atque ita Phyſici appellant: Regem habent, ſed innocuum; ductor eſt potiùs quàm tyrannus, non verberat, non vellicat, non necat apes ſubditas.* Minimè igitur mirum, ſi ita obſervant. Iſtas mehercule apes malâ ave tibi tactio erat; Tridentinæ enim licet ſint, fucum te eſſe indicant. Ariſtoteles autem, rerum politicarum ſcriptor diligentiſſimus, monarchiæ genus Aſiaticæ, quod & barbaricum vocat, κατὰ νόμον, id eſt, ſecundùm legem fuiſſe affirmat. Pol. 3. immò cum monarchiæ quinque ſpecies enume-

ret,

ret, quatuor secundùm legem, & suffragante populo fuisse scribit, tyrannicas autem, quòd iis tanta potestas, volente licet populo, data erat; regnum verò Laconicum maximè regnum videri, quòd non omnia penès regem erant. Quinta, quam is παμβασιλείαν vocat, & ad quam solam id refert, quod tu regum omnium jus esse scribis, ut ad libitum regnent, ubinam gentium, aut quo tempore unquam obtinuerit non dicit: nec aliam ob caussam fecisse mentionem ejus videtur, quàm ut absurdam, injustam, & maximè tyrannicam esse demonstraret, Samuelem ais, cùm eos ab eligendo rege deterreret, *jus illis regium* exposuisse, Vnde haustum, à lege Dei? at illa lex jus regium, ut vidimus, longè aliud exhibuit: an ab ipso Deo per Samuelem loquente? at improbavit, vituperavit, vitio dedit: non igitur jus regium divinitùs datum, sed morem regnandi pravissimum, superbiâ regum & dominandi libidine arreptum exposuit propheta; nec quid debebant reges, sed quid volebant facere; rationem enim regis populo indicavit, sicut antea rationem sacerdotum Eliadarum eodem verbo (quod tu pag. 33. Hebraico etiam solœcismo משפט vocas) suprà indicaverat C. 2. *ratio sacerdotum istorum cum populo hæc erat*, v. 13. impia videlicet, odiosa, & tyrannica: ratio itaque illa nequaquam jus erat sed injuria. Sic etiam patres antiqui hunc locum exposuerunt; unus mihi erit multorum instar, Sulpitius Severus, Hieronymi æqualis, eique charus,

& Au-

& Augustini judicio vir doctrinâ & sapientia pollens. Is in historia sacra Samuelem ait dominationem regiam, & superba imperia populo exponere. Sanè jus regium non est dominatio & superbia; sed jus atque imperium regium, teste Sallustio, conservandæ libertatis atque augendæ reipub. caussâ datum, in superbiam dominationemque se convertit. Idem Theologi omnes Orthodoxi, idem Iurisconsulti, idem Rabbini plerique, ut ex Sichardo didicisse potuisti, de explicatione hujus loci sentiunt; ne Rabbinorum enim quisquam jus regis absolutum isto loco tractari dixit. Ipse infrà cap. 5. pag. 106. *non Alexandrinum Clementem solùm, sed omnes hìc* quereris *errare*, te unum ex omnibus rem acu tetigisse: Iam verò cujus vel impudentiæ est vel socordiæ, contra omnes, præsertim orthodoxos, mores regum ab ipso Deo damnatissimos in jus regium convertere; & honestâ juris præscriptione defendere: cum jus tamen illud in rapinis, injuriis, violentiis, contumeliis sæpiùs consistere fatearis. An quisquam sic *sui juris* unquam fuit, ut rapere, agere, prosternere, permiscere omnia sibi liceret? an Latini, quod affirmas, hæc *suo jure ab aliquo fieri unquam dixerunt*? Dixerat apud Sallustium C. Memmius tribunus Plebis, in superbiam & impunita flagitia nobilitatis invectus, *impunè qualibet facere, id est, regem esse*; Arrisit hoc tibi, & statim in lucro ponis, nequicquam sanè, si paulùm evigilaveris. An jus hic regium

regium asseruit? annon plebis ignaviam potiùs increpuit, quæ nobiles impunè dominari sineret, eosque mores regios jam rursus pateretur, quos jure suo majores illorum cum rege ipso finibus expulerant. Marcum Tullium saltem consuluisses; is te & Sallustium, & Samuelem etiam rectiùs interpretari docuisset. Qui pro C. Rabirio *nemo*, inquit, *nostrûm ignorat consuetudinem regiam*; *regum sunt hæc imperia, animadverte & dicto pare*; aliaque hujusmodi ex poëtis ibidem recitat, quæ non jus, sed *consuetudinem regiam* vocat, eáque legere & spectare nos ait debere, non *ut delectemur solùm, sed ut cavere etiam & effugere discamus*. Vides quàm te malè multaverit Sallustius, quem tyrannis inimicissimum, juris tyrannici patronum attulisse te putabas. Nutare, mihi crede, & suum sibi occasum accelerare jus regium videtur, dum ruentis in modum tenuissima quæque sic arripit, seque sustinere iis testibus atque exemplis conatur, quæ tardiùs fortassè alioqui ruiturum vehementiùs proturbant. *Summum*, inquis, *jus, summa injuria est, id in regibus maximè locum habet; qui cùm summo jure utuntur, ea faciunt in quibus Samuel dicit jus regis esse positum.* Miserum jus; quod tu jam ad extrema perductus, nisi per summam injuriam defendere ulteriùs non potes! Summum jus id dicitur, cùm quis formulas legum sectatur, singulis penè literis immoratur, æquitatem non servat; aut scriptum jus callidè nimis & malitiosè in-

interpretatur, ex quo illud proverbium Cicero ortum esse ait. Cùm autem jus omne de fonte justitiæ manare certum sit, impius sis necesse est, qui *regem injustum esse, iniquum, violentum, raptorem esse, & quales esse solebant* qui pessimi erant, jus regis esse dicis, idque *prophetam populo insinuasse*. Quod enim jus summum aut remissum, scriptum aut non scriptum ad maleficia perpetranda esse potest? Id ne tibi de aliis concedere, de rege pernegare in mentem veniat, habeo quem tibi opponam & puto regem, qui istiusmodi jus regium & sibi & Deo invisum esse profitetur: Psal. 94. *an consociaretur tibi solium ærumnarum, formantis molestiam per statutum.* Noli igitur Deo hanc atrocissimam injuriam facere, quasi is regum pravitates & nefaria facinora jus esse regium doceret, qui etiam hoc nomine societatem cum improbis regibus se detestari docet, quòd molestiam & ærumnas omnes populo juris regii titulo creare soleant. Noli Prophetam Dei falsò insimulare; quem, tu dum juris regii isto loco doctorem habere putas, non verum nobis affers Samuelem; sed, ut venefica illa, inanem umbram evocas; quamvis & illum ab inferis Samuelem non adeò mendacem fuisse credam, quin illud quod tu jus regium vocas, impotentiam potiùs tyrannicam dicturus fuisset. Ius datum sceleri legimus, tuque *licentia jure concessa reges minùs bonos uti consuevisse* ais. At jus hoc ad perniciem humani generis abs te introductum non

non esse à Deo datum probavimus; restat, ut sit à Diabolo; quod infrà clariùs liquebit. *Hac*, inquis, *licentia dat posse, si velis*; & authorem hujus juris habere Ciceronem præ te fers. Nunquam ægrè facio ut testimonia tua recitem, tuis enim ipse testibus conficere te soles. Audi igitur verba Ciceronis in 4ta Philip. *Quæ causa justior est belli gerendi, quàm servitutis depulsio? in qua etiamsi non sit molestus dominus, tamen est miserrimum posse si velit.* posse vi scilicet; nam de jure si loqueretur, repugnantia diceret, & ex justa belli causa injustam faceret. Non est igitur jus regium quod tu describis, sed injuria, sed vis, & violentia regum. Transis ab regia licentia ad privatam: *licet privato mentiri, licet ingrato esse.* Licet & regibus; quid inde efficis? licebit ergò regibus impunè rapere, occidere, stuprare? Quid interest ad injuriæ gravitatem? rex an latro; an aliunde hostis populum occidat, diripiat, in servitutem agat, eodem certè jure, & hunc & illum humanæ societatis inimicum, & pestem propulsare, atque ulcisci debemus; immo regem eò justius quòd is tot beneficiis & honoribus nostris auctus commissam sibi sub juramento publicam salutem prodat. Concedis postremò *leges dari à Mose secundùm quas rex ille quandoque eligendus imperare debebat, quamvis diversas ab illo jure quod Samuel proposuit.* Quod cum assertione tua dupliciter pugnat; cùm enim regem legibus omnino solutum posueris, nunc obstri-

ctum dicis: dein jus juri contrarium ponis Mosis & Samuelis, quod est absurdum. At *servi*, inquit Propheta, *vos eritis regi*. Vt servos fuisse non abnuerim, non jure tamen regio servi fuerunt, sed regum fortasse plurimorum usurpatione & injustitiâ. Illam enim petitionem obstinatam non jure regio, sed suo merito in pœnam illis cessuram propheta præmonuit. At verò si regi legibus soluto quicquid libet licuerit, profectò rex longè plus quàm dominus erit, populus infra omnium servorum infimos plus quàm infimus. Servus enim vel alienigena legem Dei vindicem injuriosum in dominum habebat; populus universus, libera nimirum gens, vindicem in terris neminem, nullam legem habebit, quò læsus, afflictus & spoliatus confugiat: à servitute regum Ægyptiorum ideo liberatus, ut uni ex fratribus suis duriore, si libeat, servitute opprimendus traderetur. Quod cum neque divinæ legi, nec rationi consentaneum sit, dubium nemini esse potest, quin propheta mores enarraverit, non jus regum, neque mores prorsus regum omnium, sed plurimorum. Descendis ad Rabbinos, duosque adducis eâdem, quâ priùs, infelicitate: nam caput illud de rege in quo R. Ioses jus regium ajebat contineri, Deuteronomii esse, non Samuelis, manifestum est. Samuelis enim ad terrorem duntaxat populo injiciendum pertinere rectissimè quidem & contra se dixit R. Iudas. Perniciosum enim est id jus nominari atque doceri quod injustiti

justitia planè est, nisi abusivè forsitan jus nominetur. Quo etiam pertinet versus 18. *Et exclamabitis die illa propter regem vestrum, sed non exaudiet vos Iehovah*; obstinatos nimirum ista pœna manebat, qui regem nolente Deo dari sibi voluerunt. Quanquam ista verba non prohibent, quo minus & vota & quidvis aliud tentare potuerint. Si enim clamare ad Deum contra regem populo licebat, licebat procul dubio omnem etiam aliam inire rationem honestam sese à tyrannide expediendi. Quis enim quovis malo cum premitur, sic ad Deum clamat ut cœtera omnia quæ officii sunt sui negligat, ad otiosas tantùm preces devolutus? Verum utcunque sit, quid hoc ad jus regium, quid ad jus nostrum? qui regem nec invito Deo unquam petivimus, nec ipso dante accepimus, sed jure gentium usi, nec jubente Deo nec vetante, nostris legibus constituimus. Quæ cum ita se habeant, non video quamobrem nobis laudi atque virtuti tribuendum non sit, regem abjecisse; quandoquidem Israëlitis crimini est datum regem petisse. Quod etiam res ipsa comprobavit; nos enim qui regem, cùm haberemus, deprecati sumus, tandem exauditos Deus liberavit; illos, qui cùm non haberent, à Deo efflagitabant, servire jussit; donec Babylone redeuntes ad pristinum reipub. statum reversi sunt. Ludum Talmudicum deinde aperis; quin & hoc sinistro augurio tentatum. Dum enim regem non judicari cupis ostendere; ostendis

ex Codice Sanhedrim *regem nec judicari nec judicare*; quod cum petitione istius populi pugnat, qui ideo regem petebant, ut judicaret: id frustra resarcire studes; intelligi nempe id de regibus Post-babylonicis debere. At ecce tibi Maimonides, qui *hanc inter reges Israëlitas & Iudæos differentiam ponit: Davidis enim posteros judicare & judicari*; Israëliticis neutrum concedit. Occurris tibi, tecum enim litigas, aut cum Rabbinis tuis; meam rem agis. Hoc *primis in regibus locum non habuisse*, quia dictum est v. 17. *vos eritis ei servi*; consuetudine scilicet non jure; aut, si jure pœnas petendi regis, quamvis non sub hoc fortè vel sub illo, at sub plerisque luebant, quod nos non attingit. Tibi verò adversario opus non est, adeò semper tibi adversaris. Narras enim pro me, ut primò Aristobulus, pòst Iannæus cognomento Alexander, jus illud regium, non à synedrio juris custode, & interprete acceperint, sed paulatim sibi assumpserint, & senatu renitente usurpaverint: quorum in gratiam bella illa fabula de primoribus synedrii *à Gabriele exanimatis* adinventa est, jusque hoc magnificum, quo niti maximè videris, *regem* scil. *non judicari*, ex illa fabula plusquam anili, utpote rabbinicâ, conflatum esse fateris. Reges autem Hebræorum *judicari posse, atque etiam ad verbera damnari* fusè docet Sichardus ex libris Rabbinicis, cui tu hæc omnia debes, & tamen obstrepere non erubescis. Quinimò legimus ipsum

ipſum Saulem cum filio Ionathane ſortis judicium atque etiam capitale ſubiiſſe ſuoque ipſum edicto paruiſſe. Vzzias quoque à ſacerdotibus templo deturbatus, lepræ judicio, tanquam unus è populo, ſe ſubmitit, rexque eſſe deſiit. Quid ſi templo excedere, quid ſi magiſtratu abire, & ſeorſim habitare noluiſſet, jus illud regium legibus ſolutum ſibi aſſeruiſſet, an paſſuros fuiſſe cenſes Iudæos, & ſacerdotes templum contaminari, leges violari, populum univerſum contagione periclitari? In leproſum ergo regem vigebunt leges, in tyrannum nihil poterunt? Ecquis tam demens, aut ſtultus eſt, ut exiſtimet, cùm rex morboſus ne populum contagione lædat, cautum atque proviſum legibus ſit, ſi rex impius, iniquus, crudelis populum diripiat, excruciet, occidat, rempubl. funditùs evertat, nullum his malis longè gravioribus remedium legibus repertum eſſe? Verùm *exemplum ullius regis afferri non poteſt, qui judicium capitis ſubierit in jus vocatus*. Ad illud Sichardus haud abſurdè reſpondet, perinde eſſe, ac ſi quis ad hunc modum diſſereret. Cæſar nunquam citatus eſt coram Electore; ergò ſi Palatinus diem Cæſari dixerit, non tenetur Cæſar in judicio reſpondere. Cum tamen doceat Bulla aurea Carol. IV. ſe & ſucceſſores ſuos huic cognitioni ſubjeciſſe. Quid in corrupto populi ſtatu regibus adeò indultum fuiſſe miramur, ubi tot privati aut opibus ſuis aut gratiâ impunitatem vel graviſſimorum ſcelerum aſſequuntur. Illud au-

tem *ἀνυπεύθυνον*, id eſt, *à nemine pendere, nulli mortalium rationem reddere*, quod tu regiæ Majeſtatis maximè proprium eſſe ais, Ariſtoteles Polit. 4. c. 10. maximè tyrannicum, & in libera natione minimè ferendum eſſe affirmat. Tu verò Antonium tyrannum immaniſſimum, Romanæ reipubl. everſorem, idoneum ſanè authorem producis, non eſſe juſtum repoſci à Rege factorum ſuorum rationem: & tamen Herodem cædis reum ad cauſam dicendam in Parthos proficiſcens accerſivit ad ſe Antonius: & animadverſurus etiam in regem fuiſſe creditur, niſi rex eum auro corrupiſſet. Ita ab eodem fonte profluxit regiæ poteſtatis Antoniana aſſertio, & tua *regia defenſio*. At non ſine ratione, inquis, *nam reges ab alio non habent quod regnant, ſed ſoli Deo acceptum referunt*. Dic ſodes quinam? nam iſtiuſmodi reges exſtitiſſe unquam, nego. Primus enim Saul, niſi populus refragante etiam Deo regem voluiſſet, nunquam rex fuiſſet; & quamvis rex renuntiatus eſſet Miſpæ, vixit tamen penè privatus, armentum patris ſecutus, donec Gilgale rex à populo ſecundùm creatus eſt. Quid David? quamvis unctus à Deo, nonne iterum unctus eſt ab Iudæis Chebrone, deinde ab omnibus Hebræis, pacto tamen prius fœdere? 2 Sam. 5. 1 Chron. 11. fœdus autem obligat reges, & intra certos fines continet. Sedit Salomon, inquis, *ſuper ſolium Domini & cunctis placuit*, 1 Paralip. 29. ergo & placuiſſe populo aliquid erat. Conſtituit Iehoja-

hojadas regem Ioaſum, fœdus tamen eodem tempore pepigit inter regem & populum. 2 Reg. 11. Hos reges, necnon & reliquos Davidis poſteros & à Deo & à populo conſtitutos fateor; cæteros omnes, ubicunque gentium, à populo tantùm conſtitutos eſſe affirmo; tu oſtende conſtitutos eſſe à Deo; niſi eâ ſolùm ratione quâ omnia cùm maxima tùm minima à Deo fieri & conſtitui dicuntur. Solium itaque Davidis peculiari quodam jure ſolium Iehovæ dicitur; ſolium aliorum regum non alio, atque cætera omnia, Iehovæ ſunt. Quod tu ex eodem capite didiciſſe potuiſti. v. 11, 12. *tua ſunt omnia in cœlo & in terra, tuum eſt, Iehova, regnum, divitiæ & gloria à facie tua ſunt, vis & potentia*, &c. Diciturque hoc toties, non ut intumeſcant reges, ſed ut moneantur, quamvis Deos ſe eſſe putent, Deum tamen ſupra ſe eſſe, cui debent omnia. Vnde illa Eſſenorum & Poëtarum doctrina, reges *non ſine Deo, & ab Iove eſſe* facilè intelligitur; omnes enim homines à Deo itidem ſumus, Deique genus. Ius igitur hoc univerſum Dei, non tollit jus populi; quo minùs omnes cæteri reges, non à Deo nominati, regnum ſuum ſoli populo acceptum referant; cui propterea rationem reddere tenentur. Quod, quanquam Vulgus aſſentari regibus ſolet ipſi tamen reges ſive boni, ut Homericus ille Sarpedon, ſive mali, ut illi apud Lyricum tyranni, agnoſcunt:

Γλαῦκε τί ἢ δὴ νῶι τετιμήμεσθα μάλιστα, &c.

Glauce cur nos maximo honore afficimur
In Lycia, omnes autem nos tanquam Deos
intuentur.

Ipse sibi respondet ; quia virtute cæteris prælucemus : quare fortiter pugnemus, inquit, ne Lycii nobis ignaviam objiciant : quâ voce & honores regios à populo acceptos, & bellicæ administrationis rationem populo reddendam esse innuit. Mali autem reges, ut metum populo incutiant, Deum imperii regii authorem palàm prædicant : tacitis autem votis nullum numen præter Fortunam venerantur. Iuxta illud Horatii.

Te Dacus asper, te profugi Scythæ,
Regumque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni,
Injurioso ne pede proruras
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma cessantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.

Si ergò reges hodie per Deum regnant, etiam populi per Deum in libertatem se vindicant, quandoquidem omnia à Deo & per Deum fiunt. Vtrumque etiam æquè testatur Scriptura, & reges per eum regnare, & per eum solio dejici ; cùm tamen id utrumque longè sæpius à populo fieri perspiciamus, quàm à Deo. Ius itaque populi pariter ac regis, quicquid est, à Deo est. Populus ubicunque sine Deo manifestò regem creavit, potest eodem jure suo regem rejicere. Tyrannum sanè tollere quàm constituere divinius

nius est; plusque Dei cernitur in populo quoties injustum abdicat regem, quàm in rege qui innocentem opprimit populum. Imo reges noxios Deo authore judicat populus: hoc enim ipso honore dilectos suos decoravit Deus, Psal. 149. ut Christum regem suum laudibus celebrantes, gentium reges, quales sub euangelio sunt omnes tyranni, *vinculis coërcerent, inque eos jus scriptum exercerent*, qui jure omni scripto atque legibus solutos se esse gloriantur. Ne quis tam stolidè, ne quis tam impiè credat tanti esse apud Deum reges, ferè mortalium ignavissimos, ut eorum nutu orbis terrarum totus pendeat & gubernetur, eorum ut gratiâ, præque illis, divinum, ut ita dicam, hominum genus eodem quo bruta & vilissima quæque animalia loco atque numero habendum sit. Age nunc, ne nihil enim agas, M. Aurelium, quasi tyrannis faventem in medium profers; at satius tibi fuit Marcum Aurelium non attigisse. Ille an Deum de principibus solùm judicare dixerit, nescio. Xiphilinus certè quem citas de αὐταρχίᾳ loquitur; περὶ αὐταρχίας ὁ Θεὸς μόνος κρίνειν δύναται, αὐταρχίαν autem monarchiæ synonymum illic esse non assentior; eoque minùs quo sæpius præcedentia lego; nam qui cohæreat, aut quid sibi velit aliena illa sententia subito insititia, qui legerit miretur; præsertim cum Marcus Aurelius Imperatorum optimus, non aliter cum populo egerit, ut Capitolinus tradit, quàm est actum sub civitate libera; jus autem populi

quin ſupremum tunc fuerit nemo dubitat. Idem Thraſeam, Helvidium, Catonem, Dionem, Brutum tyrannicidas omnes, aut iſtam gloriam æmulantes coluiſſe, ſibique reipublicæ formam propoſuiſſe in qua æquis legibus, parique jure omnia adminiſtrarentur, in primo libro de vita ſua profitetur: in quarto, non ſe, ſed legem, dominum eſſe. Agnovit etiam omnia Senatûs populique eſſe: nos, inquit, adeò nihil proprium habemus, ut in veſtris ædibus habitemus. Hæc Xiphilinus. Tantum abfuit ut quicquam jure regio ſibi arrogaret. Moriens, filium ſuum regnaturum eâ lege Romanis commendavit, ſi dignus eſſet: jus itaque illud regnandi abſolutum atque fictitium, tanquam â Deo per manus traditum, illam denique αὖταρχίαν præ ſe non tulit. *Plena* tamen *omnia Græcorum & Latinorum monumenta eſſe*, ais: at nuſquam viſa; *plena Iudæorum*, & tamen addis *Iudæos in plerisque regiæ poteſtati minùs æquos fuiſſe*: imò Græcos & Latinos multò minùs Tyrannis æquos & reperiſti & reperies; multo minus Iudæos, ſi liber ille Samuelis in quo is, 1 Sam. 10 jus regni deſcripſerat, exſtaret; quem librum Doctores Hebræorum à regibus diſcerptum aut combuſtum eſſe tradiderunt, quo impunius tyrannidem in ſuos exercerent. Circumſpice jam, numquid captare poſſis: occurrit tibi rex David poſtremò torquendus, Pſal. 17. *à facie tua judicium meum prodeat*: ergò, inquit Barnachmoni, *nullus judicat regem niſi Deus*. Et tamen ſimi-

similius veri videtur, Davidem hæc scripsisse, cùm à Saule vexatus, ne Ionathanis quidem judicium, quamvis jam tum unctus à Deo, detrectabat, *si est in me iniquitas, tu me affice morte*, inquit, 1 Sam. 20. deinde ut quivis alius ab hominibus falsò accusatus, ad judicium Dei provocat; id sequentia declarant, *tui oculi vident, quæ recta sunt, cùm exploraveris cor meum*, &c. quid hoc ad judicium regium, aut forense? Sanè jus regium illi maximè labefactant atque destruunt, qui fundamentis tam fallacibus niti, atque exædificari produnt. En tritum illud tandem, & aulicorum nostratium argumentum palmarium. *Tibi soli peccavi*, Psal. 51. 6. quasi verò rex David in mœrore & lacrymis pœnitentiam agens, sordidatus & squalidus in terra jacens, misericordiam à Deo suppliciter petens, quicquam de jure regio cogitaverit hæc loquutus; cùm se vix jure mancipii dignum esse arbitraretur. An omnem Dei populum, fratres suos usque adeò præ se contempsit, ut cædibus, adulteriis, rapinis peccare in eos non se posse censeret? absit à rege tam sancto tanta superbia, tamque fœda ignoratio vel sui vel proximi. *Tibi* igitur *soli peccavi* proculdubio intelligendum est, tibi præcipuè. Vtcunque sit, profectò verba psallentis, & sententiæ affectibus plenæ haudquaquam sunt ad jus explicandum accommodatæ, aut eò trahendæ. At *non est in jus vocatus, nec coram synedrio causam capitis dixit*. Esto: qui enim potuit id resciri, quod adeò

ſine arbitris, & ſecretò peractum fuit, ut per aliquot fortaſſe annos (cujuſmodi aulæ arcana ſunt) vix unus aut alter conſcius fuiſſe videatur. 2 Sam. 12. *Tu hoc clam feciſti.* Deinde quid ſi in privatis etiam puniendis ceſſaret ſynedrium? an quis inde puniendos non eſſe argumentabitur? Sed ratio obſcura non eſt; ipſe ſe condemnaverat. v. 5. *reus capitis vir ille qui fecit hoc*; cui ſtatim ſubjicit propheta, *tu vir ille es*; prophetæ etiam judicio capitis reus. Veruntamen Deus pro ſuo jure atque in Davidem eximiâ clementiâ, & peccato abſolvit regem, & ipſâ mortis ſententiâ, quam is in ſemetipſum pronuntiaverat. v. 13. *non es moriturus* Nunc in advocatum neſcio quem ſanguinarium debaccharis, & in eo totus es ut perorationem ejus refellas: de qua ipſe viderit; ego quod propoſitum mihi eſt, id ago ut quàm pauciſſimis abſolvam. Quædam tamen præterire non poſſum; primùm inſignes repugnantias tuas: qui p. 30. hæc habes: *Iſraëlitæ non deprecantur injuſtum regem, violentum, raptorem, & quales eſſe ſolerent qui peſſimi.* At p. 42. Advocatum vellicas quòd Iſraëlitas tyrannum petiſſe arguerat. *An de fumo*, inquis, *in flammam ire præcipites maluerunt, id eſt ſævitiam peſſimorum tyrannorum experiri potiùs quàm judices malos pati quibus jam aſſueverant.* Illic Hebræos maluiſſe ais tyrannos quàm judices, hîc judices maluiſſe quàm tyrannos; & *nihil minus quàm tyrannum voluiſſe.* De tuo igitur reſpondebit tibi advocatus,
juxta

juxta enim te omnis rex jure regio tyrannus est. Quod sequitur bene habet, *authoritatem in populo maximam tunc fuisse, quòd judices repudiarunt, regem optarunt*. Memineris, cum hoc ego à te reposcam. Negas *Deum iratum Israëlitis regem tanquam tyrannum aut pœnam attribuisse, sed ut rem salutarem & bonam*. Quod tamen facilè refellitur. Cur enim exclamarent propter regem illum quem elegerant, nisi quòd res mala erat imperium regium; non quidem per se, sed quòd plerunque, sicut Propheta hîc monet, in superbiam & dominationem se convertit. Si adhuc non satisfacio, agnosce jam tua, syngrapham agnosce tuam & erubesce; Apparatu ad primatum, *Iratus Deus regem illis dedit offensus eorum peccatis, quòd Deum habere regem renuissent. Ita Ecclesia quasi in pœnam ejus delicti, quòd à puro Dei cultu desciverat, in unius mortalis monarchæ plusquam regium dominatum data est*. Tua igitur similitudo si sibi constat, aut dedit Deus regem Israelitis in pœnam, & tanquam rem malam, aut dedit Papam ecclesiæ in bonum, & tanquam rem bonam. Quid hoc homine levius, quid insanius? Quis huic in re minimâ fidem habeat, qui tantis in rebus quid asserat, & mox neget, nihil pensi habet. Affirmas. p. 29. *regem legibus solutum esse apud omnes Gentes; sic Oriens judicavit. sic Occidens*. At? p. 43. *omnes reges Orientis κατὰ νόμον & legitimos fuisse; immò Ægypti reges in maximis minimisque rebus legibus obstrictos*,
 cùm

cùm initio capitis hoc te probaturum pollicitus ſis, omnes reges *ſolutos legibus* eſſe, *leges dare, non accipere*. Equidem non iraſcor tibi; aut enim inſanis, aut ſtas à nobis. Hoc certè oppugnare eſt, non defendere, hoc regem eſt ludos facere. Sin minùs, Catullianum profectò illud in te aptiſſimè quadrat, ſed inverſum; nam quantò quis unquam optimus poëta fuit, tantò tu peſſimus omnium patronus. Certé niſi ſtupor ille quo advocatum eſſe *demerſum* ais, te potiùs obcœcavit, jam tute *obrutuiſſe* te ſenties. Nunc *omnibus quoque gentium regibus leges datas fuiſſe* fateris; *non tamen ut iis tenerentur, judiciorum metu & pœna capitis.* Quod nequedum ex ſcriptura, neque ex ullo authore fide digno oſtendiſti. Tu igitur paucis accipe: leges civiles iis dare qui legibus non tenentur, ſtultum & ridiculum eſt; omnes alios punire, uni duntaxat omnium ſcelerum impunitatem dare, cùm lex neminem excipiat, iniquiſſimum eſt. Quæ duo in ſapientes legumlatores minimè cadunt, multò minùs in Deum. Vt omnes autem videant te nullo modo ex Hebræorum ſcriptis id probare, quod probandum hoc capite ſuſceperas, eſſe ex magiſtris tuâ ſponte confiteris, *qui negant alium ſuis majoribus regem agnoſcendum fuiſſe præter Deum, datum autem in pœnam fuiſſe.* Quorum ego in ſententiam pedibus eo. Non decet enim, neque dignum eſt regem eſſe, niſi qui cæteris omnibus longè antecellit; ubi multi ſunt æquales,

ut

ut sunt in omni civitate plurimi, imperium ex æquo atque per vices dandum esse arbitror: æquali, aut plerumque deteriori, ac sæpissimè stulto servire omnes, quis non indignissimum putet? Nec *ad commendationem regalis imperii* plus *facit*, quòd Christus à regibus originem duxit, quàm facit ad pessimorum regum commendationem, Christum eos habuisse nepotem. *Rex est Messias*: agnoscimus, gaudemus, & quàm citissimè veniat oramus; dignus enim est, nec ei quisquam similis aut secundus; interim regia gubernatio commissa indignis & immerentibus, ut plerumque fieri solet, plus mali quàm boni attulisse humano generi rectè existimatur. Nec continuò sequitur omnes reges tyrannos esse. Verùm ita esto: do tibi hoc, ne me nimis tenacem putes; utere tu jam dato. *Hæc duo sequuntur*, inquis, *Deus ipse rex fuerit tyrannorum dicendus, & quidem tyrannus ipse maximus*. Horum alterum si non sequitur, sequitur profectò illud quod toto libro tuo semper ferè sequitur, te non scripturæ solùm, sed tibimet perpetuò contradicere, ut qui proximâ periodô suprà dixeras, *unum Deum regem esse omnium rerum, quas & ipse creavit*. Creavit autem & tyrannos & Dæmonas; eorum itaque rex vel tua ipsius sententia. In alterum despuimus, & blasphemum illud tibi os obturatum volumus, qui Deum affirmes tyrannum esse maximum, si tyrannorum, quod ipse sæpius dicis, rex & dominus dicatur.

Sed

Sed nec rem regiam multò plus adjuvas, dum ostendis, Mosen etiam cum *summa potestate regem fuisse*. Nam fuerit sanè, vel quivis alius, dummodò is sit qui res nostras, quemadmodum Moses, *ad Deum referre* possit. Exod. 18, 19. Verùm neque Mosi, quamquam is Dei quasi sodalis fuit, licuit in Dei populo quicquid libuit facere. Quid enim ille? *Venit ad me hic populus*, inquit, *ad consulendum Deum*; non ergo ad mandata Mosis accipienda. Tum suscipit Iethro, *esto tu pro hoc populo erga Deum, & commonefacias eos de legibus Dei*. Et Moses Deut. 4, 5. *docui vos statuta & judicia, quemadmodum præcepit mihi Deus*. Vnde *fidelis* dicitur *in tota domo Dei*. Num. 12. Rex itaque Iehova tum populi fuit; Moses veluti interpres tantùm Iehovæ regis. Impium igitur & sacrilegum te esse oportet, qui summam hanc potestatem à Deo ad hominem injussus ausis transferre, quam ipse Moses non summam sed vicariam tantùm & intermediam sub præsenti numine obtinuit. Accedit etiam cumulus ad improbitatem tuam, quòd Mosen hîc summâ potestate regem fuisse dicas; cùm in apparatu ad primatum, p. 230. *Eum in commune cum* LXX *senioribus populum rexisse*; *& primum populi non dominum fuisse* dixeris. Si igitur rex fuit, ut erat certè, & regum optimus, idque sicut ipse ais, cum *potestate planè summâ & regiâ*, nec tamen dominus, neque solus populum regebat, vel te authore, necessariò sequitur reges, quamvis

vis summâ potestate præditos, jure tamen regio atque summo, non esse dominos. neque solos populum regere debere; quantò minùs ad libitum suum. Iam verò qua impudentia Dei mandatum ementiris, *de rege statim atque ingressi essent terram sanctam sibi constituendo*. Deut. 17. supprimis enim veteratoriè quod præcedit, *si dixeris, statuam super me regem*; tuque memento quid à te jam reposcam; cùm dixeris p. 42. *liberrima tunc potestate populus erat præditus*. Nunc iterum fanaticus an profanus esse velis, ipse videris. *Deus*, inquis, *cùm tanto antè determinaverit regium regimen instituendum tanquam optimum populi illius regendi statum, quomodo hæc conciliabuntur? Propheta repugnavit, Deus sic egit cum propheta, ut quasi nollet*. Videt se illaqueatum, videt se impeditum: Iam attendite quantâ cum malitiâ adversus prophetam, impietate adversus Deum expedire se quærat: *cogitandum in his est*, inquit, *Samuelem esse cujus filii populum tunc judicabant, eos populus repudiabat ob corrupta judicia; Samuel igitur noluit filios suos à populo rejici; Deus ut gratificaretur prophetæ suo, innuit non valdè sibi placere, quod populus desideraret*. Dic uno verbo improbe, quod per ambages dicis; Samuel populo fucum fecit, Samueli Deus. Non advocatus ergò, sed tu ceritus ille & *lymphaticus* es, qui modò ut regem honores, nil Deum revereris. Isne tibi Samuel videtur, qui saluti aut charitati patriæ filiorum avaritiam

tiam

tiam & ambitionem præposuerit, qui populo recta & salutaria petenti, tam callido consilio, tamque vafro illuserit, falsa pro veris docuerit? Isne tibi Deus, qui in re tam turpi cuivis gratificaretur, aut cum populo simulatè ageret? Aut ergò jus regium non erat quod Propheta populo exposuit, aut jus illud, teste Deo & Propheta, malum, molestum violentum inutile, sumptuosum reipub. erat; aut denique, quod nefas est dicere, & Deus & Propheta populo verba dare voluerunt. Passim enim testatur Deus valdè sibi displicuisse quòd regem petissent. ver. 7. *Non te sed me spreverunt ne regnem super ipsos, secundùm illa facta quibus dereliquerunt me & coluerunt Deos alienos*: ac si species quædam idololatriæ videretur regem petere, qui adorari se, & honores propè divinos tribui sibi postulat. Sanè qui supra omnes leges terrenum sibi dominum imponit, propè est ut sibi Deum statuat alienum; Deum utique haud sæpe rationabilem, sed profligatâ sæpiùs ratione brutum & belluinum. Sic 1 Sam. 10. 19. *Vos sprevistis Deum vestrum qui ipse servat vos ab omnibus malis, & angustiis vestris, cùm dixistis ei, regem prapones nobis*. & cap. 12. 12. Vos regem petistis, *cùm Iehova sit rex vester*. & ver. 17. *Videte malum verum magnum esse coram Iehova petendo vobis regem*. Et contemptim Hosea de rege, 13. 10. 11. *Vbi rex tuus, ubinam est? servet te jam in civitatibus tuis. Vbi vindices tui? quoniam dixisti,*

ſti, da mihi regem & proceres : dedi tibi regem in ira mea. Hinc Gedeon ille Heros rege major, *Non dominabor in vos, neque filius meus in vos dominabitur, ſed dominabitur in vos Iehova.* Iud. 8. planè ac ſi ſimul docuiſſet, non hominis eſſe dominari in homines, ſed ſolius Dei. Hinc Hebræorum rempublicam, in qua Deus principatum ſolus tenuit, θεοκρατίαν vocat Ioſephus contra Apionem Grammaticum Ægyptium & maledicum tui ſimilem. Populus denique reſipiſcens apud Iſaiam 26. 13. calamitoſum hoc ſibi fuiſſe queritur, quòd alios præter Deum dominos habuerat. Indicio ſunt hæc omnia regem irato Deo Iſraëlitis fuiſſe datum. In hiſtoria tyranni Abimelechi quis eſt cui non riſum moveas? de quo dicitur, cum is partim ſaxo à muliere, partim armigeri gladio interfectus fuerit, *reddidit Deus malum Abimelechi. Hæc,* inquis, *hiſtoria potentiſſimè adſtruit Deum ſolum regum judicem eſſe & vindicem*; imò tyrannorum, nebulonum, nothorum, ſi hoc valebit: quicunque per fas aut nefas tyrannidem occupaverit, is jus regium ſtatim in populum adeptus erit, pœnas effugit, confeſtim arma magiſtratui de manibus fluent, muſſare deinceps populus non audebit. Verùm quid ſi magnus aliquis latro hoc modo in bello periiſſet, an Deus ergo ſolus latronum vindex? Quid ſi carnificis manus lege damnatus, an ideo minùs illi Deus malum reddidiſſet? Ne judices quidem eorum unquam legiſti lege po-

ſtula-

ſtulatos; tamen *in optimatum ſtatu vel principem, ſi quid committat, poſſe ac debere judicari*, ultrò fateris *pag.47.* cur non item tyrannus in regno? quia Deus reddidit malum Abimelechi. At reddidit quoque mulier illa, reddidit etiam armiger, in quos ille ambos jus regium habere præ ſe tulit. Quid ſi reddidiſſet magiſtratus, an non is idcircò Dei gladium gerit, ut malum malis reddat? Ab hoc *potentiſſimo* de morte Abimelechi argumento ad verborum contumelias more ſuo ſe convertit; nil niſi *cœnum* & *lutum* ore funditat; cum eorum quæ promiſit ſe probaturum, nihil vel ex ſacris libris, vel ex Rabbinicis probaverit. Nam neque regem legibus ſolutum eſſe, nec cur puniri, ſi delinquat, ſolus mortalium non debeat, quicquam oſtendit. Immò ſuis ipſe teſtibus ſe induit, & ſententiam ſuæ contrariam eſſe veriorem ſuomet ipſe opere demonſtrat. Cumque argumentis parùm proficiat, criminationibus atrociſſimis omnium in nos odium excitare conatur, quaſi rege optimo & innocentiſſimo crudeliter ſublato. *An Solomon*, inquit, *melior Rex Carolo primo fuit?* Sunt, ut verum fatear, qui patrem ejus Iacobum cum Solomone comparare non dubitarunt, & natalibus quidem anteferre. Solomon Davidis filius; is primò Saulis muſicus erat; Iacobus Darlii comitis filius, qui Davidem muſicum, reginæ uxoris thalamos nocte ingreſſum, cum oſtio peſſulum obdidiſſe deprehendit, haud multò pòſt interfecit, ut narrat

Bucha-

Buchananus. Natalibus ergo illustrior Iacobus, & secundus Solomon sæpe dictus, quamvis Davidis musici filius an fuerit, dubium sit. At Carolum conferre cum Solomone quî tibi in mentem venire potuerit non video. Quem enim tu Carolum tot laudibus tollis, ejus pervicaciam, avaritiam, crudelitatem, & sævum in omnes pios atque bonos dominatum ejus bella, incendia, rapinas, & miserorum civium cædes innumeras, dum hæc scribo, Carolus ipse filius in illa publicæ pœnitentiæ sedecula apud Scotos coram populo confitetur atque deplorat: immò tuum illud regium jus ejurat. Verùm si Parallelis tantoperè delectaris, Carolum cum Solomone conferamus. Solomon à meritissimo *fratris* supplicio *regnum auspicatus est*: Carolus à patris funere; non dico à nece, quamvis indicia veneni omnia in corpore patris mortui conspecta sint; ita enim suspicio in Bucchingamio constitit; quem tamen Carolus, & regis interfectorem & sui patris, non solùm in comitiis omni culpâ exemit, sed ne omninò res ea Senatus cognitioni subjiceretur comitia dissolvit. Solomon *gravissimis tributis populum pressit*: at ille in templum Dei, & ædificia publica impendit, Carolus in luxum. Solomon à plurimis uxoribus ad Idolorum cultum pellectus est, hic ab una. Pellectus in fraudem Solomon, pellexisse alios non legitur; hic alios, non solùm uberrimis corruptæ Ecclesiæ præmiis pellexit, sed etiam edictis & canonibus ecclesia-

clesiasticis coëgit, ut invisi reformatis omnibus altaria statuerent, & pictos in pariete crucifixos altaribus imminentes adorarent. At non est ideo *Solomon à populo capitis damnatus.* Nec inde, inquam, sequitur damnari à populo non debuisse; multa enim incidere potuerunt, cur id tum expedire populo non videretur. Populus certè quid sui juris esset haud multo pòst & verbis & factis patefecit: cùm Solomonis filium decem tribus expulerunt; & nisi maturè se in fugam conjecisset, etiam lapidibus regem tantummodò minacem obruituros fuisse credibile est.

CAP. III.

CVm satis jam disputatum atque conclusum sit, reges Mosaïcos ex præscripto Dei omnibus obstrictos legibus pariter cum populo fuisse, nullas legum exceptiones perscriptas inveniri, ut reges *quod vellent, impunè possent*, aut ut *à populo puniri ne possint, Deum* proinde *vindictam de his tribunali suo reservasse* falsissimum esse, sine authore, sine ratione dictum, videamus an id suadeat Euangelium, quod dissuasit lex, non imperavit: videamus an Euangelium, divinum illud libertatis præconium, nos in servitutem addicat regibus & tyrannis, quorum ab impotenti imperio etiam servitutis cujusdam magistra lex vetus populum Dei liberavit. Primum argumentum ducis à persona

Chri-

Christi, quem quis nescit non privati solùm, sed etiam servi personam ideò sumpsisse, ut nos liberi essemus: Neque hoc de interna tantùm libertate intelligendum est, non de civili; quàm enim aliena sunt ista quæ Maria, mater Christi, ejus in adventu cecinit, *superbos dissipavit cogitatione cordis ipsorum, detraxit dynastas è thronis, humiles evexit*, si adventus ejus tyrannos potius in solio stabiliret, Christianos omnes eorum sævissimo imperio subjiceret. Ipse sub tyrannis nascendo, serviendo, patiendo omnem honestam libertatem nobis acquisivit: ut posse servitutem, si necesse est, æquo animo pati, sic posse ad libertatem honestè aspirare non abstulit Christus, sed majorem in modum dedit. Hinc Paulus 1 Cor. 7. non de euangelica solùm, sed de civili libertate sic statuit. *Servus vocatus es? ne sit tibi cura; sin autem potes liber fieri, potiùs utere; pretio emti estis, ne estote servi hominum.* Frustra igitur ab exemplo Christi ad servitutem nos hortaris, qui suæ servitutis pretio libertatem nobis etiam civilem confirmavit. Et formam quidem servi nostrâ vice suscepit, animum verò liberatoris nunquam non retinuit: unde jus regium quid sit, longè aliter docuisse ostendam, atque tu doces; qui non regii, sed tyrannici juris, idque in republica novus professor, si qua gens tyrannum sive hæreditarium, sive adventitium, sive fortuitum sortita erit, eam non solùm necessitate, sed etiam religione servam esse statuis. Tuis autem, ut soleo,

in

in te utar testimoniis. Interrogavit Petrum Christus, cùm ab eo coactores quidam Galilææ didrachma exigebant, Matth. 17. à quibus acciperent reges terræ tributa, sive censum, à filiis suis, an ab alienis? respondet ei Petrus, ab alienis. ergo, inquit Christus, *liberi sunt filii; sed ne offendamus illos, da iis pro me & pro te.* Variè hic locus interpretes exercet, cuinam persolverentur hæc didrachma, alii sacerdotibus in Sanctuarium, alii Cæsari: ego quidem Herodi persoluta, interverso Sanctuarii reditu, sentio fuisse. *Varia enim ab Herode & filiis ejus exacta tributa ab Agrippa tandem remissa narrat Iosephus. Hoc autem tributum per se exiguum, multis aliis adjunctum, grave erat, gravia autem fuerint oportet de quibus hîc Christus loquitur, alioqui, in republica etiam, pauperes capite censi fuerunt. Hinc itaque Christus Herodis injustitiam arguendi, cujus sub ditione erat, occasionem cepit. Qui, cum cæteri reges terræ (siquidem patriæ parentes dici se cupiant) non filiis, id est civibus suis, sed alienis, bello nempe subactis graviora tributa imperare soleant, hic contra non alienos, sed filios opprimeret. Vtcunque sit, sive filios hîc, cives regum proprios, sive filios Dei, id est fideles & in universum christianos intelligi concedas, ut intelligit Augustinus, certissimum est, si filius fuit Petrus, & proinde liber, nos etiam authore Christo liberos esse: vel ut cives, vel ut christianos: non esse ergo juris regii à filiis

&

& liberis tributa graviora exigere. Testatur enim Christus persolvisse se, non quod deberet, sed ne illos offendendo qui exigebant, negotium sibi privatus exhiberet: cum officium ac munus longissimè diversum in illo vitæ suæ curriculo explendum sibi esset. Dum igitur negat Christus jus regium esse, graviora vectigalia liberis imponere, certè spoliare, diripere, occidere, excruciare proprios cives, & præsertim christianos, jus esse regium multò evidentiùs negat. Hunc in modum de jure regio cum & alias disputasse videatur, venire in suspicionem quibusdam cœpit, non se tyrannorum licentiam pro jure regio habere. Non enim de nihilo erat quòd Pharisæi interrogatione hujusmodi animum ejus tentarent, quòd de jure regio percontaturi, eum neminem curare, non respicere personam hominum dixerint; neque de nihilo, quòd is proposita sibi istiusmodi quæstione irasceretur, Matth. 22. An te quispiam si insidiosè aggredi, si loquentem captare vellet, si elicere ex te quod fraudi futurum tibi sit, de jure regio sub rege interrogaret? an tu cuipiam de istoc interroganti irascerere? non opinor. Vel hinc ergo perspicias, non id eum de jure regio sensisse quod regibus gratum erat. Idem ex responso ejus apertissimè colligitur, quo ille percontatores amandare à se potiùs quàm docere videtur. Poscit numisma census; *cujus*, inquit, *imago ista est? Cæsaris. Reddite ergo Cæsari quæ sunt Cæsaris, quæ Dei sunt*

Deo. Immò quæ populi sunt populo redden-
esse quis nescit? Reddite omnibus quod debe-
tis, inquit Paulus, Rom. 13. non ergo Cæsa
omnia. Libertas nostra non Cæsaris, verùm a
ipso Deo natale nobis donum est; eam Cæsa
cuivis reddere, quam ab eo non accepimus, tu
pissimum esset, & humana origine indigniss
mum. Si enim os hominis, & vultum aspicien
interrogaret quisquam, cujus ista imago esse
annon facilè quivis responderet Dei esse? Cu
igitur Dei simus, id est verè liberi, ob eamq
causam soli Deo reddendi, profectò Cæsari no
id est homini, & præsertim injusto, improbo
tyranno in servitutem tradere sine piaculo, &
quidem maximo sacrilegio non possumus. In
terim quæ Cæsaris sint, quæ Dei, in medio re
linquit. Quòd si idem erat hoc numisma quo
didrachmum illud Deo pendi solitum, ut cer
postea sub Vespasiano fuit, tum sanè contro
versiam non minuit Christus, sed implicavit
cum impossibile sit Deo & Cæsari idem sim
reddere. At enim ostendit quæ Cæsaris essent
numisma nempe illud Cæsaris imagine sign
tum. Quid igitur inde lucraris præter denariu
vel Cæsari vel tibi? Aut enim Cæsari Christ
præter denarium illud nihil dedit; cætera o
mnia nobis asseruit; aut si quicquid pecuni
Cæsaris nomine inscriptum esset, id Cæsari de
dit, contrarius jam sibi, nostra ferè omnia C
sari dabit, qui duo modò didrachma regib
non se ex debito persolvere, & suo & Pe

no

nomine professus est. Ratio denique infirma est quâ niteris; non enim principis effigiem habet moneta ut principis esse, sed ut probam se esse moneat; utque se principis nomine insignitam ne quis audeat adulterare. Sin autem ad jus regium inscriptio tantum valeret, reges profectò nostras omnium facultates, uti essent suæ, sola nominis inscriptione statim perficerent; aut si nostra omnia jam sua sunt, quod tuum dogma est, non idcirco Cæsari numisma illud reddendum erat, quia Cæsaris nomen aut imaginem prætulit, sed quia Cæsaris jam antea jure erat, nulla licet imagine signatum. Ex quo manifestum est, Christum hoc in loco non tam nos officii nostri erga reges aut Cæsares ita perplexè atque ambiguè admonere voluisse, quàm Pharisæos hypocritas improbitatis & malitiæ arguere. Quid? rursus cum ei nuntiarent Pharisæi, Herodem ejus vitæ insidias parare, an humile aut demissum ab eo responsum tyranno reddendum tulerunt? Immò *ite*, inquit, *& dicite vulpi illi*; innuens reges non jure regio sed vulpino civibus suis insidiari. Atqui *sub tyranno supplicium mortis subire sustinuit*. Enimverò qui potuit nisi sub tyranno? *supplicium sub tyranno passus est*; ergo ad injustissima quævis juris regii testis & assertor: egregius tu quidem officiorum ratiocinator es. Verùm Christus quamvis nostri liberandi, non sub jugum mittendi causâ servum se fecerit, tamen ad hunc modum se gessit; nec juri quic-

 quam

quam regio præter æquum & bonum concessit. Nunc ad præcepta ejus hac de re aliquando veniamus. Zebedæi filios maximam in regno Christi, quod mox in terris futurum somniabant, dignitatem affectantes, sic Christus corripuit, ut omnes simul christianos commonefaceret quale jus magistratûs & imperii civilis apud eos constitui voluerit. *Scitis*, inquit, *principes gentium in eas dominari, & magnates authoritatem exercere in eas, verùm non ita erit inter vos. Sed quicunque volet inter vos magnus fieri, esto vester minister; & quicunque volet inter vos primus esse, esto vester servus.* Hæc tu nisi mente captus tecum facere credidisses? hisne te argumentis vincere, ut reges nostros rerum dominos existimemus? Tales in bello hostes nobis contingant, qui in castra hostium (quanquam & armatos vincere sat scimus) uti tu soles, cœci atque inermes tanquam in suos incidant: ita semper quod tibi maxime adversatur, id demens veluti firmissimum causæ tuæ subsidium comparare consuevisti. Petebant Israëlitæ regem, *ut habebant omnes istæ gentes;* dissuasit Deus multis verbis, quæ Christus hîc summatim complexus est, *scitis principes gentium in eas dominari*: petentibus tamen iis dedit regem Deus, quamvis iratus; Christus, ne peteret omnino christianus populus, more gentium dominaturum, adhibitâ cautione antevertit; *inter vos non ita erit.* Quid hoc clarius dici potuit? non inter vos ista

regum superba Dominatio, tametsi specioso titulo Euergetæ & benefici vocentur; sed qui magnus inter vos fieri vult, quis autem principe major, *esto vester minister* : & qui primus sive *princeps* (Luc.22.) *esto vester servus*. Non erravit itaque advocatus ille quem insectaris, sed authorem habuit Christum, si regem christianum populi ministrum esse dixit, uti est certè omnis bonus magistratus. Rex autem inter christianos aut omninò non erit, aut erit servus omnium : si planè vult esse Dominus, esse simul christianus non potest. Quin & Moses, legis quodammodò servilis institutor, non populo superbè dominabatur, sed onus ipse populi ferebat; ferebat in sinu populum, ut nutritius lactentem. Num. 11. nutritius autem servus est. Plato non Dominos sed servatores & adjutores populi appellandos esse magistratus docuit; Populum non servos, sed altores magistratuum, ut qui alimenta & stipendia magistratibus etiam regibus præbeant. Eosdem Aristoteles custodes & ministros legum vocat, Plato & ministros & servos. Ministros Dei Apostolus quidem appellat, quod tamen nequaquam obstat quò minùs sint & legum & populi; tam leges enim quàm magistratus propter populum sunt. Et tamen hanc tu *Fanaticorum Angliæ Molossorum opinionem* esse clamitas. Molossos esse Anglos certè non putarem, nisi quòd tu illos, hybrida, latratu tam degeneri oblatras; Lupi, si diis placet, Sancti Dominus : Lupus nimirum san-

ſanctus queritur Moloſſos eſſe fanaticos. Germanus olim, cujus ille Lupus Trecaſſinus collega fuit, inceſto apud nos regi Vortigerno authoritate ſuâ regnum abrogavit. Sanctus itaque Lupus talem te Lupi non ſancti, ſed famelici cujuſpiam & latrunculi Dominum, illo apud Martialem viperarum Domino viliorem aſpernatur: qui & latrantem ipſe domi, ut ferunt, Lyciſcam habes, quæ tibi miſerè dominatur; cujus partim impulſu etiam ſcripſiſſe hæc diceris; unde mirum non eſt velle te regiam dominationem aliis obtrudere, qui fœmineum ipſe domi dominatum ferre tam ſerviliter aſſuevisti. Sis itaque Lupi Dominus, ſi Lupa tui Domina, ſis Lupus ipſe, ſis Lycanthropus, moloſſis mehercule Anglicanis ludibrium debes. Verum lupos venari nunc non eſt otium; ſylvis itaque egreſſi, in viam regiam redeamus. Qui contra omnem in eccleſia primatum nuper ſcripſiſti, nunc *Petrum Apoſtolica corona principem appellas*. Quis tibi authoritate tam fluxâ homunculo fidem habeat? Quid Petrus? *ſubjecti eſtote omni humanæ ordinationi propter Dominum, ſive regi ut ſupereminenti, ſive præſidibus, ut qui per eum mittantur, ad ultionem quidem facinoroſorum, laudem verò benefacientium; quoniam ita eſt voluntas Dei.* Scripſit hæc Petrus non ſolùm privatis, ſed etiam advenis per minorem ferè Aſiam diſperſis, atque diſpalatis; qui in iis ubi degebant locis nullius juris præterquam
hg-

hoſpitalis capaces erant. An tu incolas, liberos, nobiles, indigenarum conventus, comitia, parlamenta idem in ſua patria, quod ſparſos & peregrinos in aliena decere putas? an idem privatos decere in ſua, quod ſenatores & magiſtratus, ſine quibus ne reges quidem eſſe poſſunt? fac tamen indigenas fuiſſe, fac non privatos, ſed Senatum ipſum Romanum, cui hæc ſcripta ſunt. Quid inde aſſequeris? cùm nullum præceptum cui ratio aliqua adjuncta eſt, quenquam ultra illam præcepti rationem obligare aut ſoleat aut poſſit. *Eſtote ſubjecti*, ὑποτάγητε, id eſt ſi vim verbi ſpectes, ſubordinati, ſeu legitimè ſubjecti, ἡ γὰρ τάξις νόμος, inquit Ariſtoteles, lex eſt ordo. *Subjecti eſtote propter Dominum.* Quamobrem? quia cùm rex, tum præſes conſtituitur à Deo ad ultionem facinoroſorum, laudem benefacientium. *Quoniam ita voluntas eſt Dei.* Videlicet ut talibus obſequamur, quales hîc deſcribuntur; de aliis nullum hic verbum. Vides quam optimè hujus præcepti conſtet ratio; addit. v. 16. *ut liberi*, non ergo ut mancipia. Quid ſi verſâ vice ad crucem & perniciem bonorum, ad impunitatem & laudem & præmia facinoroſorum regnent? an in perpetuum ſubjecti erimus non privati ſolùm, ſed primores, ſed magiſtratus omnes, ipſe denique Senatus? Annon humana ordinatio dicitur? cur ergo poteſtas humana, ad conſtituendum quod hominibus bonum & ſalubre eſt, valebit, ad tollendum quod iiſdem

malum & exitiosum est, non valebit? At qui rex ille cui subjecti esse jubentur, erat Romæ eâ tempestate Nero tyrannus; ergo tyrannis etiam subjecti esse debemus. At inquam & dubium hoc est, Nero an Claudius tunc temporis rerum potiretur, & illi qui subjecti esse jubentur, advenæ, dispersi, privati, non consules, non prætores, non Senatus Romanus erant. Nunc Paulum adeamus, (quoniam tu quod nobis de regibus licere non vis, id tibi de Apostolis licere autumas, ut principatum Petro modò des, modò eripias:) Paulus hæc ad Romanos, c. 13. *omnis anima potestatibus supereminentibus subjecta esto, non est enim potestas nisi à Deo, quæ autem sunt potestates à Deo sunt ordinatæ*: Romanis hæc scribit, non, ut Petrus, advenis, dispersis, sed privatis tamen potissimùm, & plebejis; ita etiam scribit, ut totam reipub. administrandæ rationem, originem, finem luculentissimè doceat. Quo magis obedientiæ quoque nostræ vera ac distincta ratio, ab omni servitute disjuncta eluceret. *Omnis anima*, hoc est quisque homo *subjectus esto*. Quid sibi Apostolus proponat hoc capite satis explanavit Chrysostomus, ποιεῖ τοῦτο δεικνὺς, &c. *facit hoc*, inquit, *ut ostendat Christum leges suas non ad hoc induxisse ut communem politiam everteret, sed ut in melius statueret*. Non ergo ut Neronem, aut tyrannum quemvis alium supra omnem legem & pœnam constituendo, crudelissimum unius imperium in omnes

omnes mortales constabiliret. *Vtque simul doceret superflua & inutilia bella non esse suscipienda*, non ergo bella damnat contra tyrannum, hostem patriæ intestinum, atque adeò periculosissimum suscepta. *Pervulgatus tunc erat hominum sermo traducens apostolos tanquam seditiosos, & novatores quasi omnia ad evertendum leges communes & facerent & dicerent; his nunc ora obstruit.* Non ergo tyrannorum defensiones conscripserunt apostoli, quod tu facis, sed ea fecerunt, ea docuerunt, quæ suspecta omnibus tyrannis defensione apud illos potiùs, & interpretatione quadam egebant. Propositum Apostolo quid fuerit ex Chrysostomo vidimus; nunc verba scrutemur. *Omnis anima potestatibus supereminentibus subjecta esto*, quæ tamen istæ sint non statuit: non enim jura atque instituta omnium nationum abolere, unius libidini omnia permittere in animo erat. Certè optimus quisque imperator authoritatem legum & Senatûs authoritate suâ longè superiorem semper agnovit. Idem apud omnes nationes non barbaras jus semper sanctissimum fuit. Vnde Pindarus apud Herodotum νόμον πάντων βασιλέα legem omnium regem esse dixit; Orpheus in hymnis non mortalium solùm, sed immortalium etiam regem appellat.

Ἀθανάτων καλέω καὶ θνητῶν ἁγνὸν ἄνακτα
Οὐράνιον νόμον. ——

Reddit rationem. Αὐτὸς γὰρ μόνος ζώων οἴηκα κρατύνει. *Lex enim sola viventium guber-*

naculum tenet. Plato in legibus τὸ κρατοῦν ἐν τῇ πόλει, id quod in civitate plurimum debet posse, legem esse ait. In epistolis eam maximè rempub. laudat, ubi lex, & domina & rex hominum, non homines tyranni legum sunt. Eadem Aristotelis sententia in Politicis, eadem Ciceronis in legibus, ita leges præesse magistratibus, ut magistratus præsunt populo. Cum itaque sapientissimorum virorum judicio prudentissimarum civitatum institutis lex semper potestas summa atque suprema habita sit, nec euangelii doctrina cum ratione aut cum jure gentium pugnet, is utique potestatibus supereminentibus verissimè subjectus erit, qui legibus & magistratibus juxta leges Rempubl. gubernantibus ex animo paret. Non ergo solùm populo subjectionem hanc, sed regibus etiam præcipit; qui supra leges nequaquam sunt. *Non est enim potestas nisi à Deo*; id est nulla reipub. forma, nulla homines regendi legitima ratio. Antiquissimæ etiam leges ad authorem Deum olim referebantur; est enim lex, ut Cicero in Philip. 12. nihil aliud nisi recta & à numine Deorum tracta ratio, imperans honesta, prohibens contraria. A Deo igitur est magistratuum institutio, ut eorum administratione gens humana sub legibus viveret: hanc autem vel illam administrationis formam, hos vel illos magistratus eligendi optio procul dubio penes liberas hominum nationes semper fuit. Hinc Petrus & regem & præsides ἀνθρωπίνην κτίσιν, hu-

humanam creationem vocat; & Hoſea c. 8. *conſtituunt reges; at non ex me; præficiunt principes quos non agnoſco.* In iſta enim ſola Hebræorum republ. ubi Deum variis modis conſulere poterant, de regis nominatione ad Deum referri ex lege oportebat: cæteræ gentes mandatum à Deo nullum iſtiuſmodi accepimus. Aliquando aut ipſa regiminis forma ſi vitioſa ſit, aut illi qui poteſtatem obtinent, & ab hominibus, & à diabolo ſunt, Luc. 4. *Tibi dabo poteſtatem hanc omnem, nam mihi tradita eſt, & cui volo do illam.* Hinc princeps hujus mundi dicitur, & Apocal. 13. dedit Beſtiæ Draco potentiam ſuam, & thronum ſuum, & poteſtatem magnam. Propterea neceſſe eſt hîc intelligi non poteſtates quaſcunque, ſed legitimas, prout etiam infrà deſcribuntur; neceſſe eſt intelligi poteſtates ipſas, non ſemper eos qui imperium obtinent. Hinc dilucidè Chryſoſtomus, *Quid ais?* inquit, *omnis ergo princeps à Deo conſtitutus eſt? non dico: non enim de quovis principe, ſed de ipſa re loquitur Apoſtolus; non dicit, non princeps niſi à Deo, ſed non eſt poteſtas.* Hæc Chryſoſtomus. *Quæ autem poteſtates ſunt, à Deo ſunt ordinatæ.* Legitimas ergo vult hîc intelligi Apoſtolus; malum enim & vitium, cùm ataxia ſit, non eſt ut poſſit ordinari, & eſſe ſimul vitioſum. Hoc enim duo ſimul contraria ponit, taxin & ataxian. *Quæ autem ſunt*, ita interpretaris ac ſi diceretur, *quæ nunc ſunt*; quo faciliùs probare

possis etiam Neroni, qui, ut opinaris, tunc *imperavit*, Romanos obtemperare debuisse; nostrâ sanè bonâ veniâ: quàm enim voles de Anglicanâ repub. malè sentias in ea tamen Anglos acquiescere debere, quoniam *nunc est*, & *à Deo, ordinatur*, ut Neronis olim imperium, necesse habebis concedere. Neque enim Nero minùs quàm Tiberius *artibus matris imperium nihil ad se pertinens* occupaverat, ne legitimè partum fuisse respondeas. Quo sceleratior & doctrinæ retractator ipse tuæ, Romanos potestati quæ tunc fuit subjectos esse vis, Anglos potestati quæ nunc est, subjectos esse non vis. Verùm nullæ in hoc orbe terrarum res duæ magis è regione adversæ sibi sunt, quàm tu nequissimus nequissimo semper ferè adversus es tibi. Quid autem facies miser? acumine hoc tuo regem adolescentem planè perdidisti; ab ipsa enim tua sententia extorquebo ut fatearis, hanc potestatem in Anglia, quæ nunc est, à Deo ordinatam esse; atque omnes proinde Anglos intra ejusdem reipublicæ fines eidem potestati subjectos esse debere. Attendite igitur Critici, & manus abstinete, Salmasii nova hæc emendatio est in epistola ad Romanos; non quæ sunt potestates, *sed quæ nunc existunt* reddi debere adinvenit; ut Neroni tyranno tunc scilicet imperanti subjectos esse omnes oportuisse demonstraret. At ô bone, ληκύθιον ἀπώλεσας; ut regem modò, ita nunc interpretamentum hoc tam bellum perdidisti. Quam tu epistolam sub
Nero-

Nerone ſcriptam eſſe ais, ſub Claudio ſcripta eſt principe ſimplici, & non malo: hoc viri docti certiſſimis argumentis compertum habent; quinquennium etiam Neronis laudatiſſimum fuit, unde argumentum hoc toties inculcatum, quod multis in ore eſt, multis impoſuit, tyranno parendum eſſe, eo quod Paulus hortatus eſt Romanos ut Neroni eſſent ſubjecti, callidum indocti cujuſpiam commentum eſſe reperitur. *Qui obſiſtit poteſtati*, ſcilicet legitimæ, *Dei ordinationi obſiſtit*. Aſtringit etiam reges præceptum hoc, qui legibus & Senatui obſiſtunt. At verò qui poteſtati vitioſæ, aut poteſtatis non vitioſæ corruptori & everſori obſiſtit, an is Dei ordinationi obſiſtit? ſanus, credo, non dixeris. Tollit omnem dubitationem ſequens verſiculus, de legitima tantùm poteſtate Apoſtolum hîc loqui. Definiendo enim explicat, nequis errare, & opiniones hinc ſtolidas aucupari poſſit, qui ſint magiſtratus poteſtatis hujus miniſtri, & quam ob cauſam ſubjectos eſſe nos hortetur; *Magiſtratus non ſunt timori bonis operibus, ſed malis; boni à poteſtate hac laudem adipiſcentur; Magiſtratus miniſter eſt Dei noſtro bono datus; non fruſtra gladium gerit, vindex ad iram ei qui malum facit*. Quis negat, quis recuſat, niſi improbus, quin hujuſmodi poteſtati aut poteſtatis adminiſtro libens ſe ſubjiciat? non ſolùm ad vitandam *iram* & offenſionem, aut pœnæ metu, ſed etiam *propter conſcientiam*. Sine magiſtratibus enim, & civili gubernatione,

nulla respublica, nulla societas humana, nulla vita esse potest. Quæ autem potestas, qui magistratus contraria his facit, neque illa neque hic à Deo propriè ordinatus est. Vnde neque tali vel potestati, vel magistratui subjectio debetur aut præcipitur, neque nos prudenter obsistere prohibemur: non enim potestati, non magistratui obsistemus, qui hîc optimè depingitur, sed prædoni, sed tyranno, sed hosti; qui si magistratus tamen dicendus erit, eò duntaxat quòd habet potestatem, quòd ad pœnam nostram ordinari à Deo videri potest, etiam diabolus hoc modo magistratus erit. Sanè unius rei una vera definitio est: si ergò Paulus hîc magistratum definit, quod quidem accuratè facit, eâdem definitione, iisdem verbis tyrannum, rem maximè contrariam, definire non potuit. Vnde quem ipse magistratum definivit atque descripsit, ei duntaxat subjectos nos esse voluisse, non ejus contrario tyranno certissimè colligitur. *Propter hoc tributa solvitis*; rationem adjungit ad præceptum; unde Chrysostomus, *Cur*, inquit, *vectigalia regi damus. Annon tanquam nobis prospicienti, curæ ac tuitionis mercedem solventes? atqui nihil illi solvissemus, nisi ab initio utilem nobis talem esse præfecturam cognovissemus.* Quapropter illud repetam quod suprà dixi; quandoquidem subjectio hæc non simpliciter, sed cum adjuncta ratione à nobis requiritur, illa profectò ratio quæ adjungitur, subjectionis nostræ vera norma erit: Cum ista ratione

tione non subjecti, rebelles; sine ista ratione subjecti, servi erimus & socordes. *At Angli*, inquis, *nihil minùs quàm liberi, quia mali quia flagitiosi.* Nolo ego Gallorum vitia commemorare, quamvis sub regibus sint; neque Anglorum nimis excusare; dico tamen illa esse flagitia, quæ sub regibus tanquam in Ægypto didicerunt; neque dum in deserto; licet Dei sub imperio, dediscere statim potuerunt. Spes est tamen de plerisque bona; ut ne sanctissimos hîc optimosque viros & veritatis studiosissimos collaudare incipiam; quorum apud nos non minorem credo esse numerum, quàm ibi tu maximum esse existimas. At *jugum Anglis durum imponitur.* Quid si illis, qui jugum cæteris civibus imponere studebant? Quid si suo deinde merito subactis? nam cæteri puto non moleste ferunt, exhausto civilibus bellis ærario, sumptibus propriis suam se tolerare libertatem. Relabitur jam ad Rabbinos nugivendos. Regem legibus adstrictum esse negat, ex iis tamen probat *læsæ majestatis reum esse posse, si jus suum patiatur imminui:* astrictus itaque & non astrictus, reus & non reus rex erit: adeò frequenter enim solet repugnare sibi, ut ipsa Repugnantia huic homini germana atque gemella esse videatur. Atqui Deus, inquis, multa regna Nebuchadnezzari in servitutem dedit. Fateor ad certum tempus dedisse, Ier. 27, 7. Anglos in servitutem Carolo Stuarto ad semihorulam dedisse ostende; permisisse non

nega-

negaverim, dedisse nunquam audivi. Aut si Deus in servitutem dat populum, quoties tyrannus plus populo potest, cur non idem liberare dicendus erit, quoties plus potest populus tyranno? an is Deo tyrannidem suam, nos Deo libertatem nostram acceptam non feremus? Non est malum in civitate quod Deus non immittat, Amos 3. famem, pestilentiam, seditionem, hostem; ecquod nam horum civitas ab se non totis viribus amolietur? faciet profectò, si possit, quamvis ab ipso Deo immissa hæc esse sciat: nisi è cœlo ipse secus jusserit. Cur non tyrannos pariter amovebit, si plus polleat? an ejus unius impotentiam ad commune malum esse magis à Deo credemus, quàm potentiam totius civitatis ad commune bonum? Absit à civitatibus, absit ab omni cœtu hominum ingenuorum doctrinæ tam stupidæ, tamque pestiferæ labes, quæ vitam omnem civilem funditùs delet, gentem humanam universam propter unum atque alterum tyrannum, ad quadrupedum propè conditionem detrudit: cum illi supra omnem legem excelsi par in utrunque genus & pecudum & hominum jus atque imperium obtinebunt. Mitto jam stulta illa dilemmata, in quibus ut te jactes, nescio quem fingis, *potestatem illam supereminentem de populo velle intelligere*; tametsi affirmare non dubito omnem magistratus authoritatem à populo proficisci. Hinc Cicero pro Flacco, *Illi nostri sapientissimi, & sanctissimi majores, quæ sciscerent plebs, quæ popu-*

populus juberet, juberi vetarique voluerunt. Hinc Lucius Craſſus Orator eximius, & Senatûs eo tempore princeps, cujus tum cauſam agebat ad populum. *Nolite*, inquit, *ſinere nos cuiquam ſervire niſi vobis univerſis, quibus & poſſumus & debemus.* Quamvis enim Senatus Populum regeret, populus tamen illam moderandi & regendi ſui poteſtatem ſenatui tradiderat. Vnde majeſtatem, populo Romano frequentiùs quàm regibus olim attributam legimus. Idem Marcus Tullius pro Plancio, *Eſt enim conditio liberorum populorum, præcipueque hujus principis populi & omnium gentium domini, poſſe ſuffragiis vel dare vel detrahere quod velit cuique; noſtrum eſt ferre modicè populi voluntates: honores ſi magni non putemus, non ſervire populo; ſin eos expetamus, non defatigari ſupplicando* Egone ut regem populi ſervum dicere metuam, cùm Senatus Romanus tot regum dominus ſervum ſe populi profeſſus ſit? Vera ſunt hæc, inquies, in populari ſtatu; nondum enim lex regia poteſtatem populi in Auguſtum, & ſucceſſores ejus tranſtulerat. Hem tibi ergò Tiberium illum quem tu *tyrannum plus vice ſimplici* fuiſſe ais, ut revera fuit, is tamen dominus, etiam poſt legem illam regiam, appellatus à quodam, ut tradit Suetonius, denuntiavit ne ſe ampliùs contumeliæ causâ nominaret. Audiſne? tyrannus iſte dominus dici contumeliæ ſibi duxit. Idem in Senatu, *Dixi & nunc, & ſæpe aliàs, Patres conſcripti,*

scripti, bonum & salutarem principem, quem vos tantâ & tam liberâ potestate instruxistis, Senatui servire debere, & universis civibus sæpè, & plerumque etiam singulis; neque id dixisse me pœnitet; & bonos & æquos & faventes vos habui Dominos, & adhuc habeo. Nec simulata hæc ab eo si dixeris, ut erat simulandi callidissimus, quicquam proficies; quis enim id videri se cupit, quod esse non debet. Hinc ille mos non Neroni solùm, quod scribit Tacitus, sed cæteris etiam imperatoribus fuit, populum in Circo adorandi. De quo Claudianus, VI. *Cons. Honorii:*

O quantum populo secreti numinis addit
Imperii præsens species, quantamque rependit
Majestas alterna vicem, cum regia Circi
Connexum gradibus veneratur purpura vulgus,
Consensuque cava sublatus in æthera vallis
Plebis odoratæ reboat fragor.

Qua adoratione quid aliud Imperatores Romani, nisi universam plebem, etiam post legem regiam, suos esse dominos fatebantur? Atque illud est quod initio statim suspicatus sum, te glossariis pervolutandis, & tricis quibusdam laboriosis magnificè divulgandis operam potiùs dedisse, quàm bonis authoribus attentè & studiosè perlegendis; qui veterum scriptorum sapientia ne leviter quidem imbutus, rem præstantissimorum opinionibus Philosophorum,

&

& prudentissimorum in republica principum dictis celebratissimam, novam esse prorsus & *Enthusiastarum* tantummodò *deliriis* somniatam censes. I nunc, Martinum illum sutorem, & Guilielmum Pellionem quos adeò despicis, ignorantiæ collegas & mystagogos tibi sume: quanquam erudire te poterunt illi, & illos tibi gryphos dissolvere stolidissimos, *An in Democratia serviat Populus, cùm serviat rex in Monarchia; utrùm totus an pars ejus.* Ita illi, cum tibi Oedipi vice fuerint, tu illis Sphinx in malam rem præceps abeas licebit; alioqui fatuitatum tuarum & ænigmatum, finem nullum fore video. Rogas, *Cùm reges Apostolus nominat, an de populo eos intelligemus.* Pro regibus quidem orandum esse Paulus docet, 1 Tim. 2, 2. at prius pro populo orandum esse docuerat, v. 1. Sunt tamen & de regibus, & de populo nonnulli pro quibus orare etiam vetamur. Pro quo non orem, eumne ex lege non puniam? quid vetat? Atqui *cum hæc scriberet Paulus, imperabant vel pessimi*; hoc etiam falsum est, scriptam enim sub Claudio & hanc Epistolam fuisse certissimis argumentis evincit Ludovicus Capellus. De Nerone cum mentionem facit Paulus non regem, sed *Leonem*, id est belluam immanem vocat, cujus ex ore ereptum se gaudet, 2 Tim. 4. Pro regibus itaque, non pro belluis, *orandum, ut vitam tranquillam & quietam transigamus, cùm pietate* tamen *omni & honestate*. Vides non tam regum hîc quam

quam tranquillitatis, pietatis, honestatis etiam rationem esse habendam. Quis autem populus non se suosque liberos tuendo (contra tyrannum an contra hostem nil interest) vitam *sollicitam, inquietam*, bellicosam, honestam agere, quàm sub hoste vel tyranno, non solùm æquè sollicitam & inquietam, sed turpem etiam, servilem & inhonestam. Teipsum testem adhibebo, non quo tanti sis, sed ut perspiciant omnes quàm sis duplex, & fraudulentus, & mancipium regis mercenarium. *Quis*, inquis, *non perferre mallet in republ. Aristocratica ex optimatum æmulatione dissensiones oriri solitas, quàm ex uno monarcha, tyrannico more imperare consueto, certam miseriam ac perniciem? Populus Romanus prætulit statum illum Reipub. quantumlibet discordiis agitatæ jugo Cæsarum intolerabili. Populus qui vitandæ seditionis causa monarchicum statum præoptavit, ubi expertus est levius esse malum quod vitare voluit, ad priora sæpè redire expetit.* Hæc & plura tua verba sunt in illa de episcopis dissertatione, sub Walonis Messalini adscititio nomine editâ. p. 412. contra Petavium Lojolitam, cum ipse magis Lojolita sis, & eo de grege pessimus. Quid hac de re Scriptura sacra statuerit, & vidimus & omni diligentiâ investigasse non pœnitet: unde quid senserint Patres antiqui per tot ingentia volumina exquirere pretium fortasse operæ non erit. Si quid enim afferunt, quod scriptura non exhibuit, eorum authori-

thoritatem, quantacunque sit, meritò repudiamus. Quod autem ex Irenæo profers, *reges Dei jussu constitui aptos his qui in illo tempore ab iis reguntur*, cum scripturâ pugnat evidentissimè. Cum enim judices ad regendum populum suum aptiores regibus esse palàm significasset Deus, id tamen totum voluntati atque arbitrio populi permisit, ut aptiorem sibi sub optimatibus formam reipubl. deteriore sub regibus, si vellent, permutarent. Legimus etiam sæpè regem malum bono populo datum, & contra, regem bonum populo malo. Virorum itaque sapientissimorum est perspicere quid populo aptissimum & utilissimum sit: constat enim neque omni populo, neque eidem semper eundem reipub. statum convenire, sed vel hunc vel illum, prout civium virtus & industria nunc augescit, nunc minuitur. Qui tamen potestatem adimit populo eligendi sibi quam velit reipub. formam, adimit profectò id in quo civilis libertas tota ferè consistit. Citas deinde Iustinum Martyrem Antoninis imperatorum optimis obsequium deferentem; quis non iis tam egregiis & moderatis non detulisset? *At quantò*, inquis, *nos hodie pejores Christiani? tulerunt illi principem diversa religionis.* Privati scilicet, & viribus longè inferiores. *Nunc sanè pontificii regem non ferrent reformatum*, nec *reformati Pontificium.* Facis tu quidem prudenter, ut ostendas te nec pontificium esse, nec reformatum; facis etiam liberaliter; ultrò enim largi-

largiris quod nunc non petivimus, omnes hodie Christianos in hoc planè consentire, quod tu solus insigni audaciâ atque scelere oppugnas, Patrum etiam quos laudas dissimillimus; illi enim pro Christianis, ad profanos reges, defensiones conscribebant, tu pro rege pontificio atque deterrimo contra Christianos & Reformatos. Multa deinde ex Athenagora, multa ex Tertulliano futiliter depromis, quæ ab ipsis Apostolis multò clariùs & explanatiùs dicta jam sunt. Tertullianus autem longissimè à te dissentit, qui regem vis esse dominum: quod tu aut nescivisti, aut nequiter dissimulasti. Is enim Christianus ad Imperatorem Ethnicum in Apologetico ausus est scribere, non oportere imperatorem appellari Dominum. *Augustus*, inquit, *imperii formator ne dominum quidem dici se volebat, hoc enim Dei est cognomen: dicam planè imperatorem dominum, sed quando non cogor ut Dominum Dei vice dicam: Cæterùm liber sum illi, Dominus meus Deus unus est, &c.* & ibidem *qui Pater patriæ est, quomodo Dominus est?* Gratulare nunc tibi de Tertulliano, quem sanè præstabat missum fecisse. *At parricidas appellat qui Domitianum interfecerunt.* Rectè appellat; uxoris enim & famulorum insidiis, à Parthenio, & Stephano interceptarum pecuniarum reo est interfectus. Quod si Senatus Populusque Romanus hostem judicatum, ut Neronem priùs judicabant, & ad supplicium quærebant, more majorum punivissent,

eos

eos parricidas appellaturum fuisse censes? imo si appellasset, dignus ipse supplicio fuisset; uti tu furca jam dignus es. Origeni responsum idem quadrabit quod Irenæo. Athanasius reges terræ ad humana tribunalia vocare nefarium esse dicit. Quis hoc dixit Athanasio? verbum enim Dei nullum hîc audio. Credam itaque ego imperatoribus potiùs & regibus de se falsum hoc esse fatentibus, quàm Athanasio. Adfers deinde Ambrosium ex proconsule & catechumeno episcopum, verba illa Davidis, *tibi soli peccavi*, imperitè, ne dicam assentatoriè interpretantem. Volebat is omnes alios imperatori subjectos esse, ut imperatorem ipse subjiceret sibi. Quàm enim superbe, & fastu plus quàm pontificio Theodosium imperatorem Mediolani tractaverit, cædis Thessalonicensis reum ipse judicaverit, ingressu ecclesiæ prohibuerit, quàm se deinde novitium & rudem euangelicæ doctrinæ ostenderit, omnibus notum est. Imperatorem ad pedes ejus provolutum excedere salutatorio jussit; sacris tandem restitutum, & postquam obtulisset, altari adstantem his vocibus extra cancellos exegit: *O imperator interiora loca tantùm sacerdotibus sunt attributa, quæ cæteris contingere non licet*. Doctorne hic Euangelii, an Iudaïcorum pontifex rituum fuit? Hic tamen (quæ omnium ferè ecclesiasticorum artes sunt) imperatorem cæteris dominum imposuit, ut imperatoris ipse dominus esset. His itaque verbis Theodosium tanquam sibi subje-

ctum

ctum repulit; *Coaequalium hominum es imperator & conservorum; unus enim omnium dominus rex & creator.* Bellè profectò; quam veritatem calliditas & assentatio episcoporum obscuravit, eam iracundia unius, & ut mollius dicam, zelus ineruditus protulit in lucem. Ambrosii imperitiæ tuam subjungis ignorantiam aut hæresin, qui disertè negas *sub veteri fœdere remissionem peccatorum per sanguinem Christi locum tunc habuisse, cum David Deo confitebatur ei soli se peccavisse.* p. 68. Orthodoxi, non nisi per sanguinem agni mactati ab initio mundi, peccata unquam remissa fuisse credunt; te novum hæreticum cujusnam discipulus sis nescio; certè summi Theologi discipulus ille quem exagitas, à vero non aberravit, cum dixit potuisse quemvis è populo pari jure cum Davide Deum his verbis inclamasse, *tibi soli peccavi.* Augustinum deinde ostentas, Clericos Hipponenses nescio quos producis; nam Augustini quæ sunt abs te allata nobis non obsunt. Quidni enim fateamur cùm propheta Daniele, Deum tempora mutare, regna dare, & regna auferre, per homines tamen. Si regnum Deus solus Carolo dedit, idem Carolo abstulit, optimatibus & Populo dedit. Si ea de causa præstandam Carolo obedientiam fuisse dicis, eandem nunc magistratibus nostris præstandam esse dicas necesse est. Nam Deum & nostris etiam magistratibus eandem dedisse potestatem quam dat malis regibus *ad castiganda populi peccata*

peccata ipſe concedis ; noſtros itaque à Deo pa-
riter conſtitutos removere à magiſtratu nemo
vel tuo judicio niſi Deus poteſt. Atque ita, uti
ſoles, tuum tibi ipſe mucronem in temet ver-
tis, tuus tibi ipſe ſicarius es ; neque injuria,
cum eò improbitatis & impudentiæ proceſſeris,
eò ſtuporis & inſaniæ, ut quos digito violan-
dos non eſſe tot argumentis probas, eoſdem
omnium ſuorum bello perſequendos eſſe idem
affirmes. Iſmaëlem Godoliæ Præfecti interfe-
ctorem ab Hieronymo parricidam eſſe nomina-
tum ais, & meritò ; præſidem enim Iudææ, vi-
rum bonum, ſine ulla cauſa interemit. Idem
Hieronymus in Eccleſiaſten, præceptum illud
Solomonis, *Os regis obſerva*, cum præcepto Pau-
li concordare dixit ; & laudandus quidem, quod
locum iſtum cæteris ſui temporis moderatiùs
expoſuit. *Ad inferiora tempora poſt Auguſtinum
non deſcendes, ut doctorum ſententiam exqui-
ras.* Vt omnes tamen intelligant faciliùs men-
tiri te poſſe quàm tacere, ſi quos adhuc habe-
res tuæ ſententiæ fautores poſt unam ſtatim
periodum non temperas tibi quò minùs ad Hi-
ſpalenſem Iſidorum, Gregorium Turonen-
ſem, Ottonem Frinſingenſem etiam in me-
diam barbariem deſcendas. Quorum autho-
ritas quàm nullius apud nos pretii ſit ſi mo-
dò ſciviſſes, non huc eorum obſcurum te-
ſtimonium per mendacium adduxiſſes. Vultis
ſcire cur ad hæc tempora deſcendere non audet,
cur abdit ſe, cur ſubitò evaneſcit ? dicam : quot

E ſunt

sunt Ecclesiæ reformatæ præstantissimi docto-
res, tot videt acerrimos sibi adversarios fore. Fa-
ciat modò periculum, sentiet quàm facilè relu-
ctantem, omnes in unum vires conferentem,
Lutheris, Zwingliis, Calvinis, Buceris, Mar-
tyribus, Paræis in aciem eductis fundam atq
obruam. Leidenses etiam tuos tibi oppona
quorum Academia, quorum respub. florentiss
ma, libertatis olim domicilium, isti deniq
literarum humaniorum fontes atque rivi, servi
lem illam æruginem tuam & innatam barba
riem eluere non potuerunt. Qui cum Theolo
gum orthodoxum habeas neminem tibi faven
tem, quem tuo commodo nominare possis, o
mnium præsidio reformatorum nudatus co
fugere ad Sorbonam non erubescis: quod
Collegium doctrinæ pontificiæ addictissimu
nullius apud orthodoxos authoritatis esse n
ignoras. Sorbonæ igitur absorbendum ta
sceleratum tyrannidis propugnatorem tra
mus; tam vile mancipium, nostrum esse nol
mus; qui *populum universum regi ignavissi*
parem esse negat. Frustra id in Papam deone
re atque transferre contendis, quod omnes lib
ræ nationes, omnis religio, omnes Orthodo
sibi sumunt, in se suscipiunt. Papa quidem c
episcopis suis, dum tenuis, & nullarum viri
erat tuæ hujus fœdissimæ doctrinæ author p
mus extitit: iis demùm artibus magnas op
magnamque potentiam paulatim adeptus, t
rannorum ipse maximus evasit. Quos tamen

mi

mnes sibi firmissimè devinxit, cùm populis, quorum animos jamdiu superstitione oppressos tenuerat, suaderet, non posse regibus quamlibet pessimis, nisi se fidelitatis sacramentum solvente, imperium abrogari. Verùm tu scriptores Orthodoxos devitas, & quæ communis & notissima ipsorum sententia est, eam à Papa introductam esse causatus, veritatem in invidiam rapere conaris. Quod nisi astutè faceres, appareret te neque Papanum esse neque reformatum, sed nescio quem semibarbarum Edomæum Herodianum, qui tyrannum quemque immanissimum tanquam Messiam cœlo demissum colas atque adores. *Demonstrasse te* hoc dicis *ex doctrina patrum, primorum quatuor sæculorum, quæ sola euangelica & Christiana censeri debet*. Periit huic homini pudor; quàm multa sunt ab illis dicta atque scripta, quæ Christus & Apostoli neque docuerunt neque approbarunt? quàm multa in quibus reformati omnes à patribus dissentiunt? Quid autem ex patribus demonstravisti? *reges etiam malos à Deo constitui*. Fac esse constitutos, ut omnia etiam mala quodammodò à Deo constituuntur: *eos proinde Deum solum habere judicem, supra leges esse, nulla lege scripta, non scripta, naturali, neque divina posse reos fieri à subditis, neque apud subditos suos*. Quare? certè nulla lex vetat, nulla reges excipit: ratio, & jus, & fas omne animadverti in omnes qui peccant indiscriminatim jubet. Neque tu legem ullam scriptam, non scriptam,

naturalem, aut divinam protulisti quæ vetaret. Cur ergò non in reges quoque animadvertendum? *quia sunt etiam mali à Deo constituti.* Nebulonem te magis an bardum & caudicem esse dicam? nequissimus sis oportet qui doctrinam perniciosissimam in vulgus disseminare audeas, stupidissimus qui ratione tam stolidâ maximè nitaris. Dixit Deus Isaiæ 54. *Ego creavi interfectorem ad perdendum*; ergo interfector supra leges est; excute hæc, & pervolve quantum voles, parem utrobique consequentiam invenies. Nam & Papa etiam eodem modo quo tyrannus à Deo est constitutus, & ecclesiæ in pœnam datus, quod supra ex scriptis etiam tuis ostendimus; tamen *quia in fastigium potestatis non ferendum tyrannidi non absimilis primatum suum evexit, cùm eum, tum episcopos meliori jure tollendos esse affirmas quàm fuere constituti.* Wal. Mes. p. 412. Papam & episcopos quamvis ab irato Deo constitutos ex ecclesia tollendos esse ais, quia sunt tyranni; tyrannos ex republ. tollendos esse negas quia sunt ab irato Deo constituti. Inepte prorsus & absurdè: cum enim Papa ipsam conscientiam, quæ sola regnum ejus est, invito quoquam lædere non possit, eum qui reverà tyrannus esse non potest, quasi tyrannum gravissimum tollendum esse clamas; tyrannum autem verum qui vitam & facultates nostras omnes in potestate sua habet, & sine quo Papa in ecclesia tyrannus esse nequit, eum in repub. omnino ferendum esse

esse contendis. Hæc tua sibi invicem collata tam imperitum te tamque puerilem sive falsi sive veri argutatorem produnt, ut levitas tua, inscitia, temeritas, incogitantia neminem posthac latere queat. At ratio subest altera, *rerum vices inversa viderentur*, quippe in melius; actum enim esset de rebus humanis, si quæ res pessimo loco sunt, in eodem semper starent: in melius inquam; authoritas enim regia ad populum rediret, ab cujus voluntate atque suffragiis profecta primò atque in unum ex suo numero derivata erat: potestas ab eo qui injuriam intulit, ad eum qui injuriam est passus æquissimâ lege transiret; cum tertius nemo inter homines idoneus esse possit, alienigenam enim judicare quis ferret? omnes æquè homines legibus tenerentur, quo nihil justius esse potest: Deus mortalis nemo esset. Quem qui inter homines constituit, non minùs in rempub. scelestus est, quàm in Ecclesiam. Tuis iterum in te armis utar. *Maximam hæresin esse* ais, *qua creditur unum hominem in loco Christi sedere: dua hæ notæ Antichristum signant, infallibilitas in spiritualibus, & omnipotentia in temporalibus*, Apparatu ad Primat. pag. 171. An Reges infallibiles? Cur ergo omnipotentes? aut si hoc sunt, cur minùs exitiales rebus civilibus, quàm Papa spiritualibus? An verò Deus res civiles prorsus non curat? si non curat, certè nos curare non prohibet? si curat, eandem in Republica reformationem atque in Ecclesia vult

 fieri;

fieri; præsertim si infallibilitatem & omnipotentiam attributam homini easdem malorum omnium utrinque causas esse exploratum sit. Non enim in negotiis civilibus eam patientiam præcepit; ut sævissimum quemlibet tyrannum respublica ferret, Ecclesia non ferret; imò contrarium potiùs præcepit: & Ecclesia quidem nulla arma præter patientiam, innocentiam, preces, & disciplinam euangelicam reliquit; reipublicæ & magistratibus simul omnibus non patientiam, sed leges & gladium, injuriarum & violentiæ vindicem in manus tradidit. Vnde hujus hominis perversum & præposterum ingenium aut mirari subit aut ridere; qui in Ecclesia, Helvidius est & Thraseas & planè tyrannicida; in republica, commune omnium tyrannorum mancipium & satelles. Cujus sententia si locum habeat, non nos solùm rebellavimus, qui regem, sed reformati etiam omnes qui Papam dominum invitis regibus rejecerunt. Iam diu autem est quòd suis ipse telis concisus jacet. Sic enim homo est, modò manus adversarii ne desit, ipse in se tela abunde suppeditat: nec quisquam ad refutandum se, aut irridendum commodiores ansas ministrat. Defessus etiam cædendo citiùs quis abscedat, quàm hic terga præbendo.

CA

CAP. IV.

MAgnam à regibus iniisse te gratiam, omnes principes & terrarum dominos demeruisse defensione hac regiâ te fortè putas, Salmasi, cùm illi, si bona sua, remque suam ex veritate potiùs quàm ex adulationibus tuis vellent æstimare, neminem te pejus odisse, nemiminem à se longius abigere atque arcere debeant. Dum enim regiam potestatem supra leges in immensum extollis, admones eâdem operâ omnes ferè populos servitutis suæ nec opinatæ; eoque vehementius impellis ut veternum illum, quo se esse liberos inaniter somniabant, repente excutiant; moniti abs te quod non putabant, servos se esse regum. Eoque minùs tolerandum sibi esse regium imperium existimabunt, quò magis tu iis persuasum reddideris tam infinitam potestatem non suâ patientiâ crevisse, sed ab initio talem atque tantam ipso jure regio natam fuisse. Ita te tuamque hanc defensionem, sive populo persuaseris, sive non persuaseris, omnibus posthac regibus funestam, exitialem, & execrabilem fore necesse erit. Si enim populo persuaseris, jus regium omnipotens esse, regnum amplius non feret; si non persuaseris, non feret reges, dominationem tam injustam pro jure usurpantes. Me si audiant, quibus integrum hoc est, seque circumscribi legibus patiantur, pro incerto, imbecillo, violento imperio quod nunc habent, curarum

atque formidinum pleno firmissimum, pacatissimum ac diuturnum sibi conservabunt. Consilium hoc sibi, suisque regnis adeò salutiferum si propter authorem contempserint, sciant non tam esse meum, quàm regis olim sapientissimi. Lycurgus enim Spartanorum rex, antiquâ regum stirpe oriundus, cùm propinquos videret suos Argis & Messenæ rerum potitos, regnum quemque suum in tyrannidem convertisse, sibique pariter suisque civitatibus exitio fuisse, ut patriæ simul saluti consuleret, & dignitatem in familia sua regiam quàm diutissimè conservaret, consortem imperii senatum, & Ephororum potestatem in ipsum regem quasi censoriam firmamentum regno suo induxit. Quo facto regnum suis nepotibus firmissimum in multa secula transmisit. Sive, ut alii volunt, Theopompi, qui centum ampliùs annis post Lycurgum Lacedæmone regnabat, ea moderatio fuit, ut popularem Ephororum potestatem superiorem quàm suam constitueret, eoque facto gloriatus est, stabilivisse se regnum, multoque majus ac diuturnius filiis reliquisse; exemplum profectò haud ignobile hodierni reges ad imitandum habuerint, eundem etiam consilii tutissimi authorem egregium. Majorem enim legibus dominum ut perferrent homines hominem omnes unum, nulla lex unquam sanxit; ne potuit quidem sancire. Quæ enim lex leges omnes evertit, ipsa lex esse non potest. Cùm itaque eversorem te, & parricidam legum

gum omnium rejiciant ab se leges, exemplis redintegrare certamen, hoc capite, conaris. Faciamus itaque periculum in exemplis: sæpe enim, quod leges tacent, & tacendo tantum innuunt; id exempla evidentiùs docent. Ab Iudæis auſpicabimur voluntatis divinæ conſultiſſimis; *poſtea ad Chriſtianos* tecum *deſcendemus*. Initium autem altius petitum ab eo tempore facimus, quo Iſraëlitæ regibus quocunque modo ſubjecti, jugum illud ſervile cervicibus dejecerunt. Rex Moabitarum Eglon Iſraëlitas bello ſubegerat; ſedem imperii inter ipſos Hierichunte poſuerat: numinis contemptor non erat, factâ enim Dei mentione, è ſolio ſurrexit: ſervierant Iſraëlitæ Egloni annos duodeviginti; non ut hoſti, ſed ut ſuo regi,munus miſerant. Hunc tamen dum publicè munerantur ut regem ſuum, interficiunt per inſidias ut hoſtem. Verùm Ehudes qui interfecit, Dei monitu id feciſſe creditur. Quid factum hujuſmodi commendare magis potuit? Ad honeſta enim quæque & laudabilia hortari ſolet Deus, non ad injuſta, infida,truculenta. Expreſſum autem Dei mandatum habuiſſe nuſquam legimus, *clamarunt filii Iſraëlis ad Iehovam*, clamavimus & nos; excitavit iis Iehova ſervatorem; excitavit & nobis. Ille ex vicino domeſticus,ex hoſte rex factus erat; Noſter ex rege hoſtis; non ergò rex erat; nam neque civis ullo modo eſſe poteſt, qui reipublicæ eſt hoſtis; neque Conſul habebatur Antonius, neque Nero imperator,

ex quo uterque hostis à Senatu est judicatus. Quod Cicero quartâ Philippicâ de Antonio clarissimè docet: *Si Consul Antonius, Brutus hostis; si conservator Reipublicæ Brutus, hostis Antonius. Quis illum consulem nisi latrones putant?* Pari ego jure, quis tyrannum, inquam, regem nisi hostes patriæ putant? Fuerit itaque Eglon externus, fuerit Noster domesticus necne, quandoquidem uterque hostis & tyrannus, parùm refert. Si illum Ehudes jure trucidavit, nos nostrum supplicio jure affecimus. Quin & heros ille Sampson, incusantibus etiam popularibus suis (Iud. 15.) *An nesciebas Phelisthæos dominium habere in nos?* suis tamen dominis bellum solus intulit, neque unum sed multos simul patriæ suæ tyrannos, sive Dei, sive propriæ virtutis instinctu occidit; conceptis priùs ad Deum precibus ut auxilio sibi esset. Non impium ergò sed pium Sampsoni visum est, dominos, patriæ tyrannos occidere; cum tamen pars major civium servitutem non detrectaret. At David, rex & propheta noluit Saulem interimere *unctum Dei*. Non quicquid noluit David, continuò nos obligat ut nolimus; noluit David privatus; id statim nolle synedrium, Parlamentum, totum populum necesse erit? noluit inimicum dolo occidere, nolet ergò Magistratus noxium lege punire? noluit regem occidere, timebit ergo Senatus tyrannum plectere? religio erat illi unctum Dei interficere, an ergò religio erit populo unctum suum capi-
tis

tis damnare? præsertim qui unctionem illam vel sacram vel civilem totus cruore civium delibutus tam longâ hostilitate aboleverat? Equidem reges, vel quos Deus per prophetas unxit, vel quos ad certum opus, sicuti olim Cyrum, nominatim destinavit, Isa. 44. unctos Domini agnosco; cæteros vel populi, vel militum, vel factionis tantummodò suæ unctos esse arbitror. Verùm ut concedam tibi omnes reges esse unctos Domini; esse tamen idcirco supra leges, non esse ob scelera quæcunque puniendos, nunquam evinces. Quid enim? & sibi & privatis quibusdam interdixit David, ne extenderent manus suas in unctum Domini. At regibus interdixit ipse Dominus, Psal. 105. ne attingerent unctos suos, id est populum suum. Vnctionem sui populi prætulit unctioni, siqua erat, regum. An ergò fideles punire, si quid contra leges commiserint, non licebit? Vnctum Domini sacerdotem Abiatharem prope erat ut rex Solomon morte multaret; neque illi, quòd unctus Domini esset, pepercit, sed quòd patris fuerat amicus. Si ergò summum sacerdotem summum eundem in plerisque magistratum, unctio illa Domini & sacra & civilis eximere supplicio non potuit, cur unctio tantùm civilis tyrannum eximeret? At *Saul quoque tyrannus erat, & morte dignus*; esto; non inde enim sequetur, dignum, aut idoneum fuisse Davidem qui sine populi authoritate, aut magistratuum jussu Saulem regem quocunque in loco

interficeret. Itane verò Saul tyrannus erat? Vtinam diceres; quin imò dicis; cùm tamen suprà dixeris, *cap. 2. pag. 32. Tyrannum non fuisse, sed bonum & electum.* Ecquid causæ est nunc cur in foro quadruplator aut falsarius quispiam stigmate notetur, tu eâdem careas ignominiæ notâ? cùm meliori profectò fide sycophantari soleant illi, quàm tu scribere, & res vel maximi momenti tractare. Saul igitur, si id ex usu est tuo, bonus erat rex, sin id minùs tibi expedit, repentè non rex bonus, sed tyrannus erit; quod certè mirum non est; dum enim potentiæ tyrannicæ tam impudenter lenocinaris, quid aliud facis quàm ex bonis regibus tyrannos omnes. At verò David quamvis regem socerum multis de causis, quæ ad nos nihil attinent, interimere nollet, sui tamen tuendi causâ copias comparare, Saulis urbes vel occupare vel insidere non dubitavit; & Cheilam oppidum contra Saulem etiam præsidio tenuisset, nisi oppidanos erga se malè animatos cognovisset. Quid si Saul urbe obsessâ, scalis muro admotis, primus ascendere voluisset, an censes Davidem arma protinus abjecturum, suos omnes unctis hosti proditurum fuisse? non existimo. Quidni enim fecisset quod nos fecimus, qui rationum suarum necessitate coactus, Philisthæis patriæ hostibus operam prolixè suam pollicitus, id fecit contra Saulem quod nos in nostrum tyrannum credo nunquam fecissemus. Pudet me, & jam diu pertæsum est mendaciorum tuorum

ftum; *Inimicis potiùs parcendum quàm amicis*, Anglorum esse dogma fingis; *seque regi suo parcere non debuisse, quia amicus erat*. Quis unquam hoc priùs audivit, quàm à te confictum esset, hominum mendacissime. Verùm ignoscimus: deerat nempe huic capiti præstantissimum illud & tritissimum orationis tuæ pigmentum, jam quintò, & ante finem libri decies ex loculis tuis & myrotheciis expromendum, *molossis suis ferociores*. Non tam Angli suis molossis ferociores sunt, quàm tu cane quovis rabido jejunior, qui ad illam, quam toties evomuisti, cramben duris ilibus identidem redire sustines. *David* denique *Amalechitam* interfici jussit, Saulis, ut simulavit ipse, interfectorem; nulla hîc neque facti neque personarum similitudo. Quòd nisi David ad Philisthæos defecisse, & pars eorum exercitûs fuisse visus, eò diligentiùs omnem à se suspicionem maturandæ regi necis amovere studuit, non erat, meo quidem judicio, cur virum illum tam malè exciperet, qui moribundum jam regem & ægrè morientem opportuno vulnere se confecisse nuntiavit. Quod idem factum in Domitiano, qui Epaphroditum similiter capite damnavit, eò quòd Neronem in adipiscenda morte adjuvisset, ab omnibus reprehenditur. Novâ deinde audaciâ quem tyrannum modò dixeras, & *malo spiritu agitatum*, hunc non jam satis habes unctum Domini, sed *Christum Domini* vocare; adeò tibi vile Christi nomen videtur, ut illo tam

ſancto nomine vel Dæmoniacum tyrannum impertire non metuas. Venio nunc ad exemplum illud, in quo qui jus populi jure regis antiquius eſſe non videt, cœcus ſit oportet. Mortuo Solomone populus de conſtituendo ejus filio Sechemi comitia habebat; profectus eſt eò Roboamus candidatus, ne regnum tanquam hæreditatem adire, ne populum liberum tanquam paternos boves poſſidere videretur: proponit populus conditiones regni futuri; ad deliberandum rex triduum ſibi dari poſtulat; conſulit ſeniores; nihil illi de jure regio, ſed ut populum obſequio & pollicitationibus conciliet ſibi ſuadent, penes quem erat, vel illum creare regem vel præterire. Conſulit deinde æquales ſuos, ſecum à pueris educatos; illi Salmaſiano quodam œſtro perciti, nil præter jus regium intonare, ſcuticas & ſcorpiones ut minitetur hortari. Horum ex conſilio reſpondit Roboamus populo: Videns itaque totus Iſraël regem *non auſcultaſſe ſibi*, ſuam protinus libertatem & populare jus liberis palam vocibus teſtatur. *Quæ nobis portio cum Davide? ad tentoria tua Iſraël: jam ipſe videris de domo tua David.* Miſſum deinde à rege Adoramum lapidibus obruerunt; exemplum fortaſſe aliquod etiam in regem edituri, niſi maximâ celeritate ſe in fugam contuliſſet. Parat ingentem exercitum, quo in ſuam ditionem Iſraëlitas redigeret: prohibet Deus; *ne aſcendite*, inquit, *ne pugnate contra fratres veſtros, filios Iſraëlis, nam à me facta*

eſt

est res ista. Adverte jam animum; populus antea regem volebat, displicuit id Deo; eorum tamen juri noluit intercedere: nunc Populus Roboamum non vult regem, id Deus non solùm penes populum esse sinit, sed regem eo nomine bella moventem vetat ac reprimit: nec ideò rebelles, sed nihilo minùs fratres eos qui desciverant appellandos esse docet. Collige te nunc jam; sunt omnes, inquis, reges à Deo, ergo populus vel tyrannis resistere non debet. Vicissim ego, sunt, inquam, populi conventus, comitia, studia, suffragia, plebiscita pariter à Deo, teste hîc ipso; ergò & rex itidem resistere non debet populo, authore etiam eodem Deo. Quàm enim certum est, esse hodie reges à Deo, quamque hoc valet ad imperandam populo obedientiam, tam est certum esse à Deo etiam hodie libera populi concilia, tamque hoc valet vel ad cogendos in ordinem reges, vel ad rejiciendos; neque magis propterea bellum populo inferre debebunt, quàm debuit Roboamus. Quæris, cur ergò non defecerint Israëlitæ à Solomone? Quis præter te tàm stulta interrogaret, cum defecisse constet impunè à tyranno? In vitia quædam lapsus est Solomon; non idcirco statim tyrannus: sua vitia magnis virtutibus, magnis de repub. meritis compensabat: fac tyrannum fuisse; sæpè est ut populus nolit tyrannum tollere, sæpe est ut non possit: satis est sustulisse cum potuerit. At *factum Ieroboami semper improbatum fuit & Apostasia ejus dete-*

detestata, successores ejus pro rebellibus semper habiti. Apostasiam ejus non à Roboamo, sed à vero cultu Dei reprehensam sæpius lego; & successores quidem ejus sæpe reprobos, rebelles nusquam dictos memini. *Si quid fiat*, inquis, *juri & legibus contrarium, ex eo jus fieri non potest.* Quid quæso tum fiet juri regio? Sic tuus ipse perpetuò refutator es. *Quotidie*, inquis, *adulteria, homicidia, furta impunè committuntur.* An nescis nunc te tibi respondere quærenti cur toties tyrannis impunè fuerit? *Rebelles fuerunt isti reges, prophetæ tamen populum ab eorum subjectione non abducebant.* Cur ergò, scelestè, & pseudopropheta, populum Anglicanum à suis magistratibus, tuo sint licet judicio rebelles, abducere conaris? *Allegat*, inquis, *Anglicani latrocinii factio, se ad id scelus, quod tam nefariè suscepit, nescio qua voce cœlitùs missâ impulsos fuisse.* Primùm delirasse te cùm hæc scriberes planè video, neque mentis neque latinitatis compotem satis fuisse: deinde Anglos hoc unquam allegasse, de innumeris mendaciis & figmentis tuis est unum. Sed pergo exemplis tecum agere; *Libna* Vrbs validissima ab Ioramo rege defecit, quia dereliquerat Deum; defecit ergò rex, non urbs illa, neque defectione istâ notatur; sed si adjectam rationem spectes, approbari potiùs videtur. *In Exemplum trahi non debent hujusmodi defectiones.* Cur ergò tantâ vaniloquentiâ policitus es, exemplis te nobiscum toto hoc capite decer-

decertaturum, cùm exempla ipse nulla præter meras negationes, quarum nulla vis est ad probandum, afferre possis: nos quæ certa & solida attulimus, negas in exemplum trahi debere? Quis te hoc modo disputantem non explodat? Provocasti nos exemplis; exempla protulimus; quid tu ad hæc? tergiversaris,& diverticula quæris; progredior itaque. Iehu regem à Propheta jussus occidit, etiam Achaziam suum regem legitimum occidendum curavit. Si noluisset Deus tyrannum interimi à cive, si impium hoc,si mali exempli fuisset, cur jussit fieri? si jussit, certè licitum, laudabile, præclarum fuit. Non tamen tyrannum perimi, quia Deus jussit, idcirco bonum erat & licitum, sed quia bonum & licitum erat, idcirco Deus jussit. Iam septem annos regnantem Athaliam Iehojada sacerdos regno pellere & trucidare non est veritus. *At regnum*, inquis, *non sibi debitum sumpserat.* Annon Tiberius multò postea *imperium ad se nihil pertinens?* illi tamen, & id genus tyrannis aliis, ex doctrina Christi obediendum esse suprà affirmabas: ridiculum planè esset, si potestatem regiam non ritè adeptum interficere liceret, pessimè gerentem non liceret. At per leges regnare non potuit utpote fœmina, *constitues autem super te regem*, non reginam. Hoc si sic abibit, constitues, inquam, super te regem, non tyrannum. Pares ergo jam sumus. Amaziam regem ignavum & idololatram non conjurati quidam, sed principes & po-

& populus, quod verisimilius est, morte affece-runt : nam fugientem Hierosolymis, & adju-tum à nemine, Lachisum usque persecuti sunt. Hoc consilium iniisse dicuntur *ex quo is Deum* deseruerat, neque ullam ab Azaria filio de mor-te patris quæstionem habitam fuisse legimus. Multùm rursus nugaris ex Rabbinis,ut Regem Iudaïcum supra synedrium constituas ; ipsa re-gis verba Zedechiæ non attendis. Ier. 38. *Non is est rex qui possit contra vos quicquam.* Sic principes alloquitur ; fassus se planè suo senatu inferiorem ; *Fortasse,* inquis, *nihil negare illis ausus metu seditionis.* At tuum illud *fortasse* quanti quæso est, cujus asseveratio firmissima non est pili? quid enim te levius,quid inconstan-tius ; quid instabilius ? quoties te varium & ver-sicolorem, quoties tibimet discordem, dissi-dentem à temetipso , & discrepantem offendi-mus ? Rursus comparationes instituis Caroli cum bonis Iudææ regibus. Davidem imprimis quasi contemnendum aliquem nominas ; *Sume tibi Davidem*, inquis, *adulterii simul & ho-micidii reum* ; *nihil tale in Carolo. Solomon ejus filius qui sapiens audiit vulgo.* Quis non indignetur maximorum & sanctissimorum vi-rorum nomina ab impurissimo nebulone & vappâ hunc in modum jactari ? Túne Caro-lum cum Davide, regem & prophetam religio-sissimum cum superstitioso & Christianæ do-ctrinæ vix initiato, sapientissimum cum sto-lido, fortissimum cum imbelli, justissimum
cum

cum iniquiſſimo conferre ſuſtinuiſti? caſtimoniam tu ejus & continentiam laudes, quem cum Duce Bucchingamio flagitiis omnibus coopertum novimus? ſecretiora ejus & receſſus perſcrutari quid attinet, qui in Theatro medias mulieres petulanter amplecti, & ſuaviari, qui virginum & matronarum papillas, ne dicam cætera, pertractare in propatulo conſueverat? Te porro moneo Pſeudoplutarche, ut iſtiuſmodi Parallelis ineptiſſimis dehinc ſuperſedeas, ne ego, quæ tacerem alioqui libens de Carolo, neceſſe habeam enuntiare. Contra tyrannos quid tentatum à Populo aut peractum fuerit, & quo jure, per ea tempora quibus ipſe Deus Hebræorum rempub. ſuo nutu ac verbo quaſi præſens regebat, hactenus liquet. Quæ ſequuntur ætates non nos ſua authoritate ducunt, ſed ad majorum ſuorum normam & rationem omnia dirigentes, imitatione ſua noſtram tantummodò confirmant. Cum itaque Deus poſt captivitatem Babylonicam nullum iis de repub. mandatum dediſſet novum, quamvis regia ſoboles extincta non eſſet, ad antiquam & Moſaïcam reipub. formam reverterunt. Antiocho Syriæ regi, cui erant vectigales, ejuſque præſidibus, quod is vetita imperaret, per Maccabæos pontifices reſtiterunt; ſeque armis in libertatem vindicarunt; digniſſimo deinde cuique principatum dederunt: donec Hyrcanus Simonis Iudæ Maccabæi fratris filius, expilato Davidis ſepulcro, militem

militem externum alere, & regiam quandam potestatem adjicere sacerdotio cœpit; unde filius ejus Aristobulus diadema sibi primus imposuit. Nihil in eum populus quamvis tyrannum movit aut molitus est; neque mirum, annum tantummodò regnantem. Ipse etiam morbo gravissimo correptus, & suorum facinorum pœnitentiâ ductus mortem sibi optare non destitit, donec inter ea vota expiravit. Ejus frater Alexander proximus regnabat. *Contra hunc* ais *neminem insurrexisse*, tyrannus cum esset. O te securè mendacem si periisset Iosephus, restaret tantùm *Iosippus* tuus, ex quo pharisæorum quædam nullius usus apophthegmata depromis. Res itaque sic se habet; Alexander, cùm & domi & militiæ rempubl. male administraret, quamvis magna Pisidarum & Cilicum manu conductitia se tutaretur, populum tamen cohibere non potuit, quin ipsum etiam sacrificantem, utpote indignum eo munere, thyrsis palmeis & citreis penè obrueret; exinde per sexennium gentis ferè totius gravi bello petitus est; in quo Iudæorum multa millia cùm occidisset, & pacis tandem cupidus interrogaret eos quid vellent à se fieri, responderunt uno ore omnes, ut moreretur; vix etiam mortuo se veniam daturos. Hanc historiam tibi incommodissimam, quoquo modo avertere ut posses, fraudi tuæ turpissimæ pharisaïcas quasdam sententiolas obtendisti; cùm exemplum hoc aut omnino prætermisisse, aut rem,

rem, ſicuti geſta erat, fideliter narraſſe debuiſſes, niſi veterator & lucifugus mendaciis longè plus quàm cauſæ conſideres. Quinetiam Phariſæi illi octingenti, quos in crucem tolli juſſit, ex eorum numero erant, qui contra ipſum arma ceperant: quique omnes cùm cæteris unâ voce teſtati ſunt, ſe regem morte affecturos fuiſſe, ſi bello victus in ſuam poteſtatem veniſſet. Poſt maritum Alexandrum Alexandra regnum capeſſit; ut olim Athalia, non legitimè, nam regnare fœminam leges non ſinebant, quod ipſe modò faſſus es, ſed partim vi, extraneorum enim exercitum ducebat; partim gratiâ, nam Phariſæos, qui apud vulgus plurimum poterant, ſibi conciliaverat hac lege, ut nomen imperii penes illam, imperium ipſum penes illos foret. Haud aliter atque apud nos nuper Scoti Presbyteri nomen Regis Carolo conceſſerunt, eâ mercede ut regnum ſibi reſervare poſſent. Poſt Alexandræ obitum Hyrcanus & Ariſtobulus ejus filii de regno contendunt; hic viribus & induſtriâ potior fratrem natu majorem regno pellit. Pompejo deinde in Syriam à Mithridatico bello divertente, Iudæi nactos ſe jam æquiſſimum libertatis ſuæ arbitrum Pompejum rati, legationem pro ſe mittunt; fratribus utriſque regibus renuntiant; ad ſervitutem ſe ab iis adductos queruntur; Pompejus Ariſtobulum regno privavit; Hyrcano pontificatum reliquit & principatum more patrio legitimum; exinde Pontifex & Ethnarcha dictus

dictus est. Iterum sub Archelao Herodis filio Judæi, missis ad Augustum Cæsarem quinquaginta legatis, & Herodem mortuum & Archelaum graviter accusarunt; regnum huic pro sua virili parte abrogarunt, Cæsarem orant ut Populum Judaicum sine regibus esse permitteret. Quorum Cæsar precibus aliquantum permotus, non regem eum, sed Ethnarcham duntaxat constituit. Ejus anno decimo rursus eum Populus per legatos ad Cæsarem tyrannidis accusat; quibus Cæsar benignè auditis Romam accersitum, & judicio damnatum Viennam in exilium misit. Iam mihi velim respondeas; qui suos reges accusatos, qui damnatos, qui punitos volebant, annon ipsi, si potestas facta, si optio data sibi esset, annon ipsi, inquam, judicio damnassent, ipsi supplicio affecissent? Iam in Romanos præsides avarè & crudeliter provinciam administrantes, populum & primores etiam sæpiùs arma sumpsisse non negas? causas more tuo stultissimas affingis, *nondum jugo erant assueti*; sub Alexandro scilicet, Herode, ejusque filiis. At C. Cæsari, & Petronio *bellum inferre* noluerunt. Prudenter illi quidem, non poterant. Vis ipsorum audire verba, πολεμεῖν μὲν οὐ βουλόμενοι διὰ τὸ μηδ' ἂν δυνάσθαι. Quod ipsi fatentur imbecillitatis esse suæ, hoc tu hypocrita ad religionem refers? Magno dein molimine prorsus nihil agis, dum ex patribus probas, quod & antea tamen pari oscitatione feceras, pro regibus orandum esse. Nam pro bonis

quis

quis negat? pro malis quoad spes est; pro latronibus etiam & pro hostibus; non ut agros depopulentur, aut nos occisione occidant, sed ut resipiscant. Oramus pro utrisque; illos tamen legibus, hos armis vindicare quis vetat? *Liturgias Ægyptiacas* nil moror; sacerdos autem ille qui orabat, uti ais, ut *Commodus patri succederet*, meo quidem judicio non orabat, sed Romano imperio pessima imprecatus est. *Fidem*, ais, *fregisse nos, de authoritate & majestate regis conservanda solenni conventione non semel interposita.* Expecto te fusiùs ista de te infrà, illic te rursus conveniam. Redis ad patrum commentationes, de quibus hoc summatim accipe; Quicquid illi dixerint, neque ex libris sacris, aut ratione aliqua satis idonea confirmaverint, perinde mihi erit, ac si quis alius è vulgo dixisset. Primum adfers Tertullianum, scriptorem haud orthodoxum, multis erroribus notatum, ut si tecum sentiret, pro nihilo tamen hoc esset. Quid autem ille? damnat tumultus, damnat rebelliones, damnamus & nos, neque hinc statim de jure omni populorum, de privilegiis, & Senatusconsultis, de potestate magistratuum omnium cæterorum præterquam unius regis, præjudicatum esse volumus: loquuntur isti de seditionibus temerè conflatis, & multitudinis insaniâ, non de magistratibus, non de Senatu, aut Parlamento ad legitima arma populum contra tyrannos convocante. Vnde Ambrosius quem citas, *Non repugnare, flere,*

flere, gemere, hæc sunt munimenta Sacerdotis, & quis est qui potest vel unus vel inter paucos dicere Imperatori, Lex tua mihi non probatur: non permittitur hoc dicere Sacerdotibus, permittetur Laïcis? Vides jam planè de quibus hic loquatur, de Sacerdotibus, de Laïcis privatis, non de Magistratibus: vides quàm infirmâ tamen & præposterâ ratione usus, dissensioni inter Laïcos & Sacerdotes, de legibus etiam civilibus, postmodùm futuræ facem prætulit. Sed quoniam primorum Christianorum exemplis urgeri nos maximè, & redargui putas, quòd illi omnibus modis vexati *bellum in Cæsares non moverent*, ostendam primò non potuisse, deinde quoties poterant movisse, postremò etiamsi, cum possent, non movissent, non esse tamen cæteroqui dignos quorum ex vita & moribus, tantis in rebus, exempla sumamus. Primum ignorare hoc nemo potest, ex quo Romana respublica nulla fuit, omnes imperii vires rerumque summam ad unum Cæsarem rediisse; omnes legiones sub uno Cæsare stipendia meruisse: adeò ut Senatus ad unum omnis, totus ordo Equester, plebs universa, si novis rebus studuisset, poterant se quidem internecioni objecisse, ad libertatem tamen recuperandam nihil prorsus effecissent; nam imperatorem si forte sustulissent, imperium tamen mansisset. Iam verò Christiani, innumeri licet, at sparsi, inermes, plebeji & plerunque infimi, quid potuerunt? quantam eorum multitudinem una legio

in

in officio facile continuisset? Quod magni sæpè duces cum interitu suo & veteranorum exercituum deletione incassum tentarunt, isti è plebecula ferè homuli posse se ad exitum perducere sperarent? cum annis à Christo nato prope trecentis, ante Constantinum plus minus viginti, imperante Diocletiano, sola Thebæa legio Christiana esset; eoque ipso nomine à reliquo exercitu in Gallia ad Octodurum oppidum cæsa est. *Cum Cassio, cum Albino, cum Nigro* non conjurarunt: idne illis gratiæ vult apponi Tertullianus, quod sanguinem pro infidelibus non profuderunt? Constat igitur Christianos ab imperatorum imperio liberare se non potuisse: cum aliis conjurare non Christianis nequaquam sibi expedivisse, quamdiu imperatores ethnici regnabant. Bellum autem tyrannis postea intulisse Christianos aut armis se defendisse, aut tyrannorum facta nefaria sæpè ultos esse nunc ostendam. Primus omnium Constantinus jam Christianus consortem imperii Licinium Orientalibus Christianis gravem bello sustulit; quo facto illud simul declaravit, posse à magistratu in magistratum animadverti; cùm Licinium pari jure secum regnantem subditorum ejus causâ supplicio affecerit, nec Deo soli pœnam reliquerit: poterat enim Licinius Constantinum, si Constantinus populum sibi attributum iis modis oppressisset, eodem supplicio affecisse. Postquam igitur à Deo ad homines redacta res est, quod Licinio Constan-

tinus erat, cur non idem Carolo Senatus? Constantinum enim milites, Senatum jura constituerunt regibus parem, imo superiorem. Constantio imperatori Arriano Byzantini, quoad poterant, armis restiterunt; missum cum militibus Hermogenem, ad pellendum ecclesia Paulum orthodoxum episcopum, facto impetu repulerunt, & incensis ædibus, quo se receperat, semiustum & laniatum interfecerunt. Constans fratri Constantio bellum minatur, ni Paulo & Athanasio episcopis sedes suas restituat; videsne ut istos sanctissimos patres, de episcopatu cùm agitur, bellum fraternum in regem suum concitare non puduit? Haud multò pòst Christiani milites, qui tunc temporis quos volebant imperatores creabant, Constantem Constantini filium dissolutè & superbè regnantem interfecerunt, translato ad Magnentium imperio. Quid? qui Iulianum nondum apostatam, sed pium & strenuum invito Constantio imperatore suo imperatorem salutarunt, annon ex illis Christianis fuerunt, quos tu exemplo nobis proponis? Quod factum Constantius cum suis literis ad populum recitatis acriter prohiberet, clamarunt omnes, fecisse ut Provincialis, & miles, & reipublicæ authoritas decreverat. Iidem bellum Constantio indixerunt, & quantum in se erat, imperio ac vita spoliarunt. Quid Antiocheni, homines apprimè Christiani? orarunt credo pro Iuliano Apostata, quem palàm adire, & conviciis p...
sci...

ſcindere ſolebant, cujus barbam illudentes promiſſam, funes ex ea conficere jubebant. Cujus morte auditâ ſupplicationes, epulas, & lætitiam publicè indixerunt, ejus pro vita & incolumitate preces fudiſſe cenſes? Quid? quòd eundem etiam à Chriſtiano commilitone interfectum eſſe ferunt. Sozomenus certè ſcriptor eccleſiaſticus non negat; imò, ſiquis ita feciſſet, laudat, οὐ γὰρ ἀπεικὸς τινὰ τῶν τότε στρατευομένων, &c. *Non eſt mirum*, inquit, *aliquem ex militibus hoc ſecum cogitaſſe; non Græcos ſolùm, ſed omnes homines ad hanc uſque ætatem tyrannicidas laudare ſolitos eſſe, qui pro omnium libertate mortem oppetere non dubitant; nec temerè quis hunc militem reprehendat, Dei & religionis causâ tam ſtrenuum.* Hæc Sozomenus ejuſdem ætatis ſcriptor, vir bonus & ſanctus; ex quo quid reliqui ea tempeſtate viri boni hac de re ſenſerint, facilè perſpicimus. Ipſe Ambroſius ab imperatore Valentiniano minore juſſus urbe Mediolano excedere, parere noluit, ſed circumſeptus armato populò ſe atque baſilicam ſuam contra regios præfectos armis defendit; & ſummæ poteſtati reſiſtere, contra quam docuit ipſe, eſt auſus. Conſtantinopoli haud ſemel propter exilium Chryſoſtomi contra Arcadium imperatorem ſeditio maxima commota eſt. In tyrannos igitur quid antiqui Chriſtiani fecerint, non milites ſolùm, ſed populus, ſed ipſi patres, vel reſiſtendo, vel gerendo bellum, vel concitando, uſque ad Auguſtini tempora,

quoniam tibi ulteriùs progredi non libet, breviter exposui. Valentinianum enim Placidiæ filium interfectum à Maximo patricio, ob stuprum uxori ejus illatum, taceo: Avitum etiam imperatorem dimissis militibus suis luxuriâ diffluentem à Senatu Romano confestim exutum imperio non memoro: quia annos aliquot post Augustini obitum ista acciderunt. Verùm dono tibi hoc omne, tu nihil horum exposuisse me finge, paruerint per omnia suis regibus veteres christiani, quicquam contra tyrannos ne fecerint, aut fecisse voluerint, non esse tamen eos quorum authoritate niti debeamus, aut à quibus exempla petere salutariter possimus, quod superest, nunc docebo. Iam diu ante Constantinum populus christianus multum de primæva illa sanctimonia & sinceritate cùm doctrinæ tum morum deperdiderat. Postquam immensis opibus ditata ab eo ecclesia, honores, dominatum, & potentiam civilem adamare cœpit, statim omnia in præceps ruere. Primò luxus & segnities, errorum deinde omnium & vitiorum caterva, veluti solutis aliunde carceribus, in ecclesiam immigravit; hinc invidentia, odium, discordia passim redundabat; tandem haud mitius inter se charissimo religionis vinculo fratres quàm hostes acerrimi dissidebant; nulla pudor, nulla officii ratio restabat; milites, & copiarum præfecti, quoties ipsis visum erat, nunc imperatores novos creabant, nunc bonos pariter ac malos necabant. Quid Vetranniones &

Ma-

Maximos, quid Eugenios à militibus ad imperium ſubitò evectos, quid Gratianum optimum principem, quid Valentinianum minorem non peſſimum, occiſos ab iis commemorem? Militum hæc quidem facinora & caſtrenſium, ſed tamen chriſtianorum illius ætatis, quam tu maximè euangelicam & imitandam eſſe ais. Iam ergò de eccleſiaſticis pauca accipe: Paſtores & Epiſcopi, & nonnunquam illi, quos admiramur, patres, ſui quiſque gregis ductores, de epiſcopatu non ſecus quàm de tyrannide certabant: nunc per urbem, nunc in ipſa eccleſia, ad ipſum altare Sacerdotes, & Laïci promiſcuè digladiabantur; cædes faciebant, ſtrages utrinque magnas nonnunquam ediderunt Damaſi & Vrſicini, qui cum Ambroſio floruerunt, potes meminiſſe. Longum eſſet Byzantinos, Antiochenos, & Alexandrinos illos tumultus, ſub Cyrillo præſertim, quem tu laudas obedientiæ prædicatorem, duce ac patre; occiſo pænè à monachis in illo urbico prælio, Oreſte Theodoſii præfecto: Iam tua quis vel impudentia vel ſupinitate non obſtupeſcat? *Vſque ad Auguſtinum*, inquis, *& infra ejus ætatem, nulla cujuſquam privati aut præfecti, aut plurium conjuratorum extat in hiſtoriis mentio, qui regem ſuum necaverint, aut contra eum armis pugnarint*: nominavi ego ex hiſtoriis notiſſimis & privatos, & proceres, qui non malos tantùm, ſed, vel optimos reges ſuâ manu trucidaverint; totos chriſtianorum exercitus, multos cum iis epiſcopos;

qui contra suos imperatores pugnaverint. Adfers patres, obedientiam erga regem, multis verbis aut suadentes aut ostentantes; adfero ego partim eosdem, partim alios patres haud paucioribus factis obedientiam, etiam licitis in rebus detrectantes, armis se contra imperatorem defendentes, alios præsidibus ejus vim & vulnera inferentes, alios, episcopatus competitores, civilibus præliis inter se dimicantes; scilicet de Episcopatu christianos cum christianis, cives cum civibus confligere fas erat, de libertate, de liberis & conjugibus, de vita, cum tyranno, nefas. Quem non pœniteat hujusmodi patrum! Augustinum inducis *de potestate domini in servos, & regis in subditos* idem pronuntiantem; respondeo, ista si dicat Augustinus, ea dicere quæ neque Christus neque ejus Apostoli unquam dixerunt; cum eorum tamen sola authoritate rem alioqui apertissimè falsam commendare videatur. Quæ supersunt hujus capitis tres vel quatuor paginæ, aut mera esse mendacia, aut oscitationes identidem repetitas, ex iis quæ à nobis responsa jam sunt, per se quisque deprehendet. Nam ad Papam quod attinet, in quem multa gratis peroras, facilè te patior ad ravim usque declamitare. Quod tamen ad captandos rerum imperitos tam prolixè adstruis, *regibus sive justis sive tyrannis subjectum fuisse omnem christianum, donec potestas Papæ regali major agnosci cœpta est, & subjectos sacramento fidelitatis liberavit*, id esse falsissimum plurimis exempli

emplis *& usque ad Augustinum, & infra ejus ætatem* prolatis demonstravimus. Sed neque illud quod postremò dicis *Zachariam pontificem Gallos juramento fidelitatis absolvisse*, multò verius esse videtur. Negat Franciscus Hotomanus, & Gallus, & jurisconsultus, & vir doctissimus in Francogallia sua *cap.* 13. abdicatum authoritate Papæ Chilpericum, aut regnum Pipino delatum; sed in magno gentis concilio pro sua pristina authoritate transactum fuisse id omne negotium, ex annalibus Francorum vetustissimis probat. Solvi deinde illo sacramento Gallos omnino opus fuisse, negant ipsa Gallorum monumenta, negat ipse Papa Zacharias. Monumentis enim Francorum traditur, teste non solùm Hotomano, sed Girardo historiarum illius gentis notissimo scriptore, veteres Francos ut eligendi, sic abdicandi, si videretur, suos reges jus sibi omne antiquitùs reservasse; neque aliud sacramentum regibus, quos creabant, dicere consuevisse, quàm se illis hoc pacto fidem & officium præstituros, si vicissim illi quod eodem tempore jurati etiam spondent, præstiterint. Si ergò Reges rempublicam sibi commissam malè gerendo, fidem jurisjurandi fregerint priores, nil opus est Papa, ipsi sua perfidia populum sacramento solverunt. Papa denique Zacharias, quam tu authoritatem sibi ais arrogasse, eam in epistola illa ad Francos ab te citata ipse sibi derogavit, populo attribuit. *Nam si princeps populo, cujus beneficio regnum possi-*

det, obnoxius est, si plebs regem constituit, & destituere potest, quæ ipsius verba sunt Papæ, verisimile non est voluisse Francos de antiquo jure suo, ullo postmodùm jurejurando, præjudicium facere; aut unquam ita sese obstrinxisse quin semper sibi liceret quod majoribus licuit reges bonos quidem colere, malos amovere; nec eam præstare fidem tyrannis, quam bonis regibus sese dare arbitrati sunt. Tali obstrictum juramento populum, vel tyrannus ex rege factus, vel ignavia corruptus, suo ipse perjurio solvit, solvit ipsa justitia, solvit naturæ lex ipsa: unde Pontifex quod solveret, etiam ipsius Pontificis judicio nihil prorsus erat.

CAP. V.

QVanquam in ea sum opinione Salmasi, semperque fui, legem Dei cum lege naturæ optimè consentire, adeoque, si satis ostendi quid divina lege sit de regibus statutum, quid à populo Dei factum & Iudaïco & Christiano, ostendisse me eodem tempore eâdemque operâ quid legi naturali maximè consentaneum sit; tamen quia *confutari nos lege naturæ validissimè nunc posse* arbitraris, quod supervacuum esse modò existimabam, id nunc ultrò necessarium fatebor; ut contra te hoc capite planum faciam nihil congruentius naturæ etiam legibus esse, quam tyrannos plecti. Id nisi evincam, non recuso quin Dei quoque legibus puniri non posse,

posse, è vestigio tibi concedam. Non est consilium de natura jam, deque origine civilis vitæ longam orationem contexere; istud enim argumentum viri disertissimi cùm Græci tum Latini copiosè pertractarunt; ipse & brevitati, quantùm licet, studeo, & huic rei do operam, ut non tam ego, qui labori huic parsissem libens, sed tute te redarguas, teque subvertas. Ab eo igitur quod ipse ponis, incipiam, & disputationis hujus futuræ fundamenta jaciam. *Lex*, inquis, *natura est ratio omnium hominum mentibus insita, bonum respiciens universorum populorum, quatenus homines inter se societate gaudent. Bonum illud commune non potest procurare, nisi etiam, ut sunt quos regi necesse est, disponat quoque qui regere debeant.* Ne scilicet ut quisque fortior est, debiliorem opprimat; atque ita quos mutua salus ac defensio unum in locum congregaverat, vis atque injuria distrahat, & ad vitam agrestem redire cogat. Estne hoc quod volebas, etsi verbosius? *Ex ipsorum* itaque *numero qui in unum convenere, deligi* ais *oportuisse quosdam sapientia aut fortitudine cæteris præstantes, qui vel vi vel persuadendo malè morigeros in officio continerent, sæpè unum id præstare potuisse, cujus excellens sit Virtus & prudentia; interdum plures, qui mutuis consiliis id faciant. Cæterùm cum unus omnia providere & administrare non possit, necesse est ut consilia cum pluribus participet, & in societatem regiminis alios admittat. Ita sive*

ad unum revocetur imperium, sive ad universum redeat populum, quia nec omnes simul rempub. gubernare possunt, nec unus omnia, ideo reverà penes plures semper regimen consistit. Et infra. *Ipsa autem regendi ratio sive per plures, sive per pauciores, sive per unum dispensetur, æquè naturalis est, cum ex natura ejusdem principiis descendat, quæ non patitur ita unius singularitatem gubernare, ut non alios socios imperandi habeat.* Hæc cum ex Aristotelis tertio Politicorum decerpsisse potueram, malui abs te decerpta transcribere, quæ tu Aristoteli, ut ignem Iovi Prometheus, ad eversionem monarcharum, & perniciem ipsius tuam surripuisti. Iam enim prolatam à temetipso naturæ legem excute quantum voles; nullum juri regio, prout tu jus illud explicas, in natura locum, nullum ejus vestigium prorsus invenies. *Lex*, inquis, *natura cum disponeret qui regerent alios deberent, universorum populorum bonum respexit.* Non igitur unius, non monarchæ. Est itaque rex propter populum: populus ergò rege potior & superior; superior cum sit & potior populus, nullum jus regis existere potest, quo populum is affligat, aut in servitute habeat, inferior superiorem. Ius malè faciendi cum sit regi nullum, manet jus populi naturâ supremum; ut quo jure homines consilia & vires mutuæ defensionis gratiâ, ante reges creatos, primò consociavere, quo jure ad communem omnium salutem, pacem, libertatem

tem conservandam unum vel plures cæteris præfecerunt, eodem jure quos propter virtutem & prudentiam cæteris præposuerant, possent eosdem aut quoscunque alios rempub. malè gerentes, propter ignaviam, stultitiam, improbitatem; perfidiam vel coërcere vel abdicare: cùm natura non unius vel paucorum imperium, sed universorum salutem respexerit semper & respiciat. Iam verò populus quosnam delegit? *sapientiâ*, inquis, *aut fortitudine cæteris præstantes* nempe qui naturâ maximè regno idonei visi sunt, *cujus excellens virtus, & prudentia præstare id* muneris *potuit*. Ius igitur successionis naturâ nullum, nullus naturâ rex, nisi qui sapientiâ & fortitudine cæteris omnibus præcellit: Cæteri vel vi, vel factione contra naturam reges sunt, cum servi potiùs esse deberent. Dat enim natura sapientissimo cuique in minùs sapientes imperium, non viro malo in bonos, non stolido in sapientes: his igitur imperium qui abrogant, omnino convenienter naturæ faciunt. Cui fini sapientissimum quemque natura constituat regem ex temetipso audi; ut vel naturæ vel legibus *malè morigeros in officio contineat*. Continere autem in officio potestne is alios, officium qui negligit, aut nescit, aut pervertit ipse suum? Cedò jam quodvis naturæ præceptum quo jubeamus instituta naturæ sapientissima in rebuspublicis & civilibus non observare non curare, pro nihilo habere. Cùm ipsa in rebus naturalibus & inanimatis ne suo

sine frustretur, sæpissimè res magnas atque miras efficere soleat. Ostende ullam vel naturæ vel naturalis justitiæ regulam, quâ oporteat reos minores puniri;reges & malorum omnium principes impunitos esse,imò inter maxima flagitia coli, adorari, & Deo proximos haberi. Concedis *ipsam regendi rationem,sive per plures, sive per pauciores, sive per unum dispensetur, aquè naturalem esse.* Non est ergò rex vel optimatibus vel populi magistratibus naturâ sanctior,quos cum puniri posse ac debere,si peccant, supra sis largitus, idem de regibus, eidem fini ac bono constitutis fateare necesse est. *Nec enim patitur natura*, inquis, *ita unius singularitatem gubernare, ut non alios socios imperandi habeat.* Minimè ergò patitur monarcham, minimè unum ita imperare: ut cæteros omnes sui unius imperii servos habeat. Socios autem imperandi qui tribuis regi, *penes quos semper regimen consistat*, das eidem collegas & æquales; addis qui punire, addis qui abdicare possint. Ita, uti semper facis, dum potestatem regiam, non jam exauges, sed tantummodo natura constituis, aboles: adeò ut nihil putem inauspicatius accidere regibus potuisse, quàm te defensorem. O infelicem ac miserum, quæ te mentis caligo in hanc impulit fraudem, ut latentem antehac diu, & quasi personatam improbitatem atque inscitiam tuam nunc tanto conatu insciens nudares ipse,& omnibus patefaceres, tuoque met opprobrio operam ipse tuam

locares,

locares, tuo ipse ludibrio tam gnaviter inservires. Quæ te ira numinis qualve pœnas luentem, in lucem & ora hominum evocavit, ut tanto apparatu causam teterrimam impudentissimè simul & stolidissimè defenderes, atque ita defendendo invitus, perque inscitiam proderes? Quis te pejus perditum vellet, quis miseriorem, cui jam sola imprudentia, sola væcordia saluti esse potest ne sis miserrimus, si tyrannos quorum causam suscepisti, imperita ac stulta defensione tanto magis invisos ac detestabiles omnibus, contra quam sperabas, reddideris, quanto iis majorem malefaciendi & impunè dominandi licentiam de industria attribueris; eoque plures eorundem hostes inconsultò excitaveris. Sed redeo ad tua tecum dissidia. Cum tantum in te scelus admiseris, ut tyrannidem naturâ fundare studeas, præ cæteris gubernandi rationibus monarchiam primò laudandam tibi esse vidisti; id, uti soles, incœptare sine repugnantia nequis. Cum enim modò dixeras, *ipsam regendi rationem sive per plures sive per pauciores sive per unum æque naturalem esse*, statim *eam quæ per unum exercetur ex his tribus magis naturalem esse* ais, imò qui etiam recens dixeras, *non patitur natura unius singularitatem gubernantis*. Iam tyrannorum necem objice cui voles, qui & monarchas omnes, & monarchiam ipsam tuâ fatuitate jugulasti. Verùm quæ sit melior administrandi rempub. ratio, per unum an per plures,

non est nunc disserendi locus. Et monarchiam quidem multi celebres viri laudarunt, si tamen is qui solus regnat, vir omnium optimus, & regno dignissimus sit; id nisi contingat, nihil monarchia proclivius in eam tyrannidem, quæ pessima est, labitur. Iam quod ad unius *exemplar Dei expressam esse* dicis, quis potentiam divinæ similem in terris obtinere dignus est, nisi qui cæterorum omnium longè præstantissimus, etiam bonitate ac sapientia est Deo simillimus; is autem solus, meâ quidem sententiâ, expectatus ille Dei filius est. Quod regnum in familiam rursus contrudis, ut patrifamilias regem assimiles, pater certè suæ familiæ regnum meretur, quam omnem vel generavit, vel alit: in rege nihil est hujusmodi, sed planè contra sunt omnia. Animalia deinde nobis gregalia, imprimis *aves*, & in iis *apes*, siquidem te Physiologo aves istæ sunt, imitandas proponis. *Apes regem habent.* Tridentinæ scilicet, annon meministi? cæterarum te teste *respub. est.* Verùm tu desine de apibus fatuari, Musarum sunt, oderunt te scarabæum, & ut vides: redarguunt. *Coturnices sub Ortygometra.* Istos onocrotalis tuis tende laqueos; nos tam stolido aucupio non capimur. Atqui jam tua res agitur, non nostra, *Gallus gallinaceus, inquis, tam maribus quàm fæminis imperitat.* Qui potest hoc fieri? Cum tu ipse Gallus, &, ut ferunt, vel nimium gallinaceus, non tuæ gallinæ, sed illa tibi imperitet, & in te regnum

regnum exerceat: si gallinaceus ergò plurium fœminarum rex est, tu gallinæ mancipium tuæ, non gallinaceum te, sed stercorarium quendam esse Gallum oportet. Pro libris certè nemo te majora edit sterquilinia, & gallicinio tuo stercoreo omnes obtundis; hoc unicum galli gallinacei habes. Iam ego multa hordei grana daturum me tibi promitto, si totum hoc vertendo sterquilinium tuum, vel unam mihi gemmam ostenderis. Sed quid ego tibi hordeum? qui non hordeum, ut Æsopicus ille, simplex & frugi gallus, sed aurum, ut Plautinus ille nequam, scalpturiendo quæsisti; quamvis exitu adhuc dispari; tu enim centum Iacobæos aureos inde reperisti, cum Euclionis fuste potius, quo misellus ille Plautinus, obtruncari dignior sis. Sed pergendum est. *Eadem utilitatis & incolumitatis omnium ratio naturalis postulat, ut qui semel ad gubernandum constitutus est, conservetur.* Quis negat, quatenus ejus conservatio cum incolumitate omnium consistit? ad perniciem autem omnium conservari unum, quis non videt alienissimum à natura esse? At *malum etiam regem conservari, imò pessimum* omnino vis, *eo quod non tantum mali civitati procurat malè gubernando, quantum creatur cladium ex seditionibus quæ ad eum tollendum suscitantur.* Quid hoc ad jus regum naturale? An si natura me monet, ut latronibus diripiendum me permittam, ut captum me totis facultatibus redimam potius, quam

quam ut dimicare de vita cogar, latronum tu inde jus naturale constitues? suadet natura populo, ut tyrannorum violentiæ nonnunquam cedat, cedat temporibus; tu istâ populi necessitate ac patientiâ jus etiam naturale tyrannorum fundabis? Quod illa jus populo sui conservandi causâ dedit, tu illum tyranno perdendi populi causâ jus idem dedisse affirmabis? Docet natura ex duobus malis, eligendum esse minus; & quamdiu necesse est, tolerandum; an tu hinc tyranno, utpote minori fortasse interdum malo, jus impunè malefaciendi exoriri naturale statues? Recordare saltem ea quæ jampridem ipse de Episcopis contra Lojolitam scripsisti, à me supra tertio capite recitata, his planè contraria; Illic *seditiones, dissentiones, discordias optimatium & populi, longe levius esse malum affirmas, quàm sub uno monarcha tyranno certam miseriam ac perniciem.* Et verè tu quidem affirmabas; nondum enim insaniebas, nondum Carolinis Iacobæis delinitus & deauratus in morbum regium incideras. Dicerem fortasse, nisi is esses qui es, pudeat te tandem prævaricationis tuæ turpissimæ; tibi verò dirumpi facilius est quàm erubescere, qui ut rem faceres, pudorem jam diu amisisti. Annon ipse memineras Romanos florentissimam & gloriosissimam Rempub. post exactos reges habuisse? potuit fieri ut Batavorum oblivisceere? quorum respub. Hispaniarum rege pulso post bella diutina, feliciter tamen gesta, liberta-

tem fortiter & gloriose consequuta est, teque grammaticastrum Equitem stipendio alit suo, non ut juventus Batavica te prævaricatore & sophistâ tam nihil sapere discat, ut ad servitutem Hispanicam redire mallet, quam paternæ libertatis ac gloriæ hæres esse, istam doctrinæ pestem ad Riphæos ultimos, & glacialem oceanum, quo te in malam rem abire par est, tecum auferas licebit: Exemplo denique sunt Angli, qui Carolum tyrannum bello captum, & insanabilem obtruncarunt. At *insulam beatam sub regibus, & luxu affluentem discordiis deformarunt.* Imò luxu penè perditam quo tolerantior servitutis esset, extinctis deinde legibus, & mancipata religione, servientem liberarunt. En autem Epicteti cum Simplicio editorem, stoïcum gravissimum, cui *luxu affluens insula* beata esse videtur! Ex porticu Zenonis nunquam tale sat scio, documentum prodiit. Quid refert? an te doctore quicquid libet regibus licebit, tibi ipsi non licebit Lupi domino ex Lupanari tuo, tanquam ex novo quodam lyceo quamcunque libet emittere philosophiam? sed resume nunc quam suscepisti personam. *Nunquam sub ullo rege tantum cruoris haustum est, tot familiæ desolatæ*; Hoc totum Carolo imputandum est, non Anglis; qui exercitum Hibernicorum priùs in nos paraverat, omnes Hibernos conjurare contra Anglos suo ipse diplomate jusserat; per illos ducena circiter millia Anglorum unà in provincia Vltonia occi-

occiderat; de reliquis nihil dico; binos exercitus in exitium Parlamenti Anglicani urbisque Londini sollicitaverat: multa alia hostiliter fecerat, priusquam à populo aut magistratibus tuendæ Reipub. causâ vel unus miles conscriptus esset. Quæ doctrina, quæ lex, quæ unquam religio sic homines instituit, ut otio consulendum, ut pecuniæ, ut sanguini, ut vitæ potiùs parcendum esse ducerent, quàm hosti obviam eundum? nam externo an intestino, quid interest? cum interitus reipub. sive ab hoc, sive ab illo funestus æquè, & acerbus impendeat. Vidit totus Israël non posse se sine multo sanguine Levitæ uxorem stupro enectam ulcisci; an igitur quiescendum sibi esse duxit, an bello civili quamvis truculentissimo supersedendum, an unam igitur mulierculam mori inultam est passus? Certè si natura nos docet quamvis pessimi regis dominatum potiùs pati, quàm in recuperanda libertate, plurimorum civium salutem in discrimen adducere, doceret eadem non regem solùm perferre, quem tamen solum perferendum esse contendis, sed optimatium, sed paucorum quoque potentiam; latronum etiam nonnunquam & servorum rebellantium multitudinem. Non Fulvius aut Rupilius bellum servile post cæsos exercitus prætorios, non Crassus in Spartacum post deleta consularium castra, non Pompejus ad piraticum bellum exiisset. Romani vel servis, vel piratis, ne tot civium sanguis effunderetur, hortante scilicet natu-

naturâ, ſuccubuiſſent. *Hunc* itaque *ſenſum*, aut hujuſmodi ullum *gentibus impreſſiſſe naturam*, nuſquam oſtendis : & tamen non deſinis malè ominari, & vindictam divinam, quam in te augurem tuique ſimiles avertat Deus , nobis denuntiare ; qui nomine tantum regem , re hoſtem acerbiſſimum debito ſupplicio ulti ſumus ; & innumerabilem bonorum civium cædem authoris pœnâ expiavimus. Nunc magis naturalem eſſe monarchiam ex eo probari ais, quod *plures nationes & nunc & olim regium ſtatum receperint , quam optimatem & popularem.* Reſpondeo primùm neque Deo neque naturâ ſuadente id factum eſſe ; Deus niſi invitus, populum ſuum ſub regio imperio eſſe noluit ; natura quid ſuadeat & recta ratio , non ex pluribus , ſed ex prudentiſſimis nationibus optimè perſpicitur. Græci , Romani , Itali , Carthaginienſes , multique alii ſuopte ingenio vel optimatium vel populi imperium regio prætulerunt ; atque hæ quidem nationes cæterarum omnium inſtar ſunt. Hinc Sulpitius Severus, *regium nomen cunctis fere liberis gentibus ſemper inviſum* fuiſſe tradit. Verum iſta non jam huc pertinent , nec quæ ſequuntur multa, inani futilitate à te ſæpius repetita: ad illud feſtino,ut quod rationibus firmavi , id exemplis nunc oſtendam , eſſe vel maximè ſecundùm naturam, tyrannos quoquo modo puniri ; id omnes gentes, magiſtra ipſa natura, ſæpiùs feciſſe ; ex quo impudentia tua prædicanda , & turpiſſima mentiendi

tiendi licentia omnibus innotescere dehinc poterit. Primos omnium inducis Ægyptios; & certè quis te per omnia Ægyptizare non videat? *Apud hos* inquis *nusquam mentio extat ullius regis à populo per seditiones occisi, nullum bellum illatum; aut quicquam factum à populo quo è solio dejiceretur.* Quid ergo Osiris rex Ægyptiorum fortasse primus? annon à fratre Typhone, & viginti quinque aliis conjuratis interemptus est? quos & magna pars populi secuta magnum cum Iside & Oro, regis conjuge, & filio prælium commisit? prætereo Sesostrim à fratre per insidias penè oppressum; Chemmin etiam & Cephrenem, quibus populus meritò infensus, quos vivos non poterat, mortuos se discerpturum minatus est. Qui reges optimos obtruncare sunt ausi, eosne putas naturæ lumine, aut religione aliquâ retentos, à pessimis regibus manus abstinuisse? qui reges mortuos, & tum demùm innocuos, sepulcro eruituros se minitabantur, ubi etiam pauperculi cujusque corpus inviolatum esse solet, vivosne illi & nocentissimos propter naturæ legem punire, si modò viribus valerent, vererentur? Affirmares hæc, scio, quamlibet absurda; at enim ego ne affirmare audeas elinguem te reddam. Scito igitur multis antè Cephrenem seculis regnasse apud Ægyptios Ammosin, & tyrannum, ut qui maximè, fuisse: eum Ægyptii æquo animo pertulerunt. Lætaris; hoc enim est quod vis. At reliqua audi vir optime & veracis-

raciſſime, Diodori enim verba ſunt quæ recito, μέχρι μὲν τινὸς ἐκαρτέρουν οἱ δυνάμενοι, &c. tolerabant aliquandiu oppreſsi, quia reſiſtere potentioribus nullo modo poterant. Quamprimùm verò Actiſanes Æthiopum rex bellum gerere cum eo cœpit, nacti occaſionem plerique defecerunt, eoque facilè ſubacto, Ægyptus regno Æthiopum acceſsit. Vides hîc Ægyptios, quamprimùm poterant, arma contra tyrannum tuliſſe, copias cum externo rege conjunxiſſe, ut regem ſuum ejuſque poſteros regno privarent, bonum & moderatum regem, qualis erat Actiſanes, maluiſſe externum, quàm tyrannum domeſticum. Iidem Ægyptii conſenſu omnium maximo Aprien tyrannum ſuum, conductitiis copiis præſidentem, duce Amaſi prælio victum ſtrangularunt; Amaſi viro nobili regnum dederunt. Hoc etiam adverte; Amaſis captum regem ad tempus in ipſa regia honeſtè aſſervabat: incuſante demùm populo injuſtè eum facere qui ſuum & ipſorum hoſtem aleret, tradidit populo regem; qui eum prædicto ſupplicio affecit. Hæc Herodotus & Diodorus. Quid amplius tibi quæris? ecquem tyrannum cenſes non maluiſſe vitam ſecuri quàm laqueo finire? Poſtea ſub Perſarum imperium *redacti* Ægyptii *fideles*, inquis, *extitere*; Quod falſiſſimum eſt; in fide enim Perſarum nunquam permanſere; ſed quarto poſt anno quàm ſubacti à Cambyſe fuerant, rebellarunt. Domiti deinde à Xerxe, haud multò pòſt ab ejus filio Arta-

Artaxerxe defecerunt, regem Inarum quendam sibi adsciverunt. Quo occiso iterum fidem mutant, & constituto rege Tacho Artaxerxi Mnemoni bellum indicunt. Sed neque suo regi fideliores, ablatum patre regnum filio Nectanebo tradunt: donec tandem ab Artaxerxe Ocho in ditionem Persarum rediguntur. Sub Macedonum etiam imperio, quantum in se erat, tyrannos coërcendos esse factis indicarunt; statuas & imagines Ptolemæi Physconis dejecerunt. ipsium mercenario exercitu præpollentem interficere nequiverunt. Alexander ejus filius ob cædem matris concursu populi in exilium agitur: filium item ejus Alexandrum insolentiùs dominantem Alexandrinus populus vi abreptum ex regia in gymnasio publico interfecit: Ptolemæum denique Auleten ob multa flagitia regno expulit. Hæc tam nota cùm non possit nescire vir doctus, non debuerit qui hæc docere profiteatur, qui fidem tantis in rebus haberi sibi postulet, quis non pudendum & indignissimum esse dicat, hunc, vel tam rudem & indoctum tanta cum infamia bonarum literarum pro doctissimo circumferre se tumidum, & stipendia regum & civitatum ambire, vel tam improbum & mendacem, non insigni aliquâ ignominiâ notatum, ex omnium communitate & consortio tum doctorum tum bonorum exterminari. Postquam Ægyptum lustravimus, ad Æthiopes jam proximos visamus. Regem à Deo electum, ut credunt, quasi Deum quen-

quendam adorant: quoties tamen eum Sacerdotes damnant, ipſe mortem ſibi conſciſcit. Sic enim, Diodoto teſte, omnes alios maleficos puniunt; non ipſi morte afficiunt, ſed ipſos reos lictore miſſo mori jubent. Ad Aſſyrios deinde & Medos & Perſas regum obſervantiſſimos accedis: *jus illic regium ſumma cum licentia quidlibet faciendi conjunctum fuiſſe* contra omnium Hiſtoricorum fidem affirmas. Narrat imprimis Daniel ut regem Nebuchadnezzarem plus nimio ſuperbientem homines à ſe depulerint, & ad beſtias ablegaverint. Ius eorum non regium, ſed Medorum & Perſarum id eſt populi jus appellatur; quod cùm irrevocabile eſſet, reges etiam obligavit. Darius itaque Medus eripere manibus ſatraparum Danielem, quanquam id maximè agebat, non potuit. *Populis*, inquis, *nefas eſſe tum credebant regem repudiare quòd illo jure abuteretur.* Inter ipſa tamen hæc verba adeò miſerè obtorpes, ut dum iſtorum populorum obedientiam & modeſtiam laudas, ereptum Sardanapalo regnum ab Arbace tuâ ſponte commemores. Eripuit autem is non ſolus: ſed partim à Sacerdotibus juris peritiſſimis, partim à populo adjutus, atque hoc præſertim nomine eripuit, quòd is jure regio, non ad crudelitatem, ſed ad luxuriam tantummodò & mollitiem abuteretur. Percurre Herodotum, Cteſiam, Diodorum, intelliges omninò contrà eſſe quàm dicis, *à Subditis ut plurimùm ea regna deſtructa fuiſſe, non ab externis:*

Aſſy-

Assyrios reges à Medis, Medos à Persis, utrisque tum *Subditis*, sublatos fuisse. *Cyrum* ipse *rebellasse*, & *arreptas tyrannides in diversis imperii locis fateris*. Hoccine est jus regium apud Medos & Persas, & observantiam eorum in reges, quod instituisti, asserere? Quæ te Anticyra tam delirum sanare potest? *Persarum reges quali jure regnarint ex Herodoto*, inquis, *liquet*. *Cambyses*, cùm sororem in matrimonio habere cuperet, judices regios consulit, delectos *ex populo viros*, legum interpretes, ad quos omnia referri solebant. Quid illi? negant se invenire legem quæ jubeat fratrem secum in matrimonium sororem jungere; aliam tamen invenisse, quâ liceat Persarum regi facere quæ libeat. Primùm si rex omnia pro suo jure poterat, quid alio legum interprete quàm ipso rege opus erat? supervacanei isti judices ubivis potiùs quàm in regia mansissent. Deinde si Regi Persarum quidvis licuit, incredibile est id adeò nescivisse Cambysem dominationis cupidissimum, ut quid licitum esset, judices illos percontaretur. Quid ergo? vel *gratificari* volentes *regi*, ut fateris ipse, vel à tyranno sibi metuentes, ut ait Herodotus, facilem quandam se reperisse legem simulant, palpum regi obtrudentes: quod in judicibus & legum peritis hac etiam ætate novum non est. At verò *Artabanus Persa dixit ad Themistoclem, nullam legem apud Persas esse meliorem illâ quâ sancitum fuerat; regem esse honorandum & adorandum.*

dum. Præclaram tu quidem legem de adoratione regum introducis etiam à patribus antiquis damnatam; præclarum etiam legis commendatorem Artabanum, qui ipse haud multo postea sua manu Xerxem regem suum trucidavit. Probos regum defensores regicidas nobis adfers: suspicor te regibus insidias quasdam moliri. Claudianum citas poëtam, Persarum obedientiæ testem. At ego te ad res eorum gestas & annales revoco, defectionibus Persarum, Medorum, Bactrianorum, Babyloniorum, etiam cædibus regum refertissimos. Proximus tibi author est Otanes Persa, ipse etiam Smerdis interfector sui regis, qui cum odio potestatis regiæ, injurias & facinora regum exponat, violationes legum, cædes indemnatorum, stupra, adulteria, hoc tu jus regium vis appellari, & Samuelis iterum calumniandi in mentem tibi venis. De Homero qui reges esse ab Iove cecinit, supra respondi: Philippo regi jus regium interpretanti tam credam quàm Carolo. Ex Diotogenis deinde Pythagorei fragmento quædam producis, at quali is de rege dicat taces. Accipe igitur quo ille usus est exordio; ad quod referri quæ sequuntur cuncta debent. Βασιλεὺς κ' εἴη ὁ δικαιότατ@, &c. *Rex ille fuerit, qui justissimus est, justissimus autem, qui maximè legitimus*, nam sine justitia nullus *rex esse poterit, neque justitia sine lege*. Hæc cum jure tuo regio è regione pugnant. Eadem abs te recitatus Ecphantas philosophatur. δεῖ δὲ κὴ τὸν

εἰς αὐτὸν καθιστάντα, &c. *oportet qui regnum s*
scipit purissimum & lucidissimum naturâ esse
& infra ὁ κατ' ἀρετὰν ἐξάρχων, &c. *ille qui imp*
rat secundùm virtutem, nominatur rex, & e
Quem tu igitur regem vocas, Pythagoreon
judicio rex non est. Iam tu vicissim Platon
audi in Epistola octava ἀρχὴ γιγνέσθω ὑπεύθ
νος βασιλική, &c. *Sit regia potestas redden*
rationi obnoxia; leges dominentur & aliis c
vibus & ipsis etiam regibus si quid præter le
fecerint. Addo Aristotelem Polit..3. ἐν μὲν
ὁμοίοις καὶ ἴσοις οὔτε συμφέρον ἐστὶν, &c. *inter si*
les & æquales neque utile est neque justu
esse unum omnium dominum, neque ubi le
non sunt, neque ut ipse lex sit, neque ubi s
leges; neque bonum bonorum, neque non b
num non bonorum dominum esse. Et lib. quin
Quem populus non vult, statim is non rex, s
tyrannus est, c.10. Hem tibi etiam Xenopho
tem in Hierone ἀντὶ τοῦ τιμωρεῖν αἱ πόλεις
τοῖς, &c. *tantum abest ut tyrannorum necem*
vitates ulciscantur, ut magnis honoribus a
ciant eum, qui tyrannum interfecerit, imagi
etiam tyrannicidarum in templis statuunt. T
stem oculatum adjiciam Marcum Tullium
Milone. *Græci homines deorum honores t*
buunt iis viris qui tyrannos necaverunt:
ego vidi Athenis, quæ aliis in urbibus Græ
quas res divinas talibus institutas viris,
cantus, quæ carmina? prope ad immortali
tem, & religionem, & memoriam consecran

Po

Polybius denique author gravissimus, Historiarum 6to πότε δὲ τοῖς ἐπιθυμίαις ἑπόμενοι, &c. *cum principes*, inquit, *cupiditatibus obsequi cœperunt; tùm de regno facta est tyrannis; & conspiratio in caput dominantium inibatur; cujus quidem authores erant non deterrimi civium, sed generosissimi quique & maximi animi.* Longè plura cùm mihi suppeterent, hæc pauca delibavi: obruor enim copiâ. A Philosophis ad Poëtas jam provocas, eò te libentissimè sequimur. *Potestatem nullis legibus, nullis judiciis obnoxiam in Græcia reges obtinuisse vel unus*, inquis, *Æschylus potest docere; qui in tragœdia, Supplices, Regem Argivorum ἄκριτον πρύτανιν vocat, non judicabilem rectorem.* Verùm tu scito, præcipitem enim te & nullius judicii esse, quocunque te vertis, eò magis perspicio, scito, inquam, non quid Poëta, sed quis apud Poëtam, quidque dicat, spectandum esse: variæ enim personæ inducuntur, nunc bonæ, nunc malæ, nunc sapientes, nunc simplices, non semper quid Poëtæ videatur, sed quid cuique maximè conveniat loquentes. Danai filiæ quinquaginta ex Ægypto profugæ ad Argivorum regem supplices pervenerant; orant uti se contra vim Ægyptiorum classe insequentium defendat; respondet rex non posse se, nisi rem priùs cum populo communicet.

Ἐγὼ δ᾽ ἂν οὐ κραίνοιμ᾽ ὑπόσχεσιν πάρος
Ἀστῶν δὲ πᾶσι τοῖσδε κοινώσας πέρι.

Mulieres peregrinæ & supplices incerta populi

suffragia veritæ, regem denuò blandiùs com-pellant.

Σύ τοι πόλις, σὺ δὲ τὸ δήμιον,
Πρύτανις ἄκριτος ὤν.
Tu instar urbis es & populi,
Prætor injudicatus.

Rursus rex,

Εἶπον δὲ καὶ πρὶν, οὐκ ἄνευ δήμου τάδε
Πράξαιμ' ἂν οὐδέπερ κρατῶν —
Dixi antea, non sine populo hæc faciam,
Ne si possem quidem.

De re itaque tota ad populum refert,

Ἐγὼ δὲ λαοὺς συγκαλῶν ἐγχωρίους
Πείσω τὸ κοινόν.

Populus itaque decernit opem Danai filiabus fe-rendam; unde illa senis Danai lætantis:

Θαρσεῖτε παῖδες, εὖ τὰ τῶν ἐγχωρίων
Δήμου δέδοκται παντελῆ ψηφίσματα.
Bono estote animo filiæ, benè decreverunt
Indigenarum, in conventu populari, perfecti-
ssima suffragia.

Hæc nisi protulissem, quàm temerè statui-sciolus iste de jure regio apud Græcos ex o-mulierum, & peregrinarum, & supplicum; cu-& ipse rex, & ipsa res gesta longè aliud nos d-ceat. Idem etiam docet Euripidis Orestes, q-mortuo patre, Argivorum ipse rex, ob cæd-matris à populo in judicium vocatus, ipse ca-sam dixit, & suffragiis populi capite dam-tus est. Athenis regiam potestatem legi-obnoxiam fuisse testatur idem Euripides eti-

in Supplicibus, ubi hæc Theſeus Athenarum Rex —

οὐ γὰρ ἄρχεται.
Ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει —
non regitur
Ab uno viro. ſed eſt libera hac civitas,
Populus autem regnat —

Si ejus filius Demophoon Rex item Athenienſium apud eundem poëtam in Heraclidis.

Οὐ γὰρ τυραννίδ' ὥστε βαρβάρων ἔχω,
Ἀλλ' ἢν δίκαια δρῶ, δίκαια πείσομαι.
Non enim iis tyrannicè tanquam barbaris impero,
Sed ſi facio juſta quæ ſunt, juſta mihi rependuntur.

Non aliud Thebis jus regium antiquitùs fuiſſe teſtatur Sophocles in Oedipo tyranno, unde & Tireſias & Creon Oedipo ferociter reſponſant, ille

οὐ γάρ τι σοὶ ζῶ δοῦλος.
Non ſervus tibi ſum.

Hic,

Κἀμοὶ πόλεως μέτεστι τῆς δ' οὐ σοὶ μόνῳ.
Eſt & mihi jus in hac civitate non tibi ſolum.

Et Æmon Creonti in Antigone.

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ', ἥτις ἀνδρὸς ἔσθ' ἑνός.
Non eſt civitas quæ unius eſt viri.

Jam verò Lacedæmoniorum reges in judicium ſæpe adductos, & interdum morte multatos nemo ignorat. Atque hæc quidem antiquum in

in Græcia jus regium quale fuerit satis declarant. Ad Romanos veniamus. Tu ad illud imprimis recurris non Sallustianum, sed C. Memmii apud Sallustium, *impune quidvis facere*: cui suprà responsum est. Sallustius ipse disertis verbis author est, *Romanos imperium legitimum, nomen imperii regium habuisse*; quod cum *se in dominationem convertit*, ut nôsti, expulerunt. Sic M. Tullius in Pisonem, ego Consulem esse putem, qui Senatum esse in republ. non putavit? & sine eo consilio consulem numerem, sine quo Romæ ne reges quidem esse potuerunt? Audin', regem Romæ sine Senatu nihil fuisse? *At Romulus, ut libitum Romanis imperitaverat, ut ait Tacitus*. Nondum enim fundata legibus, colluvies potiùs convenarum quàm respubl. erat: omnes olim mortales sine legibus vivebant, cum respublicæ nondum essent. Post Romulum autem, authore Livio, etsi regem omnes volebant, libertatis dulcedine nondum expertâ, *Populo tamen summa potestas permissa est, ut non plus darent juris quam detinerent*; *jus illud* à Cæsaribus *vi ademptum fuisse* idem ait. Servius Tullius dolo primùm quasi Tarquinii Prisci vicarius regnabat; postea verò ad populum ipse retulit, *vellent juberentne se regnare*; tandem ut ait Tacitus, *sanctor legum fuit queis etiam reges obtemperarent*. Fecissetne hanc sibi & posteris injuriam, si supra leges priùs fuisse jus regium sensisset? Vltimus illorum regum Tarquinius

super-

superbus *morem de omnibus Senatum consulendi primus solvit*; ob hæc & alia flagitia populus L. Tarquinio Regi imperium abrogavit; eundemque esse cum conjuge ac liberis jussit. Hæc fere ex Livio & Cicerone; quibus alios juris regii apud Romanos haud tu interpretes attuleris meliores. Ad dictaturam quod attinet, temporaria tantùm fuit, nunquam adhibita nisi difficillimis reipublicæ temporibus, & intra sex menses deponenda. Ius autem imperatorum quod vocas, non jus illud, sed vis planè erat; imperium nullo jure præterquàm armis partum. At *Tacitus*, inquis, *qui sub imperio unius floruit*, ita scripsit. *Principi summum rerum arbitrium dii dederunt, subditis obsequii gloria relicta est*. Nec dicis quo loco; tibi conscius nimirum insigniter lectoribus imposuisse; quod mihi quidem statim suboluit, quamvis locum illum non statim reperi. Non enim Taciti hæc verba sunt, scriptoris boni, & tyrannis adversissimi, sed apud Tacitum M. Terentii cujusdam equitis Romani, qui capitis reus, inter alia quæ metu mortis ab eo dicta sunt, sic Tiberium adulatur, annalium sexto. *Tibi summum rerum judicium dii dederunt, nobis obsequii gloria relicta est*. Hanc tu quasi Taciti sententiam profers; qui sententias tibi commodas non ex pistrina solùm aut tonstrina, sed ex ipsa carnificina oblatas non respueres: ita omnia vel ostentationis causâ, vel imbecillitatis conscientiâ undecunque corradis. Tacitum

ipsum si legere maluisses, quàm alicubi decerptum negligentiùs transcribere, docuisset te is, jus illud imperatorum unde ortum sit. *Post Actiacam victoriam, verso civitatis statu nihil usquam prisci aut integri moris; omnes exuta æqualitate jussa principis aspectare*; docuisset idem annalium tertio, unde tuum omne jus regium; *Postquam exui æqualitas, & pro modestia ac pudore ambitio & vis incedebat, provenere dominationes, multosque apud populos æternùm mansere.* Idem ex Dione poteras didicisse, si innata levitas & inconstantia tua quicquam te altiùs percipere pateretur. Narrat enim is l. 53. abs te citato, ut partim armis, partim dolo & simulatione Octaviani Cæsaris effectum sit, ut imperatores legibus soluti essent; dum enim pro concione pollicetur se principatu abiturum, legibus & imperiis etiam aliorum obtemperaturum, per causam belli in provinciis suis gerendi retentis apud se semper legionibus, dum simulatè renuit imperium, sensim invasit. Non est hoc legibus ritè solutum esse, sed legum vincula, quod gladiator ille Spartacus potuit, vi solvere; nomen deinde principis aut imperatoris & αὐτοκράτορος sibi arrogare, quasi Deus aut naturæ lex omnes & homines & leges illi subjecisset. Vis altiùs paulo juris Cæsarei originem cognoscere? Marcus Antonius, jussu Cæsaris, qui armis in rempublicam nefariè sumptis tum plurimum poterat, Consul factus, cùm Lupercalia Romæ celebrarentur,
ex

ex composito, ut videbatur, diadema capiti Cæsaris cum gemitu & plangore populi imposuit: ascribi deinde jussit in fastis ad Lupercalia, C. Cæsari Antonium Consulem, jussu populi, regnum detulisse. Quâ de re Cicero in secunda Philippica; *Ideone L. Tarquinius exactus, Spurius Cassius, Sp. Melius, M. Manlius necati, ut multis pòst seculis à M. Antonio, quod fas non est, rex Romæ constitueretur?* Tu verò omni malo cruciatu atque infamiâ sempiternâ etiam ipso Antonio dignior es; quanquam tu hinc noli superbire, non enim te hominem despicatissimum, ullâ re aliâ quàm scelere cum Antonio conferendum putem, qui in hisce tuis Lupercalibus nefandis non uni tantùm, sed omnibus tyrannis diadema cunctis legibus solutum, nullâ solvendum imponere studuisti. Certè si ipsorum Cæsarum oraculo credendum est, sic enim appellant Christiani imperatores Theodosius & Valens edictum suum, cod. l. 1. tit. 14. de authoritate juris, imperatorum pendet authoritas. Majestas ergo regnantis, vel ipsorum Cæsarum sive judicio sive oraculo, submittenda legibus est, de quibus pendet. Hinc adultâ jam potestate imperatoriâ ad Trajanum Plinius in Panegyrico; *Diversa sunt naturâ, dominatio, & principatus. Trajanus regnum ipsum arcet ac summovet, sedemque obtinet principis, ne sit domino locus.* Et infra, *omnia quæ de aliis principibus à me dicta sunt, eò pertinent ut ostendam, quàm longa consuetudine corru-*

ptos, depravatosque mores principatus parens noster reformet, & corrigat. Quod depravatos principatus mores Plinius, id tene pudet jus regium perpetuò vocitare? Verum hactenùs de jure regio apud Romanos breviter. Quid illi in tyrannos suos, sive reges, sive Imperatores fecerint, vulgo notum est. Tarquinium expulerunt. Sed *quomodo*, inquis, *expulerunt, an in jus vocarunt? nequaquam; Portas venienti clauserunt.* Ridiculum caput, quid ni clauderent advolanti cum parte copiarum? quid refert exulare jussus fuerit an mori, modò pœnas dedisse constat? Ca. Cæsarem tyrannum excellentissimi ejus ætatis viri in Senatu interfecerunt; id factum M. Tullius & ipse vir optimus, & pater patriæ publicè dictus, miris laudibus, cum alibi passim, tum in 2da Philippica celebravit. Pauca recitabo. *Omnes boni quantum in ipsis fuit, Cæsarem occiderunt; aliis consilium, aliis animus, aliis occasio defuit, voluntas nemini.* Et infrà. *Quæ enim res unquam, proh sancte Iupiter, non modò in hac urbe, sed in omnibus terris est gesta major, quæ gloriosior, quæ commendatior hominum memoriæ sempiternæ? in hujus me consilii societatem, tanquam in equum Trojanum, includi cum principibus non recuso.* Illud Senecæ tragici & ad Græcos referri potest, & ad Romanos:

—— Victima haud ulla amplior
Potest, magisque opima mactari Iovi
Quam rex iniquus ——

Nam

Nam si ad Herculem spectes, cujus hæc sententia inducitur, quid senserint illa ætate Græcorum summi viri ostendit: si ad poëtam, qui sub Nerone floruit (& sensum fere suum poëtæ personis optimis affingere solent) significabat & quid ipse, & quid omnes viri boni, ætate etiam Neronis, faciendum tyranno censuerint; quamque pium, quamque diis gratum esse duxerint tyrannicidium. Sic optimi quique Romanorum, quantum in se erat, Domitianum occiderunt. Palàm hoc profitetur Plinius secundus in illo ad Trajanum imperatorem Panegyrico. *Iuvabat illidere solo superbissimos vultus, instare ferro, sævire securibus, ut singulos ictus sanguis dolorque sequeretur: nemo tam temperans gaudii, quin instar ultionis videtur cernere laceros artus, truncata membra, postremò truces horrendasque imagines abjectas excoctasque flammis.* Et deinde, *non satis amant bonos principes, qui malos satis non oderint.* Tum inter flagitia Domitiani ponit, quòd is Epaphroditum Neronis utcunque interfectorem trucidaverit. *An excidit dolori nostro modò vindicatus Nero? permitteret credo famam vitamque ejus carpi, qui mortem ulciscebatur?* Planè quasi sceleri proximum esse judicaret, non interfecisse Neronem, scelus gravissimum vindicare interfectum. Ex his manifestum est, Romanorum præstantissimos quosque viros non solùm tyrannos quoquo modo, quoties poterant, occidisse, sed factum illud, ut Græci olim,

in maxima laude posuisse: Vivum enim tyrannum quoties judicare non poterant viribus inferiores, mortuum tamen & judicabant, & lege Valeriâ damnabant. Valerius enim Publicola Iunii Bruti collega cum videret non posse stipatos suis militibus tyrannos ad judicium perduci, legem tulit, qua indemnatum quovis modo occidere liceret; deinde facti rationem reddere. Hinc C. Caligulam, quem Cassius ferro, omnes votis interfecerunt, Valerius Asiaticus, vir consularis cum non adesset, ad milites tamen ob necem ejus tumultuantes exclamat, *utinam ego interfecissem*; Senatus eodem tempore abolendam Cæsarum memoriam, ac diruenda templa censuit; tantum abfuit ut Cassio irasceretur; Claudium à militibus imperatorem mox salutatum vetant per tribunum plebis principatum capessere; vis autem militum vicit. Neronem Senatus hostem judicavit, &, ut puniretur more majorum, quærebat, id genus pœnæ erat, ut nudi cervix insereretur furcæ, corpus virgis ad necem cæderetur. Vide quanto mitiùs & moderatiùs Angli cum tyranno egerint suo, qui multorum judicio plus ipso Nerone sanguinis fundendi author fuerat. Sic Domitianum mortuum Senatus damnavit, quod potuit, imagines ejus coram detrahi, & solo affligi jussit. Commodus à suis interfectus, non vindicatus à Senatu aut Populo, sed hostis judicatus est, qui etiam cadaver ejus ad supplicium quærebant. Ea de re Senatusconsultum extat apud

pud Lampridium; *Hosti patriæ honores detrahantur, Parricida trahatur, in spoliario lanietur, hostis deorum, carnifex Senatus unco trahatur*, &c. Iidem Didium Iulianum imperatorem frequentissimo Senatu capitis damnarunt; & misso Tribuno, occidi in Palatio jusserunt. Idem Maximino imperium abrogarunt, hostemque judicarunt. Iuvat ipsum Senatusconsultum ex Capitolino recitare. *Consul retulit; Patres Conscripti, de Maximinis quid placet?* responsum est, *hostes, hostes, qui eos occiderit præmium merebitur*. Vis scire populus Romanus & provinciæ Maximino imperatori an Senatui paruerint? audi eundem Capitolinum. *Literas mittit Senatus* ad omnes provincias, ut communi saluti, libertatique subveniant; quæ auditæ sunt ab omnibus. Vbique amici, administratores, duces, tribuni, milites Maximini interfecti sunt: paucæ civitates fidem hosti publico servaverunt Eadem tradit Herodianus. Quid plura de Romanis? Iam apud finitimas nationes quale jus regum illâ ætate fuerit videamus. Apud Gallos rex eorum Ambiorix *sua ejusmodi esse imperia* fatetur, *ut non minus haberet in se juris multitudo, quàm ipse in multitudinem*. Iudicabatur ergo non minùs quàm judicabat. Rex item Vercingetorix proditionis insimulatus est à suis; tradit hæc Cæsar bellum Gallicum scribens. Nec *Germanorum regibus infinita aut libera potestas* erat, *de minoribus rebus principes consultant, de ma-*

joribus omnes. Rex aut princeps auditur authoritate suadendi magis quàm jubendi potestate; si displicuit sententia, fremitu aspernantur. Hæc Tacitus. Tu vero quod inauditum prorsus esse modò exclamabas, nunc sæpiùs factum concedis, *quinquaginta* nimirum *Scotorum reges aut expulsos aut incarceratos, aut necatos, quosdam etiam in publico capitali supplicio affectos.* Quod in ipsa Britannia factitatum est, cur tu, tyrannorum vespillo, infandum, inauditum esse tanta ejulatione vociferaris? Pergis Iudæorum & Christianorum erga tyrannos suos religionem extollere, & mendacia ex mendaciis serere, quæ jam toties refutavimus. Modò Assyriorum & Persarum obedientiam latè prædicabas, nunc eorum rebelliones enumeras; & quos nunquam rebellasse paulò antè dixeras, nunc cur iidem toties rebellaverint multas caussas affers. Ad narrationem deinde sumpti de rege supplicii tandiu intermissam revertis, ut, si tunc fortè satis sedulò ineptus & ridiculus non eras, nunc esses. *Per aulæ sua membra ductum* narras. Quid per aulæ membra intelligas scire gestio Romanorum calamitates ex regno in rempub. verso recenses, in quo te tibimet turpissimè mentiri suprà ostendimus. Qui ad Lojolitam, *seditiones tantùm sub optimatibus & populo, certam sub tyranno perniciem esse* demonstrabas, nunc hominum vanissime & corruptissime *ob reges olim ejectos seditionum illa mala tanquam supplicia illos hausisse* audes dicere?

scili-

scilicet quia centum Iacobæis donavit te postea rex Carolus, idcirco reges expulsos luent Romani. At malè cessit Iulii Cæsaris interfectoribus. Sanè si cui unquam tyranno, huic parcitum vellem; quamvis enim regnum in republ. violentiùs invadebat, erat tamen regno fortasse dignissimus: nec ideo quenquam magis putem interfecti Cæsaris pœnas pependisse, quàm deleti Catilinæ Cajum Antonium Ciceronis collegam: quo postea de aliis criminibus damnato, ut inquit Cicero pro Flacco, *sepulchrum Catilinæ floribus ornatum est*. Fautores enim Catilinæ tunc exultabant, *justa Catilinæ tum facta esse dictitabant*, ad invidiam cæteris conflandam, qui Catilinam sustulerant. Hæ sunt improborum artes, quibus viros præstantissimos à supplicio tyrannorum, & puniendis etiam sæpè facinorosissimis deterreant. Dicerem ego contrà, quod facile esset, quoties bene cessit, & prosperè tyrannorum interfectoribus, si quid certi de eventu rerum colligere quis posset. Objectas, quòd *regem hæreditarium Angli non illo affecerint supplicio, quo tyranni solent mactari, sed eo quo latrones & proditionis rei*. Primùm hæreditas ad maleficiorum impunitatem quid conferat nescio: conferre quicquam ut credat sapiens fieri vix potest. Quod tu deinde ad *immanitatem* refers, in eo lenitas potiùs Anglorum, & moderatio prædicanda erat, qui, cum tyrannum esse, omnes in patriam impietates, latrocinia, proditiones, perduellio-
nes

nes in se complectatur, satis habebant supplicium haud gravius de tyranno sumere, quàm de simplici latrone quovis, aut proditore vulgari sumere solebant. Speras *exorituros esse aliquos Harmodios & Thrasybulos, qui, nostrorum cæde, tyranni manibus parentent.* At tu citius animum despondebis,& vitam te dignam,omnibus bonis execrandus, antè suspendio finieris, quàm Harmodios Harmodiorum sanguine litantes tyranno videas. Tibi enim illud accidere, verisimillimum est, deque te tam scelerato quis augurari rectiùs possit: alterum est impossibile. Tyrannorum triginta mentionem facis qui sub Gallieno rebellarunt. Quid si tyrannus tyrannum oppugnat, an omnes ergo qui oppugnant tyrannum, aut tollunt, tyranni erunt ipsi? haud tu id persuaseris, mancipium equestre; neque is qui author tibi est, Trebellius Pollio, historicorum propè ignobilissimus. *Si qui hostes,* inquis, *à Senatu judicati sunt, factio id fecit, non jus.* Nobis in memoriam revocas quid fecit Imperatores; factio nempe, & vis & ut planiùs dicam, furor Antonii,non jus fecit, ut contra Senatum populumque Romanum ipsi priùs rebellarent. *Dedit*, inquis, *pœnas Galbæ qui contra Neronem insurrexit.* Dic etiam quas pœnas dedit Vespasianus, qui contra Vitellium. *Tantum*, inquis, *absuit Carolus à Nerone, quantum isti laniones Anglicani à Senatoribus illius temporis Romanis.* Trifurcifer, à quo laudari vituperium est, vituperari laus magna:
Paucis

Paucis modò periodis interpositis hac ipsa de re scribens, *Senatum sub imperatoribus togatorum mancipiorum consessum fuisse* ajebas, nunc eundem *Senatum* ais *consessum regum fuisse*: hoc si ita est, quid obstat quin reges, te authore, togata mancipia sint. Beatos hoc laudatore reges! quo inter homines nihil nequius, inter quadrupedes nihil amentius: nisi si hoc illi peculiare dicam esse, quòd nemo literatiùs rudit. Senatum Angliæ Neroni vis esse similiorem quàm Senatui Romano: Cogit me cacoëthes hoc tuum ineptissimas conglutinandi similitudines, ut corrigam te; & quàm similis Neroni fuerit Carolus, ostendam. *Nero*, inquis, *matrem suam* ferro *necavit*. Carolus & patrem & regem veneno; nam ut alia omittam indicia, qui Ducem veneficii reum legibus eripuit, fieri non potuit quin ipse reus quoque fuerit. Nero multa millia Christianorum occidit, Carolus multo plura. Non defuerunt, teste Suetonio, qui Neronem mortuum laudarent, qui desiderarent, qui per longum tempus, *vernis æstivisque floribus tumulum ejus ornarent*, ejus inimicis omnia mala ominarentur: non desunt qui Carolum eâdem insaniâ desiderent, & summis laudibus extollant, quorum tu, patibularis eques, chorum ducis. *Milites Angli molossis suis ferociores novum & inauditum tribunal instituerunt*. En acutissimum Salmasii sive symbolum, sive adagium, jam sexies inculcatum, *Molossis suis ferociores*; adeste, rhetores,

res, vosque ludimagistri, delibate, si sapitis, flosculum hunc elegantissimum, qui tam Salmasio in deliciis est; codicillis vestris & capsulis mandate copiosissimi hominis pigmentum, ne intereat. Adeone etiam verba tua consumpsit rabies, ut cuculi in modum eadem identidem occinere cogaris? Quid hoc monstri esse dicam? Rabies, ut fabulantur, vertit Hecubam in canem, te S^ti^ Lupi dominum vertit in cuculum. Iam novas exordiris repugnantias: supra *p.* 113. affirmaveras *Principem legibus solutum esse, non cogentibus* solùm, sed *dirigentibus, nullas esse omnino quibus teneatur*; nunc dicturum te ais *infra de regum differentia quatenus potestate alii minore alii majore in regnando fuerunt.* Vis probare, *reges non potuisse judicari, nec damnari à subjectis suis argumento,* ut ipse ais, *firmissimo*, revera stolidissimo; *nihil,* inquis, *aliud inter judices & reges discrimen fuit: atqui Iudæi judicum tædio odioque adducti reges postulabant.* An quia judices illos magistratum malè gerentes judicare & damnare poterant, ideone putas tædio odioque eorum adductus postulasse reges quos jura omnia violantes punire, aut in ordinem cogere non poterant? quis, excepto te uno, tam fatuè ratiocinari solet? Aliud igitur quiddam erat cur regem peterent, quàm ut haberent dominum legibus superiorem; de quo nunc divinare nihil attinet: quicquid erat, haud prudenti consilio factum & Deus & Propheta ejus testatus est.

Ite-

Iterum Rabbinis tuis, ex quibus probasse te supra asserebas regem Iudæorum non judicari, nunc litem acerrimam intendis, quòd regem & judicari & verberari posse tradiderint: quod idem planè est ac si faterere ementitum te tunc esse, quod ex Rabbinis probasse dixeras. Eo demùm descendis ut de numero equilium Solomonis, quot *is equorum præsepia habuerit*, oblitus regiæ defensionis, controversias putidulas concites. Tandem ab agasone ad equitem redis aretalogum & tautologum, vel potiùs ad id monstri quod prius eras, cuculum rabiosum. Quereris enim *postremis* hisce *seculis disciplina vigorem laxatum, regulam corruptam*; quòd uni scilicet tyranno cunctis legibus soluto disciplinam omnem laxare, mores omnium corrumpere impunè non liceat. Hanc doctrinam *Brunistas inter reformatos* introduxisse ais. Ita Lutherus, Calvinus, Zwinglius, Bucerus & Orthodoxorum quotquot celeberrimi Theologi fuere, tuo judicio Brunistæ sunt. Quo æquiore animo tua maledicta perferunt Angli, cum in ecclesiæ doctores præstantissimos, totamque adeò ecclesiam reformatam, iisdem propè contumeliis debacchari te audiant.

CAP. VI.

POst legem Dei & naturæ agitatam abs te frustrà, & pessimè tractatam, unde nihil præ-

præter ignorantiæ ſimul & improbitatis ignominiam retuliſti, quid deinde, in hac causâ regiâ, præter nugas agere poſſis, non video. Cùm autem omnibus & bonis & doctis viris, huic etiam cauſæ nobiliſſimæ abunde me ſatisfeciſſe ſperem, etiamſi hoc loco finem reſpondendi facerem, tamen ne interea videar aliis varietatem potius & acumen tuum, quàm immodicam loquacitatem defugiſſe, quo voles uſque progrediar: eâ tamen brevitate, ut facilè appareat, me iis omnibus perfunctum, ſi minus quæ dignitas, at ſaltem quæ neceſſitas cauſæ requirebat, nunc hominum quorumvis expectationi, vel etiam curioſitati morem gerere. *Hinc alius*, inquis, *& major argumentorum mihi ſurget ordo.* An major eo argumentorum ordine quem lex Dei & Naturæ ſuppeditabat? Fer opem, Lucina, parturit Mons Salmaſius; non de nihilo nupſit uxori; fœtum aliquem ingentem exſpectate mortales. *Si is qui rex eſt ac dicitur, poſtulari poſſet apud aliam poteſtatem, eam omnino regia majorem eſſe oporteret, quæ autem major ſtatuetur, hanc vere regium dici & eſſe neceſſe eſſet. Sic enim definienda poteſtas regia: Quæ ſumma eſt in repub. & ſingularis; & ſupra quam nulla alia agnoſcitur.* O murem verè montanum, & ridiculum! Succurrite grammatici grammatico laboranti; actum eſt non de lege Dei aut naturæ, ſed de gloſſario. Quid ſi ſic reſponderem tibi? cedant nomina rebus, non eſt noſtrum nomini cavere, qui

qui rem ſuſtulimus; curent id alii quibus cordi ſunt reges; nos noſtrâ utimur libertate: reſponſum ſanè haud iniquum auferres. Verùm ut me per omnia ex æquo & bono tecum agere intelligas, non eſt mea ſolùm, ſed ex optimorum olim & prudentiſſimorum virorum ſententia reſpondebo, qui & nomen & poteſtatem regiam cum poteſtate legum & populi majore, poſſe optimè conſiſtere judicarunt. Lycurgus imprimis, vir ſapientia clariſſimus, cum vellet maximè poteſtati regiæ conſulere, ut author eſt Plato, nullam aliam ejus conſervandæ rationem invenire potuit, quàm ut Senatus & Ephororum, id eſt, populi poteſtatem regia majorem in ſua patria conſtitueret. Idem ſenſit Theſeus Euripideus, qui cum Athenarum rex eſſet, populo tamen Athenienſi in libertatem cum magna ſua gloria vindicato, & poteſtatem popularem extulit ſupra regiam, & regnum nihilo ſecius in illa civitate ſuis poſteris reliquit. Vnde Euripedes in Supplicibus ita loquentem inducit.

Δῆμον κατέστησ' αὐτὸν εἰς μοναρχίαν
Ἐλευθερώσας τήνδ' ἰσόψηφον πόλιν.

Populum conſtitui ipſum in monarchiam.
Liberans hanc Vrbem æquale jus ſuffragii habentem.

Et rurſus ad præconem Thebanum.

Πρῶτον μὲν ἤρξω τοῦ λόγου ψευδῶς ξένε
Ζητῶν τύραννον ἐνθάδ'· οὐ γὰρ ἄρχεται
Ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει. ——

Pri-

Primùm incœpisti orationem falsò hospes
Quærens tyrannum hic, non enim regitur
Ab uno viro, sed est libera hæc civitas,
Populus autem regnat ——

Hæc ille; cum tamen rex in illa civitate & esset & dictus esset. Testis est etiam divinus Plato in epistola octava, *Induxit Lycurgus senatum & Ephororum potestatem*, τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς σωτήριον *potestati regiæ maxime salutarem, quæ hac ratione per tot sæcula magna cum laude conservata est; postquam lex domina, rex facta est hominum.* Lex autem rex esse non potest, nisi sit qui in regem quoque, si usus venerit, lege possit agere. Sic temperatam potestatem regiam Sicilensibus commendat, ἐλευθερία γιγνέσθω μετὰ βασιλικῆς ἀρχῆς, &c. *sit libertas cum regia potestate; sit regia potestas* ὑπεύθυνος *reddenda rationi obnoxia; dominetur lex etiam regibus siquid præter legem fecerint.* Aristoteles denique politicorum 3^tio^, *In repub. Spartanorum videtur*, inquit, *regnum esse maximè, eorum regnorum quæ sunt secundùm legem:* omnes autem regni species secundùm legem fuisse ait, præter unam quam vocat παμβασιλείαν, neque talem usquam extitisse meminit. Tale itaque regnum maximè omnium propriè & dici & esse regnum sensit Aristoteles, quale apud Spartanos fuit; talem proinde regem non minus propriè & dici & esse regem, ubi tamen populus supra regem erat, negare non potuit. Cum tot tantique authores

&

& nomen & rem regiam suâ fide salvam regi præstiterint, etiam ubi populus penes se summam potestatem, tametsi exercere non solet, tamen, quoties opus est, obtinet, noli tam angusto animo summæ rerum Grammaticalium, hoc est vocabulorum, sic timere, ut potius quàm glossarii tui ratio turbetur, aut detrimenti quid capiat, prodere libertatem omnium, & rempub. velis. Scito etiam dehinc, nomina rebus servire, non res nominibus; ita plus sapies, nec *in infinitum*, quod metuis, *ibis. Frustra ergo Seneca tria illa genera statuum ita describit*. Frustretur Seneca, nos liberi simus; & nisi fallor, non ii sumus quos Flores Senecæ in servitutem reducant. Seneca autem, si summam in uno potestatem esse dicit, *populi* tamen *eam* dicit *esse*, commissam videlicet regi ad salutem omnium, non ad perniciem; nec mancipio, sed usu duntaxat à populo datam. *Non jam ergo per Deum reges regnant, sed per populum.* Quasi verò Deus non ita regat populum, ut cui Deus vult, regnum tradat populus; cum in ipsis institutionibus Imperator Iustinianus palàm agnoscat, exinde Cæsares regnasse, ex quo *lege regiâ populus iis & in eos omne imperium suum, & potestatem concessit*. Sed quousque ista recoquemus? quæ jam toties refutavimus. Rursus, quod ingenium tuum importuum & agreste, mores odiosissimos indicat, id nostra repub. quæ ad te nihil pertinet, alienigena & peregrinus curiosum te infers. Accede igitur, ut te tanto

arde-

ardelione dignum est, cùm insigni solœcismo. *Quicquid*, inquis, *illi perditi homines dicunt, ad populum decipiendum pertinent.* O scelerate! hoccine erat, quòd deminutus capite Grammaticus in nostram rempub. te ingerere cupiebas, ut solœcismis nos tuis & barbarismis oppleres? Verùm tu dic populum quo modo decepimus? *Forma regiminis quam introduxere non popularis est, sed militaris.* Ista scilicet grex ille perfugarum mercedula conductum jussit te scribere: non tibi igitur, qui ea blatis, quorum nihil intelligis, sed iis qui te pretio conduxerunt respondebitur. Quis *ordinem procerum è parlamento ejecit? an populus?* Imo populus; eoque facto servitutis jugum à cervicibus suis haud ferendum dejecit. Ipsi milites, à quibus hoc factum dicis, non exteri sed cives, & magna pars populi fuere; idque cætero ferè consentiente populo & cupiente: nec sine Parlamenti etiam authoritate fecerunt. *An populus*, inquis, *plebejum ordinem domus inferioris mutilavit, alios fugando, &c.* Populus inquam; quod enim Senatus pars potior, id est sanior, fecit; in quo vera populi potestas residebat, quid ni id populum fecisse dicam? Quid si servire, quid si vænum rempub. dare, in Senatu plures maluerint, annon id impedire, & libertatem retinere, si in manu est sua, paucioribus licebit? *At duces hoc fecerunt cum militibus suis.* Habenda igitur gratia est ducibus quod operas & tabernarios Londinenses

ſes qui paulo antè, veluti fæx illa Clodiana, ipſam curiam obſederant; ferocientes repulerint, reipub. non defuerint. Tunc idcirco jus Parlamenti primarium ac proprium, ut libertati imprimis populi ſive paceſive bello proſpiciat, *militarem dominationem* appellabis? Verum hoc à perduellibus dici, qui tibi iſta dictarunt, non eſt mirum; ſic enim perditiſſima olim Antoniorum factio Senatum Romanum contra hoſtes patriæ ad ſaga euntem, *Caſtra Pompeji* appellare ſolebat. Iam verò fortiſſimo noſtri exercitus ductori Cromuello, quòd is amicorum læto agmine ſtipatus, non ſine favore populi ſecundo, votis etiam bonorum omnium proſequentibus, in bellum Hibernicum Deo gratiſſimum proficiſceretur, invidiſſe tuos gaudeo; auditis enim poſtea tot ejus victoriis, jam arbitror eos livore contabuiſſe. Multa prætereo quæ de Romanis militibus prolixè nugaris: quod ſequitur à veritate remotiſſimum eſſe quis non videt? *Populi*, inquis, *poteſtas eſſe deſinit ubi regis eſſe incipit.* Quo tandem jure? cum ſatis conſtet, omnes fere ubique gentium reges ſub certis conditionibus traditum ſibi regnum à populo accipere: quibus ſi rex non ſteterit, cur illa poteſtas, quæ fiduciaria tantùm fuit, ad populum redire non debeat, tam à rege quàm à conſule, vel ab alio quovis magiſtratu, tu velim doceas: nam quòd *ſalutem reipub id* ais *poſtulare*, ineptias dicis; cum ſalutis ratio eadem omninò ſit, ſive à rege, ſive ab

H opti-

optimatibus, sive à triumviris imperio sibi tradito perperam utentibus *potestas illa ad populum revertatur*; posse autem à magistratibus quibuscunque præterquam à rege solo ad populum reverti ipse concedis. Sanè si neque regi, neque ullis magistratibus imperium in se populus mentis compos dederit, nisi tantummodo communis omnium salutis causâ, nihil obstare potest quo minùs ob causas planè contrarias in interitus omnium sequatur, haud secus regi quàm aliis magistratibus, quod dedit imperium adimere possit: quid quòd uni etiam faciliùs quàm pluribus ademerit? & potestatem in se plusquam fiduciariam cuiquam mortalium tradere summæ esset insaniæ: neque credibile est ullum ab orbe terrarum condito populum, qui quidem suæ spontis esset, adeò miserè desipuisse ut vel omnem prorsus potestatem ab se alienaret, aut suis magistratibus concreditam sine causis gravissimis ad se revocaret. Quod si discordiæ, si bella intestina inde oriantur, regium certè jus nullum inde oritur illius potestatis per vim retinendæ, quam populus suam sibi vendicat. Ex quo efficitur, quod ad prudentiam populi, non ad jus regis referendum est, quodque nos non negamus, *rectorem non facile mutandum esse*, nunquam ergo aut nulla prorsus de causa, nullo modo sequitur: neque tu adhuc quicquam allegasti, neque jus ullum regis expromsisti, quo minùs liceat consentienti populo, regem haud idoneum regno privare; siquidem id, quod etiam

in Gallia tua sæpiùs factum est, sine tumultu ac civili bello fieri possit. Cum itaque salus populi suprema lex sit non salus tyranni, ac proinde populo in tyrannum non tyranno in populum prodesse debeat, tu, qui tam sanctam legem, tam augustam tuis præstigiis pervertere es ausus, qui legem inter homines supremam, & populo maximè salutarem ad tyrannorum duntaxat impunitatem valere voluisti, tu inquam scito, quandoquidem Angli *Enthusiastæ*, & *Enthei*, & *vates* toties tibi sumus, me vate scito, Deum tibi atque homines tanti piaculi ultores imminere: quanquam universum genus humanum subjicere tyrannis; id est, quantum in te fuit ad bestias damnare, hoc ipsum scelus tam immane sua partim in te ultio est, suis te furiis quocunque fugis terrarum, atque oberras, vel citiùs vel serius insequetur; & pejore etiam ea, quam nunc insanis, insaniâ agitabit. Venio nunc ad alterum argumentum tuum prioris haud dissimile; si populo resumere liceret potestatem suam, *nihil tum esset discriminis inter popularem & regalem statum, nisi quòd in hoc singuli rectores constituuntur, in illo plures.* quid si nihil aliud interesset, nunquid inde respub. detrimenti caperet? Ecce autem aliæ differentiæ à temet ipso allatæ, *temporis* nimirum & *successionis*; *cum populares magistratus annui ferè sint*, reges, nisi quid committant, perpetui; & in eadem plerunque familia. Differant ergo inter se aut non differant, de istis enim minutiis nihil laboro, in

hoc certè conveniunt, quod utrobique populus quoties id intereſt reipub. poteſt quam alteri poteſtatem ſalutis publicæ cauſâ tradiderat, eam ad ſe rurſus nec injuriâ eandem ob cauſam revocare. *At lege regiâ Romæ ſic appellatu de qua in inſtitutis, Populus Romanus principi & in eum omne imperium ſuum, & poteſtatem conceſſit.* Nempe vi Cæſarum coactus, qui honeſto legis titulo ſuam tantummodò violentiam ſanxerunt; de quo ſupra, id quod ipſi juriſconſulti in hunc locum non diſſimulant. Quod igitur legitimè, & volente populo conceſſum non eſt, id revocabile quin ſit non dubitamus. Veruntamen rationi maximè conſentaneum eſt, populum Romanum non aliam poteſtatem tranſtuliſſe in principem, atque priùs conceſſerat ſuis magiſtratibus, id eſt imperium legitimum & revocabile, non tyrannicum & abſurdum; quocirca & conſularem, & tribunitiam poteſtatem Cæſares recepere; dictatoriam nemo poſt Iulium; populum in Circo adorare etiam ſolebant, ut ex Tacito & Claudiano ſuprà meminimus. Verùm ut *multi olim privati ſe in ſervitutem alteri vendiderunt, ſic poteſt populus univerſus.* O equitem ergaſtularium & mangonem, patriæ etiam tuæ æternum opprobrium! quem ſervitutis tam ſordum procuratorem ac lenonem publicum etiam ſervitia infima cujuſvis cataſtæ abhorrere atque conſpuere deberent! Sanè ſi populus hunc in modum ſe regibus mancipaſſet, poſſent & reges eundem populum alteri cui-

vis domino mancipare, aut pretio addicere; & tamen constat regem ne patrimonium quidem coronæ posse alienare. Qui igitur coronæ, quod ajunt, & patrimonii regi usumfructum solùm à populo concessum habet, is populi ipsius manceps erit? Non si pertusis auribus utrisque perforatus eques, non si gypsatis pedibus cursitares, tam esses omnium servorum vilissimus, quàm nunc es, hujus tam pudendæ author sententiæ. Perge' pœnas tuorum scelerum invitus, quod nunc facis, de temetipso sumere. Multa postremò de jure belli balbutis quæ hîc locum non habent; nam neque Carolus nos bello vicit, & majores ejus, etsi maximè vicissent, isti tamen juri sæpius renuntiaverant; nec verò tam nunquam victi fuimus, ut nos in eorum nomen, illi in nostras leges non vicissim jurarent; quas cum Carolus insigniter violasset, vel olim victorem, vel nunc regem perjurum priùs ab ipso lacessiti armis debellavimus: ex tua autem sententia *quod armis quæritur, transit in ejus dominium qui acquisivit.* Sis itaque deinceps hac in parte quàm voles verbosus, sis quod in Solino dudùm fuisti, exercitator Plinianus; blateronum omnium verbosissimus quicquid exinde argutaris, quicquid turbas, quicquid rabbinicaris, quicquid rauces ad finem usque hujus capitis, id totum non jam pro rege devicto, sed pro nobis divinâ ope victoribus contra regem desudare te scias.

CAP. VII.

PRopter duo incommoda ſanè maxima, & pro tuo pondere graviſſima, poteſtatem populi eſſe regia majorem proximo capite negaſti: quippe, ſi concederes, quærendum regi aliud nomen eſſet, tranſlato in populum regis vocabulo; & partitiones quædam politicæ conturbarentur: quorum alterum vocabularii diſpendium foret, alterum, tuorum crux politicorum. Ad ea ſic à nobis reſponſum eſt, ut primum ſalutis & libertatis noſtræ, deinde etiam nomenclaturæ tuæ & politices habita nonnulla ratio eſſet. Nunc *aliis rationibus evincendum eſſe* ais, *regem à ſibi ſubjectis judicari non poſſe, quarum hæc erit maximè potens & valida, quòd rex parem in ſuo regno non habeat.* Quid ais? non habet rex in ſuo regno parem? quid ergo illi regis Franciæ duodecim vetuſtiſſimi Pares; an fabulæ ſunt & nugæ? an fruſtra & ad ludibrium ſic nominati? Cave iſtam viris Galliæ Principibus contumeliam dixeris. Quòd niſi revera ſint regis pares, ut nominantur, vide ne in Franciæ regno potiùs quàm in noſtra repub. quod unicum tuâ intereſt, gloſſario illudatur. Age verò, fac planum, non eſſe regi in regno ſuo parem. *Quia*, inquis, *populus Romanus poſt reges exactos, duos conſtituit Conſules, non unum; ut ſi unus peccaret, coërceri à collega poſſet.* Vix fingi quicquam potuit ineptius; cur igitur unus duntaxat Conſulum faſces apud

se habuit, non uterque, ad alterutrum coërcendum alter datus erat? quid si etiam uterque contra rempub. conjurasset, an meliore loco res fuisset, quam si collegam alteri nullum dedissent? Constat autem & ambos Consules & Magistratus omnes obtemperare Senatui semper debuisse, quoties id è repub. esse, patribus & plebi visum est. Illustri exemplo esse poterunt Decemviri; qui cùm potestate consulari, & summa præditi essent, eos tamen omnes simul, etiam renitentes, patrum authoritas in ordinem coëgit; Consules etiam nonnullos, antequam magistratum deposuerant, hostes judicatos & contra eos sumpta arma esse legimus: hostilia enim facientem, esse consulem nemo putabat. Si bellum contra Antonium Consulem Senatus authoritate est gestum: in quo victus pœnas capitis dedisset, nisi Octavianus Cæsar regnum affectans evertendæ reipub. consilium cum eo iniisset. Iam quòd *hoc proprium esse* ais *Majestatis regalis, ut imperium penes unicum sit*, haud minùs lubricum est, & à te quidem ipso statim refellitur: *Iudices* enim *Hebræorum & singuli, & toto vitæ spatio imperium obtinebant; Scriptura quoque reges eos vocat; & tamen à Synedrio magno* judicabantur. Ita fit, dum dixisse omnia vis videri, ut nihil fere nisi pugnantia loquaris. Quæro deinde qualem tu formam regiminis esse dicas, cùm Romanum imperium duo simul tresve imperatores habuerunt; an imperatores tibi,

id est reges, an optimates, an triumviri videntur fuisse? An verò dices Romanum imperium sub Antonino & Vero, sub Diocletiano & Maximiano, sub Constantino & Licinio, non unum imperium fuisse? Iam ista tua *statuum tria genera* tuismet ipsius argutiis periclitantur si reges isti non fuere: si fuere, non est ergo proprium imperii regii, ut penes unicum sit. *Alter*, inquis, *horum si delinquat, potest alter de eo referre ad populum vel ad senatum, ut accusetur & condemnetur.* Annon ergo judicat vel populus vel Senatus ad quos alter ille refert? Si quid igitur ipse tribuis tibi, collega opus non erat ad judicandum collegam. Heu te defensorem, nisi execrabilis potius esses, planè miserandum! undiquaque ictibus adeò opportunum, ut si forte per lusum destinare quis vellet, quovis te loco punctim ferire, vix esse credo ubi temerè possit aberrare. *Ridiculum* esse statuis, *regem in se judices dare velle à quibus capite damnaretur.* Atqui ego non ridiculum, sed optimum tibi oppono imperatorem Trajanum; qui præfectum prætorio Saburanum, cum ei insigne potestatis, uti mos erat, pugionem daret, crebrò sic monuit. *Accipe hunc gladium pro me, si rectè agam, sin aliter, in me magis, quòd moderatorem omnium vel errare minùs fas sit.* Hæc Dion & Aurelius Victor. Vides ut judicem in se statuerit imperator egregius quamvis non parem. Hoc idem Tiberius per simulationem & vaniloquentiam fortasse

tasse dixisset; Trajanum autem virum optimum & sanctissimum non id ex animo dixisse quod verum, quod jus & fas esse sentiebat, scelestus penè sit qui arbitretur. Quanto justius ergo Senatui, cum viribus superior potuerit non parere, planè ex officii ratione paruit; & jure superiorem est fassus. De quo Plinius in Panegyrico. *Senatus ut susciperes quartum Consulatum & rogavit & jussit; imperii verbum hoc non adulationis esse obsequio tuo crede:* & paulò post, *hac nempe intentio tua ut libertatem revoces ac reducas.* Quod Trajanus de se, idem Senatus de Trajano sensit, suamque authoritatem revera esse supremam: nam qui imperatorem jubere potuit eundem & judicare. Sic Marcus Aurelius imperator, cum præfectus Syriæ Cassius regnum ei eripere conaretur, obtulit se in judicium vel Senatui vel Populo Romano; paratus regno cedere siquidem iis ita videretur. Iam verò quis rectiùs aut meliùs de jure regio existimare & statuere queat, quàm ex ore ipso regum optimorum. Profectò jure naturali rex quisque bonus vel senatum vel populum habet sibi semper & parem & superiorem: Tyrannus autem cum naturâ infimus omnium sit, nemo non illi par atque superior existimandus est, quicunque viribus plus valet. Quemadmodum enim à vi olim ad leges duce natura deventum est, ita ubi leges pro nihilo habentur, necessariò, eadem etiam duce, ad vim est redeundum. *Hoc sentire*, inquit Cicero pro Sestio, *prudentia*

 est;

est; *facere, fortitudinis*; *& sentire verò & facere, perfectæ cumulatæque virtutis.* Maneat hoc igitur in natura, nullis parasitorum artibus concutiendum, rege sive bono, sive malo, vel senatum vel populum esse superiorem. Quod & ipse confiteris, cum potestatem regiam à populo in regem transiisse dicis. Quam enim regi potestatem dedit, eam natura; ac virtute quadam, vel ut ita dicam virtualiter, etiam cum alteri dederit, tamen in se habet: Quæ enim causæ naturales isto modo per eminentiam quandam quidvis efficiunt, plus semper suæ retinent virtutis quàm impertiunt; nec impertiendo se exhauriunt. Vides, quo propius ad naturam accedimus, eò evidentiùs potestatem populi supra regiam eminere. Illud etiam constat, populum, modò id ei liberum sit, potestatem regi suam simpliciter & mancipio nunquam dare, neque naturâ posse dare; sed tantùm salutis & libertatis publicæ causâ, quam cum rex procurare destiterit, intelligitur populum nihil dedisse; quia certo fini tantummodò dedit, monente ipsâ naturâ; quem finem si neque natura neque populus assequitur, non erit magis ratum quod dedit, quàm pactum quodvis aut fœdus irritum. His rationibus firmissimè probatur superiorem rege esse populum; unde argumentum hoc tuum *maximè potens & validum, non posse regem judicari quia parem in suo regno non habet, nec superiorem*, diluitur. Id enim assumis quod nullo modo concedimus.

dimus. *In populari statu*, inquis, *Magistratus à populo positus ab eodem ob crimen plecti potest; In statu Aristocratico optimates, ab iis quos habent collegas, sed pro monstro est, ut rex in regno suo cogatur causam capitis dicere.* Quid nunc aliud concludis quàm miserrimos esse omnium & stultissimos, qui regem sibi constituunt? Sed quamobrem, quæso, non poterit populus tam regem punire reum, quàm popularem magistratum, aut optimates? An putas omnes populos qui sub regibus vivunt, amore servitutis usque eò deperiisse, ut, liberi cum essent, servire maluerint, seque omnes, seque totos in unius dominium viri sæpe mali, sæpe stulti ita tradere, ut contra dominum, si sors ferat, immanissimum nullum in legibus, nullum in natura ipsa præsidium salutis, aut perfugium sibi reliquerunt? cur ergo regibus primò regnum ineuntibus conditiones ferunt, cur leges etiam dant regnandi, an ut sperni se eò magis atque irrideri paterentur? adeone populum universum se abjicere, se deserere, sibi deesse, spem omnem in uno homine; eoque fere vanissimo, collocare? cur item jurant reges nihil se contra legem facturos? ut discant nempe miseri mortales suo maximo malo, solis licere regibus impunè pejerare. Id quod hæc tua nefanda consectaria demonstrant. *Si rex qui eligitur, aliqua vel cum sacramento promiserit, quæ nisi promisisset, fortasse nec sumptus esset, si stare nolit conventis, à populo judicari non*

 potest.

potest. Imò si subditis suis juraverit in electione, se secundùm leges regni justitiam administraturum, & nisi id faciat, eos sacramento fidelitatis fore solutos, & facto ipso abiturum esse potestate, à Deo non ab hominibus pœna in fallentem exposcenda est. Descripsi hæc, non ob elegantiam, sunt enim incultissima, nec quod ampliùs refutationis indigeant, etenim ipsa se refutant, se explodunt, se damnant apertissimâ falsitate sua, atque turpitudine; sed eò feci, ut ob merita tua egregia commendarem te regibus: qui inter officia aulæ tam multa aliquem dignitatis locum, aut munus idoneum tibi prospiciant: cum enim alii sint à rationibus, alii à poculis, alii à voluptatibus, tu iis commodissimè sanè eris à perjuriis; tu regiæ non elegantiæ, nam inscitus nimiùm es, sed perfidiæ summus arbiter eris. Verùm ut summam in te stultitiam summâ improbitate conjunctam esse omnes fateantur, expendamus paulo accuratiùs præclara illa, quæ proximè affirmasti: *Rex*, inquis, *etsi subditis juraverit in electione, se secundùm leges regnaturum*, & ni faciat, *eos sacramento fidelitatis solutos fore, & se facto ipso abiturum potestate*, abdicari tamen aut puniri ab iis non poterit. Quî minus quæso rex quàm popularis magistratus? quia in eo regimine populus non omnem transfundit potestatem suam ad magistratum. An hic igitur in regem? cui regnum in se non diutius tradunt, quàm id benè gesserit. Tam itaque rex juratus in leges, reus abjici aut

puniri

puniri poterit, quàm popularis magistratus. Nam argumento illo Pancratico omnes in regem translatæ potestatis, amplius uti non potes, quod tuis ipse machinis imprudens arietasti. Cognoscite nunc *aliam potentissimam & invictam ejus rationem cur subditi regem* judicare nequeant, *qui legibus solutus est*, *quia leges solus rex omnes fert*; quæ cum falsissima esse jam toties probaverim, hæc etiam invicta tua ratio cum priore ad nihilum recidit. Cæterùm rex ob delicta quævis privata, utpote stuprum, adulterium, & similia, si raro plectitur, non tam justitiâ quàm æquitate id fit, ne plus turbarum ex morte regis, & rerum mutatione populo eveniat, quàm boni ex uno atque altero vindicato. Ex quo verò omnibus gravis & intolerandus esse incipit, tum quidem, quoquo possunt modo, judicatum vel injudicatum omnes nationes tyrannum occidere fas esse semper credidere. Vnde Marcus Tullius in secunda Philippica de Cæsaris interfectoribus. *Hi primi cum gladiis non in regnum appetentem, sed in regnantem impetum fecerunt: quod cum ipsum factum per se præclarum atque divinum est, tum est positum ad imitandum.* Quàm hujus tu dissimilis! *Homicidium, adulterium, injuria, non hac crimina regia sunt, sed privata.* Euge parasite, lenones jam omnes & propudia aulica hac voce demeruisti; O quàm lepidè simul & parasitaris, & eâdem operâ lenocinaris! *Rex adulter bene potest regnare, & homicida, ideoque vita*

privari non debet, quia cum vita regno quoque exueretur; at nunquam hoc fuit probatum legibus divinis aut humanis, ut duplex vindicta de uno crimine sumeretur. Os impurum & infame! eadem ratione nec populares magistratus, nec optimates, ne duplici pœna afficerentur, ne judex quidem, aut senator flagitiosus pœnas capite ullas persolvere debebit; cum vita enim & ipsi suo magistratu privarentur. Vt potestatem, sic majestatem etiam populo adimere & regem conferre studes; vicariam si vis & translatitiam, primariam certè non potes, uti nec potestatem. *Crimen*, inquis, *majestatis non potest committere rex adversus populum suum; potest autem populus adversus regem.* Et tamen rex propter populum duntaxat rex est, non populus propter regem. Populus igitur universus aut pars major plus semper rege debet posse: negas, & calculos ponis *plus potest quàm singuli, bini, terni, deni, centeni, milleni, decies milleni.* Esto. *Plus quàm dimidia pars populi.* Non repugno. *Quid si alterius dimidia pars altera accedat, annon adhuc plus poterit?* Minimè. Progredere; quid aufers abacum, peritissime Logista, an progressionem Arithmeticam non calles? Vertit rationes, & *annon rex cum optimatibus plus potestatis habeat*, quærit; iterum nego, Vertumne, si pro optimatibus proceres intelligas; quoniam accidere potest, ut nemo inter eos optimatis nomine sit dignus: fit etiam sæpiùs, ut multo plures de plebe sint,

qui

qui virtute & ſapientiâ proceres antecellant, quibus cum pars populi major vel potior accedit, eos universi populi inſtar eſſe haud verear dicere. *At ſi plus quam univerſi non poteſt, ergo rex erit tantum ſingulorum, non omnium univerſim ſumptorum*, rectè, niſi ipſi voluerint. Rationes jam ſubducito; comperies te imperitè ſupputando ſortem perdidiſſe. *Dicunt Angli penes populum jus majeſtatis ex origine & naturaresidere, hoc verò eſt omnium ſtatuum everſionem inducere*. Etiamne Ariſtocratiæ, & Democratiæ? Credibile ſanè narras: quid ſi etiam Gynæcocratiæ, ſub quo ſtatu ferunt te domi propemodùm vapulare, annon bearent te Angli, O perpuſilli homo animi? ſed hac fruſtra ſperaveris; æquiſſimè enim eſt comparatum, ut qui tyrannidem foris imponere omnibus cupias, ipſe domi tuæ ſervitutem ſervias turpiſſimam, & minimè virilem. *Doceamus te oportet*, inquis, *quid nomine populi intelligi velimus*. Permulta ſunt, quæ te doceri potius oporteret; nam quæ te propiùs attingunt, videris ea penitùs neſcire, & præter literulas nihil unquam didiciſſe, ne percipere quidem potuiſſe. Hoc tamen ſcire te putas, nos populi nomine plebem ſolùm intelligere quòd *optimatum conſeſſum abrogavimus*. At illud eſt ipſum quod demonſtrat nos populi vocabulo omnes ordinis, cujuſcunque cives comprehendere; qui unam tantummodò populi curiam ſupremam ſtabilivimus, in qua etiam proceres, ut pars populi, non pro ſeſe quidem ſolis,

ut antea, ſed pro iis municipiis, à quibus electi fuerint, ſuffragia ferendi legitimum jus habent. Inveheris deinde in plebem, *cæcam* eam & *brutam, regendi artem non habere, nil plebe ventoſius, vanius, levius, mobilius*; Conveniunt in te optimè hæc omnia; & de infima quidem plebe ſunt etiam vera, de media non item; quo ex numero prudentiſſimi fere ſunt viri, & rerum peritiſſimi: cæteros hinc luxus & opulentia, inde egeſtas & inopia à virtute & civilis prudentiæ ſtudio plerunque avertit. *Plures* nunc eſſe *modos* aſſeris *regum conſtituendorum, qui nihil populo debent hoc nomine*, & imprimis illi, *qui regnum habent hæreditarium*. At verò ſervæ ſint iſtæ nationes oportet, & ad ſervitutem natæ, quæ talem agnoſcant dominum, cui ſe ſine aſſenſu ſuo hæreditate obveniſſe credant: pro civibus certè, aut ingenuis & liberis haberi non poſſunt; nec rempubl. habere ullam cenſendæ; quinimmo inter facultates, & poſſeſſiones quaſi heri ſui, & herilis filii numerandæ ſunt: nam quod ad jus dominii, quid diſtent à ſervitiis & pecoribus non video. Secundò, *qui armis ſibi regnum fecit, populum*, inquis, *non poteſt authorem agnoſcere imperii prolati vel uſurpati*. At nobis non de victore, ſed de ſubacto rege ſermo nunc eſt; quid victor poſſit, aliàs diſputabimus, tu hoc age. Quod autem regi jus patrisfamilias antiquum toties attribuis, ut inde *abſoluta poteſtatis in regibus exemplum* petas, diſſimillimum id eſſe jam ſæpiùs oſten-

ostendi: Aristoteles etiam ille quem crepas vel initio politicorum, si legisses, idem te docuisset: ubi ait malè eos judicare, qui inter patremfamilias & regem parùm interesse existimant; *regnum enim à familia, non numero solùm, sed specie differre.* Postquam enim pagi in oppida & urbes crevere, evanuit paulatim jus illud regale familiæ, & agnosci desitum est. Hinc scribit Diodorus l. 1. regna antiquitùs dari non regum filiis, sed iis quorum maxima in populum beneficia extiterunt. Et Iustinus, *Principio rerum, gentium, nationumque imperium penes reges erat; quos ad fastigium hujus majestatis, non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat.* Vnde perspicuum est, in ipso gentium principio, imperium paternum & hæreditarium virtuti, & populari statim juri cessisse. Quæ origo imperii regii & ratio & causa maximè naturalis est. Ob eam enim ipsam causam primò homines in unum convenere, non ut unus omnes insultaret, sed ut quocunque alterum lædente, ne lex deesset, neve judex inter homines, quo læsus aut defendatur aut saltem vindicetur. Dispersos olim homines & dispalatos disertus aliquis, & sapiens ad vitam civilem traduxit; tu *hoc maximè consilio,* inquis, *ut in congregatos imperium haberet.* Nimbrotum fortasse intelligis, qui tyrannorum primus fuisse dicitur: vel hæc tua solius malitia est, quæ in illos olim magnos & excelsi animi viros cadere non potuit, tuum solius commentum, à

ne-

nemine, quod ſciam, ante te traditum; cùm utilitatem & ſalutem generis humani, non ſua commoda, ſuumque dominatum reſpexiſſe illos primos urbium conditores, antiquorum omnium monumentis proditum ſit. Vnum præterire non poſſum, quo tu veluti emblemate quodam exornare credo cætera hujus capitis voluiſti: ſi *conſulem*, inquis, *in judicium venire oportuiſſet, priuſquam magiſtratu abiſſet, dictator ad hoc creandus fuiſſet*, cum initio dixeris, *ideo collegam ei fuiſſe datum*. Sic tua ſemper inter ſe congruunt; & quid de quaque re dicas, quidve ſcribas, quàm nullius momenti ſit, paginis fere ſingulis declarant. *Sub antiquis regibus Anglo-ſaxonicis plebem*, ais, *ad comitia regni nunquam vocari ſolitam eſſe.* Si quis noſtrorum hoc affirmaſſet, poſſem eum haud multo negotio erroris arguere; tua iſta peregrina affirmatione res noſtras hallucinante minùs moveor. Et de communi regum jure quæ habuiſti hæc ferè ſunt. Reliqua multa, nam & ſæpiſſimè devius eſſe ſoles, prætermitto, vel quæ fundamento nituntur nullo, vel quæ extra cauſam poſita ſunt: non enim id operam do, ut tibi par eſſe loquacitate videar.

CAP. VIII.

SI de communi regum jure, Salmaſi, quæ ſentires, ea ſine contumelia cujuſquam protuliſſes, quamvis in hac rerum apud Anglos mutatio-

tatione, tamen, cum libertate ſcribendi uterere tuâ, neque erat cur quiſquam Anglorum tibi ſuccenſeret, neque in aſſerenda, quam tueris, ſententia minus effeciſſes. Nam ſi hoc & Moſis & Chriſti præceptum eſt, *omnes regibus ſuis tam bonis quàm malis ſubjici ſive Hiſpanos, ſive Gallos, ſive Italos, ſive Germanos, ſive Anglos, ſive Scotos*, quod ſupra (p. 127.) affirmabas, quid attinebat te exterum & ignotum jura noſtra balbutire, eaque velle nobis è cathedra quaſi ſchedulas tuas, & miſcellanea prælegere, quæ utcunque legibus divinis debere cedere multis antea verbis docueras Nunc ſatis conſtat non tam tuopte ingenio ad cauſam regiam adjeciſſe te animum, quàm partim pretio, pro ejus, qui te conduxit, copia, maximo, partim ſpe præmii cujuſdam majoris conductum fuiſſe, ut Anglos vicinorum nemini moleſtos, rerum tantummodò ſuarum arbitros libello infami laceraſes. Hoc niſi eſſet, quenquamne tanta credibile eſt impudentia eſſe aut inſania, ut longinquus & extraneus immergere ſe gratis in res noſtras, ad partes etiam ſe adjungere non dubitaret? Nam quid tua malùm refert, quid rerum Angli inter ſe gerant? Quid tibi vis Ole, quid tibi quæris? nihilne domi habes quod ad te pertinet? Vtinam eadem haberes quæ habuit ille notiſſimus in epigrammate Olus; & fortaſſe habes; dignus profectò es. An uxor tua ſtimulatrix illa, quæ ut in gratiam exulis Caroli hæc ſcriberes etiam currentem incitaſſe fertur, amplio-

res

res forte in Anglia professiones, & honoraria nescio quæ, redeunte Carolo, ominata tibi est? At scitote fœmina Virque, non esse locum in Anglia neque lupo neque Lupi Domino. Vnde mirum non est te toties in molossos nostros tantam rabiem effudisse. Quin redis ad illustres illos in Gallia titulos tuos, & imprimis ad famelicum illum Lupi dominatum, deinde ad consistorium illud regis Christianissimi sacrum; nimis longo intervallo consiliarius peregrè abes à patria. Verùm illa, quod planè video, neque te desiderat neque consilia tua; ne cum redires quidem paucis abhinc annis, & culinam Cardinalitiam olfacere & sectari cœpisses: sapit mehercule, sapit, teque oberrare semivirum Gallum cum uxore viro, & refertissimis inaniarum scriniis facile sinit; donec stipem sive equiti grammatistæ, sive illustri Hippocritico satis largam alicubi gentium inveneris; si cui fert animus regi vel civitati, doctorem erraticum & venalem mercede maximâ liceri. Sed eccum tibi licitatorem; vendibilis necne sis, & quanti, jam statim videbimus. *Pertendunt*, inquis, *Parricidæ, regni Anglicani statum mixtum esse, non merè regium.* Pertendit idem sub Eduardo VI. Smithus noster, jurisconsultus idem bonus, & politicus, quem fuisse parricidam non dices, ejus libri ferè initio, quem de republ. Anglicana scripsit; neque id de nostrâ solùm, sed de omni penè republ. idque ex Aristotelis sententia verum esse affirmat; neque aliter

aliter ullam rempubl. ſtare poſſe. At enim quaſi piaculum eſſe crederes quicquam dicere ſine repugnantiis, ad priores illas & jam tritiſſimas fœdè revolveris. *Nullam gentem* ais *eſſe nec fuiſſe unquam qua regis appellatione non intellexerit eam poteſtatem qua ſolo Deo minor eſt, quaque ſolum Deum judicem haberet*; & tamen paulo pòſt fateris, *nomen regis datum vel olim fuiſſe ejuſmodi poteſtatibus & magiſtratibus qui plenum & liberum jus non haberent, ſed à populi nutu dependens*, ut *ſufetes Carthaginienſium*, *judices Hebræorum*, *reges Lacedæmoniorum*, & poſtremò *Aragonenſium*. Satiſne bellè tibi conſtas? Tum quinque monarchiæ ſpecies ex Ariſtotele recenſes, quarum una tantùm jus illud obtinuit quod tu regibus commune omnibus eſſe dicis. De qua haud ſemel jam dictum eſt, nullum ejus exemplum vel ab Ariſtotele allatum, vel uſquam extitiſſe: quatuor reliquas, & legitimas, & legibus fuiſſe minores dilucidè oſtendit. Primum horum erat regnum Laconicum, & maximè quidem ejus ſententiâ regnum, eorum quatuor quæ legitima erant. Secundum erat barbaricum, hoc ſolo diuturnum quia legitimum, & volente populo: nolente autem, omnis rex continuò non erit rex ſed tyrannus, ſi invito populo regnum retinuerit, eodem teſte Ariſtotele. lib. 5. Idem de tertia regum ſpecie dicendum eſt, quos ille Æſymnetas vocat, electos à populo, & ad certum plerunque tempus, certaſque cauſas,

qua-

quales ferè apud Romanos fuere Dictatores. Quarta species eorum est, qui Heroïcis temporibus regnabant, quibus ob egregia merita regnum ultrò à populo delatum erat, sed legitimum tamen; neque verò hi nisi volente populo regnum tenebant, nec aliâ re magis differre has quatuor regni species à tyrannide ait, quàm quòd illic volente, hîc invito populo regnetur. Quinta denique regni species, quæ παμβασιλεία dicitur, & est cum summa potestate, quale tu jus regum omnium esse vis, à philosopho plane damnatur, ut neque utile, neque justum, neque naturale, nisi sit ut populus ferre possit istiusmodi regnum, iisque deferat qui virtute aliis omnibus longè prælucent. Hæc tertio politicorum, cuivis obvia sunt. Verùm tu, credo, ut vel semel ingeniosus & floridus esse viderere, *has quinque monarchiæ species quinque zonis mundi assimilare gestiebas; Inter duo extrema potentiæ regalis tres aliæ species interposita magis temperatæ videntur, ut inter zonas torridam & frigidam, quæ mediæ jacent.* Festivum caput! quam pulchras nobis similitudines semper concinnas! Tu igitur, quò regnum *absolutæ potestatis* ipse damnas, ad zonam frigidam hinc ocyùs amolire; quæ post adventum illic tuum plus duplo frigebit: nos interim à te novo Archimede sphæram illam, quam describis, mirabilem expectamus, in qua duæ sint extremæ zonæ, una torrida, altera frigida, tres mediæ temperatæ. *Reges*, inquis, *Lacedæmoniorum in vincula*

cula conjici fas erat, morte multari fas non erat. Quare? an quia damnatum capite Agidem lictores & peregrini milites rei novitate perculsi, regem ducere ad mortem non esse fas existimabant? Et populus quidem Spartanus ejus mortem ægrè tulit, non quod rex capitali supplicio affectus fuerit, sed quòd bonus, & popularis, factione divitum judicio illo circumventus esset. Sic itaque Plutarchus, *primus rex Agis ab ephoris est morte multatus*; quibus verbis non quid fas, sed quid factum sit, tantummodò narrat. Nam qui regem in jus ducere, vel etiam in vincula possunt, illos non posse eundem supplicio ultimo afficere, puerile est credere. Accingeris jam tandem ad jus regum Anglicorum. *Rex*, inquis, *in Anglia unus semper fuit*. Hoc eo dicis, quia modò dixeras, *rex non est nisi unus sit & unicus*. Quod si ita est, aliquot sanè quos credebam Angliæ reges fuisse, non erant: nam ut multos omittam Saxonicorum, qui consortes imperii vel filios vel fratres habuere, constat Henricum 2dum è stirpe Normannica cum filio regnasse. *Ostendant*, inquis, *aliquod regnum sub unius imperio cui non potestas absoluta adjuncta fuerit, in quibusdam tamen magis remissa, in aliis magis intenta*. Ostende tu potestatem absolutam remissam, asine; annon absoluta est summa? Quomodo ergò summa & remissa simul erit? quoscunque fateberis reges cum remissa potestate esse, eos non esse cum absoluta facile vincam, inferiores proinde esse populo natura libero,

quales ferè apud Romanos fuere Dictatores. Quarta species eorum est, qui Heroïcis temporibus regnabant, quibus ob egregia merita regnum ultrò à populo delatum erat, sed legitimum tamen; neque verò hi nisi volente populo regnum tenebant, nec aliâ re magis differre has quatuor regni species à tyrannide ait, quàm quòd illic volente, hîc invito populo regnetur. Quinta denique regni species, quæ παμβασιλεία dicitur, & est cum summa potestate, quale tu jus regum omnium esse vis, à philosopho plane damnatur, ut neque utile, neque justum, neque naturale, nisi sit ut populus ferre possit istiusmodi regnum, iisque deferat qui virtute aliis omnibus longè prælucent. Hæc tertio politicorum, cuivis obvia sunt. Verùm tu, credo, ut vel semel ingeniosus & floridus esse viderere, *has quinque monarchiæ species quinque zonis* mundi assimilare gestiebas; *Inter duo extrema potentiæ regalis tres aliæ species interpositæ magis temperatæ videntur, ut inter zonas torridam & frigidam, quæ mediæ jacent.* Festivum caput! quam pulchras nobis similitudines semper concinnas! Tu igitur, quò regnum *absolutæ potestatis* ipse damnas, ad zonam frigidam hinc ocyùs amolire; quæ post adventum illic tuum plus duplo frigebit: nos interim à te novo Archimede sphæram illam, quam describis, mirabilem expectamus, in qua duæ sint extremæ zonæ, una torrida, altera frigida, tres mediæ temperatæ. *Reges*, inquis, *Lacedæmoniorum in vin-*
culis

cula conjici fas erat, morte multari fas non erat. Quare? an quia damnatum capite Agidem lictores & peregrini milites rei novitate perculsi, regem ducere ad mortem non esse fas existimabant? Et populus quidem Spartanus ejus mortem ægrè tulit, non quod rex capitali supplicio affectus fuerit, sed quòd bonus, & popularis, factione divitum judicio illo circumventus esset. Sic itaque Plutarchus, *primus rex Agis ab ephoris est morte multatus*; quibus verbis non quid fas, sed quid factum sit, tantummodò narrat. Nam qui regem in jus ducere, vel etiam in vincula possunt, illos non posse eundem supplicio ultimo afficere, puerile est credere. Accingeris jam tandem ad jus regum Anglicorum. *Rex*, inquis, *in Anglia unus semper fuit*. Hoc eo dicis, quia modò dixeras, *rex non est nisi unus sit & unicus*. Quod si ita est, aliquot sanè quos credebam Angliæ reges fuisse, non erant: nam ut multos omittam Saxonicorum, qui consortes imperii vel filios vel fratres habuere, constat Henricum 2[dum] è stirpe Normannica cum filio regnasse. *Ostendant*, inquis, *aliquod regnum sub unius imperio cui non potestas absoluta adjuncta fuerit, in quibusdam tamen magis remissa, in aliis magis intenta*. Ostende tu potestatem absolutam remissam, asine; annon absoluta est summa? Quomodo ergò summa & remissa simul erit? quoscunque fateberis reges cum remissa potestate esse, eos non esse cum absoluta facile vincam, inferiores proinde esse populo natura libero,

libero, qui & ſuus ipſe legiſlator eſt, & poteſtatem regiam vel intendere, vel remittere poteſt. Britannia, an tota olim regibus paruerit, incertum: Veriſimilius eſt, prout tempora ferebant, nunc hanc nunc illam reipub. formam adhibuiſſe. Hinc Tacitus, *Britanni olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & ſtudiis trahuntur.* Deſerti à Romanis, XL circiter annos ſine regibus fuere; *regnum* itaque *perpetuum*, quod affirmas, antiquitùs non fuit; fuiſſe autem hæreditarium præcisè nego; quod & regum ſeries, & mos creandi eorum demonſtrat: diſertis enim verbis petuntur populi ſuffragia. Poſtquam enim rex conſuetum juramentum dedit, accedens archiepiſcopus ad quatuor partes exſtructi ſuggeſti, toties rogat populum univerſum his verbis, *conſentire vultis de habendo ipſum regem?* planè ac ſi Romano more dixiſſet, vultis, jubetis hunc regnare? quod opus non foret, ſi regnum jure eſſet hæreditarium; verùm apud reges uſurpatio pro jure ſæpiſſimè obtinet. Tu Caroli bello toties victi jus regium jure belli fundare adniteris: Guilielmus ſcilicet cognomento *conquaſtor* nos ſubjugavit. At ſciunt qui in noſtra hiſtoria peregrini non ſunt, Anglorum opes uno illo prælio Haſtingenſi non adeò attritas fuiſſe, quin bellum facilè inſtaurare potuiſſent. Sed regem accipere, quàm victorem & tyrannum pati malebant. Dant itaque jusjurandum Guilielmo, ſe fidem ei ſervaturos; dat pariter Guilielmus juramentum illis, admo-

admotus altari, se omnia, quæ par est bonum regem, iis esse vicissim præstiturum. Cum falleret fidem, & rursus Angli arma caperent, diffisus ipse suis viribus juravit denuò, tactis Euangeliis, antiquas se leges Angliæ observaturum. Si postea igitur Anglos miserè afflixit, non id jure belli, sed jure perjurii fecit. Certum est præterea jam multis ab hinc seculis victos & victores in unam gentem coaluisse; ut jus illud belli, si quod unquam fuit, antiquari jam diu necesse sit. Ipsius verba morientis quæ ex libro Cadomensi fide dignissimo descripta reddimus, omnem dubitationem tollunt. *Neminem*, inquit, *Anglici regni constituo hæredem.* Quâ voce jus illud belli, simulque illud hæreditarium, cum ipso mortuo Guilielmo conclamatum atque sepultum est. Video nunc aliquam te in aula dignitatem, quod prædixi fore, esse adeptum, summus nimirum aulicæ astutiæ quæstor regius & procurator es factus. Vnde hoc quod sequitur videris ex officio scribere, Vir magnifice. *Siquis prædecessorum regum factionibus procerum, vel seditionibus plebis coactus, aliquid de suo jure remiserit, id non potest successori obesse, quin id iterum sibi vindicet.* Rectè mones: itaque si quo tempore majores nostri aliquid de jure suo per ignaviam amisere, an id oberit nobis eorum posteris? pro se illi quidem servitutem spondere, si vellent; pro nobis certè non poterant: quibus idem semper jus erit nosmet liberandi, quod illis erat in servitutem se cui-

libet tradendi. Miraris *quid faciat*, ut *rex Britanniæ hodie debeat haberi pro magistratu tantum regni, qui autem alia regna in Christianitate obtinent, plenâ & liberâ potestate polleant.* De Scotia remitto te ad Buchananum, de Gallia etiam tua, ubi hospes esse videris, ad Francogalliam Hotomanni, & Girardum Franciæ Historicum, de cæteris ad alios, quorum nulli quod sciam Independentes erant: ex quibus de jure regio longè alia poteràs dedicisse, quàm quæ doces. Cum jure belli tyrannidem regibus Angliæ asserere nequiveris, facis jam periculum in jure parasitico. Edicunt reges se regnare *Dei gratiâ:* quid si Deos se esse edixissent: te credo flaminem facilè erant habituri; sic Pontifex Cantuariensis *Dei providentia* archiepiscopari præ se tulit. Tunc ista fatuitate Papam non vis esse regem in Ecclesia, ut regem constituere plus quam Papam in repub. possis? At in regni statutis appellatur *rex Dominus noster*. Mirus te quidem statutorum nostrorum nomenclator repentè evasisti; nescis tamen multos dici dominos qui non sunt; nescis quàm iniquum sit ex titulis honorariis, ne dicam adulatoriis, de jure & veritate rerum statuere. Eodem refer quod *Parlamentum regis* dicitur: nam & frænum regis vocatur; adeoque non magis rex Parlamenti est dominus, quam equus est sui dominus fræni. At *cur non regis Parlamentum, cum ab eo convocetur.* Dicam tibi, qui convocatur etiam senatus à Consule, neque propterea
do-

dominus illius concilii erat. Quod itaque rex Parlamentum convocat, id facit pro officio suo ac munere quod à populo accepit, ut etiam quos convocat, eos de arduis regni negotiis consuleret, non de suis: aut siqua dici sua possunt, de iis postremo semper loco agi solitum erat; ad arbitrium etiam Parlamenti, non suum. Nec verò ignorant, quorum id interest scire, Parlamentum sive vocatum, sive non vocatum bis intra vertentem annum antiquitus ex lege potuisse convenire. At *regis etiam leges nuncupantur*. Sunt istæ quidem ad regem phaleræ; rex autem Angliæ legem ferre per se potest nullam; neque enim ad leges ferendas, sed ad custodiendas à populo latas constitutus erat. Tuque hic fateris *congregari* idcirco *Parlamentum ut leges conderet*. Quapropter & lex Terræ vocatur, & lex populi: Vnde Ethelstanus rex in præfatione legum, ubi omnes alloquitur, *vobis*, inquit, *lege vestrâ* omnia largitus sum: & in formula juramenti quo reges Angliæ antequam crearentur obstringere se solebant, sic populus à rege stipulatur. *Concedis justas leges quas vulgus elegerit?* respondet rex, *concedo*. Erras etiam tota Anglia, *qui regem quo tempore Parlamentum non habetur, plenè planeque totum regni statum regio jure gubernare* ais. Nam neque de bello, neque de pace quod magni sit momenti, quicquam decernere, ne in jure quidem dicundo curiarum decretis intercedere potest. Iurant itaque judices nihil se in judiciis

exercendis nisi ex lege facturos, etiamsi rex ipse dicto, aut mandato, vel etiam literis proprio annulo obsignatis aliter imperaret. Hinc sæpius in nostro jure rex *infans* dicitur; nec sua jura aut dignitates, nisi pueri aut pupilli in modum, possidere. Spec. Iust. c.4. sect.22. hinc etiam illud apud nos crebrò dici solitum, *rex non potest facere injuriam.* Quod tu hoc modo sceleratè interpretaris, *non est injuria quam facit rex, quia in eo non punitur.* Admirabilem hominis impudentiam & improbitatem vel hoc solo interpretamento quis non perspiciat? *Capitis est imperare*, inquis, *non membrorum, rex Parlamenti caput est.* Siccine nugarere, si cor tibi saperet? erras iterum (sed quis finis errorum est tuorum) in quo regis consiliarios à Parlamenti ordinibus non distinguis; nam neque illos quidem omnes, horum verò nullos reliquis non probatos eligere debebat rex; in plebejum autem ordinem ut quenquam eligeret, id sibi n sumebat quidem unquam. Quibus id muneris populus delegabat, per municipia singuli suffragiis omnium eligebantur; notissima loquor, eoque brevior sum. *Falsum* autem *esse* ais, *quod sanctæ Independentiæ cultores asserunt, Parlamentum à populo fuisse institutum.* Video jam quid sit cur papatum tanto impetu evertere contendas: alium ipse papatum in alvo, quod ajunt, gestas: quid enim aliud uxor uxoris, lupus e lupa gravidus, nisi aut portentum, aut papatum aliquem novum parturire te oportebat? ce

Pa

Papa germanus quasi jam esses, sanctos & sanctas pro arbitrio facis; reges etiam omni peccato absolvis, &, quasi strato jam hoste, ejus exuviis opimum te ornas. Verùm quia Papa nondum per te planè cecidit, dum libri illius tui *de Primatu*, secunda & tertia, & fortasse quarta & quinta pars prodierit, qui multos mortales tædio prius enecabit, quàm tu Papam eo libro subegeris, sit satis interea, quæso, ad Antipapatum saltem aliquem posse adscendere; est altera, quam tu, præter illam Independentiam abs te irrisam, sanctorum in numerum seriò retulisti, Tyrannis regia: sanctæ ergo Tyrannidis regiæ tu Pontifex eris Maximus; & nequid desit tibi ad Papales titulos, *Servus etiam servorum* eris, non Dei, sed aulæ; quoniam illa Chenaani maledictio adhæsisse tibi ad præcordia videtur. *Bestiam* appellas *populum*. Quid interim es ipse? Non enim sacrum illud consistorium, neque sanctus ille Lupus te dominum suum aut populo exemerit aut vulgo; neque effecerit, quin, sicuti es, teterrima ipse bestia sis. Certè libri sacri prophetici magnorum regum monarchiam & dominationem immanis Bestiæ nomine ac specie adumbrare solent. *Sub regibus ante Guilielmum*, inquis, *nulla Parlamenti mentio exstat.* De vocabulo Gallicano altercari non libet: res semper fuit: & Saxonicis temporibus *Concilium Sapientum* vocari solitum concedis. Sapientes autem tam sunt plebis, quàm procerum ex numero. At *in statuto Mertonensi*,

vigeſimo Hen. 3tii comitum & baronum tantùm ſit mentio. Ita te ſemper nomina decipiunt, qui tantum in nominibus ætatem omnem contriviſti; nobis enim ſatis conſtat, & Quinqueportuum curatores, & decurionesurbicos,nonnunquam & mercatoresillo ſeculo baronum nomine appellatos fuiſſe, neque dubium omnino eſt, quin Parlamenti quoſque Senatores quantumvis plebejos,ætas illa jure multò potiore barones nuncupaverit: nam & anno ejuſdem regis 52. tam nobiles, quàm plebejos fuiſſe convocatos, Marlbrigii ſtatutum, ſicut & reliqua fere ſtatuta omnia diſertis verbis teſtantur: quos etiam plebejos, comitatuum magnates Edouardus tertius in præfatione Statuti Stapli, quam perdoctè pro me recitas, vocavit; eos nimirum *qui de ſingulis civitatibus pro toto comitatu venerant*; qui quidem plebejum ordinem conſtituebant, neque erant proceres, aut eſſe poterant: Tradit etiam liber ſtatutis illis vetuſtior, qui inſcribitur, *Modus habendi Parlamenta*, licere regi cum plebe ſola Parlamentum habere, legeſque ferre,quamvis Comites & Epiſcopi non adſint; non itidem licere regi cum comitibus & epiſcopis, ſi plebs non aderit. Hujus rei ratio quoque adjicitur; quia cum nondum Comites aut epiſcopi conſtituti eſſent,Reges cum populo tamen Parlamenta, & Concilia peragebant: deinde comites pro ſe tantum veniunt; plebeji pro ſuo quiſque municipio. Ex quo iſte ordo univerſi populi nomine adeſſe intelligitur; eo-
qu

que nomine & potiorem, & nobiliorem ordine patricio, omnique ex parte anteponendum esse. Sed *judicandi potestas*, inquis, *penes domum plebejam nunquam fuit.* Neque penes regem Angliæ fuit unquam: illud tamen memineris, principio omnem potestatem à populo fluxisse, & etiamnum proficisci. Quod & Marcus Tullius de lege agraria pulcherrimè ostendit. *Cum omnes potestates, imperia, curationes ab universo populo proficisci convenit, tum eas profectò maximè, quæ constituuntur ad populi fructum aliquem, & commodum; in quo & universi deligant quem populo maximè consulturum putent, & unusquisque studio & suffragio suo viam sibi ad beneficium impetrandum munire possit.* Vides Parlamentorum veram originem, illis Saxonicis archivis longè vetustiorem. Dum in hac luce veritatis & sapientiæ versari licebit, frustra nobis obscuriorum ætatum tenebras offundere conaris. Quod non eò dici à me quisquam existimet, quasi ego de authoritate & prudentia majorum nostrorum detrahi quicquam velim; qui in legibus bonis ferendis plùs sanè præstiterunt, quàm vel illa secula, vel illorum ingenium & cultus tulisse videatur: & quamvis leges raro non bonas irrogarent, ignorantiæ tamen, & imbecillitatis humanæ sibi conscii, hoc veluti fundamentum legum omnium posteris tradi voluerunt, quod & nostri Iurisperiti omnes agnoscunt, ut si qua lex aut consuetudo legi divinæ aut naturali,

aut rationi denique repugnaret, ea ne pro lege ſancita habeatur. Vnde tu, etiamſi edictum fortaſſe aliquod aut ſtatutum in jure noſtro, quo regi tyrannica poteſtas attribuatur, invenire poſſes, id, cum & divinæ voluntati, & naturæ, & rationi contrarium ſit, intelligito, ex generali & primaria iſta lege noſtra quam attuli, reſcindi apud nos & ratum non eſſe; verùm tu jus nullum tale regium apud nos invenies. Cum enim judicandi poteſtas primitùs in ipſo populo fuiſſe conſtet, Anglos autem eam ab ſe in regem nullâ lege regiâ unquam tranſtuliſſe, neminem enim judicare aut ſolet aut poteſt rex Angliæ, niſi per leges proviſas jam & approbatas: Fleta l.1. c.17. ſequitur eandem adhuc integram atque totam in populo ſitam eſſe; nam parium domui aut nunquam traditam, aut recuperari jure poſſe non negabis. At, *regis eſt*, inquis, *de vico municipium*, de eo *civitatem facere, ergo illos creat qui conſtituunt domum inferiorem*. At inquam, oppida & municipia regibus antiquiora ſunt; etiam in agris populus eſt populus. Iam Angliciſmis tuis magnoperè delectamur; *Countie Court*, *The Turn*, *Hundreda*; mira nempe docilitate centenos Iacobæos tuos Anglicè numerare didiciſti.

Quis expedivit Salmaſio ſuam Hundredam,
Picamque *docuit noſtra verba conari?*
Magiſter artis venter, & Iacobæi
Centum, exulantis viſcera marſupii regis.
Quòd ſi doloſi ſpes refulſerit nummi,

Ipſe

Ipſe Antichriſti qui modò primatum Papæ
Minatus uno eſt diſſipare ſufflatu,
Cantabit ultrò Cardinalitium *melos*.

Longam deinde de Comitibus & Baronibus diſſertationem ſubtexis; ut oſtendas regem eſſe eorum omnium creatorem, quod facilè concedimus, eoque nomine regibus plerunque ſerviebant; ideoque ne gentis liberæ deinceps judices eſſent rectè providimus. *Poteſtatem convocandi parlamentum quoties libet, & quando vult diſſolvendi ex omni temporis memoria penes regem eſſe* affirmas. Tibine igitur balatroni mercenario & peregrino, perfugarum dictata exſcribenti, an diſertis legum noſtrarum verbis fides habenda ſit, infra videbimus. *At*, inquis, *reges Angliæ parlamento majus imperium habuiſſe alio argumento probatur, eoque invincibili; regis poteſtas perpetua eſt & ordinaria, quæ per ſe ſine Parlamento regnum adminiſtrat, Parlamenti extraordinaria eſt authoritas, & ad certas tantum res, nec ſine rege quicquam validi ſtatuere idonea*: Vbinam dicamus vim magnam latere hujus argumenti? an in *ordinaria & perpetua*? Atqui minores multi magiſtratus habent poteſtatem ordinariam & perpetuam, quos Irenarchas vocamus; an ſummam ergo habent? ſuprà etiam dixi poteſtatem regi idcirco traditam à populo fuiſſe, ut videret authoritate ſibi commiſſa ne quid contra legem fiat; utque leges cuſtodiret noſtras, non ut nobis imponeret ſuas: regis proinde poteſtatem niſi

in regni curiis & per eas, esse nullam: imo populi potius ordinaria est omnis, qui per duodecim viros de omnibus judicat. Atque hinc est quòd interrogatus in curiâ reus, *Cui te permittis judicandum*; respondet semper ex more atque lege, *Deo & populo*, non Deo & regi, aut regis vicario. Parlamenti autem authoritas quæ re & veritate, summa populi potestas in illum senatum collata est, si extraordinaria est dicenda, id tantùm propter ejus eminentiam dicitur; alioqui, ut notum est, ipsi ordines appellantur, non extra ordinem ergo; & si non actu, quod ajunt, virtute tamen perpetuum habent in omnes curias & potestates ordinarias jus atque authoritatem; idque sine rege. Offendunt nunc limatulas, opinor, aures tuas nostrorum barbaræ locutiones: cujus ego si vacaret, aut operæ pretium esset, tot barbarismos hoc uno libro notare possem, quot si pro merito lueres, profectò omnes puerorum ferulas in te frangi oporteret, nec tot aureos tibi dari, quot illi quondam pessimo poëtæ; colaphos longè plures. *Prodigium esse* ais, *omnibus portentis opinionum monstrosius, quòd fanatici personam regis à potestate ejus sejungant.* Equidem dicta singulorum non præstitero: personam autem si pro homine vis dici, separari à potestate ejus nec absurdè posse Chrysostomus haud fanaticus docere te potuit: qui præceptum Apostoli de potestatibus ita explanat, ut potestatem ibi & rem, non hominem intelligi asserat.

rat. Quidni dicam regem, qui contra leges quid facit, id agere ut privatum vel tyrannum, non ut regem legitima potestate præditum? Tu si uno in homine posse plures esse personas, easque ab ipso homine, sensu & cogitatione separabiles non intelligis, & sensus communis & latinitatis planè expers es. Sed hoc eò dicis, ut reges peccato omni absolvas, utque erepto Papæ primatu indutum te esse existimemus: *Rex*, inquis, *non posse peccare intelligitur, quia peccatum ejus pœna non consequitur*. Quisquis ergo non punitur, non peccat; non furtum sed pœna facit furem; Salmasius Grammaticus non facit solœcismos, quia manum ferulæ subduxit; post eversum à te Papam sint isti sanè Pontificatûs tui canones, vel certè indulgentiæ tuæ, sive sanctæ Tyrannidis, sive sanctæ Servitutis Pontifex dici mavis. Congesta extremo capite maledicta tua in *Anglicanæ reipub. & Ecclesiæ statum* prætereo: hoc enim habent tui similes, homo contemptissime; ut quidque plurima dignum est laude, id solent per calumniam maximè vituperare. Sed de jure regio apud nos, seu potius de jure populi in regem, nequid temerè affirmasse videar, proferre ex ipsis monumentis non gravabor, quamvis pauca quidem de multis, ea tamen quibus liquidò satis constabit, Anglos ex lege & instituto, & more etiam majorum suorum, regem nuper judicavisse. Post Romanorum ex insula discessum sui juris Britanni circiter annos 40. sine regibus fuere; quos

primos crearunt, eorum nonnullos, supplicio affecere. Britannos eo nomine Gildas, contrà quàm tu facis, reprehendit, non quod reges necavere, sed quod injudicatos, vel ut ejus verbis utar, *non pro veri examinatione*. Vortigernus ob incestas cum filia nuptias, teste Nennio historicorum nostrorum post Gildam antiquissimo, damnatur *à beato Germano, & omni concilio Britonum*, ejusque filio Guorthemiro regnum traditur. Haud multo hæc post Augustini obitum gesta sunt: unde vanitas tua facilè redarguitur, qui supra asseruisti, primum omnium Papam, & nominatim Zachariam docuisse, judicari reges posse. Circa annum Christi 600. Morcantius, qui tunc temporis in Cambria regnabat, propter cædem patrui ab Oudoceo Landaviæ Episcopo in exilium damnatur; quamquam is exilii sententiam latifundiis quibusdam ecclesiæ donatis redemit. Ad Saxones jam veniamus; quorum jura cum reperiantur, facta prætermittam. Saxones Germanis oriundos memineris; qui nec infinitam aut liberam potestatem regibus dedere, & rebus majoribus consultare omnes solebant; ex quibus intelligere est, Parlamentum, si solum nomen excipias, etiam apud Saxonum majores summa authoritate viguisse. Et ab iis quidem Concilium Sapientum passim nominatur; ipsis Ethelberti temporibus, quem *decreta judiciorum juxta exempla Romanorum cum Concilio Sapientum constituisse* memorat Beda; sic Edwinus Northanymbrorum,

rum, Inas occidentalium Saxonum rex, *habito cum sapientibus & Senioribus concilio*, novas leges promulgavit; alias Aluredus edidit *ex concilio*, item *prudentissimorum*; *atque iis*, inquit, *omnibus placuit edici earum observationes.* His atque aliis multis hujusmodi locis luce clarius est, delectos etiam ex plebe conciliis maximis interfuisse; nisi siquis Proceres solos sapientes esse arbitratur. Extat etiam apud nos perantiquus legum liber cui titulus *Speculum Iustitiariorum*, in quo traditur primos Saxones, post Britanniam subactam, cum reges crearent, ab iis jusjurandum exigere consuevisse, se, ut quemvis alium è populo, legibus ac judiciis subjectos fore. cap. 1. sect. 2. ibidem ait jus esse & æquum ut rex suos in Parlamento habeat pares, qui de injuriis quas vel rex vel regina fecerit, cognoscerent; regnante Aluredo sancitum legibus fuisse, ut singulis annis Parlamentum bis Londini, vel eo sæpius, si opus esset, haberetur. Quæ lex cùm pessimo juris neglectu in desuetudinem abiisset, duabus sub Edouardo 3tio sanctionibus renovata est. In alio etiam antiquo manuscripto, qui Modus Parlamenti inscribitur, hæc legimus; si rex Parlamentum prius dimiserit, quàm ea omnia transigantur quorum causa concilium indictum erat, perjurii reus erit; & juramentum illud quod regnum initurus dederat, violasse censebitur. Quomodo enim, quod juratus est, justas leges concedit, quas populus elegerit, si earum eligendi facultatem petenti populo

non dat vel rariùs Parlamentum convocando, vel citiùs dimittendo quàm res populi ferunt? Ius autem illud jurandum, quo rex Angliæ se obligat, nostri jurisperiti pro sanctissimâ lege semper habuere. Quod autem maximis reipub. periculis remedium inveniri potest (qui solus convocandi Parlamenti finis erat) si conventus ille magnus, & augustissimus ad regis libitum stultissimi sæpe & pervicacissimi dissolvetur? Posse à Parlamento abesse, proculdubiò minus est, quàm Parlamentum dissolvere: at rex per leges nostras illo Modorum libro traditas abesse à Parlamento, nisi planè ægrotaret, neque potuit, neque debuit: & ne tum quidem nisi inspecto ejus corpore à duodecim regni paribus, qui de adversa regis valetudine testimonium perhibere in senatu possent: solentne servi cum domino sic agere? Contrà verò plebejus ordo, sine quo Parlamentum haberi non potest, etiam à rege convocatus potuit non adesse, & secessione factâ, de repub. malè gestâ cum rege expostulare: quod & prædictus liber testatur. Verùm, quod caput est, inter leges Edouardi regis vulgò Confessoris, una est eximia, quæ de regis officio tractat; cui rex officio si desit, *nomen regis in eo non constabit*. Hoc quid esset, ne non satis intelligeretur, Chilperici Francorum regis exemplum subnectit, cui idcirco regnum à Populo abrogatum erat. Puniri autem malum regem ex legis hujus sententia oportere, significabat ille S. Edouardi gladius cui nomen Curtana erat,

quem

quem in regum creatione & pompâ gestare Comes Palatii solebat; *in signum*, inquit noster Matthæus Paris, *quòd & regem, si oberret, habeat de jure potestatem cohibendi:* gladio autem nemo fere nisi capite punitur. Hanc legem, cum aliis boni illius Edouardi, Guilielmus ipse conquæstor anno regni quarto ratam habuit: & frequentissimo Anglorum Concilio prope Verulamium religiosissimè juratus confirmavit: quo facto non solùm jus omne belli, si quod in nos habuit, ipse extinxit, sed etiam hujus legis judicio atque sententiæ se subjecit. Ejus etiam filius Henricus cùm in omnes Edouardi leges, tùm in hanc quoque juravit; atque iis duntaxat conditionibus, vivente adhuc fratre Roberto natu majore, in regem est electus. Iurarunt eadem omnes deinceps reges, antequam insignia regni acciperent. Hinc celebris ille & antiquus noster jurisconsultus Bractonus. l. 1. c. 8. *Non est rex ubi dominatur voluntas & non lex.* Et l. 3 c. 9. *rex est dum benè regit, tyrannus dum populum sibi creditum violenta opprimit dominatione.* Et ibidem, *exercere debet rex potestatem juris, ut vicarius & minister Dei; potestas autem injuria diaboli est, non Dei: cum declinat ad injuriam rex, diaboli minister est.* Eadem ferme habet vetustus alter jurisconsultus, libri illius author qui Fleta inscribitur, memor nempe uterque & legis illius Eduardinæ, verè quidem regiæ, & regulæ illius in jure nostro primariæ à me supra dictæ, qua nihil Dei legi-

legibus & rationi contrarium haberi pro lege poteſt; uti nec tyrannus pro rege, nec miniſter diaboli pro miniſtro Dei. Cum itaque lex maximè ratio recta ſit, ſiquidem regi, ſiquidem Dei miniſtro obediendum eſt, eâdem prorſus & ratione & lege, tyranno & diaboli miniſtro erit reſiſtendum. Et quoniam de nomine ſæpius quàm de re ambigitur, tradunt iidem, regem Angliæ, etiamſi nomen regis nondum perdiderit, judicari tamen ut quilibet è vulgo, & poſſe & debere. Bracton. l. 1. c. 8. Fleta. l. 1. c. 17. *Non debet eſſe rege major quiſquam in exhibitione juris; minimus autem eſſe debet in judicio ſuſcipiendo, ſi peccat*, alii legunt *ſi petat*, Iudicari igitur cum debeat rex noſter, ſive tyranni ſub nomine, ſive regis, quos habeat item judices legitimos dictu difficile non debet eſſe. Eoſdem conſulere authores haud pejus erit. Bracton. l. 2. c. 16. Fleta. l. 1. c. 17. *In populo regendo rex habet ſuperiores, legem, per quam factus eſt rex, & curiam ſuam, videlicet comites & Barones: comites dicuntur quaſi ſocii regis, & qui habet ſocium, habet magiſtrum; & ideò ſi rex fuerit ſine fræno, id eſt ſine lege, debent ei frænum ponere.* Baronum autem nomine plebejum ordinem comprehendi ſupra oſtendimus; quin & Pares etiam Parlamenti eoſdem fuiſſe dictos, libri legum noſtrarum antiqui paſſim tradunt: & imprimis liber ille cui titulus, Parlamenti modus; *Eligentur*, inquit *de omnibus regni paribus*. 25. quorum erunt *quinque milites*,
quin-

quinque cives id est urbium delegati, *quinque municipes : & duo milites pro comitatu majorem vocem habent in concedendo & contradicendo quàm major comes Angliæ*; & meritò quidem, illi enim pro tota aliqua provincia, aut municipio suffragia ferunt, isti pro se quisque duntaxat. Comites autem illos *Codicillares*, quos vocas, & *rescriptitios*, cum feudales jam nulli sint, ad judicandum regem à quo creabantur minimè omnium idoneos esse, quis non videt? Cum itaque jus nostrum sit, ut est in illo speculo antiquo, regem habere pares, qui in Parlamento cognoscant & judicent, *si quid rex in aliquem populi sui peccaverit*, si notissimum sit licere apud nos cuivis è populo in minoribus quibusque curiis injuriarum actionem regi intendere, quanto justius est, quantoque magis necessarium, si rex in universos peccaverit, ut habeat qui eum non refrænare solùm & coërcere, sed judicare & punire possint. Pessimè enim & ridiculè institutam esse eam necesse est rempub. in qua de minimis regum injuriis etiam privato cuivis cautum sit, de maximis nihil in commune provisum, nihil de salute omnium, quo minùs liceat ei universos sine lege perdere, qui ne unum quidem lædere per legem poterat. Comites autem esse regis judices, cum ostensum sit neque decere neque expedire, sequitur judicium illud totum ad plebejum ordinem, qui & pares regni, & Barones, & populi totius potestate sibi delegatâ præditi sunt, jure opti-

optimo pertinere. Cum enim (ut in nostro jure scriptum est, quod supra attuli) plebs sola cum rege sine comitibus aut episcopis parlamentum constituat, quia rex cum sola plebe etiam ante comites aut episcopos natos, Parlamenta peragere solebat, eâdem prorsus ratione plebs sola supremam & sine rege, & regem ipsum judicandi potestatem habebit, quòd etiam ante ullum regem creatum, ipsa universi populi nomine concilia & Parlamenta peragere, judicare, ferre leges, ipsa reges creare solita erat; non ut populo dominarentur, sed ut rem populi administrarent. Quem si rex contrà injuriis afficere, & servitute opprimere conatus fuerit, ex ipsa legis nostræ sententiâ nomen regis in eo non constat, rex non est; quòd si rex non sit, quid est quod ei pares amplius quæramus? Tyrannum enim jam re ipsa ab omnibus bonis judicatum nulli non satis pares atque idonei sunt, qui supplicio mactandum esse pro tribunali judicent. Hæc cum ita sint, tot testimoniis, tot legibus prolatis, abundè hoc demùm, quod erat propositum, evicisse arbitror, cum judicare regem penes plebem jure optimo sit, cumque plebs regem de repub. deque ecclesia, sine spe ulla sanitatis, pessimè meritum supplicio ultimo affecerit; rectè atque ordine, exque repub. suaque fide, dignitate, legibus denique patriis fecisse. Neque possum hîc non gratulari mihi de majoribus nostris, qui non minore prudentia ac libertate, quàm Romani olim, aut Græco-

Græcorum præstantissimi, hanc rempub. instituerunt neque poterunt illi, siquid nostrarum rerum sentiunt, non sibi etiam gratulari de posteris suis; qui tam sapienter institutam, tanta libertate fundatam ab impotenti regis dominatione, cum redacti penè in servitutem essent, tam fortiter, tamque prudenter vindicarunt.

CAP. IX.

SAtis jam arbitror palàm esse, regem Angliæ etiam Anglorum legibus judicari posse; suos habere judices legitimos; quod erat probandum. Quid tu porro? (nam quæ tua repetis, ad ea non repetam mea) *ex rebus nunc ipsis propter quas comitia indici solent, proclive*, inquis, *est ostendere regem esse supra Parlamentum.* Sit sanè proclive quantum voles, in quo præcipitem te dari jam statim senties. *Parlamentum*, inquis, *congregari solet ad majoris momenti negotia in quibus regni salus & populi versatur.* Si rex Parlamentum convocat ad procurandas res populi, non suas, neque id nisi assensu eorum atque arbitrio quos convocat, quid aliud est, obsecro, nisi minister populi & procurator? cum, sine suffragiis eorum quos populus mittit, ne tantillum quidem, neque de aliis, neque de seipso decernere possit. Quod etiam argumento est, officium esse regis, toties Parlamentum convocare, quoties populus id petit: quandoquidem & res populi, non regis, iis comitiis

mitiis tractantur, idque populi arbitrio. Quamvis enim regis quoque assensus honoris causa peti soleret, quem in rebus minoris momenti ad privatorum duntaxat commoda spectantibus poterat non præbere, poterat pro illa formula dicere, *rex deliberabit*, de iis tamen, quæ ad salutem omnium communem & libertatem pertinebant, prorsus abnuere nullo modo poterat; cum id & contra juramentum regium esset, quo veluti lege firmissima tenebatur, & contra præcipuum magnæ Chartæ articulum, c. 29. *Non negabimus, non differemus cuiquam jus aut justitiam.* Non negabit rex justitiam, negabit ergò justas leges? non cuiquam, an ergò omnibus? ne in Curiâ quidem ullâ minori, an ergò in Senatu supremo? an verò rex ullus tantum sibi arrogabit, ut quid justum sit, quid utile, se unum universo populo scire meliùs existimet? Cum *ad hoc creatus & electus sit, ut justitiam faciat universis*, Bracton. l. 3. c. 9. per eas nimirum leges *quas vulgus* elegerit. Vnde illud in archivis nostris 7. H. 4. Rot. Parl. num. 59. *non est ulla regis prærogativa, quæ ex justitia & æquitate quicquam derogat.* Et reges olim acta Parlamenti confirmare recusantes, Chartam videlicet magnam & hujusmodi alia, majores nostri sæpenumerò armis coëgere; neque propterea minùs valere illas leges, aut minùs legitimas esse jurisperiti nostri statuunt: quandoquidem assensum rex iis decretis coactus præbuit, quibus jure atque sponte assentiri debebat.

bat. Tu dum contendis aliarum etiam gentium reges in potestate vel Synedrii vel Senatus, vel Concilii sui æquè fuisse, non nos in servitutem asseris, sed eas in libertatem: in quo idem facere pergis quod ab initio fecisti, quodque faciunt pragmaticorum stultissimi, ut incauti seipsos in lite sæpiùs contra veniant. At nos scilicet fatemur *regem, ubicunque absit, in Parlamento tamen censeri præsentem vi potestatis: ergò quodcunque illic agitur à rege ipso actum intelligi.* Tum quasi bolum aliquem nactus esses aut mercedulam, illorum recordatione Caroleorum delinitus, *accipimus*, inquis, *quod dant:* accipe igitur, quo dignus es, magnum malum; non enim damus, quod sperabas, inde sequi *curiam illam non alia potiri potestate quàm à rege delegata.* Si enim dicitur, potestas regis, quæcunque ea sit, à Parlamento abesse non potest, an suprema continuò dicitur? annon potiùs transferri in Parlamentum potestas regia videtur, utque minor majore contineri? sanè si Parlamentum potest, nolente & invito rege, acta ejus & privilegia quibusvis data revocare atque rescindere, si ipsius regis prærogativas, prout videtur, circumscribere, si proventus ejus annuos & impensas aulæ, si famulitium ipsum, si totam denique rem domesticam regis moderari, si vel intimos ejus consiliarios atque amicos amovere, vel etiam è sinu abripere ad supplicium potest, si cuivis denique de plebe à rege ad Parlamentum quacunque de re provocatio est lege data,

data, non itidem à Parlamento ad regem, quæ omnia & posse fieri, & fuisse sæpiùs facta, cum monumenta publica, tum legum nostrarum consultissimi testantur, neminem esse arbitror, modò mens ei sana sit, qui Parlamentum supra regem esse non fateatur. Nam in interregno etiam Parlamentum viget; & quod historiis nostris testatissimum est, nulla hæreditatis ratione habita, sæpè, quem sibi visum est, suffragiis liberrimis regem creavit. Vt summatim dicam quod res est, Parlamentum est supremum gentis Concilium, ad hoc ipsum à Populo planè libero constitutum, & potestate plenâ instructum, ut de summis rebus in commune consulat; rex ideo erat creatus, ut de consilio & sententiâ illorum Ordinum consulta omnia exequenda curaret. Quod cum Parlamentum ipsum edicto nuper suo publicè declararet, neque enim pro æquitate sua recusabat vel externis gentibus actionum suarum rationem ultrò ac spontè reddere, ecce tibi è gurgustio nullius homo authoritatis, aut fidei, aut rei, Burgundus iste Verna, qui summum Angliæ Senatum, jus patrium atque suum scripto asserentem, *detestandæ & horribilis imposturæ* insimulat. Patriam mehercule tuam pudebit, verbero, se tantæ impudentiæ homuncionem genuisse. Sed habes fortasse quæ salutariter monitos nos velis; agedum, auscultamus. *Quas*, inquis, *leges sancire potest Parlamentum, in quo nec præsulum ordo comparet?* Tune ergo, furiose, præsules ex ecclesia extirpatum

patum ibas, ut in Parlamenta induceres? O hominem impium, & Satanæ tradendum, quem neque ecclesia non ejicere hypocritam & athèum, neque ulla respubl. recipere communem libertatis pestem atque labem deberet; qui etiam quod nequit ex Euangelio, id ex Aristotele & Halicarnassæo, deinde ex statutis Papisticis gravissimorum temporum probare adnititur, regem Angliæ caput esse Anglicanæ Ecclesiæ, ut episcopos compransores suos & necessarios nuper factos, quos ipse Deus exturbavit, novos iterum prædones & tyrannos, pro virili sua parte, sanctæ Dei ecclesiæ imponat; quorum universum ordinem, tanquam religioni Christianæ perniciosissimum, eradicandum esse stirpitùs, editis antea libris clamosè contenderat. Quis unquam Apostata, non dico à sua, quæ nulla certa est, sed à Christiana doctrina, quam ipse asseruerat, defectione tam fœdâ atque nefariâ descivit? *Episcopis de medio sublatis, qui sub rege, & ex ejus arbitrio de causis ecclesiæ cognoscebant*, quæris *ad quos redibit ea cognitio*. O perditissime, verere tandem vel conscientiam tuam; memineris dum licet, nisi si hoc serò nimis te moneo, memineris quàm non impunè tibi erit, quàm inexpiabile demùm sit, sanctum Dei Spiritum sic illudere. Subsiste aliquando, & pone aliquem furori modum, ne te accensa ira numinis repentè corripiat; qui Christi gregem, unctosque Dei minimè tangendos; iis hostibus & sævissimis tyrannis obterendos iterum & persultandos

tandos tradere cupis, à quibus elata modò & mirifica Dei manus eos liberavit: tuque ipse, nescio eorumne ad fructum ullum, an ad perniciem & obdurationem tuam, liberandos esse docuisti. Quod si jus nullum dominandi in ecclesiam est episcopis, certè multo minus est regibus; quicquid hominum statuta edicunt. Sciunt enim qui labris aliquanto plusquàm primoribus Euangelium gustarunt, ecclesiæ gubernationem divinam esse totam ac spiritualem, non civilem. *In secularibus* autem, quod ais *supremam jurisdictionem habuisse regem Angliæ*, id falsum esse jura nostra ubertim declarant. Curias omnes ubi judicia exercentur, non rex, sed Parlamenti authoritas vel constituit, vel tollit; in quibus tamen minimo cuivis è plebe licebat regem in jus vocare; neque raro judices contra regem pronuntiare solebant; id si rex vel interdicto, vel mandato, vel scriptis literis impedire conaretur, ex juramento & lege non parebant judices, sed ejusmodi mandata rejiciebant, & pro nihilo habebant: non poterat rex quenquam in vincula conjicere, aut ullius bona in publicum addicere; poterat neminem supplicio punire, nisi in aliquam curiam priùs citatum, ubi non rex, sed consueti judices sententias tulere; idque sæpe, ut supra dixi, contra regem. Hinc noster Bractonus l. 3. c. 9. *regia potestas juris est, non injuriæ; & nihil aliud potest rex, nisi id solùm quod de jure potest.* Aliud tibi suggerunt Causidici tui, qui nuper solum verterunt; ex statu-

ſtatutis nempe quibuſdam haud antiquis ſub Edouardo 4to, Henrico 7^{timo}; Edouardo 6to promulgatis: neque viderunt, quamcunque regi poteſtatem ſtatuta illa concedunt, eam à Parlamento conceſſam eſſe omnem & quaſi precariam; quam & eadem authoritas poterit revocare. Cur ſic paſſus es naſuto tibi imponi, ut quo maximè argumento regis poteſtatem ex decretis Parlamenti pendere demonſtratur, eo abſolutam eſſe & ſupremam probare te crederes? Nam & monumenta noſtra ſanctiora teſtantur, reges noſtros non hæreditati, non armis, non ſucceſſioni; ſed populo ſuam omnem poteſtatem debere. Talis poteſtas regia Henrico quarto, talis ante eum Richardo II. à plebejo ordine conceſſa legitur; Rot. Parlament. 1. Hen. 4. num. 108. haud ſecùs atque rex aliquis præſidibus ſuis præfecturas & provincias edicto & diplomate ſolet concedere. Id nempe literis publicis conſignari disertè juſſit. Communium Domus, *conceſſiſſe ſe regi Richardo, ut tali bonâ libertate* frueretur, *qualem ante eum reges Angliæ habuere*; quâ cum rex ille *contra fidem Sacramenti ſui* ad everſionem legum abuteretur, ab iiſdem orbatus regno eſt. Iidem etiam, quod & eadem rotula teſtatur, in Parlamento edicunt, ſe prudentiâ & moderatione Henrici IV. confiſos, *velle ac jubere ut in eadem magna libertate regia ſit quam ejus progenitores obtinuere*. Illa autem niſi fiduciaria planè fuiſſet, quemadmodum hæc fuit, neceſſe eſt profectò & Parla-

menti illius ordines, qui concederent quod suum non erat, ineptos ac vanos, & reges illos qui, quod suum jam erat, concessum ab aliis vellent accipere, & sibi & posteris injurios nimis fuisse: quorum utrumvis credibile non est. *Tertia pars*, inquis, *regia potestatis versatur circa militiam; hanc partem reges Anglia sine pari & amulo tractarunt.* Neque hoc verius quàm cætera quæ perfugarum fide scripsisti. Primùm enim pacis & belli arbitrium penes magnum regni senatum semper fuisse, & historiæ passim nostræ, & exterorum quotquot res nostras paulo accuratiùs attigere testantur. Sancti etiam Eduardi leges, in quas jurare nostri reges tenebantur, certissimam fidem faciunt, capite de Heretochiis, *fuisse quasdam potestates per provincias & singulos comitatus regni constitutas, qui Heretoches vocabantur, latinè ductores exercitus*, qui provincialibus copiis præerant, non *ad honorem corona* solùm, sed *ad utilitatem regni*. Isti verò eligebantur *per commune concilium, & per singulos comitatus in pleno conventu populari, sicut & vicecomites eligi debent.* Ex quo facilè perspicitur, & copias regni & copiarum ductores in potestate populi, non regis & antiquitùs fuisse, & esse oportere: illamque legem æquissimam nostro in regno haud minus valuisse, quàm olim in populari Romanorum statu valebat. De qua & M. Tullium audire non ab re fuerit. Philipp. 10. *Omnes legiones, omnes copia qua ubique sunt, Populi R.*
sunt.

sunt. Neque enim legiones quæ Antonium Consulem reliquerunt, Antonii potius quàm reip. fuisse dicuntur. Sancti autem Edouardi legem illam, cum aliis illius legibus Guilielmus ille conquæstor dictus, populo sic volente ac jubente, juratus confirmavit; sed & hanc insuper adjecit, c. 56. *Omnes civitates, burgos, castella, singulis noctibus ita custodiri, prout vicecomes, & Aldermanni, cæterique præpositi per commune concilium ad utilitatem regni meliùs providebunt*; & lege 62. *ideo castella, burgi, civitates ædificata sunt ad tuitionem gentium & populorum regni, idcirco & observari debent cum omni libertate, integritate, & ratione.* Quid ergo? custodientur arces & oppida in pace contra fures & maleficos non nisi per commune Concilium ejusdem loci, non custodientur in maximo belli metu contra hostes sive externos sive intestinos per commune concilium totius gentis? sanè illud nisi concedatur, neque *libertas*, neque *integritas*, nec *ratio* denique in iis custodiendis ulla esse poterit; neque earum rerum quicquam assequemur, quarum causâ fundari primùm urbes & arces lex ipsa dicit. Majores certè nostri quidvis potiùs regi quàm sua arma & oppidorum præsidia tradere solebant; tam esse rati ac si libertatem ipsi suam ferociæ regum & impotentiæ proditum irent. Cujus rei exempla in historiis nostris uberrima cùm sint, & jam notissima, inserere huic loco supervacaneum esset. At *protectionem rex debet*

bet subditis, quomodo eos protegere poterit, nisi arma virosque habeat in sua potestate? At, inquam, habebat hæc omnia ad utilitatem regni, ut dictum est, non ad civium interitum & regni disperditionem: quod & Henrici tertii temporibus, prudenter Leonardus quidam vir doctus in episcoporum conventu respondit Rustando Papæ nuntio & regis procuratori: *omnes ecclesiæ sunt Domini Papæ, ut omnia principis esse dicimus, ad tuitionem, non ad fruitionem vel proprietatem,* quod ajunt; ad defensionem, *non ad dispersionem:* eadem & prædictæ legis Edouardi sententia erat; quid est hoc aliud nisi potestate fiduciaria; non absoluta? qualem cum imperator bellicus fere habeat, id est delegatam, non planè propriam, non eò segnius populum, à quo eligitur, sive domi sive militiæ defendere solet. Frustra autem Parlamenta, & impari sane congressu de legibus Sancti Edouardi & libertate olim cum regibus contendissent, si penes regem solùm arma esse oportere existimassent; nam & leges quamlibet iniquas ipse dare si voluisset, frustra se *charta* quantumvis *magna* contra ferrum defendissent. At *quid proderit*, inquis, *Parlamento militiæ magisterium habere, cum ne teruncium quidem ad eam sustinendam queat, nolente rege, à populo cogere.* Ne sit ea tibi cura: primum enim hoc falsò ponis, Parlamenti ordines non *posse sine rege tributa populo imponere*, à quo & ipsi missi sunt, & cujus causam suscipiunt

Dein

Deinde non potest te fugere tam sedulum de alienis rebus percontatorem, sua sponte populum, vasis aureis atque argenteis conflatis, magnam vim pecuniæ in hoc bellum contra regem impendisse. Amplissimos exinde regum nostrorum annuos reditus recenses: nil nisi *millies quingenties quadragies* crepas; *ex patrimonio regis maximas largitiones* fieri solitas ab iis *regibus qui liberalitatis laudibus emicuerunt*, avidus audieras: hac te illecebrâ veluti Bileamum illum infamem proditores patriæ ad suam causam perduxere; ut Dei populo maledicere, & divinis judiciis obstrepere auderes. Stulte; quid tandem regi injusto ac violento tam immensæ opes profuere? Quid etiam tibi? ad quem nihil prorsus eorum, quæ spe ingenti devoraveras, pervenisse audio præter unam illam crumenulam vitreis globulis vermiculatam, & centenis aureolis confertam. Cape istam Balaame, quam adamasti, iniquitatis mercedem, ac fruere. Pergis enim desipere; *Erectio standardi*, id est, *vexilli ad regem solùm pertinet*. Quapropter? quia

— Belli signum Laurenti Turnus ab arce
Extulit.

Tune verò nescis, Grammatice, hoc idem cujusvis imperatoris bellici munus esse? At *ait Aristoteles, necesse est regi præsidium adsistere, quo leges tueri possit; ergo oportet regem plus armis posse quàm populum universum.* Tales homo consequentias torquere solet, quales

Ocnus funes apud inferos; quæ nulli ſunt uſui, niſi ut comedantur ab aſinis: aliud enim eſt præſidium à populo datum, aliud armorum omnium poteſtas, quam Ariſtoteles hoc ipſo, quem protuliſti, loco à regibus abjudicat. Oportet, inquit, habeat rex tantam circa ſe manum armatorum, *quanta ſingulis vel compluribus fortior ſit, populo verò minor*: εἶναι δὲ τοσαύτην ἰσχὺν ὥστε ἑκάστου μὲν καὶ ἑνὸς καὶ συμπλειόνων κρείττω, τοῦ δὲ πλήθους ἥττω. Polit. l. 3. c. 11. Alioqui ſanè, ſub ſpecie tuendi, poſſit ſtatim & populum & leges ſibi ſubjicere. Hoc autem rex & tyrannus intereſt; rex à ſenatu & populo volente, ac libente, quod ſatis eſt præſidii circa ſe habet contra hoſtes, & ſeditioſos: tyrannus invito ſenatu ac populo, vel hoſtium, vel perditorum civium præſidium ſibi quàm maximum comparare ſtudet, contra ſenatum ipſum & populum. Conceſſit itaque Parlamentum regi, ut alia omnia, ſic *ſtandardi erectionem*; non ut infeſta patriæ ſigna inferret, ſed ut populum contra eos defenderet, quos Parlamentum hoſtes judicat; ſi ſecus feciſſet, ipſe hoſtis judicandus erat: cum juxta ipſam S^ti^ Edouardi, vel quod ſanctius eſt, ipſam naturæ legem, nomen regis perdiderit. Vnde in prædicta Philippica, *amittit is omne exercitus & imperii jus, qui eo imperio & exercitu rempubl. oppugnat.* Neque licebat regi *feudales* illos *equites* ad *bellum* evocare, quod Parlamenti authoritas non decreviſſet; id quod ex ſtatutis pluribus manifeſtum eſt.

Idem

idem de vectigalibus & censu navali censendum; quem imperare civibus sine senatusconsulto rex non potuit: atque ita gravissimi legum nostrarum interpretes annis abhinc plus minus duodecim, tum cum adhuc firmissimum erat regium imperium, publicè statuerunt. Sic diu ante eos Fortescutius Henrici VI. cancellarius juris nostri consultissimus; rex Angliæ, inquit, neque leges mutare potest, neque tributa, nolente populo, imponere, sed nec probaverit quisquam ullis testimoniis antiquorum *regni Angliæ statum mere esse regalem. Habet rex*, inquit Bractonus, *jurisdictionem super omnes*. Id est in curiâ; ubi regis quidem nomine nostris autem legibus jus redditur. *Omnis sub rege est*; id est singuli: atque ita se explicat ipse Bractonus locis à me supra citatis. Ad eaque restant, ubi eundem volvis lapidem, in quo vales ipsum, credo, Sisyphum delassare, ex supra dictis abunde respondetur. De cætero, si quando Parlamenta suum regibus bonis obsequium amplissimis verbis citra assentationem & servitutem detulere, id quasi eodem modo tyrannis delatum esset, intelligi, aut populo fraudi esse non debet; neque enim justo obsequio libertas imminuitur. Quod autem ex Edouardo Coco & aliis citas, *Angliæ regnum absolutum est imperium*, id est si ad ullum regem externum, aut Cæsarem respicias; vel, ut Cambdenus ait, *quia in imperii clientela non est*: alioqui adjicit uterque imperium hoc consistere non *ex rege* solo,

ſed *ex corpore politico.* Vnde Forteſcutius, Forteſc. de laud. legum Angl. c. 9. *rex*, inquit, *Angliæ* populum gubernat *non mera poteſtate regia, ſed politica; populus enim iis legibus gubernatur quas* ipſe fert. Externos hoc etiam ſcriptores non latebat. Hinc Philippus Cominæus author graviſſimus commentariorum quinto: *inter omnia orbis terræ regna, quorum ego notitiam habeo, non eſt meâ quidem ſententiâ, ubi publicum moderatiùs tractetur, neque ubi regi minus liceat in populum, quàm in Angliâ.* Poſtremò *ridiculum eſt*, inquis, *argumentum, quod afferunt, regna ante reges fuiſſe, quaſi dicas lucem ante Solem extitiſſe.* At nos, ô bone vir, non regna, ſed populum ante reges fuiſſe dicimus. Quem interim te magis ridiculum dicam, qui lucem ante Solem extitiſſe, quaſi ridiculum, negas. Ita dum in alienis curioſus eſſe vis, elementa didiciſti. Miraris denique, *eos qui regem in comitiis regni viderunt ſolio ſedentem, ſub aureo & ſerico cœlo, potuiſſe in dubium vocare utrum penes regem an penes Parlamentum majeſtas ſit.* Incredulos profectò homines narras, quos tam lucidum argumentum è cœlo ipſo petitum nihil movit. Quod tum cœlum aureum homo ſtoïcus adeò es religioſè & unicè contemplatus, ut & cœli Moſaïci & Ariſtotelici oblitus eſſe penitus videare: cum in illo *lucem ante Solem exſtitiſſe* negaveris, in hoc tres Zonas temperatas eſſe ſupra docueris. Quot Zonas in illo regis aureo & ſerico cœlo obſer-

observaveris, nescio: hoc scio, te Zonam unam centum stellis aureis bene temperatam ex illa tua cœlesti contemplatione abstulisse.

CAP. X.

CVm hæc omnis controversia de jure, sive generatim regio, sive separatim regis Angliæ, obstinatis partium contentionibus, quàm ipsa rei natura difficilior facta sit, spero, qui studium veritatis factionibus anteponunt, iis ea me ex lege Dei, jureque gentium, ex institutis denique patriis, copiosè attulisse, quæ regem Angliæ judicari posse, atque etiam capite puniri indubitatum reliquerint. Cum cæteris, quorum animos aut superstitio occupavit, aut mentis aciem anticipata regii splendoris admiratio ita perstrinxit, ut nihil in virtute ac libertate vera illustre ac splendidum videre possint, sive ratione & argumentis agamus, sive exemplis, frustra contendimus. Tu verò, Salmasi, ut reliqua omnia, ita hoc etiam absurdè admodùm facere videris, qui cum omnes independentes omnibus probris onerare non desinas, regem ipsum quem defendis, maximè omnium independentem fuisse statuis: neque *regnum populo, sed generi debuisse*: deinde quem *capitis causam dicere coactum* initio graviter dolebas, eum nunc *inauditum periisse* quereris. At verò totam causæ dictionem ejus, fide summa Gallicè editam, inspicere si libet, persuasum tibi aliud

fortasse erit. Carolo certè cum per aliquot dies continuos amplissima loquendi facta copia esset, non ille quidem est ea usus ad objecta sibi crimina diluendum, sed ad judicium illud ac judices omninò rejiciendum. Qui autem reus aut tacet, aut aliena semper respondet, eum non est injuria, si manifestus criminum sit, vel inauditum condemnari. Carolum si *mortem* ais *planè egisse vitæ respondentem*, assentior: si dicis *piè* & *sanctè* & *securè* vitam finiisse, scito aviam ejus Mariam, infamem fœminam, pari in speciem pietate, sanctitate, constantia in pegmate occubuisse: ne animi præsentiæ, quæ in morte quibusvis è vulgo maleficis permagna sæpe est, nimium tribuas: sæpè desperatio aut obfirmatus animus fortitudinis quandam speciem & quasi personam induit, sæpè stupor tranquillitatis: videri se bonos, intrepidos, innocentes, interdum & sanctos pessimi quique non minùs in morte quàm in vita cupiunt; inque ipsa scelerum suorum capitali pœna solent ultimam simulationis suæ & fraudum, quam possunt speciosissimè, pompam ducere; &, veluti poëtæ aut histriones deterrimi, plausum in ipso exitu ambitiosissimè captare. Nunc *ad istam quæstionem pervenisse te* ais, *quâ tractandum est quinam fuerint illius regiæ condemnationis præcipui authores*. Cum de te potiùs inquirendum sit, quomodo tu, homo exterus, & Gallicanus erro, ad quæstionem de rebus nostris, tibi tam alienis, habendam perveneris? quo pretio emptus? verùm de

de eo ſatis conſtat. Te verò percontantem de rebus noſtris quis demùm docuit? ipſi nimirum perfugæ, & perduelles patriæ, qui te hominem vaniſſimum nacti mercede ad maledicendum facilè adduxerunt. Data deinde tibi eſt aliqua aut furibundi cujuſpiam ſacellani ſemipapiſtæ, aut ſervientis aulici, de ſtatu rerum ſcriptiuncula; eam ut latinè verteres negotium tibi dabatur: hinc iſtæ narrationes confectæ, quas, ſi videtur, paulùm excutiamus. *In hanc condemnationem non centena milleſima pars populi conſenſit.* Quid ergo cæteri, qui ſeſe nolentibus tantum facinus fieri ſunt paſſi? an ſtipites, an trunci hominum, an forte quales illi in ſcena Virgiliana,

Purpurea intexti tollunt aulæa Britanni?

Non enim veros tu quidem Britannos, ſed pictos neſcio quos, vel etiam acu pictos videris mihi velle dicere. Cum itaque incredibile ſit gentem bellicoſam à tam paucis, iiſque infimis de plebe ſua, ſub jugum mitti, quod in narratione tua primum occurrit, id eſſe falſiſſimum apparet. *Ordo eccleſiaſticus erat ab ipſo ſenatu ejectus.* Eo miſerior itaque tua eſt inſania, necdum enim te ſentis inſanire, qui eos è Parlamento quereris ejectos, quos tute ex eccleſia ejiciendos eſſe, libro longiſſimo ſcribis? *Senatus alter ordo qui in proceribus conſiſtebat, ducibus, comitibus, vicecomitibus, ſtatione ſua dejectus eſt.* Et meritò, à nullo enim municipio miſſi pro ſe tantùm ſedebant, nihil juris in populum habebant, juri tamen ejus & libertati, ſuo quo-

dam instituto refragari in plerisque consueverant: erant à rege constituti, ejus comites, & famuli, & quasi umbræ, quo amoto, ipsi necesse est ad plebem, unde orti sunt, redigerentur. *Vna & deterrima portio Parlamenti potestatem sibi vindicare non debuit reges judicandi.* At plebejus ordo, quod te supra docui, non solùm Parlamenti pars erat potissima, etiam sub regibus, sed per se ipse Parlamentum omnibus numeris absolutum & legitimum, etiam sine Comitibus, nedum Ecclesiasticis, constituebat. Atqui *ne tota quidem hæc ipsa pars ad sententiam de regis capite ferenda admissa est.* Pars illa nempe non admissa, quem verbo regem, te hostem toties judicaverat, ad eum animis atque consiliis palàm defecerat. Parlamenti ordines Anglicani cum iis qui à Scotiæ itidem Parlamento missi erant legati, idibus Ianuarii 1645. rescripserant regi, dolosas inducias & habenda secum Londini colloquia petenti, non posse se eum in urbem admittere, donec is de bello civili tribus jam regnis ejus operâ excitato, de cædibus tot civium ejus jussu factis reipub. satisfecisset; deque pace firma atque sincera iis conditionibus cavisset, quas ei utriusque regni Parlamenta & tulerant sæpius, & latura essent: ipse è contrario postulata eorum æquissima jam septies humillimè oblata responsionibus aut surdis repudiaverat, aut ambiguis eluserat. Ordines tandem post tot annorum patientiam ut ne fraudulentus rex, quam debellare rem-

rempub. in acie non valebat, eam in vinculis per dilationes everteret,& jucundissimum ex nostris dissidiis fructum capiens, de victoribus etiam suis restitutus hostis inspiratum sibi triumphum ageret, decernunt, se regis deinceps rationem non habituros, nullas se ei postulationes amplius esse missuros, aut ab eo accepturos: post hæc tamen decreta reperti sunt ex ipso Ordinum numero, qui invictissimi exercitus odio, cujus maximis rebus gestis invidebant, quemque post ingentia merita, dimittere cum ignominia cupiebant, & ministris aliquot seditiosis, quibus misere serviebant, morem gerentes, opportunum sibi tempus nacti, cum eorum multi, quos à se longè dissentire sciebant, ad sedandos Presbyterianorum gliscentes jam tumultus, missi ab ipso ordine, in provinciis abessent, mirâ levitate, ne dicam perfidiâ, decernunt, inveteratum hostem, verbotenus duntaxat regem, nulla penè ab eo satisfactione prius accepta, aut cautione facta, ad urbem esse reducendum; in summam dignitatem atque imperium æquè esse restituendum, ac si de repub. preclarè meritus esset. Ita religioni, libertati, fœderi denique illi à se toties jactato regem præponebant. Quid illi interea qui integri tam pestifera agitari consilia videbant? An ideo deesse patriæ, saluti suorum non prospicere debuerant, eò quòd istius mali contagio in ipsorum Ordinem penetraverat? At quis istos exclusit malè sanos? *Exercitus*, inquis, *Anglicanus*, id est,

non externorum, ſed fortiſſimorum & fidiſſimorum civium; quorum tribuni plerique, Senatores ipſi erant, quos illi boni excluſi patria ipſa excludendos, & in Hiberniam procul ablegandos eſſe cenſuerant; dum Scoti interim dubiâ jam fide quatuor Angliæ provincias ſuis finibus proximas magnis copiis inſidebant, firmiſſima earum regionum oppida præſidiis tenebant, regem ipſum in cuſtodia habebant: dum ipſi etiam factiones ſuorum atque tumultus, Parlamento ipſi pluſquam minaces, & in urbe & in agris paſſim fovebant, qui paulò pòſt in bellum non civile ſolùm, ſed & Scoticum illud erupere. Quod ſi privatis etiam conſiliis aut armis ſubvenire reipublicæ laudatiſſimum ſemper fuit, non eſt certè cur exercitus reprehendi poſſit, qui Parlamenti authoritate ad urbem accerſitus imperata fecit; & regiorum factionem atque tumultum ipſi curiæ ſæpiùs minitantem facilè compeſcuit. In id autem diſcrimen adducta res erat, ut aut nos ab illis, aut illos à nobis opprimi neceſſe eſſet. Stabant ab illis Londinenſium plerique inſtitores atque opifices, & miniſtrorum factioſiſſimi quique; à nobis exercitus magna fide, modeſtia, virtute cognitus. Per hos cum retinere libertatem, rempub. ſalutem liceret, an hæc omnia per ignaviam & & ſtultitiam prodenda fuiſſe cenſes? Debellati regiarum partium duces arma quidem inviti, animum hoſtilem non depoſuerant: omnibus belli renovandi occaſionibus intenti ad urbem

ſe re-

se receperant. Cum his, quamvis inimicissimis, quamvis sanguinem eorum avidè sitientibus, Presbyteriani, postquam non permitti sibi in omnes tam civilem quàm ecclesiasticam dominationem viderunt, clandestina consilia, & prioribus tum dictis tum factis indignissima consociare cœperant: eoque acerbitatis processere, ut mallent se regi denuò mancipare, quàm fratres suos in partem illam libertatis quam & ipsi suo sibi sanguine acquisiverant, admittere; mallent tyrannum tot civium cruore perfusum irâ in superstites, & concepta jam ultione ardentem rursus experiri dominum, quàm fratres, & amicissimos æquo jure ferre sibi pares. Soli Independentes qui vocantur, & ad ultimum sibi constare, & sua uti victoria sciebant: qui ex rege hostem se fecerat, eum ex hoste regem esse amplius, sapienter, meo quidem judicio, nolebant: neque pacem idcirco non volebant, sed involutum pacis nomine aut bellum novum, aut æternam servitutem prudentes metuebant. Exercitum autem nostrum quo fusius infamare possis, narrationem quandam rerum nostrarum inconditam & strigosam exordiris: in qua tametsi multa falsa, multa frivola reperio, multa abs te vitio data, quæ laudi ducenda essent, huic tamen alteram ex adverso narrationem opponere nihil arbitror attinere. Rationibus enim hîc non narrationibus certatur; atque illis utrobique, non his fides habebitur. Et sanè sunt ejusmodi res istæ, ut nisi justa historia

ſtoria dici pro dignitate nequeant: Melius itaque puto, quod de Carthagine Salluſtius, ſilere tantis de rebus, quàm parum dicere: neque committam ut non ſolùm virorum illuſtrium, ſed Dei præcipuè maximi laudes, in hac rerum ſerie mirabili ſæpiſſimè iterandas, tuis hoc libro intexam opprobriis. Ea igitur duntaxat, quæ argumenti habere ſpeciem videntur, pro more decerpam. *Anglos & Scotos* quod ais *ſolenni conventione promiſiſſe, ſe regis majeſtatem conſervaturos*, omittis quibus id conditionibus promiſere; ſi ſalvâ nimirum religione & libertate id fieri poſſet: quibus utriſque ad extremum uſque ſpiritum iniquus adeò & inſidioſus rex iſte erat, ut, vivente illo, & religionem periclitaturam, & libertatem interituram eſſe facile appareret. Sed redis jam ad illos regii ſupplicii authores. *Si res ipſa ponderibus ſuis & momentis rectè æſtimetur, exitus facti nefandi ita Independentibus imputari debet, ut principii & progreſſus gloriam Presbyteriani ſibi poſſent vindicare.* Audite Presbyteriani, ecquid nunc juvat, ecquid confert ad innocentiæ & fidelitatis opinionem veſtræ, quòd à rege puniendo abhorrere tantoperè videremini? Vos iſto regis actore verboſiſſimo, accuſatore veſtro, *pluſquam dimidium itineris confeciſtis*; vos *ad quartum actum & ultra in dramate hoc deſultando frigultientes ſpectati eſtis*; vos *meritò regis occiſi crimine notari debetis; ut qui viam ad ipſum occidendum muniſtis;*

nistis; vos *nefariam illam securim cervicibus ejus inflixistis, non alii.* Væ vobis imprimis, si unquam stirps Caroli regnum posthac in Anglos recuperabit: in vos, mihi credite, cudetur hæc faba. Sed Deo vota persolvite, fratres diligite liberatores vestros, qui illam calamitatem, atque certam perniciem ab invitis etiam vobis hactenus prohibuere. Postulamini vos item, quòd *aliquot annos antè per varias petitiones jus regis imminuere moliti estis, quod voces contumeliosas regi illis ipsis libellis quos nomine Senatus regi porrexistis, insertas publicastis*; videlicet *in illa declaratione dominorum & communium*, Maji 26. 1642. *apertè quid sensistis de regis authoritate aliquot perduellionem spirantibus & insanis positionibus fassi estis. Hulla oppidi portas Hothamus, tali mandato à senatu accepto, venienti regi occlusit*; vos *quid rex pati posset, hoc primo rebellionis experimento cognoscere concupivistis.* Quid hoc dici potuit accommodatius ad conciliandos inter se Anglorum animos, atque à rege penitus abalienandos? cum intelligere hinc possint, si rex revertatur, se non solùm regis mortem, sed etiam petitiones quondam suas, & frequentissimi Parlamenti acta de liturgia & episcopis abolendis, de triennali Parlamento, & quæcunque summo populi consensu ac plausu sancita sunt, tanquam seditiosas atque *insanas Presbyterianorum positiones* luituros. Sed repente mutat animum homo levissimus; & quod

quod modo *rem ipsam rectè æstimanti* sibi videbatur solis Presbyterianis deberi, id nunc *rem eandem ab alto revolventi* Independentibus totum deberi videtur. Modò Presbyterianos *vi aperta atque armis contra regem grassatos esse*, eumque ab iis, *bello victum, captum, in carcerem conjectum* affirmabat, nunc omnem *hanc rebellionis doctrinam* Independentium esse scribit. O hominis fidem & constantiam! quid aliam jam opus est narrationem comparare contra tuam, quæ ipsa sibi tam turpiter decoxit? Verùm de te siquis dubitat, albusne an ater homo sis, tua legat quæ sequuntur. *Tempus est* inquis, *pandere unde & quando proruperit inimica regibus secta: belli isti sanè Puritani sub regno Elisabetha prodire tenebris orci, & Ecclesiam inde turbare primum cœperunt, imo rempub. ipsam: non enim sunt minores reipub. pestes quàm ecclesiæ.* Nunc te verè Balamum vox ipsa sonat; ubi enim virus omne acerbitatis evomere cupiebas, ibi insciens atque invitus benedixisti. Hoc enim tota Anglia notissimum est, si qui ad exemplum ecclesiarum vel Gallicarum vel Germanicarum, ut quasque reformatiores esse judicabant, puriorem cultus divini rationem sequi studebant, quàm pene omnem Episcopi nostri cæremoniis & superstitionibus contaminaverant si qui tandem pietate erga Deum, aut vitæ integritate cæteris præstabant, eos ab Episcoporum fautoribus Puritanos fuisse nominatos. Hi sunt quorum doctrinam regibus inimicam

micam eſſe clamitas; neque hi ſolum, nam *plerique reformatorum*, inquis, *qui in alios diſciplinæ ejus articulos non jurarunt, hunc tamen unum videntur approbaſſe, qui regiæ adverſatur dominationi.* Ita Independentes, dum graviſſimè inſectaris, laudas; qui eos ab integerrima Chriſtianorum familia deducis;& quam doctrinam Independentium eſſe propriam ubique aſſeris, eam nunc *reformatorum pleroſque approbaſſe* confiteris: eò uſque demùm audaciæ, impietatis, apoſtaſiæ provectus es, ut etiam Epiſcopos, quos tanquam peſtes & Antichriſtos ex Eccleſia radicitùs evellendos, atque exterminandos eſſe nuper docuiſti, eos nunc *à rege tuendos fuiſſe* affirmas, ne quid *Sacramento* ſcilicet *inaugurationis derogatum iret.* Nihil eſt ulterius jam ſceleris aut infamiæ quò poſſis procedere, quàm, quòd ſolum ſupereſt, ut reformatam, quam polluis, religionem quamprimùm ejures. Quòd autem nos ais *omnes ſectas & hæreſes tolerare*, id noli accuſare; quamdiu te impium qui Chriſtianorum ſanctiſſimos, & pleroſque etiam reformatos tibi adverſos *è tenebris orci prodire* audes dicere, te vanum, mendacem, & conductitium calumniatorem, te denique Apoſtatam eccleſia tamen toleret. Tuas autem exinde ſycophantias, quibus magnam reliqui capitis partem inſumis, & quæ monſtroſa dogmata Independentibus, ad cumulandam iis invidiam, affingis, quidni omittam? cum neque ad cauſam hanc regiam omni-

nò

nò pertineant, & ea ferè sint quæ risum potius aut contemptum cujusvis quàm refutationem mereantur.

CAP. XI.

AD undecimum hoc caput videre mihi, Salmasi, quamvis nullo cum pudore, cum aliqua tamen conscientia futilitatis tuæ accedere. Cum enim hoc loco perquirendum tibi proposueris *qua authoritate* pronuntiatum de rege fuerit, subjungis quod à te nemo expectabat, *frustra id quæri*; scilicet *quæstioni huic vix locum reliquit qualitas hominum qui id fecere.* Cum igitur, quàm es importunitatis & impudentiæ in hac causa suscipienda compertus, tam sis nunc etiam loquacitatis tibi conscius, eò à me brevius responsum feres. Quærenti jam tibi *quâ authoritate* ordo plebejus vel judicavit ipse regem, vel aliis id judicium delegavit, respondeo supremâ: supremam quemadmodum habuerit, docebunt te ea quæ tunc à me dicta sunt, cùm te suprà, hac ipsa de re gnaviter ineptientem redarguerem. Quòd si tibi saltem crederes, posse te ullo tempore quod satis est dicere, non eadem toties cantare odiosissimè soleres. Aliis autem delegare suam judicandi potestatem ordo plebejus eadem sanè ratione potuit, qua tu regem, qui& ipse omnem potestatem à populo accepit, eandem aliis delegare potuisse dicis. Vnde in illa solenni conventio-

ne,

ne, quam nobis objecisti, cum Angliæ tum Scotiæ summi ordines religiosè profitentur ac spondent, ea se supplicia de perduellibus esse sumpturos, *quibus utrisque genti potestas judiciaria suprema, aut qui ab ea delegatam potestatem accepturi erant*, plectendos judicarent. Audis hîc utriusque gentis Senatum unâ voce testantem se posse suam authoritatem judiciariam, quam *supremam* ipsi vocant aliis delegare: vanam ergò & frivolam de ista potestatis delegatione controversiam moves. At *cum his*, inquis, *judicibus è domo inferiori selectis juncti etiam judices fuere ex cohortibus militaribus sumpti; nunquam autem militum fuit civem judicare.* Paucissimis te retundam; non enim de cive nunc, sed de hoste memineris nos loqui: quem si imperator bellicus cum tribunis militaribus suis, bello captum, & è vestigio, si ita videretur, occidendum, pro tribunali judicare voluerit, an quicquam præter jus belli aut morem censebitur fecisse? qui autem hostis reipublicæ, & bello captus est, ne pro cive quidem is, nedum pro rege in ea republ. haberi potest. Hanc ipsa lex Regis Edouardi sacrosancta sententiam tulit; quæ negat malum regem aut esse regem, aut oportere regis nomine appellari. Ad illud autem quod ais non *integram* plebis domum, sed *mancam & mutilam de regis capite judicasse*, sic habeto; eorum, qui regem plectendum esse censebant, longè majorem fuisse numerum, quàm qui

res

res quaſcunque in Parlamento tranſigere, etiam per abſentiam cæterorum, ex lege debebant; qui cum ſuo vitio atque culpâ abeſſent (defectio enim animorum ad communem hoſtem peſſima abſentia erat) nullam iis, qui in fide permanſerant, afferre moram conſervandæ reipubl. poterant, quam vacillantem, & ad ſervitutem atque interitum prope redactam, populus univerſus eorum fidei, prudentiæ, fortitudini primò commiſerat. Atque illi quidem ſtrenuè rem geſſere; exulcerati regis impotentiæ, furori, inſidiis ſeſe objecere; omnium libertati atque ſaluti ſuam poſthabuere; omnia antehac Parlamenta, omnes majores ſuos prudentia, magnanimitate, conſtantia ſupergreſſi. Hos tamen populi magna pars, quamvis omnem illis fidem, operam, atque auxilium pollicita, ingratis animis in ipſo curſu deſeruit. Pars hæc ſervitutem & pacem cum ignavia atque luxuria ullis conditionibus volebat; pars altera tamen libertatem poſcebat, pacem non niſi firmam atque honeſtam. Quid hîc ageret Senatus? partem hanc ſanam, & ſibi & patriæ fidelem defenderet, an deſertricem illam ſequeretur? Scio quid agere oportuiſſe dices; non enim Eurylochus, ſed Elpenor es, id eſt vile animal Circéum, porcus immundus, turpiſſima ſervitute etiam ſub fœmina aſſuetus; unde nullum guſtum virtutis, & quæ ex ea naſcitur, libertatis habes; omnes eſſe ſervos cupis, quòd nihil in tuo pectore generoſum

ſum aut liberum ſentis, nihil non ignobile atque ſervile aut loqueris aut ſpiras. Injicis porrò ſcrupulum quòd *& Scotiæ rex erat, de quo ſtatuimus*, quaſi idcirco in Anglia impune quidvis illi facere liceret. Vt hoc caput denique præ cæteris elumbe atque aridum aliquo ſaltem facetè dicto queas concludere, *duæ*, inquis, *ſunt voculæ iiſdem ac totidem elementis conſtantes, ſolo literarum ſitu differentes, ſed immane quantum ſignificatione differentes, Vis & Ius.* Minimè profectò mirum eſt, te trium literarum hominem tam ſcitam ex tribus literis argutiolam exculpere potuiſſe, hoc magis mirandum eſt quod toto libro aſſeris, duas res tam inter ſe cæteroqui *differentes*, in regibus unum atque idem eſſe. Quæ enim vis eſt unquam à regibus facta, quam non jus regium tu eſſe affirmaſti? Hæc ſunt quæ novem paginis benè longis reſponſione digna animadvertere potui; cætera ſunt ea, quæ aut identidem repetita haud ſemel refutavimus, aut ad hanc cauſam diſceptandam nullum habent momentum. Itaque ſolito nunc brevior ſi ſim, id non meæ diligentiæ, quam in hoc ſummo tædio langueſcere non patior, ſed tuæ loquacitati, rerum & rationum tam caſſæ atque inani, imputandum erit.

CAP. XII.

VEllem equidem, Salmasi, ne cui forte videar in regem Carolum, suo fato atque supplicio defunctum, iniquior esse aut acerbior, ut totum hunc de *criminibus ejus* locum, quod & tibi & tuis consultius fuisset, silentio præteriisses. Nunc verò quoniam id magis placuit, ut de iis præfidenter & verbosè diceres, faciam profectò ut intelligas, nihil à te fieri incogitantius potuisse, quàm ut deterrimam causæ tuæ partem, nempe ejus crimina ad extremum refricanda & accuratiùs inquirenda reservares; quæ, cum vera & atrocissima ostendero fuisse, & ejus memoriam omnibus bonis ingratam atque invisam, & tui defensoris odium quàm maximum in animis legentium novissimè relinquant. *Duæ*, inquis, *partes ejus accusationis fieri possunt; una in reprehensione vitæ versatur, altera in delictis quæ tanquam rex potuit committere.* Et vitam quidem ejus inter convivia, & ludos, & fœminarum greges dilapsam facilè tacebo: quid enim habet luxus dignum memoratu? Aut quid hæc ad nos, si tantùm privatus fecisset? postquam voluit rex esse, ut nec sibi vivere, ita ne peccare quidem sibi solùm potuit. Primùm enim exemplo suis vehementissimè nocuit secundo loco, quod temporis libidinibus & rebus ludicris impendit, quod erat plurimum, id totum reipub. quam susceperat gubernandam, subduxit; postremò immensas

opes,

opes, innumerabilem pecuniam non suam, sed publicam luxu domestico dilapidavit. Itaque domi rex malus primum esse cœpit. Verum ad ea potius crimina *quæ malè regnando commisisse arguitur transeamus*. Hic doles *tyrannum* eum, *proditorem*, & *homicidam* fuisse judicatum. Id non injuria factum demonstrabitur. Tyrannum autem prius, non ex vulgi opinione, sed ex Aristotelis doctorum omnium judicio definiamus. Tyrannus est qui suam duntaxat, non populi utilitatem spectat. Ita Aristoteles ethicorum decimo, & alibi, ita alii plerique. Suane commoda an populi spectarit Carolus, pauca hæc de multis, quæ tantummodò perstringam, testimonio erunt. Cum aulæ sumptibus patrimonium & proventus regii non sufficerent, imponit gravissima populo tributa; iisque absumptis nova excogitavit; non ut rempub. vel augeret vel ornaret, vel defenderet, sed ut populi non unius opes vel unam in domum congerendas inferret; vel una in domo dissiparet. Hunc in modum sine lege cum pervolaret omnia, quod unicum sciebat sibi fræno fore, Parlamentum aut funditus abolere, aut convocatum haud sæpius quam id suis rationibus conduceret, sibi soli reddere obnoxium conatus est. Quo fræno sibi detracto, aliud ipse populo frænum injecit: Germanos equites, pedites Hibernos per urbes, perque oppida quasi in præsidiis, cum bellum esset nullum, collocandos cura-

 vit:

vit : parúmne tibi adhuc tyrannus videtur? In quo etiam, ut in aliis multis rebus, quod ſupra per occaſionem abs te datam oſtendi (quanquam tu Carolum Neroni crudeliſſimo conferri indignaris) Neroni perquàm ſimilis erat : nam & Senatum ille è republicâ ſe ſublaturum perſæpe erat minatus. Interea conſcientiis religioſorum hominum ſupra modum gravis, ad cæremonias quoſdam & ſuperſtitioſos cultus, quos è medio papiſmo in Eccleſiam reduxerat, omnes adigebat; renuentes aut exilio aut carcere multabat; Scotos bis eam ob cauſam bello adortus eſt. Huc uſque ſimplici ſaltem vice nomen tyranni commeruiſſe videatur. Nunc cur adjectum in accuſatione proditoris nomen fuerit exponam. Cum huic Parlamento ſæpiùs pollicitis, edictis, execrationibus confirmaſſet, ſe nihil contra rempub. moliri, eodem ipſo tempore aut papiſtarum delectus in Hibernia habebat, aut legatis ad Regem Daniæ clanculum miſſis, arma, equos, auxilium diſertè contra Parlamentum petebat, aut exercitum nunc Anglorum nunc Scotorum pretio ſollicitabat; illis Vrbem Londinum diripiendam, his quatuor provincias Aquilonares Scotorum ditioni adjungendas promiſit, ſi ſibi ad Parlamentum quoquo modo tollendum commodare ſuam operam vellent. Cum hæc non ſuccederent, cuidam Dillonio perduelli dat ſecretiora ad Hibernos mandata, quibus jube-

rent

rentur omnes Anglos ejus insulæ colonos repente armis adoriri. Hæc fere proditionum ejus monumenta sunt, non vanis rumoribus collecta, sed ipsis literis ipsius manu subscriptis atque signatis comperta. Homicidam denique fuisse, cujus acceptis mandatis Hiberni arma ceperint, ad quinquies centena millia Anglorum in summa pace nihil tale metuentium exquisitis cruciatibus occiderint, qui etiam tantum reliquis duobus regnis bellum civile conflarit, neminem puto negaturum. Addo enim quod in illo Vectensi colloquio hujus belli & culpam & crimen Rex palàm in se suscepit, eóque omni Parlamentum notissima confessione suâ liberavit. Habes nunc breviter quamobrem Rex Carolus & tyrannus & proditor & homicida judicatus fuerit. At *cur non prius*, inquis, neque in illo *solenni fœdere*, neque postea cum deditius esset, vel *à Presbyterianis* vel ab *Independentibus* sic judicatus est, sed potius; *ut regem decuit accipi, omni reverentia est exceptus?* Vel hoc solo argumento persuaderi cuivis intelligenti queat, non nisi serò tandem, & postquam omnia sustinuerant, omnia tentaverant, omnia perpessi erant, deliberatum Ordinibus fuisse regem abjicere. Tu id solus malitiosè nimis in invidiam rapis, quod summam eorum patientiam, æquanimitatem, moderationem, fastusque regii tolerantiam nimis fortasse longam apud omnes bonos testabitur. At

menſe Auguſto qui præceſſit ejus ſupplicium, domus Communium quæ ſola jam tum regnabat & Independentibus erat obnoxia, ſcripſit literas ad Scotos, quibus teſtabatur nunquam ſibi in animo fuiſſe mutare ſtatum qui huc uſq; in Anglia obtinuerat ſub rege, domo dominorum & Communium. Vide jam quàm non doctrinæ Independentium abrogatio regis attribuenda ſit. Qui ſuam diſſimulare doctrinam nonſolent, etiam potiti rerum profitentur *nunquam ſibi in animo fuiſſe ſtatum regni mutare.* Quod ſi id poſtmodùm in mentem venit, quod in animo non fuit, cur non licebat quod rectius, & è repub. magis eſſe videbatur, id potiſſimum ſequi? præſertim cum Carolus neque exorari, neque flecti ullo modo potuerit, ut juſtiſſimis eorum poſtulatis, quæque ſemper eadem ab initio obtulerant, aſſentiretur. Quas initio de religione, quas de jure ſuo ſententias perverſiſſimas tuebatur, nobiſque adeò calamitoſas, in iiſdem permanebat: ab illo Carolo nihil mutatus, qui & in pace & bello tanta nobis omnibus mala intulerat. Siquid eſt aſſenſus, id & invitè facere, & quamprimùm ſui juris foret, pro nihilo ſe habiturum haud obſcuris indiciis ſignificabat: idem apertè filius, abducta ſecum per eos dies claſſis parte, ſcripto, idem ipſe per literas ad ſuos quoſdam in urbe declarabat. Interea cum Hibernis Anglorum hoſtibus immaniſſimis, reclamante Parlamento, fœd[us]
co[…]

conditionibus occultè pacem coagmentaverat, Anglos ad repitita inutiliter colloquia & pacem quoties invitabat, toties contra eos omni ſtudio bellum coquebat. Hic illi quibus concredita reſpub. erat, quò ſe verterent? an commiſſam ſibi noſtram omnium ſalutem in manus hoſti acerbiſſimo traderent? An alterum belli propè internecim ſeptennium, nequid pejus ominemur, gerendum nobis iterum, & exantlandum relinquerent? Deus meliorem illis mentem injecit, ut prioribus de rege non movendo cogitationibus, non enim ad decreta pervenerant, rempub. religionem, libertatem ex ipſo illo fœdere ſolenni anteponerent; quæ quidem ſtante rege conſtare non poſſe, tardius illi quidem quàm oportuit, ſed aliquando tamen viderunt. Sanè Parlamento nunquam non liberum atque integrum eſſe debet, ex re natâ quàm optimè reipub. conſulere; neque ita ſe prioribus addicere ſententiis, ut religio ſit in poſterum, etiamſi Deus dederit, vel ſibi, vel reipub. plus ſapere. At *Scoti non idem ſentiunt, quinimo ad filium Carolum ſcribentes, ſacratiſſimum regem appellant parentem ejus, & ſacerrimum facinus quo necatus eſt.* Cave plura de Scotis, quos non noviſti; nos novimus, cum eundem regem *ſacerrimum*, & homicidam & proditorem; facinus quo tyrannus necaretur *ſacratiſſimum* appellarent. Nunc regi quam dicam ſcripſimus, quaſi parum com-

modè ſcriptam cavillaris, & *quid opus fuerit ad Elogium illud tyranni addere proditoris & homicidæ titulos*, quæris: *cum tyranni appellatio omnia mala comprehendat*: tum quis tyrannus ſit grammaticè & gloſſematicè etiam doces. Aufer nugas iſtas literator, quas una Ariſtotelis definitio modò allata nullo negotio difflabit; quæque te doctorem docebit nomen tyranni, quoniam tuâ nihil intereſt præter nomina intelligere, poſſe citra proditionem & homicidium ſtare Atqui *leges Anglicanæ non dicunt proditionis crimen regem incurrere ſi procuraverit ſeditionem contra ſe vel populum ſuum.* Neque dicunt, inquam, Parlamentum læſæ Majeſtatis reum eſſe, ſi malum regem tollat, aut unquam fuiſſe,cum ſæpius olim ſuſtulerit: poſſe autem regem ſuam majeſtatem lædere atque minuere, imò amittere, clarâ voce teſtantur. Quod enim in illa lege Sancti Edouardi legitur, *nomen regis perdere*, nihil aliud eſt quàm regio munere ac dignitate privari; quod accidit Chilperico Franciæ regi, cujus exemplum illuſtrandæ rei cauſa eodem loco lex ipſa ponit. Committi autem ſummam perduellionem tam in regnum, quàm in regem non eſt apud nos juriſperitus qui inficias ire poſſit. Provoco ad ipſum, quem profers Glanvillanum. *Siquis aliquid fecerit in mortem regis, vel ſeditionem regni, crimen proditionis eſſe.* Sic illa machinatio quâ Papiſtæ quidam Parlament-

lamenti curiam cum ipsis ordinibus uno ictu pulveris nitrati in auras disjicere parabant, non in regem solùm, sed in Parlamentum & regnum, ab ipso Iacobo & utraque ordinum domo *summa proditio* judicata est. Quid plura attinet in re tam evidenti, quæ tamen facilè possem, statuta nostra allegare? cum ridiculum planè sit & ratione ipsa abhorrens, committi perduellionem in regem posse, in populum non posse, propter quem & cujus gratia, cujus, ut ita dicam, bonâ veniâ, rex est id quod est. Frustra igitur tot statuta nostra deblateras, frustra in vetustis legum Anglicarum libris exerces te atque volutas; ad quas vel ratas vel irritas habendas Parlamenti authoritas semper valuit; cujus etiam solius est, quid sit perduellio, quid læsa majestas interpretari: quam majestatem nunquam sic à populo in regem transiisse, ut non multo celsior atque augustior in Parlamento conspiciatur, jam sæpius ostendi. Te verò vappam & circulatorem Gallum jura nostra interpretantem quis ferat? Vos verò Anglorum perfugæ, tot episcopi, doctores, jurisconsulti, qui literaturam omnem & eruditionem vobiscum ex Anglia aufugisse prædicatis, adeóne ex vestrum numero nullus causam regiam atque suam defendere satis strenuè satisque latinè sciebat, gentibusque exteris dijudicandam exponere, ut cerebrosus iste & crumenipeta Gallus mercede accersendus in

partes necessariò esset, qui regis inopis, tot doctorum & sacerdotum infantiâ stipati, patrocinium susciperet? magnâ, mihi credite, infamiâ etiam hoc nomine apud exteras nationes flagrabitis; & meritò vos utique cecidisse causa omnes existimabunt, quam ne verbis quidem, nedum armis aut virtute sustinere valuistis. Sed ad te redeo, vir bone, dicendi perite, si tute modò ad te rediisti; nam stertentem te tam prope finem & de *morte* voluntaria nescio quid ab re somniantem offendo; tum statim negas *cadere in regem sua mentis compotem, ut populum seditionibus distrahat, exercitus suos hostibus debellandos tradat, ut factiones contra se suscitet.* Quæ omnia cum & alii multi reges, & Carolus ipse fecerit, dubitare non potes, præsertim Stoïcus, quin ut omnes improbi, sic omnes quoque tyranni prorsus insaniant. Flaccum audi:

> *Quem mala stultitia, & quæcunque inscitia veri*
> *Cæcum agit, insanum Chrysippi porticus & grex*
> *Autumat, hæc populos, hæc magnos formula reges,*
> *Excepto sapiente, tenet.*———

Si igitur insani cujuspiam facti crimen à rege Carolo amovere cupis, debebis improbitatem ab eo prius amovere quàm insaniam. At enim *rex non potuit proditionem in eos committere, qui vasalli ipsius & subjecti fuere.* Pri-

Primùm, cum æquè atque ulla gens hominum liberi simus, nullum barbarum morem fraudi nobis esse patiemur; fac deinde *vasallos* fuisse nos regis, ne sic quidem tyrannum perferre dominum tenemur. Omnis ea subjectio, ut ipsæ leges nostræ loquuntur, *honesto & utili* definita est. Leg. Hen. 1. c. 55. Fidem eam esse *mutuam* jurisconsulti omnes tradunt, si dominus *ligeam*, quod ajunt, *defensionem* præstiterit: sin è contrario nimium sævus fuerit, aut atrocem aliquam injuriam intulerit, *dissolvi & penitus extingui omnem homagii connexionem*. Hæc ipsa Bractoni verba & Fletæ sunt. Vnde vassallum est ubi lex ipsa in dominum armat; eumque singulari certamine à vassallo, si acciderit, interimendum tradit. Idem si universæ civitati aut nationi in tyrannum non licuerit, deterior liberorum hominum conditio quàm servorum erit. Nunc Caroli homicidia aliorum regum partim homicidiis, partim justè factis excusare contendis. De laniena Hibernensi *remittis lectorem ad opus illud regium Iconis Basilicæ*; & ego te remitto ad Iconoclastem. *Captam Rupellam*, proditos Rupellenses, *ostentatam potius quam datam opem*, imputari Carolo non vis: imputetur necne meritò, non habeo dicere; satis superque ab eo peccatum est domi, ne externa persequi curem: omnes interim ecclesias protestantium, quotquot ullo tempore se contra

reges religionis hostes armis defenderunt, eodem nomine rebellionis damnas. Quam contumeliam ab alumno suo sibi illatam quanti intersit ad disciplinam ecclesiasticam, suamque tuendam integritatem, non negligere, secum ipsi cogitent: nos etiam Anglos ea expeditione proditos acerbè tulimus. Qui enim regnum Angliæ in tyrannidem convertere diu meditatus erat, non, nisi extincto prius militari civium robore ac flore, cogitata perficere se posse arbitrabatur. Aliud erat crimen regis quod ex jurejurando à regibus regnum capessentibus dari solito verba quædam ejus jussu erasa fuerint, antequam jurasset. O facinus indignum & execrandum! impium qui fecit, quid dicam qui defendit? nam quæ potuit, per Deum immortalem, quæ perfidia, aut juris violatio esse major? quid illi sanctius post sacratissima religionis mysteria illo jurejurando esse debuit? Quis quæso sceleratior, isne qui in legem peccat, an qui secum legem ipsam ut peccare faciat dat operam? aut denique ipsam legem tollit ne peccasse videatur? Agedum, jus hoc religiosissimè jurandum rex iste violavit; sed ne palàm tamen violasse videretur, turpissimo quodam adulterio per dolum corrupit; & ne pejerasse diceretur, jus ipsum jurandum in perjurium vertit. Quid aliud potuit sperari, nisi injustissimè, versutissime, atque infelicissimè regnaturum esse eum, qui ab injuria tam detestanda auspicatus regnum

est;

est; jusque illud primum adulterare auderet, quod solum impedimento sibi fore, ne jura omnia perverteret, putabat. At enim *Sacramentum* illud, sic enim defendis, *non magis obligare reges potest, quàm leges; legibus autem se devinciri velle præ se ferunt, & secundum eas vivere, cum tamen revera iis soluti sint.* Quemquamne tam sacrilego, tamque incesto ore esse, ut sacramentum religiosissimum tactis Evangeliis datum, quasi per se leviculum solvi sine causa posse asserat? Te verò scelus atque portentum, ipse Carolus redarguit; qui cum sacramentum illud non esse per se leve quidpiam existimaret, idcircò ejus religionem aut subterfugere, aut fallaciâ quavis eludere satius duxit, quàm apertè violare, & corruptor jurisjurandi hujus & falsarius esse maluit, quàm manifestè perjurus. At verò *jurat quidem rex populo suo, ut populus vicissim regi, sed populus jurat regi fidelitatem, non populo rex.* Lepidum sanè hominis commentum! annon qui juratus promittit atque spondet se quidpiam fideliter præstiturum, fidem suam iis obligat qui jusjurandum ab eo exigunt? Rex sanè omnis quoad præstanda ea quæ promittit, & *fidelitatem*, & *obsequium*, & *obedientiam populo* jurat. Hic ad Guilielmum Conquæstorem recurris, qui ipse, non quod sibi collibitum erat, sed quod populus ab eo & magnates postulabant, id omne haud semel jurare est coactus se

præstiturum. Quòd, si multi reges *coronam* solenni ritu non *accipiunt*, & proinde non jurant, & tamen regnant, idem de populo responderi potest: cujus pars magna fidelitatem nunquam juravit. Si rex ob eam causam solutus erit, erit & populus. Quæ autem pars populi jurabat, non regi solum, sed regno & legibus jurabat, à quibus rex factus est, & quidem eatenus tantùm regi, quoad is leges observaret, *quas vulgus*, id est, communitas sive plebejus ordo *elegerit*. Stultior enim sit, qui legum nostrarum loquelam ad puriorem semper latinitatem exigere velit. Hanc clausulam, *quas vulgus elegerit*, Carolus, antequam coronam acciperet, ex formula juramenti regii eradendam curavit. At, inquis, *sine regis assensu nullas leges vulgus elegerit*; eoque nomine duo statuta citas, unum Anni XXXVII. Hen. VI. c. XV. alterum *decimo tertio*, Edouardi IV. c. VIII. Tantùm autem abest quo minùs eorum alterutrum in libro statutorum usquam appareat, ut annis abs te citatis, neque rex iste neque ille ullum omninò statutum promulgaverit. Tu fidem jam perfugarum; statuta tibi dictantium, elusus querere; dum alii tuam admirantur impudentiam simul & vanitatem, quem non pudebat iis in libris versatissimum videri velle, quos inspexisse nunquam, ne vidisse quidem tam facilè argueris. Clausulam autem istam jurisjurandi, quam tu perfrictioris balatro

tro *commentitiam* audes dicere, *regis*, inquis, *defensores fieri posse ajunt*, ut in aliquot antiquis exemplaribus extiterit, *sed in desuetudinem abiisse, quod commodam significationem non haberet*. Verùm ob id ipsum majores nostri illam clausulam in hoc regis jurejurando posuere, ut significationem tyrannidi semper non commodam haberet. In desuetudinem autem si abierat, quod tamen falsissimum est, quis neget multo meliori jure revocandam fuisse? frustra, si te audiam: quippe *in regibus* mos ille *jurandi qui hodie receptus est, caremonialis est tantùm*. Atqui rex, cum Episcopos aboleri oportuit, per illud jusjurandum non licere sibi causatus est. Atque ita sacramentum illud sanctissimum, quoties ex usu est regis, vel solidum quiddam & firmum erit, vel innane tantùm & *caremoniale*. Quod ego vos obtestor, Angli, etiam atque etiam animadvertatis: & qualem estis regem habituri, si redierit, vobiscum reputetis: non enim in mentem venisset unquam huic Grammatico sceleroso & extraneo de jure Regis Anglorum velle scribere, aut posse, nisi Carolus ille extorris, disciplina patria imbutus, unaque illi monitores ejus profligatissimi, quid hac de re scribi vellent omni studio suggessissent. Dictabant huic illi, *totum Parlamentum proditionis in Regem insimulari posse*, vel ob hoc solùm, quòd *sine assensu Regis declaravit omnes esse*

proditores qui arma contra Parlamentum Angliæ sumpserunt; *vassallum scilicet regis esse Parlamentum*; jusjurandum verò regium *cæremoniale tantùm* esse, quidni *vassallum* etiam? Ita neque legum ulla sanctitas, neque sacramenti ulla fides, aut religio, quicquam valebit ad cohibendam à vita atque fortunis vestrum omnium vel libidinem effrænati regis, vel ultionem exacerbati: qui ita institutus à pueritia est, ut leges & religionem, ipsam denique fidem vassallari sibi, & servire suis libitis arbitretur debere. Quanto præstabilius esset, vobisque dignius si opes, si libertatem, si pacem, si imperium vultis, à virtute, industria, prudentia, fortitudine vestra indubitanter petere hæc omnia, quàm sub regio dominatu incassùm sperare? Certè qui sine rege ac domino parari hæc posse non putant, dici non potest, quàm abjectè, quàm non honestè, non dico quàm indignè, de se ipsi statuant: quid enim aliud nisi se inertes, imbecillos, mentis inopes, atque consilii, corpore atque animo ad servitium natos, fatentur esse? Et servitus quidem omnis homini ingenuo turpis est; vobis autem post libertatem Deo vindice; vestroque marte recuperatam, post tot fortia facinora, & exemplum in regem potentissimum tam memorabile editum, velle rursus ad servitutem, etiam præter fatum, redire, non modò turpissimum, sed & impium erit, & sceleratum: parque

vestrum

vestrum scelus illorum sceleri erit, qui servitutis olim Ægyptiacæ desiderio capti, multis tandem cladibus ac variis divinitùs absumpti, Liberatori Deo pœnas tam servilis animi dedere. Quid tu interim, servitutis conciliator? *Potuit*, inquis, *rex proditionis & delictorum aliorum gratiam facere; quod satis evincit legibus eum solutum fuisse.* Proditionis quidem, non quæ in regnum, sed quæ in se commissa erat, poterat rex, ut quivis alius, gratiam facere: poterat & quorundam aliorum fortasse maleficiorum, quanquam non id semper: an ideò qui maleficum servandi nonnunquam jus quoddam habet, idem continuò omnes bonos perdendi jus ullum habebit? Citatus in curiam, eamque inferiorem, respondere non tenetur, nisi per procuratorem, rex; an ideo in Parlamentum citatus ab universis non veniet? non ipse respondebit? *Conari* nos ais *Batavorum exemplo factum nostrum tueri*, atque hinc, stipendio scilicet metuens quo te Batavi luem atque pestem alunt, ne Anglos infamando etiam Batavos altores tuos infamasse videaris, demonstrare cupis quàm *dissimile sit quod hi & quod illi fecerunt.* Quam ego collationē tuam, quanquam in ea quædam sunt falsissima, alia, ne salario fortasse tuo non satis litares, palpum olent, omittā. Negant enim Angli opus sibi esse ut exterorum quorumvis exemplo facta sua tueantur. Habent leges, quas secuti sunt, patrias, hac

in

in parte, ſicubi terrarum aliæ ſunt, optimas: habent quos imitentur, majores ſuos, viros fortiſſimos, qui immoderatis regum imperiis nunquam ceſſere; multos eorum intolerantius ſe gerentes per ſupplicium necavere. In libertate ſunt nati, ſibi ſufficiunt, quas volunt leges, poſſunt ſibi ferre; unam præ cæteris colunt antiquiſſimam, à natura ipſa latam, quæ omnes leges, jus omne atque imperium civile non ad regum libidinem, ſed ad bonorum maximè civium ſalutem refert. Iam præter quiſquilias & rudera ſuperiorum capitum reſtare nihil video; quorum quidem acervum cum ſatis magnum in fine congeſſeris, neſcio quid aliud tibi volueris, niſi hujus tuæ fabricæ ruinam quaſi præſagire. Tandem aliquando poſt immenſam loquacitatem rivos claudis; *Deum teſtatus te hanc cauſam tuendam ſuſcepiſſe, non tantùm quia rogatus, ſed quia meliorem nullam te potuiſſe defendere conſcientia tibi ſuggeſſit.* Rogatus tu in res noſtras tibi alieniſſimas, nobis non rogantibus, te interponas? Tu populi Anglicani ſummos magiſtratus pro authoritate proque imperio ſibi commiſſo quod ſuum munus eſt in ſua ditione agentes, nulla injuria laceſſitus (neque enim natum te eſſe ſciebant) indigniſſimis verborum contumeliis laceres, libroque infami edito proſcindas? A quo autem rogatus? An ab uxore, credo, quæ jus regium, ut perhibent, in te exercet; quæque tibi,

tibi, quoties libet, ut illa Fulvia, cujus, ex epigrammate obſcœno, centones modò conſuiſti (*p.* 320.) *aut* ſcribe *aut pugnemus* ait: unde tu, ne ſigna canerent, ſcribere malebas. An rogatus fortaſſe à Carolo minore, & perditiſſimo illo peregrinantium aulicorum grege, quaſi alter Balaamus ab altero Balacco Rege accerſitus, ut jacentem Regis cauſam, & malè pugnando amiſſam maledicendo erigere dignarere? Sic ſanè fieri potuit; niſi quod hoc ferè interfuit; ille enim vir ſagax aſino inſidens locutulejo ad execrandum venit; tu aſinus loquaciſſimus inſeſſus à fœmina, & ſanatis quos vulneraveras Epiſcoporum capitibus obſitus, apocalypticæ illius beſtiæ parvam quandam imaginem exprimere videris. Sed ferunt pœnituiſſe te hujus libri, pòſt paulò quàm ſcripſiſſes; Bene profectò habet; tuam itaque ut teſtere omnibus pœnitentiam, nihil tibi prius faciendum erit, quàm ut pro libro tam longo unam tantummodò literam adhuc longam ex te facias. Sic enim pœnituit Iſcarioten illum Iudam cui ſimilis es; idque novit puer Carolus, qui crumenam idcirco tibi, inſigne illud Iudæ proditoris, dono miſit, quòd primùm audierat, & poſtmodùm ſciebat, te Apoſtatam eſſe & Diabolum. Iudas ille Chriſtum prodidit, tu Chriſti Eccleſiam; Epiſcopos Antichriſtos eſſe docueras, ad eos defeciſti: quos inferis damnaveras, eorum cauſam ſuſcepiſti: Chriſtus omnes homines

mines liberavit, tu omnes ad servitutem redigere conatus es: ne dubita, postquam in Deum, in ecclesiam, in omne genus hominum tam impius fuisti, quin te etiam idem exitus maneat, ut desperatione magis quàm pœnitentiâ ductus, tuique pertæsus, ab infelici tandem arbore pendens, sicut & par ille tuus olim, medius crepes; illamque malefidam & fallacem conscientiam, bonorum & sanctorum insectatricem, ad destinatas tibi quandoque supplicii sedes præmittas. Hactenus, quod initio institueram ut meorum civium facta egregia contra insanam & lividissimam furentis sophistæ rabiem, & domi & foris defenderem, jusque populi commune ab injusto regum dominatu assererem, non id quidem regum odio, sed tyrannorum, Deo bene juvante videor jam mihi absolvisse, neque ullum sine responso vel argumentum: vel exemplum, vel testimonium ab adversario allatum sciens prætermisi, quod quidem firmitatis in se quicquam, aut probationis vim ullam habere videretur; in alteram fortasse partem culpæ propior, quod sæpiusculè ineptiis quoque ejus, & argutiis tritissimis, quasi argumentis, respondendo, id iis tribuisse videar, quo dignæ non erant. Vnum restat, & fortasse maximum, ut vos quoque, ô Cives adversarium hunc vestrum ipsi refutetis; quod nullâ ratione video posse fieri, nisi omnium maledicta vestris optimè factis exuperare per-
petuò

petuò contendatis. Vota vestra & preces ardentissimas Deus, cum servitutis haud uno genere oppressi, ad eum confugistis, benignè exaudiit. Quæ duo in vita hominum mala sanè maxima sunt, & virtuti damnosissima, Tyrannis & superstitio, iis vos gentium primos gloriosè liberavit; eam animi magnitudinem vobis injecit, ut devictum armis vestris & dedititium regem judicio inclyto judicare, & condemnatum punire primi mortalium non dubitaretis. Post hoc facinus tam illustre, nihil humile aut angustum, nihil non magnum atque excelsum & cogitare & facere debebitis. Quam laudem ut assequamini, hac sola incedendum est via, si ut hostes bello domuistis, ita ambitionem, avaritiam, opes & secundarum rerum corruptelas, quæ subigunt cæteras gentes hominum, ostenderitis posse vos etiam inermes media in pace omnium mortalium fortissimè debellare; si, quam in repellenda servitute fortitudinem præstitistis, eam in libertate conservanda justitiam, temperantiam, moderationem præstiteritis. His solis argumentis & testimoniis evincere potestis, non esse vos illos, quos hic probris insequitur, *Perduelles, latrones, sicarios, parricidas, fanaticos*; non vos ambitionis aut alieni invadendi studio, non seditione, aut pravis ullis cupiditatibus, non amentia aut furore percitos regem trucidasse, sed amore libertatis, religionis, justitiæ, honestatis, patriæ deni-

denique charitate accensos, tyrannum puniisse. Sin autem, quod, bone Deus, ne unquam siveris, aliter in animum induxeritis, si in bello fortes, in pace turpes eritis, qui manifestum sensistis numen vobis tam propitium, hostibus tam grave, neque exemplo tam insigni & memorando ante oculos posito, Deum vereri, & justitiam colere didiceritis, quod ad me attinet, concedam sanè, & fatebor, neque enim potero negare, ea omnia quæ nunc maledici & mendaces de vobis pessimè aut loquuntur aut sentiunt, vera esse: vosque multo iratiorem brevi tempore experturi estis Deum, quam aut infensum inimici vestri, aut vos benignum & faventem & paternum, præ cæteris omnibus terrarum orbis gentibus hodiernis, experti estis.

F I N I S.

INDEX
RERVM
MEMORABILIVM.

A.

Achazia legitimus Rex occisus. 113
Adoramus à populo lapidatus. 110
Ægypti Regem externum, quam Tyrannum internum maluerunt, 149. *consensu omnium Aprien Tyrannum strangularunt*, ibid. *sub Persarum imperium redacti*, ibid. *In fide Persarum non permansere*, ibid. *Statuas Ptolemæi Physconis dejecerunt*, 142. *Filium ejus Alexandrum ob matris cædem in exilium egerunt*, ibid. *In gymnasio publico interfectus.* ibid.
Agis I. *Rex ab Ephoris morte mulctatus.* 191
Amazia Rex à populo & Principibus morte mulctatus. 113
Ambrosius à Valentiano jussus urbe excedere. 123
Angli, Liberatorum cognomen sibi per omnes gentes pepererunt, 33. *Regem non petivere, sed jure Gentium usi*, 51. *Eum abjecisse tribuendum est iis laudi*, ibid. *causa*, ibid. *Regem precati & exauditi sunt*, ibid. *circa* XL. *annos sine Regibus fuerunt*, 192, & 203. *Eorum regnum non est hæreditarium*, 192. *Illis jugum durum impositum fuit*, 87. *Regem ex lege majorum suorum judicarunt. Eorum Rex per se nullas leges fert*, 195. *Sæpius Anglicano jure* infans *dicitur*, 196. *Respublica, æquè ac Romana & Græca, semper libera fuit.* 210
An imperium per unum melius, sit. quam per plures. 132, & 133

An-

Antiocheni qui. 122
Antonius Herodem cædis reum ad causam dicendam accersivit, 54. *Ab Herode auro corruptus.* ibid.
Athalia regno pulsus & trucidatus. 113
Avaritia & ambitio duæ perniciosissimæ in Ecclesia sunt hæreses. 32
Avitus Imperator à Senatu Romano imperio exutus. 124
Azaria nullam de Patris morte quæstionem habuit. 114

B.

BElla contra Tyrannum non damnanda. 81

C.

CAmbyses Sororem in matrimonio poscit. 144
C. Caligula à Cassio ferro truncatus. 156
C. Cæsar Tyrannus in Senatu interfectus. 154
Carolus Papis æquior, quam Orthodoxis fuit, 25. *prope hostis decennalis.* ibid. *Eum, uno consensu totus exercitus & magna populi pars ad supplicium depoposcerunt*, 27. *Eum non injuria de carcere in carcerem traduxerunt*, 28. *Ecclesiæ bellum intulit*, 31. *Nerone ipso Neronior fuit*, 32. *Eum tyrannum fuisse Angliæ & Scotiæ Parlamenta declararunt*, 34, & 137. *Illi non à Deo, sed populo regnum datum fuit*, 139. *Ex Rege hostis factus*, 106. *Iure supplicio affectus*, ibid. *impudicus fuit*, 115. *Hibernos suo diplomate contra Anglos conjurare jussit*, 137. *Multa alia hostiliter fecit*, ibid. *nomine tantum Rex sed re hostis.* 139. *Et Patrem & Regem veneno necavit*, 161. *plura, quam Nero millia hominum occidit*, ibid. *Non potuit judicare nisi per leges approbatas*, 200. *Constitutus ut leges Populi custodiret*, 201. *Ei an-*

antequam moriretur, loquendi copia est facta, 225, & 226. *fraudulentus*, 228. *verbotenus tantum Rex*, 229. *ad extremum spiritum usque insidiosus*, 232. *publicam pecuniam luxu domestico dilapidavit*, 241. *proditor & homicida*, ibid. *suam non populi utilitatem spectavit*, ibid. *gravissima illi tributa imposuit*, ibid. *Neroni perquam similis fuit*, 242. *Ejus mandato quinquies centena millia Anglorum occisi*, 243. *Iusjurandum violavit.* 250

Carolus minor Salmasii jus regium ejurat, 69. *perditissimus aulicorum peregrinantium grex.* 257

Certatio de Episcopatu. 125

Chilperico Francorum Regi regnum à populo abrogatum 206

Christus à Regibus originem duxit, 63. *Eum inde originem duxisse non facit ad pessimorum commendationem*, ibid. *Iuri Regio nihil præter æquum & bonum concessit.* 75

Constans Constantini filius à militibus interfectus. 122

Constantinopolitana seditio. 123

D.

Davidis tantum solium Iehovæ solium dicitur. 55 *De jure regio nihil cogitavit.* 59

Deo & Cæsari idem reddere impossibile est, 74. *Ius & fas in omnes qui peccant indiscriminatim animadverti jubet.* 99

Diabolus potest etiam magistratus dici, 86. *quomodo.* ibid.

Differentia inter Carolum & Solomonem, 69. *Inter regem & Tyrannum.* 222

Dominus terrenus supra omnes leges est prope deus alienus. 66

Domitianus à Romanis occisus. 155

E. *Eduo-*

E.

E Duobus malis eligendum minus. 136

F.

FRancis antiquitus jus fuit eligendi & abdicandi Regem. 128

G.

GAlba contra Neronem insurrexit. 160
Græci iis tribuunt divinos honores qui Tyrannum occiderunt. 146

H.

HIbernicum bellum. 169

I.

IMperium plerumque se in superbiam & dominationem convertit, 61. *Non dandum malo in bonos, nec stolido in sapientes.* 131
Inas occidentalium saxonum Rex. 204
Israelitæ jugum imperii dejecerunt. 105
Iudicandi potestas penes Regem Angliæ nunquam fuit, 199. *à populo primitus fluxit.* ibid.
Iulianus Apostata à Christiana commilitione interfectus. 122
Ius magistratus & imperii civilis quale constituendum. 129. & 130
Ius Regium quod describit Salmasius est injuria & violentia Regum, 49. *Combustum esse traditur.* 59
Illis in natura nullus locus. 130

L.

LEges in leprosum Regem viguerunt quid in Tyrannum, 53. *Illas dare iis qui legibus non tenen-*

nentur stultum est, 62. *Propter populum sunt*, 77.
Quædam sancitæ sub Aluredo, 205. *Eædem sub Edouardo renovatæ.* ibid.
Legiones rectiora quam patres conscripti senserunt. 29
Lex est ordo, 79. *Sola viventium gubernaculum tenet*, 81. *Rex est omnium.* ibid.
Libertas à Deo hominibus natale bonum est. 74
Lycurgus Spartanorum Rex. 104

M.

M*Agistratus eligendi optio semper apud liberas nationes fuit*, 82. *Alius in alium animadvertere potest.* 121
M. Aurelius Imperator optimus. 57
Maria Caroli avia fœmina infamis. 226
Modus creandi Regem. 191, & seqq.
Monarchia lege soluta tyrannica. 45
Morcantius in exilium missus. 204
Mosi non licuit pro arbitrio suo quicquid in Dei populo facere, 64. *Tantum interpres Iehovæ fuit*, 64. *Populum in sinu ferebat.* 77

O.

O*Restes Argivorum Rex ob cædem matris in judicium vocatus*, 148. *Suffragiis populi capite damnatus.* ibid.
Osiris Rex Ægyptiorum à fratre Typhone & aliis conjuratis occisus. 140

P.

P*Apa Ecclesiæ in pœnam datus.* 100
Pater & Rex diversissima sunt, 25. *Si filium interficit, capite pœnas dabit, cur non eadem lege Rex, si populum interficit, mulctabitur.* ibid.
Parlamentum frænum Regis vocatur, 194. *Antiquitùs*

quitùs vocatum vel non vocatum bis anno convenire potuit, ibid. *Ejus authoritas summa Populi potestas*, 202. *Apud Saxonum majores summa authoritate viguit*, 204. *Est supremum gentis concilium.* 214

Populus ubicunque sine Deo manifesto Regem crearunt, & *eodem jure rejecerunt*, 56. *Altores Regum*, 77. *Senatui regendi potestatem tradunt*, 89. *Eorum unctio*, *Regum unctioni anteferenda*, 107. *Rege potiores & superiores*, 130, & 171. *Eorum salus suprema lex est*, 171. *Natura liberi*, & *suas ipsi leges ferunt*, 191. *Ante Reges fuerunt*, 224. *L. Tarquinio imperium abrogare potuerunt*, ibid. *Privata res est non publica quæ Dominum habet*, 31. *Prius pro Populo deinde pro Rege orandum.* 90

R.

Rabbini nugivendi. 87

Reges Hebræorum judicati & ad verbera damnati, 52. *Orientis legitimi & κατὰ νόμον fuerunt*, 61. *Ægypti in minimis etiam rebus legibus obstricti fuerunt*, ibid. *Omnes Tyrannos esse non sequitur*, 63. *Patriæ parentem se dici cupiunt.* 72

Regia potestas Athenis legibus obnoxia fuit. 148

Regna Regum filiis antiquitùs non dabantur. 185

Regnum Laconicum *maxime regnum videtur*, 45. *caussa.* ibid.

Respublica non potest esse sine Magistratibus. 86

Rex propter populum est, 25. *Injustus non ferendus*, 39. *Legibus æque adstrictus ac populus*, 40. *Qui per speciem gubernandi injuriam facit*, *hoste pejor est*, 41. *Stolido, impio & furienti licet obstare*, 43. *Non debet solutus legibus regnare*, 44. *Legibus solutus plus quam dominus est*, 50. *A po-*

populo constitutus, 55. *Regnum populo debet acceptum referre*, ibid. *Ferè mortalium ignavissimus*, 57. *Ei nihil proprium*, 58. *Ille non, sed lex dominus est*, ibid. *debet alios virtute antecellere*, 62. *populi minister est*, 77. *populo resistere non debet*, 121. *alios in officio continere nequit, qui suum negligit*, 131. *non est optimatibus vel populi magistratibus naturâ sanctior*, 132. *ejus regnum longè differt à Patris regno*, 134. *eum oportet esse justissimum*, 145. *Purissimum & lucidissimum naturâ*, 146. *legibus, ut civis obnoxium*, ibid. *jure naturali sibi habet & parem & superiorem.* 177

Reus peccati æquè ac popularis magistratus puniri poterit, 180. *Ei regnum non diutius traditur quam id bene gerat*, ibid. *In Parlamento debet habere suos pares*, 205. *A Parlamento abesse non potest*, 206. *Eum in jus vocare cuivis è plebe licet*, 216. *Neminem, nisi prius in curiam citatum, supplicio punire potest*, ibid. *in leges Sancti Edouardi jurare tenetur.* 218

Romani florentissimam post exactos Reges Rempubl. habuerunt, 137, *Tarquinium expulerunt.* 154

S.

Salmasius, homo vanus & ventosus, 23. *Regem magnæ Britanniæ fidei & se Regis defensorem affirmat*, ibid. *Rem, non simpliciter ut gesta est narrat*, ibid. *ne caussidici quidem partes in narrando sustinere potest*, ibid. *Monstris mendaciorum suorum terretur*, 24. *Ejus facto Sol nunquam atrocius vidit*, ibid. *originem Regum cum sole novo cœpisse affirmat*, ibid. *jus patrium à Regio non distinguit*, ibid. *Secreto sine arbitris extinctum mavult*, 27. *Frigidissimus literator*, 30. *Insulsus & insipidus orator*, ibid. *Lutulentus ac enor-*

enormis fluit, ibid. *decies eadem repetit*, ibid. *omnium literatorum macula & litura*, 31. *Omnes gerrones & battos loquacitate vincit*, ibid. *Episcoporum factus est assecla*, 34. *Lutherum, Zuinglium, Calvinum, Bucerum, Pareum, cum aliis multis Iesuitis pejores esse affirmat*, ibid. *se solidioris doctrinæ ne guttulam quidem hausisse ostendit*, 35. *non vult Grammaticus appellari*, ibid. *literatus sine doctrina*, 36. *Tyrannorum immania flagitia Regum jura esse asseverat*. 37. *In omne hominum genus iniquus & inhumanus est*, 38. *Personam nebulonis mutuam sumpsisse dicitur*, 44. *Tridentinos doctores exemplo apium usos ait*, ibid. *jus Regium sæpius in rapinis & injuriis aliisque consistere fatetur*, 48. *Salustium adfert quem juris tyrannici, sed falsòs, patronum putabat*, 47. *Iuxta eum omnis Rex jure regio tyrannus est*, 61. *Eadem mex negat & asserit*, ibid. *Negat Deum iratum Israëlitis regem tanquam tyrannum attribuisse*, ibid. *Pessimus omnium patronus est*, 62. *Deum tyrannum maximum asserit*, 63. *Impius & sacrilegus*, 64. *Ceritus & lymphaticus*, 65. *Dummodo Regem honorat nil curat an Deum revereatur*, 65. *Nil nisi cœnum & lutum ore funditat*, 68. *Quæ probaturum promisit non potest probare*, ibid. *Carolum cum Solomone confert*, 69. *Ejus scripta nullius momenti sunt*, 186. *Pretio conductus*, 187. *Ejus ratio infirma*, 75. *Petrum Apostolicæ coronæ Principem appellat*, 78. *Homunculus auctoritate fluxa dicitur*, ibid. *nequissimus nequissimo sibi fere semper adversus*, 14. *Ejus nova emendatio in Epistola ad Romanos*, ibid. *veterum scriptorum sapientia ne leviter quidem imbutus*, 91. *Pessimus de grege Lojolitarum*, 92. *nec Pontificius nec reformatus*, 93. *oppugnat illud, in quo omnes Christiani*

stiani consentiunt, 94. *Regem Pontificium & teterrimum defendit*, 93. *Regem vult esse Dominum*, 94. *furcâ dignus dicitur*, 95. *Ambrosii imperitiæ suam subjungit ignorantiam*, 96. *novus hæreticus*, ibid. *suum mucronem in se ipsum vertit*, 97. *obscura testimonia per mendacia adducit*, ibid. *veritatem in invidiam rapere conatur*, 99. *Perniciosissimam doctrinam in vulgus disseminare audet*, 100. *Stupidissimus, quia ratione stolida nititur*, ibid. *ejus puerilis inscitia & incogitantia reprehenditur*, 101. *Ejus præposterum ingenium*, 102. *Tyrannorum Satelles*, ibid. *Regiam potestatem supra leges extollit*, 103. *Hominum mendacissimus*, 109. *Cane quovis rabido jejunior*, ibid. *in disputando diverticula quærit*, 113. *Carolum cum bonis Iudææ Regibus comparat*, 114. *Vappa & nebulo*, ibid. *Pseudoplutarchus*, 115. *Veterator & Lucifugus*, 117. *Hypocrita*, 118. *Præpostera ratione utitur*, 120. *Ejus defensione nihil inauspicatius Regibus*, 132. *Tyrannidem natura fundare studet*, 133. *Scarabæus*, 134. *Gallinæ suæ mancipium*, ibid. *Stercorarius Gallus*, 135. *Euclionis fuste obtruncari dignus*, ibid. *Tyrannis diadema legibus solutum imponere studet*, 153. *Tyrannorum vespillo*, 158. *Hominum vanissimus & corruptissimus*, ibid. *suspendio dignus*, 160. *Sceleratus*, ibid. *Mancipium Equestre*, ibid. *Trifurcifer*, ibid. *Eo inter homines nihil nequius, inter quadrupedes nihil amentius*, ibid. *patibularis eques*, 161. *Versus in cuculum dicitur*, 162. *ejus judicio, Lutherus, Calvinus, Zuinglius, Bucerus aliique* Orthodoxi *Brunistæ sunt*, 163. *Mus Montanus dicitur*, 164. *Ardelio*, 167. *Eques Ergastularius*, 172. *Mango*, ibid. *Patriæ suæ æternum opprobrium*, ibid. *de semetipso pœnas su-*

sumit, 193. *Exercitator Plinianus*, ibid. *blaterorum omnium verbosissimus*, ibid. *Regem in suo regno parem habere negat*, 174. *Perfidiæ summus arbiter*, 180. *Parasitus*, 181. *Regem adulterum & homicidam posse libere regnare affirmat*, ibid. *Logista*, 182. *Perpusilli homo animi*, ibid. *Olus*, 187. *Lupi Dominus*, 188. *Semivir*, ibid. *Festivum caput*, 190. *Regem nullum judicem præter solum Deum habere affirmat*, 189. *Novus Archimedes*, 190. *Asinus*, 191. *Aulicæ astuciæ quæstor, & procurator Regius*, 193. *Hospes Galliæ videtur*, 194. *Scelerate interpretamentum*, 196. *Sanctæ tyrannidis Regiæ Pontifex Maximus*, 197. *Teterrima bestia*, ibid. *ejus Anglicismi*, 200. *Pica*, ibid. *balatro*, 201. *Latinitate planè expers*, 203. *Regem non posse peccare affirmat*, ibid. *homo contemptissimus*, ibid. *summæ impudentiæ homuncio*, 214. *Furiosus*, ibid. *Satanæ tradendus*, 215. *Hypocrita & atheus*, ibid. *libertatis labes ac pestis*, ibid. *perditissimus*, ibid. *balaamus*, 221. *tales consequentias torquet, quales apud inferos Ocnus funes*, ibid. *Homo Stoïcus*, 224. *Gallicanus Erro*, 226. *Levissimus*, 234. *Conductitius calumniator*, 235. *Reformatam polluit religionem*, ibid. *Elpenor est*, 238. *Sub fæmina servire assuetus*, ibid. *Carolinis Iacobæis delinitus*, 136. *Grammaticastrus eques*, ibid. *Prævaricator & Sophista*, ibid. *vappa & circulator*, 247. *Crumenipeta*, ibid. *Caroli homicidia & scelera excusare contendit*, 249. *Perfricti oris balatro*, 252. *Servitutis conciliator*, 254. *Batavorum alumnus*, 255. *Iscarioti Iudæ similis est*. 257

Sardanapalo regnum ab Arbace ereptum. 143

Saxones primi à Regibus jusjurandum exigebant. 205

Senatus R. *abolendam Cæsarum memoriam censuit*, 156. *Neronem hostem judicavit*, ibid. *quo supplicio illum mulctaret*, ibid. *Domitianum mortuum damnavit*, ibid. *Didium Iulianum Imperatorem capitis damnavit*, 157. *Maximino imperium abrogavit*, ibid. *Bellum contra Antonium gessit.* 175

Sesostris à fratre per insidias penè oppressus. 140

Solomon sua vitia magis de repub. meritis compensavit. 111

Spartanorum regnum, proprie est regnum. 166

T.

T*Ertullianus scriptor non orthodoxus*, 119. *Multis erroribus notatus.* ibid.

Tiberius Tyrannus non voluit Dominus dici. 89

Trebellius Pollio Historicorum ignobilissimus. 160

Tyrannicidium Diis gratum. 155

Tyrannum licet, prout meritus est, punire, 26, & 128. *Eum tollere quam constituere divinius est*, 56. *Natura omnium infimus est*, 177. *Eum judicatum vel injudicatum occidere fas est*, 181. *Illi in servitutem se tradere, sine piaculo fieri non potest*, 74. *Patriæ hostis intestinus.* 81

V.

V*Alentinianus ob stuprum illatum interfectus.* 124

Valerii Publicolæ lex contra Tyrannos. 156

Vercingetorix Rex proditionis à suis insimulatus. 187

Vespasianus contra Vitellium insurrexit. 160

Vertigernus ob incestas cum filia nuptias damnatus. 204

Vzzias à sacerdotibus templo deturbatus, 53. *Causa*, ibid. *Rex desiit esse.* ibid.

X. *Xer-*

X.

X*Erxes Rex ab Artabano trucidatus.* 145
Xiphilinus Rex moriens filium regnaturum Romanis commendat, 58. *qua conditione.* ibid.

FINIS.

